

Jaan Anveldi nimeline Tallinna I Internaatkool

1957-1968

Ajalugu, mõtteid ja meenutusi

Tallinn 2015

Sisukord

Alustuseks.....	3
Internaatkoolid kui oma aja lapsed.....	4
Internaatkoolide aeg saabub Eestisse.....	5
Eluõiguse saab Tallinna I Internaatkool	10
Jaan Anveldi nimelise Tallinna I Internaatkooli vilistlased	16
Kuidas sai meie koolile osaks rahvusvaheline tunnus?	19
Internaatkoolid omavahelises suhtluses	22
Mälestuskillukesi kooliajast	25
Meie kooli hümn.....	128
Arhiivides leiduvad Tallinna I Internaatkooli tegevust puudutavad arhivaalid ja muud trükised.....	129
Pildinurk.....	131

Alustuseks

Tallinna I Internaatkooli esimese lennu lõpetamisest möödub 2015.a. kevadel 50 aastat. Mõne aasta pärast – 2017, võiksime tähistada meie kooli loomise 60. aastapäeva. 2014.a. juunis tulid kokku meie kooli 1964.a. põhikoolina (8. klassi) lõpetanud vilistlased, tähistamaks lõpetamise 50.aastapäeva. Nemad oleksid olnud meie kooli kolmas keskkoolilend, kuid paraku tahtis saatus teisiti. Nad kõik said juba hoopiski teiste koolide lõputunnistused. Niisiis on kätte jõudnud väarikate juubelite aeg.

Kunagistest kooli lõpetanud noortest inimestest on tänaseks saanud vanaemad ja vanaisad. Mõni meist kannab juba ka vanavanaisa või vanavanaema tiitlit. Paljud koolikaaslased on meie hulgast kahjuks juba lahkunud. On ülim aeg veelkord kooliaega meelde tuletada ja nendest meenutustest ka tulevastele põlvedele midagi jätta.

Meie kooli ajalugu piirdub veidi rohkem kui kümnekonna aastaga. Võrreldes vanade väarikate koolidega on see aeg imeväikene. Kuid igale inimesle on armas just see oma kool. Kooliaega meenutades lähed tagasi lapsepõlve- ja noorusaega ja kes meist seda vahetevahel ei tahaks. Meie koolis õpitud ja elatud aastad meenuvad veel praegugi ilusa mälestusena. Seda enam, et oma koolis Kivimäel me mitte ainult ei õppinud, vaid ka elasime. Mõned meist koguni 8 aastat, mõni vähem. Nagu allpool näeme, oli sealne koolielu laste jaoks väga põnev ja sündmusterikas. Meile oli antud tohutult võimalusi huvitavateks tegevusteks ja enesearenguks. Igavust ei pidanud küll keegi kunagi tundma.

Meie kooli lõpetanud olid 1965.aastal üldse esimesed internaatkooli õpilased, kes Tallinnas keskhariduse said. See kõik väärib meenutamist.

Inimese elus on sündmusi, mis omandavad püsiva sära alles siis, kui nad jäävad meist teatud ajalisse kaugusesse. Üheks selliseks on kindlasti kooliaeg, tarkuse taganõudmise aastad. Ja mida aeg edasi, seda südamelähedasemaks need mälestused kooliajast muutuvad. Mälust on nii mõndagi juba kustunud, mõni oluline seik ehk tuhmunudki. Kuid alati teeb meele rõõmsaks ja südame hellaks kohtumine oma ensdise klassikaaslase või koolivenna-õega.

Mis võiks olla veel toredam kui meie kooli ja seal veedetud noorusaegade meeldetuletamine. Paljudel juhtudel puudub neil meenutustel konkreetne ajaline järjekord, kuid see polegi sel puhul nii oluline. Koolikaaslasi kohates on meil alati millestki rääkida. Koolilood saadavad meid koos noorusmälestustega kogu meie elu.

Meeldivate kohtumisteni kunagiste koolikaaslastega nüüd ja edaspidi!

Internaatkoolid kui oma aja lapsed

Teatmikud annavad internaatkooli mõiste lahtiseletamiseks järgmise selgituse: kinnine õppeasutus, kool, kus õpilased elavad ning õpivad õpetajate ja kasvatajate järelevalve all. Iseenesest ei ole selles kooli ja ööbimise-elamise ühendamises midagi uut. Kirjanik Oskar Luts pani oma „Kevades“ koolilapsed õppima ja elama Paunvere koolimajasse. Küllap oli selliseid koole ka mujal Eestis. Eesti maaelamised, talud, asusid ju koolidest kaugel. Kes jõudis sealt igal hommikul kooli ja õhtul koju tagasi minna. Sellepärast loodigi koolide juurde elamisvõimalused ja õpilased võisid jääda sinna niikauaks kui kellelgi vaja. Põhimõtteliselt oli tegemist internaatkooli eelkäijaga. Nüüdisajal nimetatakse neid koole õpilaskoduga koolideks ja vast ongi see väljend kõige täpsem. Nime „internaatkool“ polnud selleks ajaks veel keegi välja mõelnud ja küllap ei olnud sel ajal selliste koolide järele ka erilist vajadust. Kuid ükskord see vajadus siiski tekkis.

1956. aastaks oli sõjast möödunud juba veidi rohkem kui kümme aastat. Sõjapurustused olid selleks ajaks juba suures osas likvideeritud. Kuid just nüüd hakkasid ilmnenema lõppenud sõja sotsiaalsed tagajärjed: purunenud ja poolikud perekonnad, ilma isata kasvavad lapsed, väikese sissetulekuga pered, viletsate ja halbade elutingimustega kodud jne. Kannatajaks olid vahetult pärast sõda sündinud lapsed, kellede kodud olid sõjas hävinud, vanemad kadunud või istusid vangilaagrites. Valitses tohutu isade defitsiit ja kõigile lastele perega koos elavaid isasid lihtsalt ei jätkunud. Näide meie koolist. Ühes keskkooli 30. õpilasega klassis ei olnud kahel poisil kedagi, ainult isa oli ühel poisil, neljal tüdrukul olid vaid vanemad õed, kahel tädid ja kõigil ülejäänutel vaid emad.

Kõik need ühiskonnas tekkinud probleemid olid riigiisadele teada, eksisteerides ühtemoodi terves NLiidus ning nõudsid kiiret lahendust. Oli selge, et ilma riigi sekkumiseta seda teha ei saa. Nii võttis riik suure osa olukorra lahendamises ja kulutustest enda õlule, tehes seda internaatkoolide ellukutsumise kaudu. Väideti, et internaatkool on õppeasutus, kus nii õpetamine kui ka kasvatamine on omavahel harmooniliselt ühendatud. Laste vaimsete ja aineliste vajaduste rahuldamine ei sõltu siin vanemate majanduslikest võimalustest, vaid kasvatuslikest ja pedagoogilistest kaalutlustest. Paljudes toleagestes ajaleheartiklites väideti koguni seda, et kogu meie haridussüsteemi tulevik peaks kuulumagi internaatkoolidele.

Puhtakujulise sotsiaalse probleemi lahendamisele lisati sellele ajale omane poliitiline värving ja ideoloogiline võõp. Kuulutati välja, et internaatkoolidest väljakasvavatest noortest

saavad tulevased kommunismiehitajad, kellel on arenenud kollektiivsuse ja seltsimehelikkuse tunne. Internaatkoolidest pidid lastele saama üheaegselt nii koolid kui ka kodud. Kooli õpetajad ja kasvatajad pidid sealjuures olema lastele nii õpetajate, kasvatajate kui ka vanemate eest. Kuidas see kõik lõppkokkuvõttes välja kukkus, otsustagu igaüks ise. Päril kindel on aga see, et kommunismiehitajaid meist ei saanud. Õige varsti kadus ka see kommunismiidee, mille nimel tegutsemist meilt tulevikus oodati. Mõõdusid veel mõned aastakümned ja hakati taipama ka seda, et parim keskkond lapse kasvamiseks on ikkagi oma kodu ning õigeteks kasvatajateks lapse oma vanemad.

Probleemi kiirele lahendamisele kaalukuse andmiseks lülitati internaatkoolide loomine 1956.a. veebruaris toimunud NLKP 20. kongressi päevakorda. Kongress võttis vastu otsuse „Internaatkoolide loomisest NSV Liidus“. Otsuses märgiti, et tegemist on täiesti uut tüüpi koolidega meie maal. Need on kommunismikoolid, mis peavad aitama materiaalselt vähekindlustatud peredel lapsi kasvatada, hulkurlust ära hoida ja kus noori kasvatatakse kommunistliku ideoloogia vaimus. Selline nägi välja partei ametlik poliitika selles valdkonnas. Niisiis otsustati mitte maksta vähekindlustatud peredele toimetulekutoetusi, vaid võtta osa kulutustest laste kasvatamisel riigi kanda internaatkoolide loomise kaudu.

Tegelikult oli internaatkoolide rajamist ette valmistatud juba mitmeid aastaid varem. Üleliidulised projekteerimise organisatsioonid olid juba alates 1949. aastast hakanud koostama internaatkoolide ehituslikke tüüpprojekte. Nende projektide järgi kuulusid NLiidus ehitamisele 660-kohalised (s.h. 1040-kohaline õppekorpus), 330-kohalised ja 180-kohalised koolihooned koos sinna juurde kuuluvate kõrvalhoonetega (internaatide-magalatega), sööklaga, õppetöökodade hoonega jne. Üleliiduline tüüpprojekt kohandati vastava linna tingimustele ja koostati nn sidumisprojektid: ühendused olemasolevate linna tehnovõrkudega.

Internaatkoolide aeg saabub Eestisse

Eesti NSV Ministrite Nõukogu võttis 23. novembril 1956.a. vastu määruse nr. 296 „Abinõudest internaatkoolide organiseerimiseks.“ Sama määrusega kinnitati internaatkoolide põhimäärus. Eesmärgiks seati organiseerida ENSV Haridusministeeriumi süsteemis aastatel 1956-1960 internaatkoolid kokku 2970 õpilasele. Määrus selgitas, et internaatkoolidesse võetakse esmajärjekorras vastu üksikemad, sõja- ja tööinvaliidide lapsi, orbusid. Samuti lapsi, kelle ülalpidamiseks perekonnas puuduvad vajalikud tingimused. Samas märgiti, et õpilaste vastuvõtmist teostatakse ainult vanemate või neid asendavate

isikute soovil. Määrusega nähti ette ka õpilastele kooli poolt antavate riiete, jalatsite ja muu vajaliku nomenklatuur, õpetajate-kasvatajate arv ja nende palgamäärad. Fikseeriti ka koolimaks, mis sõltus pereliikmete summaarsest töötasust ja laste arvust perekonnas. Iga konkreetse õpilase õppemaksu suuruse otsustas kohalik omavalitsus (TSN Täitevkomitee haridusosakond). Nagu praktika hiljem näitas, enamus peresid oma lapse (laste) koolitamise eest kooliraha ei pidanud maksma. Meie koolis õppis päris paljudest peredest üheaegselt isegi kaks või kolm õde-venda.

Ülalnimetatud määrus nägi ette rajada Eestis lähiaastatel järgmised internaatkoolid:

Rakveres	330-kohaline	1956.a.
Narvas	330-kohaline	1956.a.
Tallinnas Nõmmel	660-kohaline	1957.a.
Elvas	330-kohaline	1958.a.
Tartus	660-kohaline	1960.a.
Võrus	330-kohaline	1960.a.
Pärnus	330-kohaline	1960.a.

Rakveres suudeti avada vabariigi esimene internaatkool juba 1956.a. 1. septembril tänu sellele, et ei olnud vaja ehitada uut hoonet. Kool paigutati Rakvere Pedagoogilise Kooli ruumidesse ja organiseeriti juba tegutseva Õpetajate Seminari baasil. Mõne aasta jooksul lisandusid Pärnu, Vaeküla, Tallinna Nõmme, Tartu, Orissaare, Narva, Otepää, Riisipere ja Vastseliina internaatkoolid.

Omamoodi õnnelikult saadi internaatkoolile uus hoone Otepääl. Nimelt 1959.a. lõpul valmis Otepää rajooni juhtorganite tööpaigaks mõeldud hoone. Rajoon kuulus haldusreformi käigus aga liitmisele teiste rajoonidega ning äsjaavalminud maja anti vastloodud Otepää Internaatkoolile.

Kuna vajadus internaatkoolide järele oli kõige suurem Tallinnas, hakati ehitama Tallinna II Internaatkooli hooneid tollasele Matrossovi tänavale, endise Tondi mõisa maadele.

Alguses loodi internaatkoolid põhikoolidena ehk 7- või alates 1961. aastast 8-klassiliste koolidena. Järk-järgult kasvas osa neist keskkoolideks. Mõnede internaatkoolide juurde loodi ka väikesed põllumajanduslikud abimajandid (Rakvere, Puiatu, Kaagvere, Riisipere, Vaeküla), kus õpilastel oli võimalik omandada töösuksi. Sel ajal oli kombeks rajada koolide juurde veel kas mesilad või siis küülikufarmid. Näiteks Kaagvere Internaatkoolis tegutses 1961.a. farm 400. küülikuga („Edasi“ 06.06.1961). Linnakoolid

püüdsid samal ajal kasvatustööd õpilaste hulgas arendada omal viisil. Nii loodi Narva 2. internaatkoolis V.I.Lenini muuseum („Nõukogude Õpetaja“ 18.04.1964).

1960.a. lõpuks oli Eestis avatud juba 9 internaatkooli, kus õppis 2000 õpilast. 1961.a. maikuuks tegutses Eestis juba 11 internaatkooli, kus õppis 3000 õpilast. 1960.a. valmis propagandafilm „Teine kodu“ (režissöör Nikolai Dolinski), milles näidatakse laste elu ja õppetööd juba tegutsevates Rakvere, Riisipere ja Narva internaatkoolides. Diktoritekst ütleb, et lapsed saavad neis koolides hea hariduse, sest neid õpetavad parimad pedagoogid. Samas saame teada, et 7-aastaku (1959-1965) lõpuks peaks Eestis olema juba 26 internaatkooli rohkem kui 12-tuhande õpilasega. Tegelikult sellist hulka internaatkoole Eestisse mitte kunagi ei rajatud. Nagu hiljem näeme, hakkas nende arv hoopiski vähenema, kuni nad kas kadusid hoopiski või muudeti eriinternaatkoolideks.

Esialgu osutus aga uus koolitüüp väga populaarseks ja võitis kiiresti lapsevanemate poolehoidu. Tung internaatkoolidesse oli suur. Kooli vastuvõetavate õpilaste kontingendi pidi kinnitama kohaliku täitevkomitee haridusosakond, kes vaatas põhjalikult läbi kõik koolidesse soovivate õpilaste vanemate avaldused.

Algselt loodud internaatkoolid olid tegelikult kõik tavalised üldhariduslikud koolid ja töötasid ka vastava õppeprogrammi alusel. Vaid selle iseärasusega, et kooli juures asuvas internaadis oli võimalik ka ööbida ja elada. Muidugi kaasnesid sellega kogu päeva jooksul ka söömisvõimalused. Ette oli nähtud neli söögikorda. Kuna kooli õppekavad olid tavalise üldharidusliku kooli õppekavad, siis oli selle läbinud noorel võimalus õppima minna ükskõik millisesse kõrgkooli Eestis ja väljaspoolgi. Näiteks on teada fakt, et Rakvere internaatkooli ühest lõpuklassist läks Tallinna Polütehnilisse Instituuti ühel aastal ehitust õppima koguni kuus poissi. Rakvere Internaatkooli (inglise keele ja mitteametlikult ka spordikallakuga kool) võib pidada üldse omataoliste koolide hulgas kõige silmapaistvamaks. Seda nii õppimises kui ka spordis. Rakvere Internaatkooli on lõpetanud näiteks kirjanik Ene Mihkelson (III lend 1963.a.), KGB kindralmajor Rein Sillar (V lend 1965.a.), filmimees Arvo Iho (VII lend 1967.a.). Iho on sündinud 1949.a. Rakveres ja lõpetas 1976.a. Moskvas Üleliidulise Riikliku Kinematograafia Instituudi operaatori erialal. 2015.a. veebruaris omistati kirjanik Ene Mihkelsonile ühena kolmest eestlasest kultuuritöö elutööpreemia, millega kaasnes ka rahaline auhind 64. tuh. EUR.

Rakvere Internaatkooli direktor oli aastast 1957 kuni oma surmani 21.02.1974.a. Rein Sillari isa Ants Sillar. Kooli loomise ja arendamise eest pälvis Sillar 1960.a. Lenini ordeni, mida tol ajal anti ainult vähestele haridustöötajatele. 1970.a. lõpetas Rakveres põhikooli teatrimees Roman Baskin. Tallinna I Internaatkoolist läks Kaunase kõrgkooli

puidutehnoloogiks õppima üks noormees, Harri Truuste. Meie koolis õppinud Heli (Häili) Speek lõpetas Moskva Riikliku Kinematograafia Instituudi. Samuti õppis meie koolis 1970.a. G.Otsa nim. Tallinna Muusikakooli klassikalise laulu erialal lõpetanud Veronika Talvar. Paljusid meie kooli vilistlasi võib kohata Tallinna Polütehnilise Instituudi, Tartu Riikliku Ülikooli ja teiste kõrgkoolide lõpetanute hulgas. Kõrghariduse omandas internaatkooli lõpetajatest sel ajal kindlasti tavakooliga samaväärne protsent noori. 1961.a. 27. mai „Nõukogude Õpetajas“ avaldatud artiklist saame teada, et internaatkoolides on õppeedukus tavaliste üldhariduslike koolidega võrreldes palju kõrgem. Õpilaste teadmised on sügavamad ja mitmekülgsemad, nende ideoloogiline tase on kõrgem. Artiklis tuuakse eriti esile Rakvere Internaatkooli saavutusi, mille aluseks on eelkõige pedagoogilise kaadri õige valik.

Möödusid aastad ja pikapeale hakkas vajadus tavaliste üldhariduslike internaatkoolide järele vähenema. Internaatkoolid hakkasid vähekindlustatud perede laste toetajana oma tähtsust kaotama. Nende koolide maine ühiskonnas langes, seostudes edaspidi vaid probleemsete laste ja nende kodudega. Kuna koolid olid füüsilises mõttes olemas, tekkis kohalikel võimudel ja haridustöötajatel mõte hakata internaatkoolidesse suunama nn probleemseid ja raskeltkasvatatavaid lapsi. Selline internaatkoolide ümberkujundamise protsess järjest hoogustus. Eesmärgiks oli kindlustada neile noortele järelevalve ja kontroll n.ö. 24/7. Nii tekkisidki tavaliste internaatkoolide asemel nn. eriinternaatkoolid kasvuraskustega noortele (Kaagvere, Puiatu). Lisaks nendele loodi mitmeid internaatkoole terviseprobleemidega lastele: Keila-Joa Sanatoorne Internaatkool, Tartu internaatkoolid kuulmis- ja nägemishäiretega lastele jne. Ühiskonnas kujunes pikapeale teatav arusaam või kuvand neist koolidest. Kui juba internaatkool, siis järelikult õpivad seal mingi hälbega ja erikohtlemist vajavad noored. Internaatkooli esialgne eesmärk ja sisu olid aastatega saanud hoopis teistsuguse tähenduse, nende positsioon ja maine ühiskonnas oluliselt muutunud. Rahvusraamatukogus asuva artiklite ja retsensioonide kroonika järgi ilmus 1965.a. Eesti ajakirjanduses internaatkoolide temaatikaga vaid kaks artiklit, 1966.a. aga juba mitte ühtegi.

Siinkohal üks asjakohane õiend. Kui netist otsida praegu meie kooli nime kandnud kooli, siis annab arvuti teile Tallinna I Internaatkooli all Tallinnas, Tondi tn 40 asunud erikooli nendele õpilastele, keda varem peeti õpetamatuteks. Seda nime kandis kool 1996. aastast. Jällegi üks võimalus eksitusteks ja väära kuvandi tekkeks! Õnneks nimetati see kool alates 01. septembrist 2011. aastast ümber Tallinna Tondi Põhikooliks.

Järk-järgult hakkasid kunagi loodud internaatkoolid oma tegevust, milleks nad olid ellu kutsutud, lõpetama. Eesti vanim internaatkool Rakveres lõpetas tegevuse 1979.a.

(esimene lend 1961.a., viimane- XIX lend 1979.a. kevadel). Õpilased saadeti oma kodukoha koolidesse, vanemad klassid jaotati Rakvere teiste keskkoolide vahel. Kokku andis Rakvere Internaatkool oma tegutsemise aja jooksul koos põhikooliga 665 lõpetanut.

Vaeküla internaatkool, mis oli alustanud tegevust 1959.a. 1. septembril 7-klassilise koolina, kasvas hiljem keskkooliks, kuid sulges ukse 1977.a., mil kooli lõpetas XV lend. Vaeküla kooliga samal ajal avatud Orissaare, Otepää, Riisipere ja Vastseliina 7-klassilised internaatkoolid suunasid oma kooli lõpetajad peamiselt just Vaeküla Internaatkooli 9. klassi. Kool oli 11-klassiline alates õppeaastast 1962/1963. Vaeküla Internaatkoolis tegutses spordiklass, kuhu pääses konkursi korras. Lõpetajad said spordipedagoogi kutse ja õiguse töötada selle ala õpetajatena põhikoolis.

Kaagvere Internaatkool, mis oli loodud 1960.a., lõpetas oma tegevuse üldharidusliku koolina 1965.a., kusjuures juba 1963.a. likvideeriti seal keskkooli osa. Õpilased saadeti teistesse internaatkoolidesse, sealhulgas ka Tallinna I Internaatkooli 11 tüdrukut, suurem osa aga Vaeküla Internaatkooli. 1965.a. oktoobris alustas kunagises mõisahoones tegevust kool käitumishäiretega tütarlastele.

Pärnu Internaatkool Niidu pargis võib oma elueaks lugeda aastaid 1963-1981. Viljandi Internaatkool, mis asutati põhikoolina 1965.a., sulges oma ukse 1973.a. Sellest koolist sai põhikooli lõputunnistuse 8 lendu ja 614 õpilast. Kooli uueks nimeks sai Viljandi 5. Keskkool.

J.Nikonovi nimeline Kohtla-Järve I Internaatkool, kui üks väheseid sellelaadseid täielikult venekeelseid koole, eksisteeris aastatel 1961-1988. Kohtla-Järve II Internaatkool aastatel 1960-1966. Narva Internaatkool aastatel 1956-1961.

Tallinna I Internaatkool lõpetas oma tegevuse 1968. aastal, olles olnud kaks viimast aastat vaid vene õppekeele kooliks. Kindlasti oli kooli likvideerimise üheks põhjuseks äsjaavatud Tallinna Spordiinternaatkooli tegevuse alustamine, kuhu viidigi üle suur hulk oma koolita jäänud õpilasi. Üheks selliseks „üleviidud õpilaseks“ oli hilisem tippkorvpallur, korvpallitreener ja poliitik (Riigikogu liige 2007-2011) Jaak Salumets. Jaak viidi meie koolist 1966.a. 1. septembrist üle Tallinna II Internaatkooli, mis juba aasta pärast muudeti Tallinna Spordiinternaatkooliks. Jaak lõpetas TSIK-i esimeses lennus 1967.a. kevadel ja 1978.a. Tallinna Pedagoogilise Instituudi kehalise kasvatuse erialal. 2015.a. alguses ilmunud raamatus kirjutab Jaak Salumets oma üleminekust järgmiselt: „1966.a. septembris avati Tondil vabariigi esimene sportliku kallakuga internaatkool ja spordipoisid viidi Vabaduse puisteelt sinna elama.“

Kõige kauem säilitaski tavalise üldharidusliku internaatkooli staatuse 1.septembril 1967.a. tööd alustanud Tallinna Spordiinternaatkool (TSIK). Kooli hoonetekompleks Tondi

84/88 oli algselt ehitatud aastatel 1960-1961 (avaaktus 16.01.1962.a.) Tallinna II Internaatkoolile, mille baasil TSIK loodigi. Tallinna II Internaatkooli esimeseks direktoriks ja hiljem Tallinna Spordiinternaatkooli direktoriks sai Arno Kikas, kes oli sellel kohal aastatel 1967-1982. Tallinna Spordiinternaatkooli nime kandis see kool aastatel 1967-1977 ja 1979-1983. Hiljem sai kooli nimeks Eesti Spordigümnaasium. Meie kooli õpetajatest läksid 1966.a. Tallinna II Internaatkooli ja pärast selle muutmist Tallinna Spordiinternaatkooliks üle õpetajad Voldemar Attemann (kasvatajaks), Aino Niinemäe ja Lembit Rattus (mõlemad eesti keele õpetajaks). Kuna meil enam oma kooli ei olnud, paljud õpilased läksid üle vastavalt uude kooli ning eesmärgiga säilitada mingitki järjepidevust, kaasati meie kooli kahe esimese lennu lõpetajad Lembit Sooserv ja Hans Rammul 1970-ndate aastate alguses TSIK-i vilistlaskomitee tegevusse. Ühel korral osalesid meie kooli lõpetajad ka TSIK-i vilistlaste kokkutulekul, kuid seejärel see side katkes.

Internaatkoolide tegevuse paremaks koordineerimiseks moodustas Haridusministeerium Vabariikliku internaatkoolide direktorite komisjoni, mis pidas oma korralisi koosolekuid vaheldumisi kõikides vabariigi internaatkoolides (vt. „Nõukogude Õpetaja“ 14.03.1964).

Eluõiguse saab Tallinna I Internaatkool

Konkreetseid kooli ajalooga seotud kuupäevi ja arvandmeid aitavad meil meelde tuletada arhiivides säilinud dokumendid. Kui keegi tahab edaspidi neid säilikuid vaadata, siis see võimalus on olemas ja allpool tuuakse ära nende säilikute nimetused ja asukohakoodid. Eriti inforohked on seoses kooli direktorite vahetusega koostatud üleandmise-vastuvõtmise aktid. Lisaks inventarile, seadmetele, hoonetele jms. anti üle ja võeti uue direktori poolt vastu ka kooli õpilased ja õpetajad. Kõigi nende dokumentide ja neis sisalduvate andmete alusel saame taastada küllaltki tõepärase pildi toleaegetest oludest.

Pärast mitut avamistähtaja (1.september 1957) edasilükkamist 1957.a. septembris-oktoobris viidi lõpuks 27. oktoobriks läbi koolihoone koristamine ehitusprahist ning võidi alustada mööbli paigaldamise ning õppetöö ettevalmistamisega. Võib öelda, et äsjaalminud hoone (edaspidi ka teised sinna juurde kuulunud ehitised) oli üldse esimene Eestis spetsiaalselt internaatkooli tarbeks ehitatud ja valmisäänud hoonetekompleks. Esimene, suur peamaja, koos sisseseadega läks maksma 4 miljonit rubla, kokku oli aga kooli ehituse kogumaksumuseks ette nähtud umbes 12 miljonit rubla. 1958.a. eelarveks oli planeeritud 1,8

miljonit rubla, kusjuures majade ja õpilaste arvu suurenedes suurenes ka iga-aastane kulude maht. Võib arvata, et kooli ülalpidamiskulude aastaelarve ulatus neil aastatel kusagile 6-7 miljoni rubla kanti. See oli tol ajal väga suur summa.

Ühes 1958.a. märtsis „Noorte Hääles“ avaldatud artiklis mainitakse, et kooli territooriumile on ette nähtud püstitada veel väikene suusahüppetorn, kasvuhuone ja katseaed. Need ehitised jäid siiski rajamata. Lembit Sooserv teab täpsustada, et tüdrukute magala tagusesse metsa oli juba valmis kaevatud tulevase suusahüppetorni (20m) vundamendisüvend, kuid sellega kogu tegevus piirdus. Kasvuhuone ja katseaed olid planeeritud kooli territooriumi Jannseni tänava poolsesse ossa. Neid ehitisi püüdsid sinna rajada ka koolihoone uued omanikud, kuid kasvuhuone vundamendist kaugemale ei jõutud.

Ent ehituslikult oli kooli alguseks valminud siiski vaid üks osa Nõmmel, Vabaduse pst. 130 plaanitud 660-kohalisest internaatkoolist. Valmis sai esimesena vaid 4-korruselise peamaja, kus kool alustas tegevust 1957.a. detsembri alguses. Avaaktusel kooli aulas pidas avakõne tollane haridusminister Voldemar Oja (haridusminister 1951-1958, eluaastad 1894-1989). Esialgu avati koolis algklassid I – IV (kokku 8 klassikomplekti, 4 nii eesti- kui ka vene õppekeelele) ning järgnevatel aastatel komplekteeriti järgmised klassid vastavalt nende täitumisele. Esialgu vaid nelja esimese klassiga alustamise tingis see, et kogu kooli tegevus (kaasaarvatud söömine ja magamine) toimusid vaid esimesena kogu kompleksist valminud peamajas. Sel ajal olid ehitamisel veel kaks magalat, söökla, töökodade ja õppekabinettide maja ja isolaator haigetele lastele. Esialgu, avamisel, oli aga koolis 240 last ja 58 töötajat.

Vastavatud Tallinna Internaatkooli kohta ilmus juba 1958.a. jaanuarikuu „Nõukogude Naises“ ajakirjanik A.Kiitami kaheleheküljeline ja fotodega illustreeritud artikkel „Siin me elame ja õpime.“ Artikli autori meelest on uue kooli ehitamisel pööratud suurt tähelepanu viimistlusele: valitud on heledad ja mahedad värvitoonid. Koridorid on laiad ja aknad suured. Kooli kolmest televiisorist on üks hiigelekraaniga projektsiooniaparaat „Moskva.“ Artikli autor ei jäta märkimata, et kõigil kasvandikel on nägus ja korralik riietus: vormikleidid ja –ülikonnad, samuti vaba aja riietus. Üksikasjalikult loetletakse ära ühele õpilasele kooli poolt antavad riideesemed ja pesu. Märgitakse, et riietus pidulikeks juhtudeks on õmmeldud individuaaltellimisel artellis „Nõmme.“ Äsja oli saabunud ka 30 rahvariiete komplekti. Fotodel on meie kooli lapsed koolihoovis suusatamas ning toas televiisorit vaatamas ja lauamänge mängimas. Piltidel on ka vanempioneerijuht Veera Salum ja kasvataja Laine Lampman.

Kooli esimeseks direktoriks määrati **Oskar Radik (17.04.1921-24.01.1976)**. Ta oli ise kunagi Nõmmel koolis käinud mees (Nõmme Algkool, Nõmme Gümnaasium).

Kooliõpilasena kuulus ta aastatel 1939-1940 Kaitseliitu, mille mahavaikimine tõi talle edaspidises elus hulgaliselt ebameeldivusi. Teenis Eesti Laskurkorpuses ja võttis osa Eesti vabastuslahingutest. 1946.a. lõpetas EK(b)P Parteikooli, mille järel töötas Tööstuskoolis nr.2 palgalise komsorgi ja poliitainete õpetajana. 1950-1953 palgaline komsorg ja ajalooõpetaja Tallinna 2. Keskkoolis. 1953.a. määrati O.Radik Tallinna 1. Keskkooli direktoriks. 1955.a. lõpetas kaugõppes TpedI ajalooteaduskonna. Töötas Haridusministeeriumi inspektorina ja seejärel Tallinna I Internaatkooli direktorina selle avamisest alates. Hiljem oli O. Radik Tallinna 7. Keskkooli (1961-1969) ja Tallinna 2. Keskkooli direktor (1970-1976). ÜLKNÜ liige 1943. aastast ja NLKP liige 1944. aastast. Oskar Radiku kohta võib lugeda vastandlikke mälestusi. Ühelt poolt mitte eriti hea suhtleja, kuid samas hea konfliktide lahendaja. Õpetajana range ja nõudlik, kellel jätkus huumorimeelt ka õpilasnaljadest arusaamisel.

1958.aastal lisati Tallinna Internaatkooli senisele nimele „esimene“, sest ehitama oli hakatud Tallinna II Internaatkooli Tondile. Tallinna I Internaatkoolile omistati sel aastal ka Jaan Anveldi (1884-1937) nimi. Miks just Jaan Anveldi nimi, ei saanudki me tookord teada. Ega keegi seda ka eriti ei selgitanud ja meie ei osanud küsida. J.Anveldi tegelik osa Eesti ajaloos on nüüdseks siiski selge ja meile paremini mõistetav. Oli ta ju üks ägedamaid Eesti iseseisvuse vastu võitlejaid, 1924.a. 1. detsembri riigipöördekatse juht. Kuid nagu paljud toleaeagsed kommunistid, langes ta ise stalinistlike repressioonide ohvriks. 1937.a. detsembris peksis NKVD uurija ta ühe ülekuulamise ajal surnuks. Ehk taheti koolile tema nime andes hukkamise kahekümnendat aastapäeva kuidagi märgistada. Aga ega seda kõike poleks ju saanudki tol ajal õpilastele selgitada. Hariduseluga polnud Anveldil muud seost, kui et ta lõpetas 1905.a. Tartu õpetajate seminari ja töötas aastatel 1905-1907 Toilas kooliõpetajana. Muide, Jaan Anvelt on Riigikogu liikme Andres Anveldi vanaisa.

Kooli direktori vahetus toimus 1959.a. veebruaris. 1. märtsist sai kooli direktoriks **Evgenia Ivani tr. Petrova (05.05.1910-03.01.1976)**. Vaatamata venepärasele nimele rääkis keskealine Petrova aktsendivabalt eesti keelt. Keegi koolis temast midagi lähemalt ei rääkinud ja nii ei saanudki me tol ajal teada, kes meie direktor tegelikult on. Säilunud arhiivimaterjalid võimaldavad praegu sellesse siiski selgust tuua.

Tema elu oli väga sündmusterohke ja mõneti ka traagiline, iseloomulik tollasele ajale ja riigikorrale. Evgenia sündis Pihkva oblastis kehviktalupoja perekonnas. Kuna ta ankeedis märgib oma rahvuseks: eestlane, võib järeldada, et tema ema seda ka oli ning sealt ka aktsendivaba eesti keel. Lõpetas Dno linnas 7-klassilise kooli ning seejärel õppis neli aastat 1927-1930 Leningradi Eesti Pedagoogilises Tehnikumis. Seejärel töötas õpetaja ja

koolijuhina Novgorodi ja Pihkva oblastites, jätkates samal ajal õpinguid Kišinjovi Riiklikus Pedagoogilises Instituudis kaugõppes. 1939.a.läks koos mehega Ukrainasse, Dnepropetrovskisse, kus töötas kaks aastat sealses transpordiinstituudis vanemõpetajana. 1941.a. märtsis siirdus koos mehega Moldaaviasse. Algas sõda ja mees saadeti rindele ning naine koos tütreaga evakueeriti algul Krasnodari kraisse ja hiljem Novosibirskisse, kus töötas õpetaja ja kooli õppealajuhatajana. Aastatel 1944-1948 oli taas Moldaavias koolijuhataja ning haridusametnik parteikomitees. 1948.a. saadeti Moldaaviast Eestisse tugevdama siinset pedagoogilist kaadrit. Algul oli koolide inspektor EKP Tallinna linnakomitees, seejärel aastatel 1948-1950 Tallinna 22. Keskkooli direktor Kevade tänavas. 1950.a. valiti EKP Tallinna Kalinini raj. Komitee III sekretäriks. Aastatel 1950-1959 töötas haridusala vastutavatel ametikohtadel Tallinna parteiorganites ja täitevkomitees. Oli Tallinna linna haridusjuht ehk TSN TK Haridusosakonna juhataja 01.10.1951-31.05.1952 ning 01.06.1953-28.02.1959. 1957.a. lõpetas kaugõppes NLKP Keskkomitee Kõrgema Parteikooli Moskvas. Tema enda soovil määrati ta 1959.a. märtsist Tallinna I Internaatkooli direktoriks, kus töötas 1962.a. detsembrini. Aastatel 1963-1965 töötas õpetajana Tallinna 37. Keskkoolis. Jäi vanaduspensionile 1965.a. mais, sama aasta oktoobrist vabariikliku tähtsusega personaalpensionär. Evgenia Petrova valiti mitmel korral EKP Tallinna Linnakomitee liikmeks, oli aastatel 1952-1956 revisjonikomisjoni liige ja 10 aastat Tallinna TSN saadik. Autasustatud mitmete medalitega. ÜLKNÜ liige 1929-1939, NLKP liige 1945. aastast. E. Petrova on maetud Tallinnas Metsakalmistule. Tallinna Haridusameti poolt välja antud raamatus „Tallinna Hariduselu 1918-2010“ lk.708 (Tallinn 2012) iseloomustatakse E.Petrovat järgmiselt: tema suhted linnarajoonide haridusosakondade juhatajatega olid head, kuid pedagoogidega ebasõbralikud.

Evgenia Petrova on meile meelde jäänud kui tasakaalukas, oma direktori rolli ja vastutust tundev ideeline haridusjuht. Petrova ajal käis meie koolis esinemas hulgaliselt kultuuritegelasi ja töölisliikumise veterane. Ilmselt oli tal nende hulgas vajalikke tutvusi ja sidemeid.

Kooli üleandmise-vastuvõtmise akt fikseerib ära järgmised numbrid. Ikka veel paiknes kool ainult ühes hoones, teised korpused olid ehitusjärgus. Õpilasi oli 235 ja klassikomplekte 8. Aktis märgitakse, et õpilased on põhiliselt varustatud vajalike riidetega, kuid siiski mitte täielikult. Puuduvad osaliselt talvemantlid ja vastava suurusega jalanõud kõikidele lastele. Samuti tõdetakse, et õpilaste kantavad riided ja jalanõud kuluvad kiiremini kui vastavad normatiivid ette näevad.

Jargmine koolijuhi vahetus toimus 1962.a. detsembris. Küllap tingis selle ka rahulolematuse direktor E.Petrova tööga. Ajakirjanduses ilmus sellel ajal kaks väga kriitilist ajaleheartiklit: üks ajalehes „Sovetskaja Estonia“ 14. oktoobril 1961.a ja teine „Noorte Hääles“ 11. jaanuaril 1962.a. Neis süüdistatakse kooli direktorit nõrgas kontrollis pedagoogilise kaadri tegevuse üle, suures kaadrivoolavuses ja kasvatusliku töö nõrkuses. Väidetakse, et direktor Petrova võtab kooli tööle juhuslikke inimesi, kaadri voolavus on väga suur. 1961.a. jooksul lahkus koolist 59 töötajat, neist 12 õpetajat. Kooli avamisest alates (1957.a. detsembrist) töötab koolis vaid 1 kasvataja ja 4 tehnilist töötajat. Kooli juhtkond ei külasta õppetunde, mistõttu pole võimalik teha mingit hilisemat analüüsi ega arutelu. Koolis on palju noori pedagooge, kellele selline suhtumine kasuks ei tule. Koolis esineb liialt palju pedagoogidevahelisi lahkkelisi, mida kooli direktor pole suutnud lahendada. Õpetamine on väga teoreetiline, side tegeliku eluga on nõrk. Lõpuks märgib artikli autor, et põhiküsimus seisneb kooli kindlakäelises ja oskuslikus juhtimises, mida praegu pole tunda.

04.detsembril 1962. a. koostatud üleandmise-vastuvõtmise aktiga annab Evgenia Petrova kooli üle. Uueks direktoriks saab senine õppealajuhataja Alo Kuldkepp (hiljem Engelbrecht). **Direktor Alo Kuldkepp:** Sündinud 21. augustil 1929.a. Lõpetas 3.lennus 1948.a. Abja Gümnaasiumi (aastatel 1945-1998 kandis kool nime Abja Keskkool), 1958.a. Tallinna Pedagoogilise Instituudi. Oli Tallinna I Internaatkooli direktor aastatel 1962-1966. 1. septembrist 1966. aastast kakskeelse Tallinna 47. keskkooli direktor.

Soliidne härrasmees, füüsika ja astronoomia õpetaja, kellel nii õpetajate kui ka õpilaste seas oli vaieldamatu autoriteet. Üleandmise päeval õppis koolis 696 õpilast, klassikomplekte oli 22. Neist 9 eesti õppekeele ja 13 vene õppekeele, õpetajaid-kasvatajaid oli selleks ajaks koolis juba 62. Valminud oli koolil juba 5 hoonet. Õppekorpus ehk „suur maja“, mis sai valmis 1957.a. detsembris, 3-korruselise töökodade ja õppekabinettide hoone (abikorpus) 1960.a. augustis, 360-kohaline poeglaste magamiskorpus 1960.a. novembris, 360-kohaline tütarlaste magamiskorpus 1961.a. oktoobris. Koolis töötas sel ajal 73 pedagoogi (õpetajad ja kasvatajad), tehnilist personali oli 66 inimest. Õppeedukus oli 1961/62 aasta lõpuks 96%. Direktor Kuldkepi ajal saavutas meie kool n-ö. „täisvõimsuse.“ Valmisid kõik planeeritud hooned, õpilaste arv saavutas kavandatud maksimaalse taseme ja kooli materiaali- tehniline baas sai lõplikult paika.

1963/64 õppeaastaks kaotati koolis vene õppekeele keskkooliklassid. 1965.a. kevadel lõpetas keskkooli esimene lend, 1966.a. kevadel teine lend. Alates 1966.a. septembrist muudeti kool vene õppekeele kooliks. Seni koolis õppinud eestikeelsed

õpilased viidi põhiliselt üle Tallinna II Internaatkooli, kus nad järgnevatel aastatel keskkooli lõpetasid. Tallinna I Internaatkooli direktoriks oli selleks ajaks saanud **Boriss Goldberg**. Mees oli enne Tallinnasse toomist edendanud Kohtla-Järve hariduselu, olles Kohtla-Nõmme 7-klassilise Mittetäieliku Keskkooli õpetaja, Ahtme Gümnaasiumi direktor (1963-1965) ja J.Nikonovi nimelise Kohtla-Järve I Internaatkooli direktor (1965-1966).

Seisuga 5. september 1967.a. õppis koolis (klassides I-X) venekeelses õppes 734 õpilast (s.h. 112 kodunt käijad), neist 370 poissi ja 364 tüdrukut.

ENSV Ministrite Nõukogu 4. juuli 1968.a. korraldusega nr. 592-k nähti ette likvideerida Tallinna I Internaatkool 1. septembrist 1968. aastast. Koolile kuulunud hooned Vabaduse puistee 130 anti üle Tallinna Riiklikule Konservatooriumile. Muud kooli varad jaotas Haridusministeerium teistele koolidele üle kogu vabariigi.

Oma olemasolu jooksul andis Tallinna I Internaatkool eesti õppekeele osas 2 lendu keskkoolilõpetajaid: õppeaastatel 1964/65 ja 1965/66 ning vene õppekeelega koolina samuti 2 lendu: 1966/67 ja 1967/68. Nendele lisandusid veel põhikooli lõpetajad, kuid nende kohta pole usaldusväärseid andmeid säilunud. Siinkohal tasuks märkida, et 1961.a. viidi läbi koolireform. Kuni 1961. aastani oli põhikooliks 7-klassiline kool, siis alates 1961/1962. õppeaastast 8-klassiline kool.

Jaan Anveldi nimelise Tallinna I Internaatkooli vilistlased

(eestikeelne õpe)

1965, I lend, XI a klass

Klassijuhataja: Taimi Põlluveer

1. Aavik, Urmas	15. Sults, Laine
2. Herman, Endel	16. Taaring, Toomas
3. Kaldma, Tiina	17. Tael, Asta
4. Kull, Ralf	18. Tepper, Mare
5. Küla, Raivo	19. Teras, Anne
6. Murro, Ellen	20. Tischler, Tõnu
7. Must, Mailis	21. Toomla, Asta
8. Männapuu, Olly	22. Truuste, Harri
9. Pirma, Leo	23. Uustal, Toivo
10. Romandi, Vello	24. Veeremaa, Rannar
11. Rünk, Riina	25. Veiper, Tõnu
12. Sepalaan, Enn	26. Vitsut, Jüri
13. Sirila, Silvia	27. Supp, Selma
14. Sooserv, Lembit	

Tallinna I Internaatkooli lõpetasid 1961. aastal põhikoolina (7. klassi) järgmised õpilased (klassijuhataja: Taimi Põlluveer):

1. Jaanisoo, Ene	17. Sults, Laine
2. Jõudna, Sven	18. Sooserv, Lembit
3. Järve, Rein	19. Taaring, Toomas
4. Kalmets, Aleksander	20. Tischler, Tõnu
5. Kruusi, Ruth	21. Toots (Himma), Mati
6. Käosaar, Hille	22. Truuste, Harri
7. Küla, Raivo	23. Valentin, Ene
8. Marmei, Tiina	24. Veeremaa, Rannar
9. Merelaine, Tõnu	25. Veskimägi, Asta
10. Must, Mailis	26. Veiper, Tõnu
11. Männapuu, Olly	27. Vitsut, Jüri
12. Ottesson, Konstantin	28. Õispuu, Silvi
13. Pirma, Leo	29. Toomsaar, Tiiu

14. Prengel, Maie	30. Luppo, Zahhar
15. Romandi, Vello	31. Kaevats, Mati
16. Savolainen, Klara	

1966, II lend, XI a klass

Klassijuhataja: Voldemar Attemann

1. Ets, Kaie	10. Poots, Marju
2. Järvet, Erna	11. Rammul, Hans
3. Kingissepp, Evi	12. Sibul, Vaike
4. Kroon, Heino	13. Sillaste, Maimu
5. Leerimaa, Tiiu	14. Schulbach, Aita
6. Marõševa, Galina	15. Till, Anne
7. Müllerinen, Karin	16. Vetevoog, Heli
8. Pind, Eha	17. Vetevoog, Veli
9. Poller, Epp	

Tallinna I Internaatkooli lõpetasid 1963. aastal põhikoolina (8. klassi) järgmised õpilased (klassijuhataja: Voldemar Attemann):

1. Arula, Anne	13. Poots, Marju
2. Blase, Vello	14. Prant, Juta
3. Elling, Reet	15. Raigna, Raivo
4. Gust, Miralda	16. Rammul, Hans
5. Himma, Jaan	17. Sõnajalg, Aino
6. Ignatjeva, Anu	18. Telling, Edith
7. Järvet, Erna	19. Tigane, August
8. Kroon, Heino	20. Toomsalu, Mati
9. Lapp, Marika	21. Tulmin, Sirje
10. Müürisepp, Mart	22. Vetevoog, Heli
11. Neljas, Anne	23. Vetevoog, Veli
12. Piilbaum, Lea	

Tallinna I Internaatkooli lõpetasid 1964. aastal põhikoolina (8. klassi) järgmised õpilased (klassijuhataja Sven Rondik):

1. Elling, Kai	14. Loigom, Sirje

2. Erilas, Piret	15. Lestal, Marje
3. Hallisk, Mare	16. Niinepuu, Anne
4. Jürgenstein, Peedu	17. Olman, Ellen
5. Kaevats, Aavo	18. Palkov, Lembit
6. Kaldma, Maive	19. Räts, Urmas
7. Kaljula, Raine	20. Salujõe, Peeter
8. Karja, Kai	21. Savolainen, Niina
9. Kukkk, Sirje	22. Sangla, Priit
10. Kurrel, Malle	23. Uusberg, Mare
11. Lilleaas, Enn	24. Vaikla, Mare
12. Võrk, Reet	25. Lainsoo, Malle
13. Lepiku, Sirje	

P.S.:1964.a. kevadel põhikooli lõpetanud õpilased õppisid koolis ka õppeaastatel 1964/65 ja 1965/66, lõpetades vastavalt IX ja X klassi. Kahe aasta jooksul lahkus ja tuli klassi juurde uusi õpilasi. Seoses koolis eestikeelse õppe kaotamisega 1.septembrist 1966.a. viidi õpilased üle Tallinna II Internaatkooli, mis alates 1.septembrist 1967.a. muudeti Tallinna Spordiinternaatkooliks. Just seal saidki suurem osa meie kooli endisi õpilasi keskkooli lõputunnistused.

Tallinna I Internaatkoolis haridusteed alustanud, kuid seoses kooli likvideerimisega Tallinna Spordiinternaatkoolis keskkooli lõputunnistuse saanud õpilased:

TSIK 1967, I lend

1. Elling, Kai
2. Kaljula, Raine
3. Karja, Kai
4. Kukkk, Sirje
5. Kurrel, Malle
6. Küppar, Leili
7. Lepiku, Sirje
8. Lestal, Marje
9. Niinepuu, Anne
10. Salumets, Jaak

TSIK 1968, II lend

- 11A klass
1. Erilas, Piret
 2. Kaldma, Maive
- 11B klass
1. Ainsoo, Priit
 2. Erimäe, Siiri
 3. Kaldma, Juta
 4. Lepiku, Marje
 5. Poots, Märt
 6. Preast, Monika

11. Speek, Häili
12. Tirmann, Mare
13. Võrk, Reet

7. Võrk, Epp
8. Veski, Laine

Kuidas sai meie koolile osaks rahvusvaheline tuntus?

Ja seda juba 1968. aastal ning üsnagi kummalistel asjaoludel. Nimelt ilmus just sellel aastal Stockholmis eesti keeles (hiljem ka rootsi ja inglise keeles) välis-eesti kirjaniku Einar Sandeni (1932.a. Tallinn -- 2007.a. Cardiff, Wales) dokumentaaljutustus „KGB kutsub Evet.“

Raamat jutustab tõestisündinud loo noorest naisest, kelle KGB värbas oma kaastööliseks ning kellel õnnestus lõpuks koos emaga pääseda „vabasse maailma.“ Ta oli üldse esimene inimene Eestis, kellel lubati välismaalasega abielluda ja siit lahkuda. Kuid kuidas on see lugu seotud Tallinna I Internaatkooliga? Asi on nimelt selles, et raamatu peategelane Irja Trumm (sünd. 20. mail 1935.a.) töötas kuuekümnendate aastate alguses meie koolis inglise keele õpetajana. Ta oli äsja lõpetanud Tallinna Pedagoogilise Instituudi ja töötas algul „Inturistis“ giidina. Seal KGB ta värbaski. Saatuse tahtel tutvus Irja Trumm 1960.a. Tallinnasse üldlaulupeole saabunud turistide grupis olnud härrasmehega, kelleks osutus seesama kirjanik Einar Sanden. Pärast paari aastat kestnud tutvust nad abiellusidki Tallinnas. Irja jutustas juba Eestist lahkumise järel Rootsis olles oma abikaasale üksikasjalikult kogu oma värbamise loo ja mees pani selle erakordse spiooniloo kirjanduslikku vormi. Raamatu ilmumine tekitas Eestis teatud ringkondades korraliku skandaali, sest Sanden toob oma raamatus ära meie KGB-ga seotud olnud tegelased nende õigete nimedega.

Meie jaoks on raamat huvitav sellepärast, et õpetaja Trumm kirjeldab seal mitmel leheküljel Tallinna I Internaatkooli tolleaegset elu. Üldiselt on raamatus meie koolist antud kuvand vastavuses tollases ühiskonnas üldlevinud ettekujutusega internaatkoolist: sinna on koondatud seltskond noori, kellega tavalises koolis on raskevõitu hakkama saada.

Toome järgnevalt ära väljavõtte meie kooli puudutavatest raamatu lehekülgedest (151-154):

.....Oli harukordselt ilus septembrihommik, kui läksin õppeasutusse mitte enam õpilasena vaid esmakordselt täieõigusliku õpetajana. Koolimaja uus kollakas hoonestik

paistis juba eemalt silma. Peahoone, mis oli kolmekorruseline, asus Vabaduse puiestee ääres. Elumajad õpilastele asetsesid veidi kaugemal.

Kool oli kaheksaklassiline internaatkool. Õpilased pärinesid viletsate ja ebakohaste elutingimustega kodudest. Neil kas puudusid vanemad täielikult või olid ainult ühe vanema kasvatada. Kui perekonnas juhtus olema palju lapsi, ei saanud ema või isa üksnda hakkama laste eest hoolitsemisega, sest ta pidi tööl käima. Õpilased viibisid esmaspäeva hommikust laupäeva pärastlõunani õpetajate ja kasvatajate järelevalve all ja enamus neist läks pühapäevaks koju. Ülejäänud, kelle kodu asus maal või ei olnud neil üldse kuhugi minna, jäid internaati ka pühapäevaks. Õpetajad ja kasvatajad olid graafiku alusel kordamööda internaadis valves. See toimus laupäeva pärastlõunast kuni kella 22-ni, mil öövalvesse tulnud õpetaja viibis kohal kuni pühapäeva hommikuni. Pühapäev oli jaotatud kahe õpetaja vahel ühtlase tundide arvuga. Õpilaste elumajades oli iga korruse kohta valves üks õpetaja, kellel lasus täielik vastutus korra eest.

Nagu hiljem kuulsin, oli meie kool oma distsiplineerimatuse ja halva reputatsiooni poolest üks tuntumaid Tallinnas. Kooli direktoriks oli keskealine naiseltsimees Petrova. Nime järgi võis teda pidada venelannaks, mida ta ilmselt ka oli, ehkki eesti keelt rääkis aktsendivabalt. Kahjuks puudusid tal igasugused eeldused juhtida kooliehu. Õpilaste hulgas ei omanud ta autoriteeti ega lugupidamist ja kõik see mõjus raskesti kooli korrale ja üldisele õppeedukusele.

Esimesel päeval oli kogu õpilaspere klasside kaupa ülesrivistatud kooliõuele. Iga klassi juures seisis klassijuhataja. Aineõpetajad moodustasid oma grupi pisut eemal. Seltsimees Petrova pidas avakõne, tervitas õpilasi uuel algaval õppeaastal, soovis jõudu ja edu õppeülesannete eeskujulikuks täitmiseks ja tutvustas seejärel õpilastele uusi õpetajaid.

Siis kuulsime kannatlikult ära pika jutu, mille eesmärgiks oli sisendada õpilasisse arusaamist sotsialistliku ühiskonna paremusist võrreldes ühegi teise ühiskonnakorraga, näidata, et ainult sotsialismimaadel, esirinnas Nõukogude Liiduga, on noortel võimalused õppimiseks ja hariduse omandamiseks vastavalt nende võimeile ning teotahtele.

Meie suur kodumaa avab noorsoole kõik võimalused oma huvialade ja annete täiuslikuks arendamiseks ja sellepärast peab iga noor olema piiritult tänulik parteile ja valitsusele ning näitama kogu oma panusega, et ta on väärt seda suurt hoolitsust. Teist peavad kasvama tublid ja töökad, ausad ja truud kodanikud, kelle pühaks sooviks on aidata innukalt kaasa kommunismi ülesehitamisele. Iialgi ei tohi silmast lasta vaenlasi siin- ja sealpool meie suure kodumaa piire. Kapitalistlikud riigid, eesotsas Ameerika

Ühendriikidega, plaanitsevad meie hävitamist. Seda ei tohi me unustada ja peame avastama rahvavaenulikke elemente ka eneste ridades.

Seltsimees Petrova hüüatas pateetiliselt: „Ei tohi olla kohta teisitimõtlejail meie hulgas! Pidagem alati meeles, nii unes kui ilmsi, et suurimaks kuriteoks on reeta kommunistlikule õitsengule vastuminev kodumaa!“

Ta tulihingelisi sõnu saatis siin-seal vaikne naerukihin. Väiksemad õpilased olid tüdinenud paigalseisemisest ja püüdsid üksteist salaja müksates aega lõbusamini veeta. Nelja-, viie- ja kuueteistkümnened noorukid tammusid blaseerunud ükskõiksuses jalalt jalale ja nende miimikast võis paljugi välja lugeda, mida nad koolijuhataja kõnest pidasid.

Pärast avaaktust viis iga klassijuhataja oma õpilased klassiruumi, kus tehti teatavaks tunniplaan, tutvustati õppematerjali ja manitseti veelkord korralikkusele ning eeskujulikule tööle.

Pidin hakkama õpetama inglise keelt viiendast kuni kaheksanda klassini. Tundide arv nädalas oli kakskümmend kolm. Esiialgu tundus selline töökoormus lausa ideaalsena „Inturisti“ kõrval, kus pidin iga päev istuma kaheksa tundi ja sageli kauem. Kõige enam rõõmustas mind see, et esmaspäeval ja laupeval oli mul anda ainult kolm tundi. Palk oli mulle määratud 96 rubla kuus.

Klassides oli keskmiselt kolmkümmend õpilast. Võõrkeele tundides jaotati aga klass pooleks, et muuta õpetamist efektiivsemaks. Teiseks inglise keele õpetajaks oli samuti hiljuti ülikooli lõpetanud noor pedagoog Raul Sellin. Ta oli väga enesestõmbunud ja tagasihoidliku käitumisega noormees. Õpilased hakkasid seda kiiresti ära kasutama ja varsti muutus tal tundide andmine võimatuks. Tundelise inimesena otsustas ta lihtsalt sellest koolist lahkuda. Seda lubati vaid sel juhul kui ta ise enesele asendaja leiab. Mina soovitasin Margetit, sest talve tulekuga muutus tema teenistuskohaks „Inturisti“ juures ebakindlaks. Marget nõustus kohe ja nii said meist õpetajad samas koolis. Ka tunnis olid meil ühel ajal ja ühiselt koostasime aasta tööplaani.

Õpilaste käitumisega nägime algul kurja vaeva. Distsipliin oli halb, aine vastu huvi ei tuntud. Igäiks soovis tunnis tegelda sellega, mis just pähe tuli. Terve klassi kohta leidis ainult 3-4 õpilast, kes tõsiselt tõsse suhtusid ja kogu tähelepanu õppeainele pühendasid. Olime Mrgetiga väga mures ja püüdsime leida elavamaid õpetamise meetodeid. Pikapeale suutsime siiski enamuse oma õpilasist tööle panna ja puudulikke hindesid esines suhteliselt vähe. Kõige ebameeldivam oli tundi anda, kui direktor või õppealajuhataja kohal viibis. Siis tuli õpetust alati illustreerida mingisuguse poliitilise motiiviga. Kui näiteks lugesime õpikust pala spordist, pidi õpetaja omalt poolt juurde lisama, et mitte ühelgi maal pole sportlastel

selliseid hiilgavaid võimalusi kui meil. Kui oli juttu noorusest, tuli alati meenutada, kui õnnelikud on nõukogude noored. Õpilaste näod ei jäänud minu selliste kommentaaride juures tõsiseks. Tihti saatis mu sõnu suur naerulagin, mille peale pidin heitma kurja pilgu korrarikujate suunas või tunni lõpul neid üksikult noomima.

Kord vabal ajal õpetajate toas istudes ohkas Marget: „Kui sa, Irja, siit töökohalt kunagi lahkud, ei jaksa minagi enam nende huligaanidega maadelda!“

Internaatkoolid omavahelises suhtluses

Säilinud arhiivimaterjalid lubavad kinnitada, et vabariigi erinevates linnades ja maakohtadeski loodud internaatkoolid olid omavahelises suhtluses ja seda eelkõige ühiste spordivõistluste kaudu. Aastatel 1962-1965 korraldati igal aastal ühiseid spordivõistlusi. Kolme esimest nimetati ametlikult internaatkoolide vahelisteks spartakiaadideks. Igal aastal võttis neist võistlustest osa sadu internaatkoolide õpilasi. Võib vaid ette kujutada, millist tohutut tööd oli vaja teha selleks, et õpilased üle vabariigi kokku sõidutada, majutada ja toitlustada, erinevad võistlusalad läbi viia jne. Võistlused toimusid reeglina nendes internaatkoolides, kus ühe või teise spordiala läbiviimiseks olid korraldajate meelest kõige paremad tingimused. Tallinna I Internaatkool, kus puudus koolistaadion, ei saanud sellepärast korraldada kergejõustikuvõistlusi. Suhteliselt väike võimla ei võimaldanud ka pallimängude läbiviimist.

Korraldajad on oma võistlusjuhendis selgitanud spordiürituste eesmärgid järgmiselt: Parandada ja hoogustada koolide kehakultuurikollektiivide tegevust ning tugevdada sidemeid internaatkoolide vahel. Just seda viimast need ühisüritused kindlasti võimaldasid. Pärast spordivõistlusi toimus tavaliselt ühine koosviibimine ja edasine suhtlus õpilaste vahel jätkus juba kirjavahetuse kaudu.

Meile pakuvad arhiivis säilinud võistluste protokollid huvi eelkõige kahest aspektist lähtuvalt. Esiteks aitab see meenutada, millised internaatkoolid võistlustest osa võtsid, s.o. olid selleks ajaks juba olemas. Ning teiseks: meelde tuletada õpilasi, kes esindasid meie kooli nendel võistlustel ning millisel tasemel oli meie kool spordis võrreldes teistega.

Internaatkoolide I spartakiaad. 21-23 september 1962.a.Rakveres.

Osa võtsid järgmiste internaatkoolide võistkonnad: Rakvere, Vaeküla, Otepää, Riisipere, Kohtla-Järve I, Narva I ja Tallinna I Internaatkool. Kutsed saadeti, kuid võistleva ei ilmunud: Narva II, Orissaare, Kaagvere, Kohtla-Järve II ja Vastseliina internaatkoolid.

Võistlused toimusid kergejõustikus ja lauatennises. Kergejõustikuvõistluste üldvõit läks Rakvere Internaatkoolile, Tallinna I Internaatkool saavutas II koha. Lauatennises võitis esikoha Vaeküla Internaatkool, Tallinna I Internaatkool jäi teiseks. Spartakiaadi üldvõitjaks tuli Vaeküla Internaatkool, Rakvere oli teine ja Tallinn kolmas. Meie kooli õpilastest saavutasid paremaid tulemusi:

* 11-12 aastased tütarlapsed, kaugushüpe, Marje Lepiku 3.64	I koht
* tütarlaste kombineeritud teatejooks 4x60m, Tall. I Internaatkool	II koht
* 13-14 aastased tütarlapsed, kaugushüpe, Mare Hallik 4.31	I koht
* 11-12 aastased tütarlapsed, 60m jooks, Marje Lepiku	I koht
* 11-12 aastased tütarlapsed, kõrgushüpe, Marje Lepiku 1.20	I koht
* 13-14 aastased tütarlapsed, 200m jooks, Sirje Lepiku	I koht

Internaatkoolide II spartakiaad.

Märgatavalt oli suurenenud võistlusalade arv. Suusavõistlused ja maleturniir viidi läbi 23. veebruaril 1963.a. Otepääl. Korvpallivõistlused 19-21. aprillil Tallinnas, jalgpall 11-14 mail Narvas, lauatennis ja kergejõustik 20-22. september Kohtla- Järvel. Võrkpall 4-5 mail Orissaares ja Rakveres.

Niisiis toimusid spartakiaadivõistlused kogu õppeaasta jooksul. Esimest korda olid võistlejad jaotatud kaheks vanusegrupiks.

- I grupp 8-ja 9-klassilised internaatkoolid;
- II grupp keskkooliklassidega internaatkoolid

Võistlustel osalesid järgmised internaatkoolid: Kohtla-Järve I, Kohtla-Järve II,

Riisipere, Vastseliina, Narva II, Otepää, Orissaare, Puiatu, Vaeküla, Tallinna I ja esmakordselt Tallinna II Internaatkool.

Tallinna I Internaatkooli parim saavutus oli kindlasti I vanusegrupi esikoht maleturniiril. Meie kooli esindasid Priit Sangla, Heino Kroon, Igor Popov ja Reet Võrk. Individuaalselt oli parim esimesel laual mänginud Priit Sangla.

Suusatamises kuulusid meie kooli võistkonda: Piret Erilas, Sirje Lepiku, Peeter Novikov, Enn Lilleaas, Edith Telling, Juta Prant, Mati Toomsalu, Veli Vetevoog, Lembit Sooserv, Svetlana Lõsova ja August Tigane. Suusatamises saavutasime nooremas vanuseastmes koolide hulgas III koha. Parima individuaalkoha (III) sai 3km suusatamises Lembit Sooserv.

Kergejõustikus esindasid meie kooli: Sirje Lepiku, Mare Hallik, Mare Kivisild, Ljuba Ratnikova, Ellen Murro, Eha Pind. Nooremas vanusegrupis saavutas see võistkond kokkuvõttes kolmanda koha.

Korvpallis jäid meie poisid IV kohale, tüdrukud III kohale. Tüdrukute võistkonda kuulusid : Mare Hallik, Piret Erilas, Anne Niinepuu, Ester Saveljeva, Kai Elling, Erna Järvet.

Internaatkoolide III spartakiaad

Malevõistlused viidi läbi 28-29. veebruarini 1964.a. Tallinnas. Meie kooli esindasid seekord males Priit Sangla, Heino Kroon, Endel Herman ja Eha Pind, kes saavutasid võistkondliku esikoha. 18-20.septembrini toimusid Kaagveres lauatennise esivõistlused. Meie võistkonda kuulusid: Tõnu Veiper, Tiina Kaldma, Gunnar Holmström, Piret Erilas, Märt Poots ja Tiiu Taaring. Pärnu ja Kohtla-Järve võideti 4:3, kaotati aga Rakverele ja Vaekülale 1:5.

Kergejõustikuvõistlustel 18. septembril Kaagveres oli meie kooli võistkonna suuruseks 32 õpilast. Paremaid tulemusi saavutasid:

17-18 aastased poisid, teivashüpe, Raivo Küla, 3.00m	I koht
17-18 aastased poisid, kettaheide, Toivo Uustal, 40.74m	II koht
15-16 aastased poisid, 100m jooks, Veli Vetevoog, 12,6sek	I koht
17-18 aastased tüdrukud, kõrgushüpe, Ellen Murro, 1.15m	Vkoht
17-18 aastased tüdrukud, kettaheide, Ellen Murro, 26.36m	II koht
17-18 aastased poisid, kolmikhüpe, Enn Sepalaan, 10.89m	III koht
15-16 aastased poisid, 200m jooks, Veli Vetevoog, 25,8sek	I koht
15-16 aastased poisid, kaugushüpe, Veli Vetevoog, 5.39m	I koht

Tallinna I Internaatkool võitis 17-18 aastaste tütarlaste 4x100m jooksus III koha tulemusega 63,0sek.

Kergejõustikuvõistluste koondarvestuses saavutasime Rakvere ja Vaeküla internaatkoolide järel kolmanda koha.

Internaatkoolide kergejõustiku ja lauatennise esivõistlused 1-3. oktoobrini 1965.a. Tallinnas.

Nende võistluste toimudes oli juba lõpetanud meie kooli esimene lend ja mitmed tublid sportlased koolist lahkunud. Võistlustest võtsid osa järgmised internaatkoolid: Vaeküla, Rakvere, Pärnu, Vastseliina, Kohtla-Järve I, Kohtla-Järve II, Tallinna I, Tallinna II, Puiatu, Helme ja Otepää. Huvipakkuvamatest tulemustest: Poiste B-vanusegrupis tuli kolmikhüppes esimeseks tulemusega 11.91m Jaak Salumets, kes sel ajal esindas Tallinna I Internaatkooli. Jaak võitis veel kõrgushüppe tulemusega 1.65m. Tütarlaste A-vanusegrupis heitis Karin Müllerinen ketast 30.84m. Tütarlaste 4x100m teatejooksus saavutas meie kool II koha. Võistkonda kuulusid: Eha Pind, Anne Niinepuu, Karin Müllerinen, Sirje Lepiku.

Sellega ka internaatkoolide vahelised spordivõistlused lõppesid. Muidugi ei tähendanud see seda, et koolides sporti enam ei tehtudki. Toimusid koolisisesed võistlused, paljud õpilased käisid treeningutel väljaspool kooli. Meenutuste osas saame sellest täpsemalt teada.

Mälestuskilluke si kooliajast

2014.a. maikuuks oli see peatükk juba valmis kirjutatud ja netti lugemiseks üles pandud, kusjuures me ise pidasime seda kooliloo kõige kandvamaks osaks. On ju tegemist täiesti eheda materjaliga, mis peegeldab selgesti meie kooli laste kooliaegseid mõtteid ja tundeid. Meie armas Kivimäe kool ja seal õppinud lapsed olid mälestuste kaudu selgesti äratuntavad. Samal ajal tundsi pisut kahjutunnet sellepärast, et meil ei õnnestunud ühtegi õpetajat sellesse meenutajateringi kaasata. Kuid just siis, tänu Heino Krooni aktiivsele tegutsemisele, õnnestus saada kontakt meie kunagise direktori Alo Kuldkepiga, kes nüüd kannab perekonnanime Engelbrecht. See oli meie jaoks kui taevalik kingitus, sest tollastest sündmustest oli möödunud pea 50 aastat. Ja oi kui palju lapsi oli selleks ajaks eaka pedagoogi käe all tarkusi omandanud! Kas ta üldse meid veel mäletab? Tahab ta seda aega meenutada? Kuid kartused osutusid asjatuteks. Meie direktor osutus endistviisi muhedaks härrasmehiks, vastutulelikuks ja mõistvaks inimeseks. Oma praeguse abikaasa Madega Saaremaal pensionipõlve pidav Alo vastas meeleldi meie üleskutsele osaleda kooliloo täiendamisel oma mälestustega ja vastas ka meie mõningatele küsimustele kooliaegsete olude kohta.

21.augustil tähistas meie direktor Alo Engelbrecht oma 85. juubelisünnipäeva. Õnnitlesime teda Vikerraadio kaudu järgmise raadiotervitusega: „Vaga austatud ja lugupeetud pedagoogi ning koolidirektori Alo Engelbrecht'i (kooliajal Kuldkepp) õnnitlevad ja soovivad pikka iga ning rahulikku pensionipõlve kunagised õpilased Tallinna I Internaatkoolist.“

Veel samal päeval viidi Alole tema suvekodus Kuressaares meiepoolne kingikorb ja õnnituskaart järgmise tekstiga: „Tähtsal verstepostil õnnitlevad oma unustamatut koolidirektori ja soovivad tugevat tervist ja rahulikku pensionipõlve endised õpilased Tallinna I Internaatkoolist.“

Alo abikaasa Made saatis meile vastuseks järgmise sisuga kirja: „Alo sünnipäevapidu oli tagasihoidlikult armas. Mulle tundus, et Teie, internaatkooli laste, tähelepanu oli kõige suurem rõõm ning ääretult meeldiv üllatus Alole....“ Ja veel mõningaid Alo mõtteid ja tundeid Made poolt vahendatuna:

- „Alo on oma õpilaste, teie kõigi üle, väga uhke ja äärmiselt tore, et üldse meeles peate oma kooli ning omavahel suhtlete.“
- „Alo oli rõõmust sõnatu: kuulis teie raadioõnnitlust ja võttis vastu üllatuskingi.“

Toome järgnevalt ära Alo (Kuldkepp) Engelbrechti (direktor aastatel 1962-1966) meenutused Tallinna I Internaatkoolist:

- Kool oli kahekeelne, kuid õpilaste ja õpetajate vaheline läbisaamine oli harukordselt hea. Usun, et selle põhjuseks oli võrdne suhtumine kõigisse, ei tehtud rahvuslikku vahet ega toonitatud rahvuslikke või keelelisi erinevusi;
- Esimene asi, mis koolikorralduses tegin- lõpetasin töösuhte vanemkasvatajaga, kes oli direktor Petrova sõbranna, kuid kes ei täitnud absoluutselt oma töökohustusi ega oma rolli. Asendasin ta Sven Rondikuga. See otsus mõjutas väga hästi kogu pedagoogilist kollektiivi, kasvatajad hakkasid vajalikul tasemel tööle. Kui sm. Petrova tuli puhkuselt tagasi, käskis ta kohe enda juurde kutsuda vanemkasvataja, kelle olin vallandanud. Selgitasin talle põhjuse. Petrova lahkus mõni aeg hiljem, esialgu määrati mind direktori kohusetäitjaks, peagi kinnitati direktoriks. Personali valikul oli mul suur vabadus.

Mõni lugu õpilastega seoses:

- Kord istus üks 4. või 5. klassi poiss õnnetult trepil ja nuttis. Küsisin, et mis viga. Poiss kurtis, et kasvataja oli talle peale pahandamist öelnud, et kui venelased Eestisse saabusid, elasid eestlased puu otsas ja meie, venelased, aitasime teid, eestlasi, puu otsast alla. Sina oled selline, et sind tuleb puu otsa tagasi saata. Vastasin poisile, et pole viga, me ei lähe keegi puu otsa tagasi. Samal õhtul võtsin kõik kasvatajad kokku ja selle kasvatajaga (ohvitseriproua), kes õpilase puu otsa tahtis saata, tegin päevapealt lõpparve.
- Kord ühel õhtul tuli kamp Kalinini rajooni kutsekooli poisse, umbes 15-20, meie internaadi tütarlaste ühiselamut „kontrollima“. Mulle teatati sellest ja ma ruttasin kiiresti kohale. Poistepunt hakkas mind ründama. Et kindlustada seljatagune, taganesin söökla välisseinani ja siis nägin, kuidas üks meie 2. klassi poiss sikutas mahalangenud kuuske ja kisas kogu kõrist teistele poistele vene keeles: „Lähme appi, meie direktor on hädas!“ Poisid tulid jooksupõltsuga. Muide, meie internaadi poisid olid poksimises vabariigi ühed tugevamad. Kutsekoolikamp oli imekiirelt kadunud.
- Kui meie koolis toimusid üritused, siis alati alustati püsti seistes oma kooli hümniga. Kord tuli meile esinema akadeemilise meeskoori kvartett. Mind pani üllatama kui enne esinemist tuli minu juurde üks poiss murega, et kui hümnid lauldakse, peab püsti seisma, aga tema püksid olid katki läinud ja ta ei tahtnud, et külalised tema katkisi pükse näevad tagumisest reast. Peitsime ta siis teiste vahele ja hiljem viidi püksid muidugi parandusse. Lapsed usaldasid mind, nad jutustasid mulle nii mõndagi, elasin perega ka ise koolimajas.
- Üks kasvataja oli erupolkovnik ja ta käis koolis tööl alati sõjaväevormis. Olin tumm, nähes, kuidas ta küüntega kartuleid õpilaste nähes sööklas kooris. Poisid jäljendasid teda. Sööklas ei öelnud ma midagi, kuid andsin peakokale korralduse keeta koorega kartuleid kuniks kõik õpilased noaga kartuleid õpivad koorima. Koosolekul teatasin kõigile kasvatajatele, et õpilastele tuleb õpetada noa kasutamist kartulite koorimisel.

- Meie kooli sööklas olid 4-kohalised korralikult kaetud lauad, ilusad toidunõud ja igale õpilasele oma kindel koht. Lauakombeid, lauakatmist ja viisakust õpetasime teadlikult kõigile.
- Suviti töötas internaatkool laagrina kusagil vabariigis nende õpilaste jaoks, kellel polnud võimalust koju minna. Suvelaagris olid kasvatajateks vaid oma kooli õpetajad-kasvatajad. Igal suvel oli laager ise kohas, kuid kindlasti mere ääres (näiteks mitmel suvel Pärnu rajoonis Tõstamaal). Tavalisel koolivaheajal olid lapsed, kel polnud kusagile minna, internaadis. Neile toimus sel ajal muidugi ka toitlustamine kooli sööklas.
- Sügisel tuli kooli ka uusi lapsi, kes esialgu sööma tulles krabasid hulgi leiba või supipott oli momentaalselt tühi. Andsin köögipersonalile korralduse laud uuesti katta. See näitas kui kehvadest oludest lapsed meie internaatiga saadeti. Peakokk oli meie koolis väga tore inimene!
- Koolimaja ümbrus oli väga liivane ja kõle. Leppisin kokku sovhoosiga, kus lapsed käisid kartuleid korjamas, et saaksime murumättaid. Saime vastava loa ja nii katsime koos õpilastega majaesise murumätastega. Ikka oli õu kuidagi tühi. Istutasime seejärel õunapuid, mis peaksid kooli juures kasvama tänaseni.
- Tohtu suurt vastutusekoormat ma igapäevast tööd tehes ei tajunud, tagantjärele aga küll. 700-900 õpilast vajasis õigeks ajaks mitu korda päevas korralikku sööki, korralikke riideid. Koolil oli ka oma arst ja medõde – suuri haiguspuhanguid ei olnud.
- Lahkusin koolist (1966.a.), kuna Kohtla-Järve internaatkoolist saadeti 20 vene õpilast meile, kellega nemad hakkama ega jagu ei saanud. Mina polnud selle otsusega nõus ja lahkusin. Näiteks sissejuhatusena need poisid varastasid internaadist 20 villast kampsunit ja müüsid need maha.....
- Internaatkoole hakati likvideerima ja osa internaatkoole muutusid raskesti kasvatatavate õpilaste koolideks. Kohtla-Järve Internaatkooli direktor toodi üle Tallinna, mis peagi muutus vaid venekeelseks kooliks.
- Minust sai Tallinna uue kakskeelse 47. Keskkooli direktor.

Järgnevalt avaldame meie kooli endiste õpilaste meenutusi ja mõtteid ühiselt käidud kooliteest. Need killukesed sellest ammendamatu mämlulaekast on kokku seatud täpselt just sellisena, nagu meie kool kellelegi aastate tagant meenub. Ehk ongi elus asju, mis ajaliselt distantsilt vaadatuna hoopiski selgemini paistavad, aga samal ajal ka romantilisemana tunduvad. Head lugemist, armsad koolikaaslased ja kaasteelised!

Meenutused on jaotatud tinglikult kolme ossa: esimeses osas (*) esitatakse I lennu (1965), teises osas (***) II lennu (1966) ja kolmandas osas (****) 1964.a. Tallinna I Internaatkoolis põhikooli (8. klassi) ja juba hiljem TSIK-is või ka teistes koolides lõputunnistuse saanud koolikaaslaste mõtteid.

*

Esimese meie kooli lõpetanud lennu üheks meeldejäävamaks sündmuseks oli 1965.a. 3-16. juulil toimunud lõpuekskursioon Karpaatidesse. Ühel kenal suvepäeval „vallutasime“ Karpaatide kõrgeima tipu Goverla (2061m). Valged lumised laigud mäetipus suvisel ajal andsid tunnistust sellest, et olime tõepoolest kõrgele roninud. Kogu see sõit klassijuhataja Taimi Põlluveeri eestvedamisel oli paras katsumus ja julgustükk, sest toimus n.ö. „metsikult“, ilma ekskursioonibüroo teenuseid kasutamata. Aga me olime ju siis noored.....

Enamus meie hulgast ei tea aga tänaseni seda, et õpetaja Põlluveer ettenägeliku inimesena volitas paari õpilast pidama matkapäevikut ja et see päevik on osaliselt isegi säilunud. Täna jõuavad ligi 50 aastat tagasi toimunud sündmused selle päeviku kaudu, tänu meie tollal 18-aastasele klassiõele Ellen Murrole, esmakordselt teie ette ja aitavad meenutada ilusat koosveedetud kooliaega. Olgu järgnevad kirjaread ühtlasi pühendatud meie armsa klassijuhataja Taimi Põlluveeri mälestusele.

Minu järel, „mägilõnksid,“ läki Karpaate vallutama! Matkapäevik

Räägiti sellest nüüd palju või vähe, kuid täna, **3. juulil 1965.a.**, alustasime teed Ukraina „viljaaitade“ ja metsaga kaetud mäetippude poole. Istume rongis „Estonia“ ja ootame iga hetk väljumist. Kõik meie omad on ärevil, tõuklevad, tunglevad. Põlluveeri närvid kipuvad üles ütlema, sest iga uus minut toob talle uusi üllatusi. Avastatakse, et klassivend Tõnu Tichler pole veel nähtavale ilmunudki. Lembit, Harri, Jüri, Selma, Mailis, Riina ja Toomas ei tulnud aga üldse kaasa. Kaks viimast veedavad oma „puhkuse“ (kui nii võib nimetada, sest iga päev on treeningud ja kontserdid) kontsertreisil ja Viljandi lähedal laagris. See meie eelseisev reis lõi nii mõnegi matkaselli peajuhtmed nii segi (eredaks näiteks võib nimetada Ollyt), et pidi 5 korda lippama Kivimäe jaama ja koolimaja vahet.

Kord jäid toidunõud tuppa kapiäärele, siis turgatas järsku pähe, et rahakott jäi hoopis mantlitaskusse. Ei noh, sekeldust oli kõigil küllaldaselt. Jaamas jäime Marega kompe valvama. Rongis on hullupööra lämbe. Kohtade puudus annab tunda. Tartust alates polnud ma ise üldsegi sõitnud ja sellepärast näis iga pisiasi uudsena. Metsasalud vaheldusid kuplistike ja jõekäärude - järvesilmadega. Heade looduspiltidega vaheldusid rongimugavused: kuum, lõhnav tee, saiamüüja pakub agaralt kaupa, ka mõni meessoost vagunisaja tõmbas selga valge kitli ja väike maiustustekorb näpuotsas, ei taha põrmugi naisolevuse kaubitsemisostusest maha jääda. Enne Petserit läks sõit allamäge mis kolin. Kuna rongis ei puudunud ka restoranvagon, siis oli see ka meie omadele pinnuks silmas. Rahade raiskamises ja aja surnukspeksmises kuulus rekord Annele ja Silvile -3 tundi. Isegi Pirmapoiss pidi alla vanduma. Ka meie vait ja vaga Tiinake oli ühe tuttava selli pihku võtnud ja pitsitas siis vaese mehe rahakotti. Kuidas tegu, nõnda nägu! Seda võis aga üpris hästi Tiina näolt lugeda. Ega pudeli vaatamine olegi nii lihtne. Pihkvasse jõudsimel jubeda vihmavalingu saatel. Juba kõlasid kunagise Eesti linna hämarusse kangevõitu fraasid seal elava rahvuse arvel. Kuna edasi saime sõita alles hommikul, otsustasime kotid-kompsud käest panna ning aega lõbusamalt veeta. Et tuju hea oleks, peab kõhusopp ka midagi kandma. Eks me siis seda teinudki ja hetk hiljem ei kostnud muud kui näljaste hammaste plaginat. Tegime tiiru ümber suveaia, et võrrelda tantsukultuuri kahe liiduvabariigi vahel. Esimene vaatepilt, mis avanes väikesel kõrgendikul, pani meid korrapealt vaikima, naerma ja isegi mõtlema. Oskus tantsida – see on palju öeldud. Ainukesed, kes meie klassist hästi tantsivad, on Ene ja Silvi. Neid ei tasu aga üldsegi võrrelda pihkvalastega. Ausalt öeldes meie Tiinagi tantsib palju, palju paremini. Ta teab vähemalt õigeid põhisammegi. Siin aga võis kõike seda võrrelda vaid ahvide hüplemisega džunglis. Jube! Pidasime paremaks kaduda. Korraga turgatas Põllukale pähe idee minna tutvuma meie endise linna mälestusmärkidega. Uudistasime vanu kindluse müüre ja mingit kabelitaolist ehitust. Silmanurgast andsime hinnangu linna õhtusele elule. Nagu meilgi: tantsuõhtud, kohvikud. Riietus aga jätab liiga silmatorkava kirevusega üldse maitsetagelageda mulje. Paaripinkidel istuvad paarikesed, rühmiti sammuvad noormeeste ja neidude rühmad – kõik see jätab venelasliku mulje. Käitumine jätab ka meil tihti soovida, kuid seda enam paneb seda tähele Pihkvas ja eriti Lvovis. Pabeross hambus, lätu kuklas ja käed taskus. Selle juurde kuuluvad veel kortsus ja laiad riided ning lõnts-lonts samm. Kaasaegseid moodsaid maju me ei näinudki, küll aga vanaaegseid kindlusetorne ja kaitseehitisi. Kohalikud pidasid meid välismaalasteks ja eks me püüdsimegi seda olla. Eriti muigasime Tõnu Tichleri üle, kes rääkis „suurepärast“ vene keelt inglise moodi. Väljavaade õhtu veetmisele kujunes üpris

huvitavaks. Ka kohalikul maastikul polnud eriti viga. Kindlsti oli linna omal ajal ümbritsenud veerikas Pihkva jõgi, millest nüüd võis rääkida vaid kui Pirita jõe laiusest veesoonest. Kuid ka praegu näib ta seda ajahamba puretud müüri kaitsvat. Paljukupliline maastik kujutab endast veidi Otepää maastikku, ainult et vähendatud kujul. Ühe kupli tagant avastasime eneselegi ootamatult kohaliku „isetegevusliku ansambli.“ Keegi segase olekuga vana proovis kitarrilt rahvuslikke viise välja pressida, vanapoolne tädi ke vihtus aga hulgalt mingisugust tantsu. Ka „papake“ proovis teda toetada omalt poolt, kuid kahjuks käis see talle üle jõu. Eks kõrvalolevatelt pudelitelt võis jõukaotuse põhjust hästi välja lugeda.

Edasi jalutades jäid ette kolm torni-kirikut, kuid erilist kolamislõbu nad siiski ei pakkunud. Ühe kiriku juures leidsime vana-aegsed kivikuulid. Bobi ja Entu ühise jõuga tehti ühele kuulile „tuul alla.“ Jube loll tunne võib küll olla, kui ühe niisugusega otsaette saad. Kuid kolada siin tasus küll. Vaimusilma ette kerkisid mungad ronkmustade kuubedega ja ahelaisse needitud orjad. Jalutasime ka kuulsal raudsillal, kuid minu arust oli see nii hale ja loks, kui vähegi olla saab. Vaade õhtusele jõe ole oli aga imeilus. Kaugemal, linna taga, seisis ristluslaev, peegeldades oma heledate külgedega loojuva päikese kiiri. Tänavakioskid, nagu kiuste, jäid meie jäätiselimpsijatele sel hilisel õhtutunnil suletuks. Ühes peatänava äärses pargis panime tähele heledat tulekuma. Liikusime siis tulekuma suunas ja heki tagant paistis nüüd juba selgesti sinine kardin. Kiirendasime sammu, kuid oli juba hilja: see taevalik ime oli kadunud. Tänu meie poistele osati meelitada see imeline tulevalvur oma kunsti näitama. Oli tõesti, mida vaadata! Pole elus kunagi näinud nii suurepärast värvidemängu. Isegi meie noormehed, kelle hinged olla kindlad ja karmid, ohkasid tõsisest vaimustusest. Kogu see tulevärk kujutas endast paksust klaasist kroonide ja värvide üleminekut ühest toonist teise. Kroonide peal kõrgus lisaks veel veepiiskade pilv. Kaugelt vaadates tundus see kõik hiiglasuure lilleõiena viimas ja päikeses. Seda kõike polnud kauaks, kuid siiski andis see kõneainet tundideks. Jahe õõ sundis hõlmu koomale tõmbma ning kraesid kergitama. Nagu kiuste, sattusin Põllukale jälle ette. Vaevu-vaevu lontsisime ja suud, need kippusid vägisi laiali vajuma, justkui tahaksid elevanti alla kugistada. Tagasitee tundus pikana. Meie teele jäi juhuslikult tavaline gaseeritud vee automaat. Eks see pikk jalutuskäik oli võtnud nii mõnelgi meist kurgulae kuivaks ning klaasike tavalisest veest paremat kulus marjaks ära. Kopikas automaati, kuid vesi ei tule ega tule. Siis tarvitasime tavalist „pättide“ nippi: põmm rusikaga „kasti“ pihta ja korraga, oh sa mu meie! Kus siis kukkus sedasamust vett välja loopima. Nüüd muud kui katsu õigel ajal klaas alla panna ja joo niipalju kui kulub. Kopikas aga jäi oma taskus paigale. Kuid kaua sa inimene ikka seda vett larbid kui külm käseb kraed üles tirida ja hõlmad koomale tõmmata. Une-Mati ei andnud enam kellelegi rahu, vaid tiris

meid täie tempoga sooja jaamahoonesse tagasi. Tõime pakiruumi pimedusest välja meie armsad sõbrad-seljakotid, et koos nendega veeta viimane öö Eesti piiri läheduses. Hea öelda ja kirjutada, et magada. Selles kummalises jaamas polnud ühtegi istepinki, vaid istuti lihtsalt oma kompsude otsas. Esialgsesse tegevusprogrammi enne uinumist võtsime ka kerge eine, kuid saatus ei tahtnud seda teps mitte. Samuti ei hellitatud meid öömaja suhtes. Ruumi oma keha ja kraami mahutamiseks polnud siin kerge leida. Viimaks saatsime oma ahastavad pilgud ülespoole ja ennäe imet. Inimestel on õigus, et ülaltpoolt alati aidatakse. Kõrgel, otse lae all, paistis olema mingisugune rõdutaoline ehitus. Sealsamas, õlisegusel põrandal, lõimegi oma laagri üles. Koht oli suurepärane: „palmipuude“ vahel laius paari ruutmeetri suurune oaas, kus pead-jalad koos, lasksime unel võimust võtta. Unevaheagadel pakkus suurepärast meelelahutust Silvi-Anne komöödia. Eks need tüdrukud tulnud linna pealt tagasi ja leidnud enestele mingid sõbratarid. Päris segased olid nad kõik võrreldes nende matkasellidega, kes rahumeeli suigatasid. Ka mul õnnestus „üürida“ väikese pugemise tulemusena üks nurgake aknalaual. Head ööd, magaja aknalaual!

4. juuli. Lõpuks ometi hommik! Kus nüüd tuli kõigisse uus eluvaim sisse kui keegi mainis midagi söögist. Kibekähku jalad sirgeks ja panime einelauda, kus paarikümne kõliseva eest võis rahumeeli seesmist värki kinnitada. Kuigi sinu selja taga oli trobikond „kaaskannatajaid“, kes suure ootuse ja lootusega lugesid sõojate suutäisi, et aga ise rutem saaks lauda istuda. Meile see asjalugu muret just ei teinud, sest enamusel seisis kohvrites ja kottides „puutumatu tagavara mustadeks päevadeks.“ Ega söögil ka polnud meiega kaua aega jännata, sest ebamäärane ragisev hääl kusagilt lae alt teatas Leningrad-Lvov rongi saabumisest. Aidaa! Kompsud pihku ja ja istekohti ründama, kuigi ka siin polnud saatus meiega pehmem. Pärast 5-tunnilist rändamist õnnestus meil siiski omavahel ühtseks seltskonnaks saada. Tõnu Tichleriga asutasime uue toitlustuskompanii nimega „kõik leivad ühte kappi!“ Vilniuses olime koos Vello ja Tõnuga teinud „rännaku“ ühele kohalikule leivakauplusele. Kõigil 5-6 saia-leiba kaenlas, kahmasime veel jaamapuhvetist lugematul hulgal limonaadipudeleid, hüppasime juba liikumahakanud rongile. Kuna tee läbi Valgevene soode ja põldude oli hullupööra igav ja toidupoolist oli ka vähemaks tarbitud, saabus paras aeg unele mõelda. Mare Tepperil vedas jubedalt. Mingi ime läbi sai ta platskaardi linade vahele, kuna aga meie lasksime oma kontidel kolksuda vastu laudsiledaid pinke. Hingates samal ajal sisse venelaste juustu ja sibulate lõhna, mis nii meeldivalt segunes läbihigistatud kapukate lõhnaga. Tont võtaks, tuleks juba rutem uni, saaksid need 10 tundi kiiremini läbi ja venelastest lahti. Seal on ees ootamas vähemalt ukrainlased.

5. juuli. Suure vingumise ja möllu peale tirisin omaenda silmaluugid lahti. Rong läheneb mingisugusele linnale. See on Lvov. Kuna viimasel ajal armastan üles näidata harukordset kiirust, topin kõik hilbud kuidas juhtub kotti ja vajun masside hulka. Jaamahoones kadus Mare meil ajutiselt ära, kuid kuna rong läks depoosse, polnud põhjust karta, et ta edasi sõidaks. Pärast väikest arusaamatust hoiuruumis jäi meil vaba aega kuni 13.45-ni ehk teiste sõnadega kuni Lvov-Rahov rongi väljumiseni. Esimene tähtsam „trett“ tuli teha WC poole, sest seal toimus täielik ümberriietumine. Linna peal peeti meid tont teab kelledeks, kuid igaljuhul mitte Liidu rahvasteks. Moldaavlasteks peeti mind kiire kõne pärast, Rahovis hoopis ungarlasteks.

Käisime ka linna kõrgeimal tipul. Kahju ainult, et vaadet varjutas tihe udu, sest Lvovis valitses suvine vihmaperiood. Eksida ma miskipärast ei kartnud. Tundsin end justkui Tallinnas. See linn tundus mulle osakesena nii Tallinnast kui ka Tartust. Muidu aga jätab ta tüüpilise vene linna olemuse. Kõikjal linnas näed ruttavaid eitesid valgete kottidega, igal järgmisel nurgal müüakse sihvkasid. Mind vahiti nagu puurist väljalastud ahvi. Kõikjal on tohutult roose, uimastavad oma aroomi ja värvikate variatsioonidega. Ajapuudus ei võimaldanud meil palju ringi kolada, vaid sundis rongile mõtlema. Suure kisa ja vingumisega saime täitsa tip-top kohad sisse võtta ja jälle läks maailmavallutajate trett lahti. Lõime uue kompanii: „Umps, Tidi, mina ja Co.“, kes samuti tegeles kõhutäite otsimise ja jaotamisega vastavalt meie põhikirjale. Teised meie kallid kaasreisijad ja klassikaaslased õige pea suurt pinget ei pakkunud. Kes litsus oma nösunina vastu klaasi veelgi lopergumaks, kes aga viibisid kusagil kõrgemates unesfäärides. Meie kompanii aga tegi eelarvete lahtreid, liitis ja lahutas kopikaid, et viimasteks päevadeks mitte pankrotti jääda.

Tundsin põrgulikku rõõmu ja rahuldust, kui hakkasid paistma juba esimesed nii meie Munamäe moodi mäekesed. Maastik kahel pool rongi oli kui vanaaegsetelt värvilistelt postkaartidelt maha joonistatud. Niisugused kirkad värvid, õrn ja värske nagu ikka pärast vihma. Sikutasime vaguni aknad kõik pärani lahti, et mitte ühtegi vaadet kaotsi lasta ja oma silm on teadagi kuningas. Oli täitumas minu suurim lapsepõlveunistus - käia ja näha mägesid - neid tõelisi. Päikegi paistis hästi heledasti ja ma kartsin, et see kõik on muinasjutt, mis võib kergesti hajuda. Ja et ma tegelikult istun kusagil tavalises raudteevagunis kusagil Tartu-Valga teelõigul. Igas peatuses hakkas peale tulema kohalikke inimesi, lihtsaid mägilõnkse, nagu meie neid tituleerisime. Roheline kübar värvilise sulega peas, tumerohelised tikitud vestid ja püksid ning tingimata valged pastlad. Pantomiimis ja tönkavas vene keeles saime kuidagi ka omavahel vestelda. Nüüd tundsin, et asume tõelisel mägilõnkside maal. Maastik muutus kirevamaks, mäed vaheldusid sügavamate jõekuristike

ja pimedate tunnelitega. Lõnksid olid kõik pagana osavad kaardimängijad ja vaimukad jutumehed. Ka meie rahvale tuli korraga hea jutujooks peale. Koos kiirevoolulise Tizza jõega suundusime ikka lõuna poole. Ega Rumeenia piir sealt väga kaugel olnudki. Siis teatati meile, et kohe sõidame läbi viimasest tunnelist ja siis on Rahovisse juba kiviga visata. Igal sillakesel ja tunnelite juures seisid vahimehed. Ja juba peatuski rong all orus ning õhtune hämarus hakkas maad võtma. Suundusime kohalikku turismibaasi ja seal juhatati meid juba laagripaika. Algas meie elu mägedes. Kuna varsti pidi minema pimedaks, algas kibekiire mässamine vaiade ja telkidega. Mõned meis olid oma elus telke vaid kaugelt näinud, kuid kuidas neid üles panna, seda ei tea. Need hädapasunad saatsime metsa puid tooma. Telgid üleval, sõime ja magama - mustalt kui murjamid. Tiinaga tuli meil Silvile ja Annele väike peapesu teha, sest nad kippusid jälle „üle aisa“ lööma. Õnneks tuli „tädi“ Taimi meie telki ning võisime rahus puhata.

6.juuli. Öösel oli jälle üpris tugev sadu olnud. Kõikjal on mingi kummaline rahu ja harjumatult puhas õhk. Terve laager alles magab, lähedalasuv linn lebab veel hommikuses unes. Meie laager asub 400 meetrit linnast kõrgemal, väikesel terrassil. Linn on kiiluna surutud kahe mäekülje vahele ning paikneb kahelpool Tizza jõge. Päikeseketas veeres ka ühe mäenuki tagant välja, kuidagi imelikuna mõjus see mulle. Tundsin ennast järsku nagu vangis. Mustad lamedaharjalised mäed, taustaks päikesest punetav taevas, näitasid nad meile, et vaid nemad üksi võivad olla nii kõrgel ja nii vabad. Nagu irvitaksid nad inimeste üle, kes nagu lilliputlane, elab all sügavas orus, ega saa kunagi olla seal kõrgel, kus palju rohkem avarust. Kogu see hommikune looduspilt lausa ängistas mind, õhustki nagu oleks puudus olnud. Oleks tahtnud kasvõi hetkekski enda ümber näha seda ääretut tasandikku, mitte aga olla selles hämaras kausis. Hea vähemalt seegi, et meie laager asus „kausi“ küljel, veidi kõrgemal sellest pimedusest. Kerge sörgiga püüdsin tõusta väikese kingu tippu. Mulle, kes ihkan alati kõike kõrgemalt vaadata, oli sellest veel vähe. Kuid päike kerkib mägedes kiiresti ja järsku alla vaadates paistis kõik täiesti uues valguses. Jällegi kangastusid silme ette pildid muinasjuturaamatu lehekülgedelt. Mägilastele on mäed kindlasti niisama kodused kui meile tasandikud (kuid mitte ääretud stepid). Mägede kitsastele teeradadele ilmus järjest rohkem inimesi, kes seljakottidega, kellel täis piimaplännud käe otsas ja need olid enamuses naised. Kõik nad olid rahvariietes. Samas kõrvutasin neid eestlastega. Meil isegi maal on lihtne: istud ratta selga või bussi ja sõida, kuidas tahad ja kuhu. Kuid mägilased peavad selleks, et teha trett leivapoodi, käima mitu head kilomeetrit tõuse-langusi. Ehk tulema mägedest alla orgu, et sealt jälle täistuubitud pampudega üles minna. Olin üpris kaua aega ringi lipanud ja pidasin targemaks enne alla jõuda kui minu kadumist on

märgatud. Aga ega see allatulek küll kergem polnud, pigem tõusmisest raskem. Vihmast libedatel mäestikuradadel oli võimatu normaalselt käia, veel vähem sõrkimisele mõelda. Ma peaaegu et veeresin mäest alla, vahepeal rajaäärseid puid, põõsaid ja rohtu kaisutades.

Toimkonnas olnud poisid lonkisid tuseselt ringi ja avastasid mõnusa allika. Läks lahti õhtuste nõude kraapimiseks-pesemiseks. Jäine allikavesi äratas ka teised laiskvorstid ülesse. Küll oli alles vingumist: kellel langes telk kaela, kellel küljekonte olla puurinud igat sorti puurondid jne. Pika sõdimise peale saime lõpuks oma söögid valmis ja ka meie rühma pirtsustajad sõid nii hea isuga tatraputru, et lausa lust vaadata. Ei teatud teist nägugi, kui keegi koos pudrusuutäiega ka paar sipelgat pintslisse pani. Soola ja muude peenemate maitseainetega maitsestatult muidugi.

Esimese päeva otsustasime lihtsalt puhata ja tutvuda linna vaatamisväärsustega. Jätsime laisemad telke valvama ja läksime kolama. Igal sammul märkasime midagi uut. Otse meie kõrval sulises päris asjalik mineraalvee allikas. Ka igasuguseid vahvaid paviljone ja paviljonikesi kohtasime siin-seal mäenõlvadel. Kui jõudsime linna ühele suuremale tänavale, vahtis rahvas meid kui imeloomi. Eks me siis lõonud ennast mõõdukalt vuhvi ka. Üheks kohalike jaoks huvitavaks tõmbenaelaks oli Vello „Spidola“ raadio. Küll aga pakuti selle eest igasugust vahetuskaupa.

Midagi uut ja vaimukat küll öelda ei oska, kuid supid raudteejaama sööklas istusid harukordselt hästi. Nendes oli paras annud vürtse ja iga söögi ette ja taha käis 80-kopikaline kohalik „Bile“ vein. Haruldaset head olid igasugused gaseeritud veekesed. Kohalik halvaagi tundus kuidagi parem olevat.

Huvitavad päevad olid: pool tundi päikest, teine sama palju äikest. Pea uusi vaimukusi ja mustlaste sõimu täis, lontsisime tagasi laagripaika. Edasi jälle range päevakava alusel kuni õhtuni. Meile sigines kiiresti sõpru kohalike hulgast: mingi Pedro koos mustlastega ja terve kari väiksemaid jõnglasi. Mustlane ja Pedro laulsid haruldaset ilusti. Nemad teatasid meile ka igal õhtul kohalikes turismibaasides toimuvatest tantsuõhtutest. Külastasime neid kohalikke „mäsusid“ igal õhtul, sest kuulus ju meie klass kooliajal kõige suuremate ja paremate mäsujate hulka.

Mina istun mingisugusel kannukesel ja muudkui kirjutan. Ei taha nagu uskudagi, et oleme ikka tõeliste mägede maal - Karpaatides, mis seni kummitasid mind ainult unelmates. All kärbsesepesana orgu surutud punasekatuseline linn, kõrgemal tumerohelised metsasiilud neisse peidetud elamistega, kaugemal lumelaikudena tunduvad lambakarjad. Meie väliköögi poolt tuleb head toidulõhna. Peab vist lippama.

7. juuli. Eile õhtul käisime „mässamas“. Jube sünge oli. Kohalikest ja sissesõitnutest ei osanud keegi tantsida vähemalt hindele „3“, kuigi tuli häid lugusid. Meie aga lausa hõljusime pilvedes. Ralfiga panin lausa klassi. Küll prooviti nii ja teisiti meie meele järele olla. Kuigi „väntorelimes“ kuulutas suure hurraaga kaunist ja aeglast lugu, kuid tuli hoopis tvist, mis üldse oligi peo naelaks. Rahvas oskas ainult tvisti vänderdada ja teised lood kõik käisid jalalt jalale tammumisega. Keegi ütles, et minge otse ja siis putkade vahelt leiategi tantsuplatsi. Küll aga tuiasime puulobudike vahel ja vihastasime linna koeri. Õhtu lõppedes kolisime mägedesse tagasi. Kohalikud mägilõnksid lasksid oma lood lahti ja veel vene keeles. Meie rivistusime risti üle tee ja panime madinaga kohalikest mööda. Õnnelikult jõudsime laagrisse, mina küll veel Umpsi raudse käsivarre abil, sest need „tikud“, mis loodud peosaali jaoks, polnud teips mitte mäestikukingadeks. Niipalju siis eilsest. Täna aga kell 10 alustasime tõusu ümbruskonna kõrgemale tipule. Istudes veel laagris, „kausi“ seinal, tunnistasime vastasseina ja arvestasime, et umbes kolme tunni pärast oleme kindlalt päral. Mina ja Olly, nagu vanad „matkaässad“ kunagi, trügisime kohe grupi ette. Iga algus on raske. Aga mägedes kogu aeg. Juba esimese veerandi peal kippus elutüdiumus peale, keel vesti peal ja särk kleepus lausa selja külge. Linn järjest kaugenes ja jälle nägin nagu piltpostkaarte. Kõikjal mäekülgedel pisikesed elamud lambalautadega, vitstest punutud tarad ümber, rahvariietes eided akendest piilumas. Tee oli suhteliselt järsk, kulges piki mäeharja, vaheldudes väikeste tõusude ja langustega. Olnud kogu aeg esimesed, pidime meie klassi sportlastele lõpuks ikkagi alla vanduma. Imestama pani Ralfi tahtekindlus. Pidasin teda kui klassi härrasmeest mugavamate ja laisemate kilda. Meil Ollyga oli nina püsti, sest olime tüdrukutest esimesed ja 4 poissigi olid meile alla vandunud. Umps taandus ka meile seltsiks, sest juhtgrupi tamp oli tõesti äge. Tohutult sai naerda Ralfi üle, kes lootusetult sebis oma nahktaldadega kingades mööda järsku nõlva. Kuna meil kolmel polnud tahtmist käia ettetallatud rada mööda, leidsime küll pikema, kuid ilma järskude tõusudeta tee. Panime kirja ka selle 1350m kõrguse mäe vallutamiseks kulunud aja. Esimene grupp 1t ja 15min, meil teisena 1t ja 28min, kolmas grupp 2t ja 02min ning neljas grupp 2t ja 50min. Mäetippu kujutasin ette palja legendikuna kusagil kõrgel. Siin aga sahisid pea kohal pihlakad ja veel mingisugused lehtpuud. Ümberringi paistsid teiste mägede kuplid. Otse meie ees lõunas, 10km kaugusel, asus Rumeenia piir. Imelik, et need mäed seal kaugel ei olegi enam meie, vaid väljamaa jagu. Sõime natuke ja tagasiteele. Olime juba tõusul näinud väikest allikat ja nüüd lõime oma söögilaua just selles kohas lahti. Mõni lonks värsket allikavett söögile lisaks, veidi aega leiba luusse lasta ja edasi. Peab ütleva, et tõus oli mõnusam, kuigi raskem. Allaminek kujutas endast mõneti hullunud lammaste põgenemist. Lõpuks maandusime ühes

kraavis, mille kaldad punetasid metsmaasikatest. Oligi magustoit kohe käepärast võtta. Laagrisse jõudmiseks tuli meil läbida terve linn pikuti. Meie laagri valvurid Silvi ja Anne olid vahepeal küll igasuguseid tempe teinud. Silvit olevat nähtud kahe kohaliku „Pensa lõvi“ seltsis mäoõda kohalikku peatänavat lontsimas. Pisike aga põõnas nii ausalt, et tema pärast oleks võidud küll kogu meie laager tühjaks teha. Leo tegi sellele loole lõbusa lõpu, puurides oma „korgitserid“ tüdruku ribide vahele. Mina võtsin oma kirjatärbed ja asusin värskaid muljeid kirja panema. Varsti kostiski juba kokkade kutseid õhtusöögile.

8.juuli. Mul vedas täna. Laine ja Verki loobusid vabatahtlikult kingade kulutamisest ning võtsid õhuvanne laagri valvuritena. Meie põrutasime tantsuõhtule. Üks Rahovis elav austerlane viis mind esimesena valsiga põrandale. Vestluses tuli välja, et Asta ja Ellen ei olegi Austrias haruldased nimed. Ralfiga demonstreerisime üldsusele kaasaegset tantsukunsti. Tädi Taimi seltsis tundsime ikkagi veidi rangust ja püüdsime korralikud olla. Tantsuõhtu kestvus ei ületanud kunagi küll 3 tundi, kuid ikkagi hea vaheldus. Õhtul laagris pidasime Umpsiiga veesõda ja sõime mingit ebamäärist möginat valgest leivast, teest ja suhkrust. Põlluka käest saan kogu aeg söögiraha, 3 rbl. 6 päeva peale. Kavatsen vilepilli ka veel osta. Viimane päev selles laagris. Kohalikel on täna nekrutite ärasaatmise päev ja veel jaanipäev vana kalendri järgi. Kõikjal liigub rahvariites inimesi. 16. juuliks peame Tallinnas tagasi olema. Ei tahaks nagu ära minnagi, päris mõnus on siin olla. Pisike läks kohalikku kõlakotta „kontserti“ pidama. Olla laulnud seal India laulukesi ja teinud oma kometit. Avastasime, et meie naabriks on veel üks seltskond siginenud. Kohalik metsavaht tahtis meid aresti panna, sest olime ühe väga tähtsa puukese maha võtnud. Lõpuks asi siiski lahenes. Päike võtab siin meeletult hästi, kuigi paljud meie inimestest kannatavad öise jaheduse pärast. Mõned läksid ärasõiduks valmistumise tuhinas ostma kohalikke suveniire - vilepille. Kella poole viie ajal õhtul väljub buss „Mustadele Mägedele“, millega meie pääseme järgmisesse sihtkohta: Jasinja'sse, mis on Rahovist umbes 50. kilomeetri kaugusel. Ees ootab kõige tähtsam sündmus: Karpaatide kõrgeima mäe Goverla vallutamine.

*

Internaatkooli eristas tavakoolist see, et lisaks õppimisele seal ka elati. Toome meeldetuletuseks ära päevakava V-XI klassis. Nooremates klassides oli see mõnevõrra erinev. Pühapäeviti oli internaadis äratus tund aega hiljem kui tavapäeval.

7.00	Äratus
7.05 – 7.15	Hommikuvõimlemine
7.15 - 7.40	Pesemine, riietumine, voodite ülestegemine, toa koristamine
7.45 - 8.00	Hommikusöök

8.00 - 9.00	Vaba aeg, tundideks ettevalmistumine
9.00 – 14.30	Tunnid (kuni 6 tundi). Suuremal vaheajal lõunaoode
14.45 – 15.00	Lõunasöök
15.15 – 17.00	Vaba aeg (osavõtt huviringidest vms.)
17.00 – 19.25	Õppimistunnid klassis
19.30 - 20.00	Õhtusöök
20.00 – 21.25	Kasvatuslikud ühisüritused (kino, teleri vaatamine, tantsuõhtud, viktoriinid, loengud, arutelud jms.)
21.30 - 22.00	Öörahuks ettevalmistumine
22.00	Öörahu

*

1960-ndate aatate alguses muutus internaatkoolide temaatika seoses nende loomisega aktuaalseks. Kirjanik Silvia Rannamaa viib oma 1963.a. ilmunud noortejutustuse „Kasüema“ peategelase Kadri elama Pukavere internaatkooli. Raamatus kirjeldatakse üsna tõetruult õpilaste elu ja suhteid internaatkoolis. Teada on fakt, et kirjanik käis raamatu kirjutamiseks ainesikku ammutamas Rakvere Internaatkoolis, elades mõnda aega seal koos õpilastega ning tegi ühtlasi nende igapäevaelust tähelepanekuid.

Alates aastast 1956 ilmus nii eesti- kui ka venekeelses perioodikas internaatkoolide kohta hulgaliselt artikleid. Eriti suurt tähelepanu pälvis sealjuures Rakvere Internaatkool, mis oli üldse esimesena loodud sellelaadne kool Eestis. Üsna palju kirjutas internaatkoolide teemadel ka Narva Internaatkooli tollaegne direktor L.Klimberg. Tolleaegseid kümneid kirjatükke lugedes jääb selline mulje, nagu baseeruks kogu eelolevate aastate koolielu vaid internaatkoolidel. 1956.a. 25. septembri Noorte Hääl toob ära ajalehest „Pravda“ tõlgitud artikli, mille pealkirjkas on pandud: „Tähtis etapp Nõukogude kooli elus: üleminek kool-internaatide süsteemile.“

Internaatkoolide teema päevakohasust tollases ühiskonnas näitavad ka järgmised faktid:

1958.a.septembris viibis Rakvere Internaatkoolis Soome Demokraatliku Noorsooliidu delegatsioon, tutvudes õppetöö korralduse ja õpilaste elutingimustega.

1960.a. oktoobris andis ENSV Ministrite Nõukogu esimees Aleksei Müürisepp kätte Lenini ordeni Narva I Internaatkooli direktorile Leonid Klimbergile ja Rakvere Internaatkooli direktorile Ants Sillarile.

1950. aastate teisel poolel avati Tallinna Pedagoogilises Instituudis internaatkooli kasvataja eriala ja hiljem viidi sisse nn liiteriala: Eesti keele ja kirjanduse eriala ühendati internaatkooli kasvataja omaga.

*

1958.a. 12. oktoobri ajaleht "Noorte Hää" avaldab ajakirjanik K.Palmi artikli pealkirjaga „Ja tekkis sõprus“, kus peatatakse meie kooli II ja IV klassi poiste kasvataja Ellen Aru töö. Noor, Tallinna Pedagoogilises Instituudis viimasel kursusel õppinud neiu, tuli meie kooli kasvatajaks ja seadis eesmärgiks saada oma kasvandike heaks sõbraks ja see tal lõpuks õnnestuski. Artiklit ilmestab foto kasvatajast ning tema kahest kasvandikust: pildil on Kostja Ottesson ja Toomas Taaring, punased pioneerirätid uhkelt kaelas.

*

1958.a. 17. märtsi ajalehes „Noorte Hää“ võtab sõna Tallinna Internaatkooli tolleaegne direktor O.Radik. Ta peatub vastavatud kooli tegevusel laste kasvatamisel. Autor jõuab järeldusele, et oma lapsed internaatkooli õppima saatnud vanemad võivad olla muretud: lastest kasvavad tublid ühiskonna liikmed. Üksikasjalikumalt räägitakse artiklis Ellingute kolmest õest: Reedast, Kaist ja Epust ning kõige vanema lennu poisist Jüri Vitsutist. Ajaleheartiklit ilmestab kaks fotot: rühmanõukogu esimees Hille Käosaar asetab Reet Ellingu kui kõige paremate õpitulemustega õpilase voodile ilusa nuku. Teisel fotol korrastavad õpilased Sinne, Reet ja Hille magamistoas oma asju.

*

Ajalehes „Õhtuleht“ 14. septembrist 1960. aastast vastab ajakirjaniku küsimustele kooli direktor E.Petrova. Paar nädalat tagasi on avatud koolihoone uus tiib, mis parandab tunduvalt õpilaste elutingimusi. Õpilased kogunevad aulasse, et valida õpilaskomitee. Senine esimees Konstatin Ottesson esitab lühikese aruande tehtud tööst. Ta valitakse sellele kohale tagasi, asetäitjaks sai Urmas Väljataga ja sekretäriks Georg Kergel. Fotodel III klassi õpilased tunnis, VI klassi õpilane Marika Lapp triigib kleiti ja köögitädid valmistavad käägis lastele toitu.

*

24.jaanuari 1961.a. „Rahva Hää“ avaldab ajakirjanik R.Vaidlo kirjutise „Kaks kildu koolist“, milles usutletakse Tallinna Internaatkooli õppealajuhatajat Alo Kuldkeppi. Jutt on sellest, et internaatkool on suutnud ka halva käitumisega õpilased suunata õigele teele. Selles tegevuses on pedagoogidele suureks abiks olnud õpilaskomitee esimees, VII klassi poiss Konstantin (Ottesson). Märgitakse, et see poiss on teinud pedagoogidele palju rõõmu, kuigi

oli kooli tulles paras võrukael. Kuid ta on nüüdseks põhjalikult muutunud ning tegeleb praegu samasuguste väänikute ümberkasvatamisega kui ta ise kunagi oli.

*

Mõnikord käis meie koolis ka väarikaid külalisi. Meenub näitleja Hugo Lauri külaskäik. Tema vestles õpilastega näitlejatööst ning esitas Juhan Liivi luulet, pannes saalitäie õpilasi hiirvaikselt kuulama.

Oma kunagise võitluskaaslase Jaan Anveldi nime kandvas koolis käisid meile esinemas kommunistliku ja revolutsioonilise liikumise veteranid Olga Lauristin (1903-2005) ja Salomonias Tellmann (1898-1967).

*

Pärast 9. klassi lõpetamist 1963.a. sõitis üks poisteseltskond õpetaja Asta Rose juhtimisel jalgratastel nädalasele matkale Läti piiri äärde. Muide, õpetaja Rose tegutses meie kooli matkaklubi eesotsas. Meelde tuleb üks 1963.a. talvel toimunud kahenädalane suusamatk Karjalasse ja seda samuti õpetaja Rose eestvedamisel. Jällegi paras julgustükk. Leidus ikka julgeid õpetajaid sel ajal meie koolis! Praegusaja liiklusolusid arvestades vaevalt sellise jalgrattamatka kordamine kellelegi pähe tuleks.

*

Eesti matkaklubis registreeritud III raskuskategooria suusa-turismimatka väliõõbimisega Karjala-Soome toimus 1963.a. veebruari lõpust kuni 10. märtsini marsruudil Medvezogorsk-Petrazavodsk pikkusega ca 215km Asta Rose ja ühe matkaklubi poolt kaasa antud instruktorihärra juhtimisel. Grupp oli komplekteeritud meie kooli vanemate klasside õpilastest, kellel olid juba teatud matkamise kogemused. Sõitsime rongiga Medvezogorskisse, seal suusad alla, matkakolu selga ja metsa. Ööbisime telgis. Öösel oli üle 25 kraadi külma ja telgiahjus pidi kogu aeg tuli põlema. See suusamatk oli muljeterohke ja sündmusterikas. Loodus kaunis ja hundid hulgasid öösel ümberringi. Matka lõppedes käisime enne kojusõitu veel Leningradis Ermitaažis kunstinäitust vaatamas.

*

Meie kool oli kuuekümnendate aastate algul Tallinna Pedagoogilise Instituudi kehakultuuri teaduskonna üliõpilaste praktikakohaks. Meil käisid praktikatunde andmas üliõpilased, omaaegsed spordikuulsused: kümnevõistleja Uno Palu (lõpetas ülikooli 1966.a.), jalgrattur Ants Väravas (lõpetas ülikooli 1966.a.), tennisist Toomas Leius (lõpetas ülikooli 1970.a.), ujaja Raivo Kaal ning mitmed teised. Nad rääkisid meie õpilastele oma sportlasteest ja saavutustest. 8. oktoobil 1963.a. Ants Väravasega kooli saalis kohtudes

kinkis ta lastele oma autogrammiga fotod. Uno Palu oli 1956.a. Melbourne'i OM-il saavutanud NLiidu koondislasena 4. koha kümnevõistluses. Tiit Romandi teab, et Palu värbas meie kooli lapsi ka tema enda poolt juhendatavasse treeninggruppi. Direktor Alo Engelbrecht mäletab, et meie koolis töötas mõnda aega treenerina ka 1964.a. olümpiavõitja Ants Antson, kelle direktor ise sinna kutsus. Antson lõpetas 1975.a. Tallinna Pedagoogilise Instituudi Kehakultuuri Teaduskonna.

Lisaks nendele tegutses meie koolis õppeaastal 1963/1964 kergejõustikutreenerina 1960.a. TRÜ Kehakultuuriteaduskonna lõpetanud hilisem tuntud spordimees ja ENSV teenelise treeneri aunimetusega pärjatud (1980) Arvo Lillestik (s. 16.XII.1936).

*

1964. aasta oli olümpia-aasta ja just siis haaras paljusid vanema klassi poisse suur spordivaimustus. Meid köitsid eelkõige välismaa sportlased, kellede pilte koguti ja kellest räägiti. Mõni poiss võttis endale koguni oma iidoli nime. Jannseni tänava nurgal, toidupoe kõrval, asetses lähiümbruse ainuke leheputka ja poisid sobitasid sealse blonditukalise keskealise müüjatariga soojemad suhted ja see daam pani meie jaoks kõrvale müüki saanud sotsialismimaade spordiajakirjad. Kauba saabumise päev oli tavaliselt teisipäev ja teisel vahetunnil lipati siis lehekioskisse sisseoste tegema. Ühe ajakirjanumbri hind oli sel ajal 5 kopikat ja selle raha me ikka leidsime. Küll oli tore neid ajakirju poistega koos hiljem vaadata ja sealt oma iidoleid leida. Meie kui püsikundede suhted ajaleheputka müüjaga kujunesid nii lähedaseks, et Tõnu Veiperi mäletamist mööda käis see daam isegi oma lapsega 1965.a. kevadel meie I lennu lõpuaktusel.

*

Meie kooliaegseid tingimusi arvestades olid meile kooli laost välja jagatud riided täiesti korralikud. Keegi ei tundnud piinlikkust neid kandes. Kooli algaastatel valmistati lastele talvemantlid Nõmmel õmblusateljees ja me kõik käisime seal mõtusi andmas. Kui palju oli kodudes kasvavaid lapsi, kellele lasti riided ateljees õmmelda! Mõnikord juhtus sedagi, et kõik poisid said laost ühel ajal ühesugused riided. Mäletan ühte kõrge kaelusega hallide kampsunite lugu. Olime kui klassitais vendi.

*

Üldiselt oli kooli territooriumilt ilma loata lahkumine keelatud. Kui oli vaja kusagile minna, tuli selleks kasvatajalt luba küsida. Kuid vahel tekkisid noore inimese peas mõtted nii ootmatult, et loa küsimine ununes. Kevadeti käisime päikest võtmas Pääsküla raba äärsetel liivaluidetel, mõnikord Pääsküla jões ujumas. Omamoodi võistlus tekkis selle peale, kes kevadel kõige varem jões ujumas käis. Esimeseks maiks olid kangemad poisid juba

kindlasti jões käinud. Vahel sai käidud ujumas Hiiul asunud basseinides. Üheks „keelatud“ tegevuseks oli Kivimäe saunas käimine. Kuigi koolis olid pesemisvõimalused olemas, tahtsime mõnikord õhtuti ikka koolilähedasse sauna minna. Meenuvad korrad, kus kooli direktor Kuldkepp (meie keelepruugis „Juss“) käis isiklikult poisse saunaskäimiselt kui keelatud tegevuselt tabamas. Hiljem siiski said saunaskäigud lubatavaks ja meile jagati isegi kooli pitsatiga kaunistatud saunatalonge.

*

Iga klassi kohta peeti nn kasvatustöö päevikut, mida tavaliselt täitis kasvataja. Igal klassil oli kaks kasvatajat, kes tegelesid õpilastega nn. koolivälisel ajal (internaadis-magalas, õppimistundides, sööklas jne). Kasvataja andis klassi ja selle õpilaste kohta ka iseloomustusi. 1965.a. kirjutas kasvataja Niinemäe oma päevikusse järgmist: “ XIa klass on aktiivne, eriti ühistes ettevõtmistes. Nii võeti ühiselt ette sõit endise klassioe pulma. Klassis on andekaid isetegevuslasi ja häid õppijaid. Puudu jääb püsivusest ja visadusest. Klassi 30 õpilasest kaks lahkus kooliaasta jooksul ootamatult. Kolmas õpilane lahkus just enne eksameid. Lõpueksamitele lubati 27 õpilast.“

*

Populaarne koht oli koolis kohalik raadiosõlm, mille pealikuna toimetas kõige vanema klassi poiss Vello Romandi. Vahetundidel kõlas koolimajas muusika ja igaüks võis ka oma lemmikmuusikapala soovida. Kui 1962.a. käis Tallinnas üks esimesi lääne gruppe, Marino Marini ansambel, muutusid tema lood meie koolis kohe väga populaarseks. Ja muidugi ansambel „The Beatles“, kes just meie noorusajal alustas oma peadpööravat karjääri. Uusimate lugude lindistamiseks olid poisid, lisaks Vellole veel Tõnu Veiper ja Enn Sepalaan, hilistel õhtutundidel raadiosõlmes nuppe kruttimas. Lindistuste kvaliteet ei olnud kuigi hea, sest toimus lühilainetelt, peamiselt inglaste TOP TWENTY ja sakslaste HITPARADE. Kuna poisid tulid lindistamistelt magalasse tublisti pärast öörahu, oli vaja selleks puhuks alati kasvatajalt luba saada. Kooli oma raadiosaadete tegemist küll prooviti, kuid katsetamisest kaugemale siiski ei jõutud.

*

Paljud õpilased käisid sporditreeningutel, mis toimusid linnavõimlates ja treeningsaalides. Priit Sangla käis malekoolis, Raivo Küla kergejõustikutrennis, Erna Järvet jalgrattatrennis. Lembit Sooserv lõpetas Keskrajooni spordikooli suusainstruktori diplomiga. Märkimisväärselt mitmekülgne sportlane oli meie kooli teises lennus lõpetanud Eha Pind. Ta käis Tallinna Keskrajooni Spordikoolis suusatrennis mitu aastat ja lõpetas spordikooli I

järgu sportlasena. Kolm aastat kuulus ta spordikooli koondvõistkonda. Eha esindas meie kooli edukalt ka kergejõustikuvõistlustel ja males.

*

Üheks märkimisväärsemate tulemustega spordialaks oli poiste seas poks. Poksitrenni tehti ka kooli võimlas. Pikemat või lühemat aega käis poksitrennis üle 20 poisi. Kõige vanemate poiste hulgas saavutasid väljapaistvamaid tulemusi Konstantin Ottesson ja Harri Truuste. Rataskaevu tänava võimlas elasid nende poiste võistlustele sageli kaasa ka klassivennad. 2009.a. ilmunud Rein Pajuri raamatus „Poksi lugu“ võime võistlusprotokolle sirvides leida järgmist:

- Vabariigi noorte (17-18a) individuaalsetel meistrivõistlustel Tallinna 1. Keskkooli võimlas 12-14. mail 1961.a. saavutas kehakaalus kuni 67kg teise koha Konstantin Ottesson;
- Spordiühingu „Noorus“ vabariigi poksimeistrivõistlustel 10-12. novembril 1962.a. saavutas B-klassis (15-16a) kehakaalus kuni 63kg esikoha Harri Truuste ja A-klassis (17-18a) kehakaalus kuni 67kg Konstantin Ottesson;
- Eesti koolinoorte meistrivõistlustel poksis 1963.a. 6-8. detsembrini Tallinnas võitis 17-18a vanuseklassis kehakaalus kuni 60kg esikoha Harri Truuste;
- Eesti-Soome dubleerivate meeskondade sõprusvõistluses 18. novembril 1963.a. Kalevi spordihallis võitis Konstantin Ottesson Eestile esimese esikoha II kergekeskkaalus kuni 67kg, alistades kindlalt soomlase Yrjö Sikloe. Rein Pajuri kommentaar: oli võitluslik ja heatasemeline matš;
- Vanematest koolivendadest ei jäänud maha ka nooremad. 1962.a. oktoobris Tallinnas Eesti koolinoorte meistrivõistlustel 15-16a vanuseklassis võitis meistritiitli kehakaalus kuni 74kg Hans Rammul ja kehakaalus kuni 48kg August Tigane. Vanusegrupis 17-18a sai oma kaalukategoorias meistritiitli Konstantin Ottesson.

*

Nagu kõikides koolides, olid ka meie õppekavas ette nähtud tööõpetuse tunnid. Poisid õppisid tislere-mööbelsepa eriala, tüdrukud ühiskondliku toitlustamise koka eriala. Aga leidis ka poisse, kes otsustasid minna kokandust õppima. Üks neist oli teises lennus õppinud (ta küll ei lõpetanud meie kooli) Voldemar Aavik, kes ka hiljem kokana töötas. Samal ajal valisid mõned meie kooli tüdrukud just selle mehisema - tislere ameti, nende hulgas ka Eha Pind. Nagu Eha ise meenutab, söögitegemine talle eriti ei meeldinud. Aga tänu poiste abile sai lõputööks valmistatud lillelaud siiski valmis meisterdatud ja hinnegi selle eest tuli „väga hea.“ Ajalehes „Õhtuleht“ 1963.a. 6. novembrist on ära trükitud huvitav foto, kus kooli

tootmisõpetuse meister Roman Rümmel juhendab IX klassi tislere-mööbelsepa eriala tüdrukuid kooli puidutöökojas. Nii et seda eriala omanadada soovinud tüdrukuid meie koolis ikkagi leidis, vaatamata võimalusele omandada palju naiselikum eriala!

Kunagi ei olnud meie koolis probleemi sellest, kui mõni laud või tool juhtusid katki minema. Meistrimehed olid alati omast käest võtta. Puidutöökojas olid sellele tööle „spetsialiseerunud“ 1963.a. ilmunud ühe ajaleheartikli kinnitusele X klassi poiss Toomas Taaring ja VIII klassi poiss Raine Kaljula.

Puidu töötlemise tehnoloogia õppimine toimus korralikul tasemel. Kooli lõppedes pidime kõik saama III kategooria mööblitislere kutsetunnistuse. Mööblivabrikust „Standard“ käisid selle ala spetsialistid meile tunde andmas. Kooli puidutöökojas valmistasime õpetaja Rümmele juhendamisel „Standardile“ isegi mõningaid mööblidetaile. Üheks populaarsemaks „toodanguartikliks“ olid meie endi poolt disainitud ja valmistatud lillelauad, mis hiljem kaunistasid nii mitmeidki kodusid. Üldse olid koolil korralikult sisustatud puidu- ja metallitöö klassid ning kogunud õpetajad. Nii mõnelegi meie kooli lõpetanule kujunes koolis õpitud eriala elukutseks või siis vähemalt hobiks kogu eluks. Esimeses lennus lõpetanud Harri Truuste lõpetas hiljem Kaunase Polütehnilise Instituudi puidutöötlemise erialal. Samuti esimese lennu lõpetaja Toomas Taaring töötas aastakümneid koolides (sealhulgas 10. kutsekoolis puidutöö meistrina) tööõpetuse õpetajana. Urmas Aavik töötas pärast kooli lõpetamist kaks aastat Tallinna Klaverivabrikus puidumasinatel ja valmistas klaveridetaile. Teises lennus 1966.a. meie kooli lõpetanud Erna Järvet lõpetas aga 1971.a. Tallinna Polütehnilise Instituudi keemiateaduskonna just nimelt ühiskondliku toitlustamise erialal. Kõige vanemas klassis õppinud (lahkus enne lõpueksameid) Maire Vaino töötas hiljem aastaid kohvikus Kadriori peakokana.

1967.a. alguses mingil põhjusel puutööõpetus meie koolis likvideeriti. Kõik varem seda eriala omandanud õpilased (peamiselt poisid) pandi sundkorras kokandust õppima. Tiit Romandi mäletab, et tema saadeti kokanduse suvepraktikale Pirita restorani. Kõpsetas suvesoojas köögis šašlõkki samal ajal kui kenad tütarlapsed akna taga bikiniides päikest võtsid ja veemõnused nautisid..... Edasises elus Tiidust kokka siiski ei saanud, vaid hoopiski tunnustatud puutöömeister. Praegugi kaunistab tema endavalmistatud täispuidust mööbel ta kodumaja Laulasmaal. Juba pensionipõlve pidav Tiit ei kujuta ka praegu ette elu ilma kunagi selgeksõpitud ametita: kodumaja abihoones on tal sisustamisel korralik puidutöökoda.

*

Meie koolis sai tegeleda mitmesuguste huvialadega. Peamaja keldrikorrusel olid sisse seatud fotolabori ruumid., kus õpilased said käia filme ja pilte ilmutamas. Kõik fototarbed olid kooli poolt. Koolile oli muretsetud ka 8mm filmikaamera ja kõik selle juurde kuuluvad fototarbed ja –seadmed. On teada, et 1963.a. käis usin tegevus kooli filmikroonika tegemisel. Filmiti meie kooli õpilaste-pioneeride rongkäiku Võidu Valjakul, kus pioneeride paraadil kanti kolonni ees transparenti: „Jaan Anveldi nimeline Tallinna Internaatkool.“ Koolis filmiti ÜLKNÜ 45. aastapäeva tähistamist, kus fookuses oli VIIa klass, seni kooli ainuke komsomoliklass. Esile tõstetakse selle klassi õpilased: Piret Erilas, Marju Lestal, Avo Rahe ja Peeter Salujõe. 1963.a. 6. novembri „Õhtuleht“ märgib selles kirjutises ära, et kooli filmikaamera on alati uuteks võteteks valmis. Lisatakse, et kinoringi vanemana tegutseb õpilane Valeri Bogatõrjov. Kahjuks ei oska keegi enam meenutada seda, kuhu jäi kooli kroonikafilm pärast kooli likvideerimist.

Poisid käisid ka automudellismi ringis, mida juhatas metallitööõpetaja Boris Onufriev. Koolil oli oma raamatukogu päris korraliku raamatuvalikuga. Kuiv statistika fikseerib, et 1. septembril 1960.a. oli raamatukogus 5138 raamatut ja neist klassiväliseks lugemiseks 4093 raamatut. Töötasid uisu- ja suusabaasid, kust sai uiske ja suuski laenutada. Kooli hoovil valati talveks korralik uisuväljak, mida õpilased ise korras hoidsid. Kui koolis endale midagi meelepärast ei leidnud, võisid minna seda mujalt leidma. Riina Rünk ja Ralf Kull käisid linnas harrastusteatri proovides, Ellen Murro akrobaatikastuudios „Säde“ TVMV klubis (juhendaja Enn Loo).

*

Kas teadsid, et kirjastus „KUNST“ andis 1960.a. välja piltpostkaardi: „Tallinna Internaatkool Vabaduse Puiesteel.“ Postkaardi tiraaž oli 25000 ja hind 20kop. Foto koolist on tehtud talvisel ajal linnapoolsest küljest. Esiplaanil 3-korruseline kõrvalhoone, taamal kooli peamaja. Foto on olemas Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiivis DIGAR.

*

Koolil oli lisaks kõigele muule eluks vajalikule ka väike haigla, mida me hüüdsime „isolaatoriks.“ See paiknes ühes kahekorruselises eraldi hoonetiivas ja seal töötasid põhikohaga üks arst ja üks medõde. Abilistena toimetasid seal kõige vanema klassi tüdrukud Klara Savolainen ja Tiina Marmei, valged kitlid seljas. Haigestunud lapsed toodi internaadist „isolaatorisse“ ja nad viibisid seal kuni täieliku tervenemiseni. Vast seetõttu ei olnud meie koolis kunagi ka mingisuguseid suuremaid haiguspuhanguid. Siiski enne isolaatori valmimist, teisel või kolmandal aastal, oli koolis düsenteeriaepideemia. Heino Kroon meenutab, et kehtestati garantiin ja kedagi koju ei lubatud. See aeg kestis kusagil 2

kuud talveperioodil. Koolimajas (peamajas) moodustati eraldi tsoon, kus olid haiged õpilased. Ei mäleta, kuidas haiged õppeprotsessis osalesid, kuid tervetega kokku neid ei lastud. Õpilased olid seoses sellega ka nädalalõpud koolimajas. Heino mäletab veel, et poiste seas oli sel ajal populaarne nipsumäng kokkuvolditud kommipaberitega. Seda mängiti poolpikali olles koridori puitpõrandal. Hiljem hakati koridoride põrandaid pooniga vahatama ja siis enam seda mängu mängida ei saanud.

Ehk kiirendas ka see epideemia ja sellega seonduv eraldi isolaatorimaja valmimist.

Meenub, et poisid käisid mõnikord „isolaatoris“ vitamiine nurumas ja klassiõed Klara ja Tiina neid meile vahel ka andsid. Ükskord pistime poistega korraga terve karbitäie C-vitamiini nahka. Selle seiga initsiaatorina meenub Rannar Veeremaa.

*

Kaardimäng oli koolis mõistagi keelatud. Aga see oli ju nii põnev, enamusele meist esimene kokkupuude „suurte inimeste maailmaga.“ Alguses tagusime „turakat“ ja „viite lehte“, hiljem lisandusid „Marjaas“, „Bismark“ ja „1000“. Sealt veel edasi kaardimängude „kuningas“ „Bridz“. Mänguseltskonna valikul ei olnud tähtis osavõtja vanus ega klass, vaid soov mängida. Peamine oli leida koolis sobiv varjatud koht ja õige aeg, aga sellega saime alati hakkama. Aktiivsemate kaardimängijatena meenuvad Aleksander Kalmets, Endel Herman, Leo Pirma ja Toomas Taaring.

*

Nagu kõikjal, toimus ka meie koolis aktiivne värbamine pioneeriks ja kommunistliku noorsooühingu liikmeks. Värbajate peamine argument oli: riik on teie heaks nii palju teinud ja nüüd on teie kord ka riigi heaks midagi kasulikku teha. Väideti, et ainult nende organisatsioonide kaudu saame anda omapoolse väärrika panuse kommunismiidee elluviimiseks. Suures agaruses mindi isegi niikaugemale, et keeldujad lubati jätta lõputunnistusest. Vaatamata sellele leidus siiski õpilasi, kes jäid enesele kindlaks ja ikkagi lõpetasid kooli.

*

Keeleõppest. Keeleõppetundideks jaotati klass kaheks: „inglased“ ja „sakslased“. Keeleõppematerjale koolis nappis, eriti oli puudus päevakohastest tekstidest. Õpetaja leidis „lahenduse“: me pidime ajaleheputkast ostma lääneriikide komparteide häälekandjaid „Morning Star“ (Suurbritannia) ja „Daily World“ (USA), mida me siis tunnis lugesime ja tõlkisime.

Meie ei suutnud hinnata selleaegsete keeleõpetajate taset, olid nad ju kõik lõpetanud kas Tartu Riikliku Ülikooli või Tallinna Pedagoogilise Instituudi. Mõistagi polnud nad

mitte kunagi viibinud kusagil väljaspool NLiitu mingil keelepraktikal või suhelnud mõne pesuehtsa väljamaalasega nende emakeeles.

Ükskord anti koduseks tööks kirjutada mingi ingliskeelne tekst, teemat enam ei mäleta. Üks poistest võttis parajasti käepärast olnud ingliskeelse ajakirja ja kirjutas sealt ühe loo sõna-sõnalt maha. Tööd tagasi andes sõnas õpetaja: „Väga halvasti. Vaid halastusest panen sulle kolme.“ !?! . Mõtteinnet on siin küllaga...

*

Vimkamehi (O.Lutsu „Kevade“ järgi Joosep Tootsid) oli meie klassis mitmeid.

Üks neist alati heatahtlikult naeratav Aleksander Kalmets ehk lihtsalt „Sass“. Keskkooli ta küll meiega ei lõpetanud. Ükskord klassijuhataja (Taimi Põlluveer) tunnis avaldas Sass äkki soovi omasepitsetud luuletus ette kanda. Mis sai õpetajal selle vastu olla! Kalmets tõusis püsti ja esitas järgmised luuleread:

Tõuseks tuuli, tõuseks tormi

Lükkaks ümber vangitornid.

Pääseks vangid vallale,

Õpetaja Põlluveeri kallale.

Kogu klass tarretus, jäädes ootama edasisi sündmusi. Kuid ilmselt oli see ka õpetaja jaoks nii ootamatu teemaarendus, et meie karm klassijuhataja Põlluveer ei suutnud sellele isegi reageerida. Manas ette virila naeratuse ja tund läks edasi.

*

Tundub, et tavalisest üldhariduslikust koolist erinev on meie kooli lõpetanute seas omavahelise suhtlemise tihedus. Ja seda mitte ainult oma klassi õpilaste seas. Omavahelised tihedad sidemed tekkisid kolme vanema klassi õpilaste vahel. On juhtunud, et mõne klassi kokkutulekust on osa võtnud ka vanema või noorema klassi õpilasi. Õpinguaastate jooksul lahkus koolist küllaltki palju õpilasi klassi lõpetamata, juurde tuli uusi. Kuid alati on ka lahkunud jäänud meile niiöelda „meie omadeks“. Me ootame neid alati kooli vilistlaste kokkutulekutele. Kindlasti on selle üheks põhjuseks asjaolu, et intras ühiselt kooselatud aastad on meid tihedamini kokku liitnud.

*

Mõnikord õnnestus meil ka õpetajaid n.ö. „ära rääkida“. Ükskord, ühel ilusal päikesepaistelisel kevadpäeval, tuli poistel idee tööõpetuse tund „üle viia“ Pääsküla rabaäärsetele liivaluidetele ja ühendada see päikesevõtmisega. Õpetaja saadi päris kerge vaevaga nõusse ja asi saigi teoks. Õpetajaks oli sel korral puidutehnoloog „Standardist“. Veelgi hämmastavam on aga see, et ükskord enne matemaatikaeksamit „moositi ära“ meie range

klassijuhataja Taimi Põlluveer ning sõideti koos temaga Keila jõe äärde Jõgisoole õppima ja ilusat kevadpäeva nautima.

*

Järgmise päeva tundide ettevalmistamiseks olid koolis sisse seatud õppimistunnid. Tund kestis õhtuti 17.00 kuni 19.30. Osavõtt õppimistundidest oli kohustuslik. Kohal viibis kasvataja, kes märkis raamatusse sisse kohalolijad ja puudujad. Arhiivis on säilunud õppeaastast 1964/65 XIa klassi õppimistundidest osavõtu päevik. Küll võib sealt leida huvitavaid põhjusi õppimistunnist puudumise kohta. Aga meil oli ka tüdrukuid, kes käisid peale koolitunde juba ka päris palgalisel tööl. Näiteks üks meie lõpuklassi tüdruk töötas lasteaias söögijagajana, et teenida raha lõpukleidi ja kingade ostmiseks. Sellised olid ajad.....

Kõige mõnusam oli aga see, et kunagi ei pidanud tassima raskeid ja tüütuid koolikotte. Neid tegelikult meil ei olnudki. Kõik raamatud-vihikud olid kogu aeg klassis lauasahtlis.

*

Tallinna I Internaatkooli esimese lennu lõpetamine 1965.a. juunis oli sündmus, mida peeti vajalikuks kajastada ajalehes „Õhtuleht.“ Loo pealkirjaks pani ajakirjanik pateetilise hüüdlause: „Elada ja töötada nagu Jaan Anvelt.“ Artikli juures oli ka ühisfoto lõpetajatest ja toodi ära neljade-viitega lõpetanud õpilaste nimed.

Kooli aulas korraldati sellel puhul pidulik lõputunnistuste kätteandmine. Ühel säilunud vanal fotol on näha, et presiidiumilaua taga olid istet võtnud direktor Alo Kuldkepp, õppealajuhatajad Sven Rondik (keskkool) ja Kaarli Jaansalu (põhikool), Tõnu Veiperi ema (lastevanemate komitee poolt) ja klassijuhataja Taimi Põlluveer. Kohal oli ka kooli endine direktor E. Petrova. Taustamuusikaga klaveril saatis lõputunnistuste kätteandmist muusikaõpetaja A.Turenkov. Trummidel vastne vilistlane Harri Truuste. Lõpupeo ajal ühines meiega ka kooli esimene direktor O.Radik koos oma pojaga.

*

Koolil oli viimastel aastatel ka oma puhkpilliorkester, palgatud oli oskustega dirigent, pillid olid mõistagi kooli poolt. Orkestris mängisid vanemate klasside poisid. Iga-aastastel pioneeride paraadidel Tallinnas Võidu väljakul marssis kooli orkester meie kooli kolonni ees. Koolipidudel andis puhkpilliorkester toredaid kontserte.

*

Paljud meie kooli õpilased ei tea seda, mis toimus koolis suvevaheajal ning kus viibisid ja mida tegid sel ajal kodu ja vanemateta lapsed. Sellele aitab valgust heita üks ajalehes „Nõukogude Õpetaja“ 1. augustil 1964.a. ilmunud artikkel. Need lapsed viidi

suvelaagrisse, sel aastal Pärnu rajooni, Tõstamaale. Maaliline läänerannik, meri, puhas liivarand, järv, jõgi ja põlismets. Mets on rikas seentest ja marjadest. Unistuste puhkekoht, veel tänapäevalgi! Kõik 50 last majutati Tõstamaa keskkooli ruumidesse. Kõige noorem laagrielanik lõpetas kevadel 1. klassi, vanemast oli juba saanud abiturient. Selleks poisiks oli Tõnu Tischler, kes käis põllutööl kohalikus sovhoosis. Suhkrupeeti käisid põllul rohimas ka paljud teised vanemate klasside õpilased. Teenitud raha eest plaanitakse sõita ekskursioonile Pärnusse ja Tartusse. Osa klassiruumi koolis on muudetud magamistubadeks, teistest said mänguruumid. Samas paiknevad köök ja söökla.

Suvelaagri ülemana tegutseb meie kooli vanemkasvataja Kaarli Jaansalu. Oli moodustatud laagri nõukogu, mis korraldas igapäevast laagrielu. Igavust pole kellelgi vaja tunda. Igapäevased toimetused: toiduainete toomine kohalikust poest ja meiereist, laagritöötajate abistamine, koristustööd laagri territooriumi jne. võtsid peaaegu kogu päeva. Kõige köitvamad on lastele aga mitmesugused matkad, telkimine, toidu valmistamine lõkkel, laulud ja tantsud värskes õhus. Väiksematele lastele korraldati mitmepäevane telklaager kohalikus metsas.

*

Miski inimlik ei olnud võõras ka meie koolis. Koolisõprusest sai alguse vähemalt neli abielu. Mis veelgi tähelepanuväärsem: üks meie kooli meesõpetaja abiellus pärast kooli lõpetamist oma õpilasega. Sama tegi ka üks meie kooli naisõpetajatest, abielludes oma endise õpilasega. Vastastikuseid sümpaatioid oli meie koolis rohkemgi. Vahetundidel käisid ringi volitatud „kirjatuvid“, kes pidid asjaosaliste poolt läkitatud kirjakesi märkamatuult adressaadini toimetama.

*

Sööklatoimkonnas olemine. See hõlmas kõiki vanemate klasside õpilasi järjekorra või graafiku alusel. See tähendas, et olid sel päeval tundidest vabastatud. Tõusta tuli varem, et enne teiste õpilaste tulekut sööklasse jõuda. Kõigepealt hommikusöögiks valmistumine, laua katmine ja toitude lauale toomine. Sellega valmis, tuli sinu klass sööma. Pärast seda laudade koristamine ja uuesti katmine, sest sööma tuli noorem klass, kelle õpilased veel köögitoimkonnas ei olnud. Ja kõik see kordus lõunasöögil, samuti õhtuootel ja õhtusöögil. Vahepeal oli vaja veel köögitädiseid abistada: laost toiduaineid tuua, leivad-saiad lõigata, nõud pesumasinasse panna ja sealt välja võtta, põrand puhastada. Oli tõsine tööpäev, mis kestis kella 8-9-ni õhtul. Järgmise päeva tunde ei olnud aega ette valmistada. Vabandus: olin eile sööklas ja õpetajal ei olnud enam rohkem küsimusi.

*

Ega õpetajatelgi elu tol ajal kerge polnud. Suur osa kooli elust toimus, nagu kõikjal mujalgi, peberil. Koolis olid moodustatud ühiskondlike ürituste läbiviimiseks, näiteks 1962.a lõpul, järgmised komisjonid: oktoobripühade ürituste läbiviimise komisjon – (esimees sm. Ivanov), karnevali ettevalmistamise komisjon - (esimees sm. Rose), 1. mai ürituste läbiviimise komisjon - (esimees sm. Volkova), õppeaasta lõpetamise ürituste komisjon - (esimees sm. Onufriev). Sotsialistliku võistluse (?) läbiviimise eest koolis vastutas sm. Rondik. Venekeelne õppenõukogu protokoll fikseerib ära, et koolis on kokku neli infostendi ja igapähe eest vastutab üks õpetaja. Samuti selle, et koolis on kokku 96 õpilast nn. „udarnikut“, (tõlkes siis vist lööklast või eesrindlast). Mida see pidi tähendama, ei saanud me aru ei kooliaajal ega saa praegugi. Aga paber kannatab, teadagi, kõike.....

*

Üldiselt oli toit meie kooli sööklas maitsev ja 4 söögikorda täiesti piisav. Kuid keskkooli lõpuklassides, eriti poistel, kippusid kõhud kella 10-11 ajal õhtul tühjaks minema. Leidsime lahenduse. Õhtuse söögikorra ajal võtsime sööklast leiba ja võid kaasa. Elektripliidid ja pannid sai ka kusagilt muretsetud. Hilistel õhtutundidel võis magalates suuremate poiste tubades tunda mõnusat praeleiva lõhna.

*

Nagu tol ajal kombeks, käisid ka meie koolis revidendid. Ilmselt oli tegemist korralike pereemadega, keda internaatkoolis nähtu tõsiselt vapustas. Revisjoniakte praegu lugedes paneb see muigama. Kujutage ette, õpilased tulevad sööklasse ja alustavad söömist magustoidust. Ennekuulmatu! Revident annab aktis juhendeid: sööma peaks nii, et kõik õpilased söövad korraga ära supi ja siis kasvataja märguande peale asuvad praadi sööma. Ja siis jälle kasvataja märguande peale võtavad kõik õpilased korraga ette magustoidu. Kõik lõpetavad söömise ühekorraga ja lahkuvad sööklast. Tundub, et meie koolis sellist treenituse taset ei saavutatud kunagi.

*

Arhiivis säilinud kasvatustöö päevikud võimaldavad meil meenutada koolis toimunud ühisüritusi: tantsuõhtud, rahvaste sõpruse päevad, maskeraadid, karnevalid, televiisori vaatamine (oli selline telekas, mis näitas pildi seinale), tarbekunstinäituse külastamine, loengud, naljade õhtu, teatri ühiskülastused, kinokülastused (Nõmme kinos), viktoriinid (küsimuste ettevalmistajad Lembit Sooserv ja Ralf Kull). Heino Kroon mäletab, et peale viktoriinide korraldati vanemate klasside vahel kord aastas maskeraadi – etenduste võistlust. Esimese võistluse võitis I lennu keskkooli lõpuklass. Meenub, et võitja klassi võistkond korraldas mingi moedemonstratsiooni. Järgmisel aastal mängis vanuselt teine keskkooliklass

100-jalgset. Liiguti pikkuse järjekorras selleks puhuks õmmeldud maski all reas. Idee oli vaimukas, kuid selle eest esikohta siiski ei antud.

Kõnevõistlused, uudiskirjanduse arutelu, filmide vaatamine kooli saalis, sõprusõhtud teiste koolidega (käidi isegi Tõstamaa Keskkoolis ja Pärnu Internaatkoolis), ekskursioonid (meenub vanemate klasside ja koos venekeelsete klassidega, sõit Lätisse, sh. Riiga ja Ziguldasse), pallimängud kooli võimlas, talvel uisutamine kooli liuväljal jne. Klassi lõpuekskursioonidel käidi isegi Vilniuses, Riias, Leningradis ja Moskvaski.

Üheks oodatud sündmuseks oli igakuine sünnipäevade pidamine kooli saalis. Sel päeval olid tähelepanu keskmes sel kuul sündinud lapsed. Sünnipäevalastele anti kingitused ja siis istus kogu sünnipäevaliste pere ühiselt peolauda. Hästi suur sünnipäevatornt ei puudunud laualt kunagi. Järgnesid meeleolukad tantsud ja mängud.

*

Nagu mitmed koolikaaslased on meenutanud, toimusid meie koolis tantsukursused ja seal õpitud sai tantsuõhtutel ka kohe praktikas proovitud. Kõrgemad käisid salaja isegi linnas tantsupidudel. Meenub üks meile kursusi andnud Eesti kuulsamaid tantsuõpetajaid Arseni Poolgas (1908-1972). Ta oli enne sõda lõpetanud tantsukoolid Pariisis ja Šveitsis, tegutses lavatantsijana Berliiniski. 1924.a. avas ta tantsukooli Viru tänaval ja hiljem Lai tn. 14. Oli Eesti Tantsuõpetajate Ühingu üks asutajaid 1933.aastal, 1936.a. pälvis Eesti parima tantsuõpetaja nimetuse. 1941.a. mobiliseeriti ta Punaarmeele. Õige varsti ta arreteeriti seal salakaebuse põhjal ja kümme aastat (1942-1952) tuli tal veeta Siberi vangilaagrites. Vaatamata kõigele ei olnud A. Poolgas oma tantsuoskusi kaotanud ja tegutses tantsuõpetajana nii meie koolis kui mujalgi. Muide, tema õpilased olid ka tol ajal noorema generatsiooni tantsuõpetajad, rahvatantsijatena oma teed alustanud, Malle ja Ants Tael, kes samuti meie koolis tantsukursusi korraldasid. Ants Tael oli muide Pelgulinnas asunud 17. Keskkooli (hilisem 46.Keskkool) vilistlane (VI.lend 1955.a.). Oli ju see kool oma rahvatantsutraditsioonidega kuulsaim kogu vabariigis (õpetajad Niina ja Alfred Raadik).

*

Õpetajatest ja kasvatajatest (meenutab Urmas Aavik, Tallinna I Internaatkooli õpilane september 1961 - juuli 1965): Õpetajaks või kasvatajaks olemine (sageli need internaatkoolis ühtisid) internaatkoolis erines oluliselt tavakooli omast. Internaatkooli olid tulnud sellel ajal lapsed väga erinevatest kodudest, väga erineva tausta ja minevikuga. Tihti puudustkannatavatest peredest. Sageli ei olnud neil ei kodu ega vanemaid. Kooli internaat oligi nende päris kodu ja kasvataja kõige lähedasem inimene. See kõik nõudis õpetajatelt-kasvatajalt tavakooliga võrreldes märksa enam mõistmist ja hoolivust. Ja teiseks: nad

vastutasid laste eest (neid oli meie koolis isegi kuni 900), nagu praegusajal öeldakse, 24/7. Võib vaid imetleda meie kooli juhtkonda, kes pidi suutma leida vajalikele omadustele vastavaid õpetajaid-kasvatajaid internaatkooli. Aga ometi neid leidis. Järgnevad meenutused on meie õpetajatest ja kasvatajatest.

Taimi Põlluveer (enne abiellumist Teinmann, 02.04.1932-23.05.2006). Kõige vanema klassi ja ühtlasi internaatkooli esimese lennu klassijuhataja, matemaatikaõpetaja. Meie klass oli 1965.a. kevadel esimene Taimi Põlluveeri klass üldse, kelle ta 33-aastase noore naise ja klassijuhatajana keskkooli lõpetamiseni välja viis. Sellest ka meie eriline, aastakümneid kestnud tihe side, oma klassijuhatajaga. Kõigi meie klassi laste edasist käekäiku teadis ta päris täpselt, sest käis alati klassi kokkutulekutel kohal. Juba kooli ajal võttis ta koos oma klassi õpilastega osa kõikidest üritustest, tegi kaasa meie lõpuekskursiooni Karpaatidesse.

Ei saa salata: õpetaja Põlluveeril olid klassis omad lemmikud..... ja siis veel kõik need teised. Mõistagi kuulusid esimeste hulka matemaatikat hästi oskavad poisid ja ka mõned tüdrukud. Taimi Põlluveer võis mõnikord oma klassi õpilaste suhtes olla ülekohtuselt karm ja ebaõiglane, kuid üheleegi teisele õpetajale või kasvatajale ta seda vaid temale kuulunud privileegi ei võimaldanud. Nagu päris-kodus: last võib karistada vaid ta oma vanem, ei keegi teine. Kõikide oma õpilaste eest võitles ta kui emalõvi. Meenub üks kooliloo koostamise käigus loetud omaaegne õppenõukogu koosoleku protokoll. Õpetaja Põlluveer võitles ühe oma klassi poisi koolist väljaviskamise vastu nii innukalt, et vaatamata kooli juhtkonna poolt juba tehtud otsusele jäi poiss kooli edasi ja talle anti uus võimalus.

Pärast kooli lõpetamist, edaspidises elus, suhtus õpetaja Põlluveer kõikidesse oma õpilastesse täiesti ühtemoodi – kooliaegsed „pailapsed“ olid igaveseks kadunud.

Pärast meie kooli sulgemist asus Taimi Põlluveer matemaatikaõpetajana tööle Mustamäel asunud Tallinna 37. Keskkoolis. Juba staažika pedagoogina säilitas ta õpetajale nii vajaliku oskuse mõista õpilasnälju ja ka ise neis osaleda. 02.10.2004.a. ajaleht „Postimees“ avaldab artikli 2004.a. õpetajate päeva tähistamiselt 37. Keskkoolis. Seal loeme: „Pedagoogid kehastusid lärmakateks teismelisteks. Nad käitusid täpselt samamoodi nagu õpilased olid nendega käitunud. Alles siis mõistsid õpilased, kui rasket tööd õpetajad iga päev tegid..... Hallipäine päris-matemaatikaõpetaja Taimi Põlluveer virutab sinise õlakoti põrandale vuhisema.“ Aga Taimi Põlluveer oli sel ajal juba 72-aastane.....

Kogumikus „Tallinna hariduselu 1918-2010“ (Tallinn 2012) lk.411 saame teada, et õppeaasta 1972/73 tulemuste põhjal tuuakse esile õpetaja Taimi Põlluveeri töötulemused (Tallinna 37. Keskkool).

*

Õpetajatest oli meil kindlasti üks meeldejäanumaid ajalooõpetaja **Aida Tender**, kes töötas koolis ühtlasi ka kasvatajana. Õpetaja Tenderi tunnid olid sedavõrd kaasakiskuvad, et kellelgi ei tekkinud mõtetki ajaloo tunniks mitte ette valmistada. Kui ametlik õppeprogramm läbitud, leidis õpetaja Tender alati huvitava teema, millest õpilastele rääkida. Olgu see siis mingi huvitav raamat või ajalooline sündmus. Meenub õpetaja Tenderi pikem peatumine nn.seitsmel maailmaimel. Seda teemat ametlikus õppeprogrammis ei olnud, sest ühtki neist imedest NLiiduga kahjuks seostada ei saanud. Kasvatajaamet võimaldas aga õpetaja Tenderil jätkata oma ajalootundi ka õhtuti magalas ja isegi puhkepäevadel. Pärast meie kooli sulgemist töötas Aida Tender mõnda aega TPI NLKP ajaloo kateedris ja raamatukogus, hiljem aga ajalooõpetajana Pääsküla Gümnaasiumis (Tallinna 61. Keskkool).

Sven Rondik (sünd. 1937.a., lõpetanud Gustav Adolfi Gümnaasiumi ja Tallinna Pedagoogilise Instituudi). S.Rondik astus „Pedasse“ algul ajaloo erialale, teisel kursusel lisati sellele juurde veel eesti keel ja kirjandus. Ta suunati pärast ülikooli lõpetamist meie kooli kasvatajaks ja õpetajaks. Ta oli meie kõnepruugis 3. lennu (oleks pidanud lõpetama keskkooli 1967.a. kevadel) klassijuhataja, ajalooõpetaja, kasvataja, hiljem aga juba tootmisala õppealajuhataja. Töötas meie koolis ühtekokku seitse aastat. 1963.a. märtsis viibis Sven Rondik Moskvast üleliidulisel internaatkoolide tööõpetus- ja töökasvatusalasel nõupidamisel (vt. „Rahva Hääle“ esiküljeartikkel 23.03.1963.a.).

Meie koolist kutsuti Sven Rondik tööle Eesti NSV Haridusministeeriumisse. Oli seal inspektor, koolivalitsuse juhataja asetäitja, kaadri- ja pedagoogilise õppe osakonna juhataja, ministeeriumi kolleegiumi liige. Mõnda aega tegeles Sven Rondik ka EKP Keskkomitees haridusküsimustega. Uue EV ajast teame Sven Rondikut kui Haridustöötajate Liidu aktiivset ja pikaajalist juhti, kes võitles igakülgset ja aktiivselt õpetaja elukutse väärtustamise eest meie Eesti ühiskonnas.

Koloriitne kuju oli meie koolis algklasside õppealajuhataja ja vanemkasvataja **Kaarli Jaansalu** (meie kõnepruugis „Jäär“). Tõstamaa suvelaagris täitis ta suviti laagriülevaataja kohustusi. Heino Kroon mäletab, et K.Jaansalu tuli meie kooli Koluvere poistekolooniast (ametlikult: raskestikasvatatavate laste koloonia, tegutses aastatel 1946-1965). Pärast sealset kasvandike mässu saadeti kogu sealne juhtkond laiali. Koluverest olla meie kooli tulnud ühiselamute komandandiks mees, keda hüüti „Komaks.“ Meie klassile andis Kaarli Jaansalu eesti keele tunde kui asendusõpetaja, vaid vajadusel. Temaga seoses üks huvitav fakt, mille jutustas 2014.a. sügisel mulle koolivend Tiit Romandi. Nimelt ei olnud Tiidul 1965.a. kevadel põhikooli lõpuaktuseks kingi jalga panna. See mure jõudis kuidagi õppealajuhataja Jaansalu kõrva, kes kutsus poisi enda juurde: „Sa pane aktuse ajaks minu kingad jalga, sul

on neid täna rohkem vaja kui minul.“ Võttiski oma äsjaostetud peokingad jalast ja ulatas koolipoisile. Vot sellised õpetajad olid tol ajal meie koolis! Kaarli Jaansalu suunati meie koolist Keila-Joa 8-klassilise kooli (põhikooli) direktoriks. Kool ise oli loodud alles 1964.a. sügisel. Hiljem sai sellest koolist Keila-Joa Sanatoorne Internaatkool. Esimene keskkoolilend lõpetas selles koolis 1981.a. Internetist saadud andmetel on Kaarli Jaansalu olnud mingil ajal ka kakskeelse Vaida põhikooli direktor.

Meie kooli õpetajatest meenub veel geograafiaõpetaja **Olli Kaljo** (s. 1928.a., enne abiellumist Kuldkepp, lõpetas Abja Gümnaasiumi 2.lennus 1947.a.), kooli direktori Alo õde. Pärast meie kooli töötas Olli Kaljo Tallinna 47. Keskkoolis (Tallinna Liivalaia Gümnaasium) ning hiljem Tallinna Lilleküla Gümnaasiumis geograafiaõpetaja ja klassijuhatajana.

*

Endlist (meenutab Urmas Aavik): 1965.a. lõpetas esimeses lennus Tallinna I Internaatkooli teiste seas ka poiss nimega Endel Herman. Oma heasoovliku ja alati sõbraliku olekuga kuulus ta kahtlematult meie klassi lemmikute hulka. Ta oli kui päikesepoiss, kel jagus kõigile soojust ja valgust. Elusaatus oli Endli vastu sünnist saadik olnud väga karm ja selliseks kujunes see kahjuks ka tema elupäevade lõpuni.... Tema ise oma koolimälestusi enam kirjutada ei saa, sest saatus tahtis teisiti. Sellepärast, lubatagu seda teha tema klassikaaslastel.

Endel tuli meie kooli 9. klassi Hiiu tuberkuloosihaiгла kaudu. Millisest koolist või linnast, enam ei mäleta. Elusaatus ei olnud Endlit hellitanud. Isa, ema ega teisi lähedasi tal ei olnud. Mõnedel andmetel oli Endlil siiski üks vanem õde, kes teda koolis mõnikord vaatamas käis. Tema päris koduks saigi kooli internaat. Suvevaheajal oli ta tavaliselt kooli suvelaagris, muudel koolivaheaegadel leidis ikka mõni klassivend, kes Endli enda koju kutsus. Ükskord võttis Endli koolivaheajaks enda vanematekoju Vasalemmas meie klassijuhataja Taimi Põlluveer. Koos paari klassivennaga käis ta 1964.a. suvevaheajal ka tööl Telliskivi tänavas asunud saeveskis. Poiss oli ääretult heasoovlik ja abivalmis, õppis hinnetele üle klassi keskmise taseme, kuid klassi priimus ta polnud. Sünnitrauma tagajärjel oli tal ühel jalal füüsiline puue ja ta lonkas nähtavalt. Kuid see ei seganud Endlit osalemast peaaegu kõigil kooli spordiüritustel ja tegevustel. Eriti meeldis talle korvpalli mängimine, milles ta omandas uskumatu viskekindluse. Malemängus oli ta üks kooli koondvõistkonna liige, kaardimängus oli ta tavaliselt alati lauas. Nii möödusid meie ühised õpinguaastad.

Meie kooli lähedal, pisut Pääsküla poole, elas vanaldane abielupaar: tolle aja kohta tuntud kroonikafilmi režissöör Arnold Juhkum (1895-1966) oma abikaasaga. Neil oli seal

tore, roheline uppuv maja ilusa hooldatud aiaga. Samuti selle aja kohta luksuslikuna tundunud uus sõiduauto „Moskvitš.“ Lapsi ega teisi pärijaid vanapaaril ei olnud. Tihti käis proua meie koolis õpetajate ja õpilastega kohtumas, sageli viibisid õpilased vanapaari kodus neid abistamas.

Ühel päeval (aasta võis olla 1964) jõudis meieni uudis, et Juhkumid soovivad meie klassi Endli lapsendada ja et Endel läheb nende juurde elama. Kogu meie klass rõõmustas selle uudise üle ja meil kõigil oli Endli pärast heameel. Lõpuks ometi hakkas ka temal elus vedama.... Ühelt poolt, noor, peagi elluastuv noor mees saab endale kodu, mida tal elus kunagi varem ei ole olnud. Teiselt poolt, üksikud vanainimesed saavad endale Endli näol toetaja ja turvatunde looja. Nii sündiski. Klassivend Lembit mäletab, et Endel tundis teatud piinlikkust ja ängistustki sellepärast, et just tema välja valiti kasupojaks ja kuidas ta peaks nüüd kasuvanematele selle eest tänulik olema.

Me käisime sageli klassikaaslastega Endlil ja tema kasuvanematel külas. Lahke vanapaar võõrustas Endli sõpru ja klassikaaslast alati lahkesti. Endel läbis autojuhi kursused. Ta oli õnnelik ja eluga rahul. Tema soov oli saada arstiks. Ta käis ettevalmistuskursustel. Tundus, et teiste inimeste aitamine oli tema suurim soov ja kutsumus. Meenub, kuidas ta 1965.a. kevadel Karpaatide reisirõõmiga asjatundlikult Urmase kaelal olnud mädapaisest ja lõpuks raviski selle terveks! Endlil oli kaaslasena imearmas väikesekasvuline tütarlaps, kes elas kusagil Lilleküla kandis, Liina.

Endli elu ja tulevik näisid pilvituna ja kogu meie klass tundis selle üle siirast rõõmu. Kuid paraku ei olnud temale elu poolt ette nähtud saatuselöögid veel lõppenud. Ühel 1965.a. detsembriõhtul saabus kohutav teade: Endel oli õnnetusjuhtumi tagajärjel meie hulgast jäädavalt lahkunud. See oli kogu meie klassile ja tema kasuvanematele tohutuks tragöödiaks. Endel Herman (Juhkum) on maetud Rahumäe kalmistule, Vana osa, Kaarli vana 20-7.

Oma kooliaega meenutab Riina Krünvald (Rünk):

Mina õppisin Tallinna I Internaatkoolis kolm aastat: 1963 – 1965 / 9. – 11.kl./ Olen I lennu vilistlane. Pealinna tulin Lääne-Virumaalt ja kogu koolile järgnev elu on möödunud Tartus. Need kolm Tallinna-aastat on olnud minu jaoks väga olulised.

Küllap oli kohanemine internaadi-eluga keeruline ning vast polnud ka probleemid olemata, kuid nüüd sellele kaugele ajale tagasi vaadates on mälestused valdavalt head.

Mis on kool ilma õpetajateta! Alustan nendest. Mäletan ühte vene keele tundi. Meid pidi külastama inspektor. Tutvusime parajasti Puškini „Jevgeni Oneginiga“. Õpetaja andis kõigile mingi osa pähe õppida ja selle me siis inspektorile ette kandsime. Minul tuli lugeda Tatjana kirja algust. Kohati on see tänini veel peas. Mul on tunne, et külaline jäi õpetajaga rahule, kuigi tegelikult õpilaste keeleoskuse tasemest ta aimu ei saanud.

Minu lemmik oli ajalooõpetaja Aida Tender - huvitavad tunnid, emotsionaalne esitus. Edaspidi sai temast üleriigiliselt tuntud ja tunnustatud õpetaja. Esimesest aastast meenub inglise keele õpetaja Marget Pärn, kes töötas ka samal ajal Inturistis. Ta riietus väga maitsekalt – kontrast missugne, võrreldes meile riigi poolt antud riietega. Nii ma siis imetlesingi rohkem õpetaja välimust, kui jälgisin tunnis toimuvat. Õpetajana oli ta muidugi hea, aga kahjuks lahkus peagi koolist. Klassijuhataja Taimi Põlluveer oli tubli inimene. Ta oli küll nõudlik ja vahel äkiline, kuid ta hoolis meist ja matemaatikat oskas ta ka õpetada. Mul oli kahju, kui õpetaja Matsu / eesti keel/ lahkus koolist. Me ei osanud hinnata oma ainele pühendunud inimest. Ja kelle me asemele saime!? „Teie klassi pärast ma küll ei lahku,“ tunnistas õpetaja meie viimasel kohtumisel. Aga küllap oli oma osa meilgi. Näiteks klassipäeviku peitmine, kui mõni asjaosaline veel mäletab...

Ei osanud ma siis uneski näha, et töötan üle neljakümne aasta koolis eesti keele ja kirjanduse õpetajana. Tundus, et tol ajal oli kõik muu olulisem kui õppimine. Ei suuda meenutada, et mulle oleksid hinded tähtsad olnud. Otsus Tartu Ülikooli õppima minna tuli alles mitu kuud peale keskkooli lõpetamist.

Kui poisid õppisid puutööd, siis tüdrukutest pidid saama kokad, III järgu supikokad. Tundides õppisime toiduainete tehnoloogiat, praktika toimus oma kooli köögis. Meil oli väga tore õpetaja, Silvia Pärna. Ta elas koolimaja lähedal eramus ja kui meil olid kodunduse tunnid, viis õpetaja meid isegi oma koju ning näitas praktikas perenaisele vajalikke oskusi. Mäletan, et tal oli ilus ja korras kodu. Kahel suvel pidime töötama toitlustusettevõttes. Mina töötasin esimesel aastal „Viru“ sööklas, teisel aga Võsul laste sanatoorses laagris. Edaspidises elus tulid õpitud oskused kindlasti kõigile kasuks. Päril kokana töötas vist ainult üks meie lõpetaja, Selma Supp.

Kõige olulisemad kooliajal on ikkagi klass ja klassikaaslased. Meil oli hea õhkkond. Sõbralik. Abistav. Turvaline. Aitas kujundada õigeid väärtushinnanguid. Minu mäletamist mööda meil kiusamist ei esinenud, mis ei välistanud kriitilist suhtumist eksimuste korral. Organiseerisime tihti igasuguseid üritusi. Meenub sõit endise klassiõe Klara pulma. Minu pinginaaber Mailis Must oli Klara sõbranna. See oli Mailise idee teha sõbrale üllatus. Ette

teatamata ilmuda pulma terve klassiga!!! Õnneks jõudsimme kohale siis, kui pidu hakkas lõppema. Kingituseks viisime vatiteki. See oli tõesti igatpidi mälestusväärne sündmus!

Meie aktiivsus võis ilmnedada ka teistsugusel kujul. Mäletan, et meie poolt hinnatud direktoril polnud alati aega tundi (füüsika) tulla. Ükskord, kui olime oodanud juba veerand tundi ja õpetajat polnud, otsustasime lahkuda ja kirjutasime tahvlile: „Läksime kinno. 11a.,, Kas lugupeetud Alo Kuldkepp seda teadet ka luges? Sellest ajalugu vaikib.

Internaatkoole oli ka teistes liiduvabariikides. Ühel aastal /vist 10.klassis/ kutsuti meie kooli esindust külla Vilniusse. Sõitsid kolm õpilast ja praktikant Raivo Kaal. Millegipärast olin ka mina valitute hulgas, lisaks Mare Tepper ja Jüri Kevade. Sõitsime sinna lennukiga /esimest korda elus!/. Meid võeti hästi vastu. Oli kontsert, kõned ja pärast tantsuõhtu. Järgmisel päeval näidati meile linna. Leedulaste vastukülaskäiku Tallinna vist ei toimunudki.

Meie koolist tehti ka telesaade – teemaks oli õpilaste aktiivsus koolielu organiseerimisel. Käisime TV studios vestlusel, saatejuht oli tol ajal tunnustatud telereporter Moidela Tõnisson. Jälle üks eriline kogemus kooliajast. Meile maksti isegi honorari. Kahjuks ise ma seda saadet ei näinud.

Minul oli linnaluba, kuna käisin Raudteelaste klubis Pantomiiimi studios mitu korda nädalas. Õppisime väljenduma kehakeeles – kujuteldavad esemed, kujuteldavad partnerid, žestide selgus, miimika ilmekus, kohapeal kõnd, jooks jne. Saime ka publikule esinemise kogemust – nii klubi saalis kui ka väljaspool /Ida-Virumaal, Viljandis/.Lõpuks õnnestus mul studiosse kaasa meelitada nii oma pinginaabri Mailise kui ka klassivenna Toomas Taaringu.

Ükskord linnas olles otsustasime Mailisega kohvi jooma minna.

Läksime kohvikusse „Tallinn“. Ja oh õnnetust! Paar lauda eemal istus meie klassijuhataja Põlluveer! Kust meie pidime teadma, et see kohvik oli pealinna pedagoogide meeliskohtumispaik.

Üks väga meeldiv koht koolimajas oli raamatukogu. Lugesin neil aastail väga palju . Meil oli ka armas medõde ja isolaator. Kui keegi haigestus, ei jätetud teda magalasse, vaid paigutati isolaatorisse – ikkagi oma haigla! Mõnikord püüti oma hädasid ka teadlikult suurendada. Harva küll, aga ka nii võis õnnestuda pääsemine tüütust koolipäevast.

Meil oli ju kahe õppekeelega kool. Kuidas me saime nii elada, et puuduvad mälestused teisest poolest - neid nagu polekski olnud. Siiski meenub mulle üks juhtum Astaga /Tael/. Me polnud vist sööklas piisavalt kombekad ja meile tuletati meelde, kuidas kultuur meie maale jõudis... Astal tuli hiljem direktori juurde „kohvile minna“. Ja sel päeval, kui

Jannseni tänaval pidi lahinguks minema / üksikasju ma enam ei mäleta – võib-olla ei teadnudki/, oli mul tõsiselt kahju, et ma poiss pole.

Kivimäe – periood õpetas mind võõras keskkonnas kohanema, õpetas suhtlema, teistega arvestama, sain piisavalt organiseerimiskogemusi ja esinemisoskust. See oli vajalik aeg, hoovõtt, astumaks vastu elu tegelikkusele.

Lisa:

Kooliaegseid sõpru ei unustata nii kergesti, ka siis, kui elatakse erinevates linnades. Olgu selle tõestuseks kiri 1975.aastast. Eelnevalt oli toimunud klassi kokkutulek – 10 aastat lõpetamisest.

Riinakene!

Lubasin Sulle kohe kirjutada, kui klassi kokkutulek möödab on. Teengi seda. On tõesti väga kahju, et sul ka seekord tulemata jäi. Aga loodame, et ükskord ajad ja asjaolud lubavad sinulgi meie kõigiga /nii paljudega, kui meid kokku tuleb/ koos „vallatleda“. Meid oli kokku 15. Tüdrukutest Põlluveer, Asta, Olli, Laine, Mailis, Tiina ja Silvi. Poistest olid Tõnu, Vello, Rannar, Urmas, Vitsut, Lembit. Öösel tuli taksoga paariks tunniks ka Toivo. Põlluveerile oli ta küll lilled maha unustanud, aga viinapudel ja suitsuangerjas olid selle-eest truult taskus. Poiss pidi uuesti tööle minema ning sellepärast pidutses ta „ainult“ kolm-neli tundi. Keegi ei tea, mitu laudkonda tema tagasitulekut ootasid – ta töötab nimelt „Virus“ kelnerina. Nagu sa juba aru said, oli plaanitud šašlõkiõhtu Vello juures soome saunas. Tüdrukutega tegime kribinal-kribinal võileivad valmis, poisid kütsid sauna kuumaks, lasksid koduõlled hea maitsta ja käisid aeg-ajalt, täpselt nagu kooliajalgi, meie laualt vorsti ja juustulõike näppamas. Muusika oli, nagu alati Vello juures, hästi sisse seatud ja valjuhääldajad üürgasid kõikjal, välja arvatud saunalaval. Sõime, jõime, vaatasime vanu fotosid, tuletasime meelde toredaid aegu, tantsisime. Ühtekokku oli väga-väga tore. Mõned poisid ja Silvi vajasid vägijoogi pruukimise tõttu ära ning neile oli saunalava lausa asendamatu koht. Pärast tulid saunast välja nagu uued inimesed. Hommikul kõrvetasime veel sardelle vardas ja toredal ööpäeval oligi lõpp käes. Ah jaa, enne kui Laulasmaale sõitsime, käisime korra ka koolimajast läbi. See on täiesti ümber ehitatud, ei tunne enam ära koridore, ei saali ega klasse. Ainult WC-d on veel samasugused. Lõime saalis pauguga

šampusepudeli lahti. Põlluveer ütles paar sõna koolipõlve meeldetuletuseks ja ega meil kahjuks seal majas rohkemat teha olnudki. Toredalt võtsid meid aga poisid vastu. Läksime Olliga kahekesi koolimajja. Poistekamp seisis trepil. Teretasime nagu kombeks ja piilusime tüdrukute järele. Tõnu V. küsis poolvaljusti: „Ei tea, kui vanad nad ka olla võiksid?“ Vello vastas nii pisut ükskõikse halvaksapanuga: „Ah, kuskil kolmekümne ligi.“ See oli minu meelest hästi kena vastuvõtt, nii tore kooliaegne tögamine.

Nüüd aga lõpetan. Ole tubli!

Asta

19.09.1975

Asta Kesküla (Tael) esimesest lennust meenutab:

Mind viidi Tallinna II Internaatkoolist üle Tallinna I Internaatkooli 9.klassi. Mäletan esimest koolipäeva. Kartsin, sest olin üksinda võõras kohas. Olen üldse aravõitu. Siis oli kooli direktoriks venelanna Petrova ja kõik, mida tema rääkis, oli vene keeles. Uusi õpilasi võttis vastu just tema. Ma ei saanud kõigest aru ja oleksin äärepealt lõunasöögist ilma jäänud. Minu esimene kasvataja selles koolis – Kaljo – sai minust õigesti aru ja viis mind söögisaali.

Mäletan lineikasid. Need toimusid aulas / või võimlas?/. Seisime sirgetes ridades ja pahandusetegijad pidid rivide ette astuma ja ise oma patud üles tunnistama. See oli väga piinlik ning oli korralikuks karistuseks.

Tootmisõpetuseks oli tüdrukutel kokandus, nagu me seda lühidalt nimetasime. Poistest said tislid. Õppisime ka toiduainete tehnoloogiat, tööstusliku tootmise aluseid ja muid tarkusi. Tootmisõpetaja oli headus ise. Kord oli tunnikontroll kalade töötlemisest. Üks töö loeti ette: pea maha, saba maha, kõht lõhki, soolikad välja... Vaeseke, ta sai „kahe“. Lõpueksamiks anti meie käsutusse köök. Mul vedas, pidin keetma piima-köögiviljasuppi ja magustoit oli samuti midagi piimast ja munast. Sain ka koka III kategooria, kuigi praktilisi tunde oli meil vähe – puudus õppeköök.

Kooli tuli uueks /vist füüsika/ õpetajaks noor, lühikese habemega mees. Siis ei tohtinud õpetajatel olla ei habet ega vuntse ja varsti ta lahkuski koolist. Millegipärast tahtis Linda Liivrand talle tunni ajal silma teha. Ta vedas oma pinginaabriga kihla, et teeb selle tembu ära. Mina lõin kihlveo lahti. Ja Linda tegigi õpetajale silma. Ta saadeti ukse taha

/Välja!!!/. Mina enam ei julgenud õpetajale vastata. Hakkasin vastama Kuldkepile. Ta pinnis mind, et ma räägiksin põhjustest. Ma ei julgenud. No nii piinlik oli.

Pärast tunde oli kohutav sööma tormamine. Enne pidi aga käsi pesema. Kõik ei jõudnud seda teha. Ukse juures kontrollis korrapidaja õpetaja käte puhtust. Siis tehti kavalust. Suruti peopesad tugevalt teineteise vastu – nii pidid käed puhtamatenä näima. Ei aidanud see alati ja petjad pidid tagasi minema käsi pesema. Ühel söögiajal rändas meie klassi laudadel ringi võileib, millel seisis tikkudel kilu, nina tähtsalt püsti. Mul on millegipärast meeles ühe lõuna menüü: tükeldatud sardellid hapukapsaga ja mannavaht piimaga. Päris hea oli.

See oli 11.klassis, kui meile organiseeriti tantsuõpetaja Poolgas tantsimist õpetama. Ta tegi seda küll väga lühikest aega, aga pärast oli meil aulas igal nädalal tantsuõhtu.

Mina ei teadnud sel ajal ei kirikust ega uskudest midagi ja arvan, et teisedki polnud asjatundjad. See oli mingite pühade ajal, kui keegi rääkis, et kooli – lähedases kirikus käiakse ümber maja ja lauldakse omi laule. Kuigi kooli territooriumilt võis lahkuda ainult lubadega, otsustasime siiski minna. Oli juba pime. Läksime lauluga – „Viska nõöri, viska nõöri, õde upub patulainetesse!“ Nõöri viskamine jäi ära, sest vastu tuli – kui ma õigesti mäletan – Kuldkapp ise!

Need olid mõned minu mälestused sellest koolist – kaugest muretust ajast.

*

Pildikesi koolipõlvest.

TÕNU VEIPER, Nr.58. Tallinna I Internaatkoolis 1957.a.detsembrist kuni 1965.a.juulini.

Laenasin pealkirja O.Lutsu KEVADE-st. Sest üks meiegi lapsepõlve-elu tuletas mõneti Paunvere tegelaste omi. Elasime ju samuti üheskoos (nii tundide ajal kui ka õhtupoolikutel), olid meilgi omad madistamisid “saksapoistega”. Eks neid vihjeid ole teisigi. Neid ammuseid helgeid aastaid meenutades tulevad silme ette toonased kaaslased, nii toredad, lõbused kui ka veidi kurvamad lood.

Olen püüdnud mõelda, mida oleksin pidanud siis teisiti tegema, mida tegemata jätma. Olgu siinkohal kõigile lugejatele (ja ka neile, kes nende ridadeni ei jõua) öeldud, et tahtlikult pole ma kedagi solvanud, kellelegi halvasti öelnud, suhtun teisse suure hellusega. Arusaamatused (kui neid ka oli) tuleb ehk tormaka nooruse arvele kirjutada. Vist ei osanud me tookord end rohkem avada, rohkem omavahel rääkida, just teisi kuulata. Kas me

taipasime ikka, et hea teo eest tuleb alati (kohe !) kiita, toredale kaaslasele, heale sõbrale öelda, et ta on tore.. Mitmel korral olen hiljaks jäänud...Aga aeg on mälestusi heietama hakata. Muidugi ei tule paljugi korraga meelde, meenutused ei ole täpses ajalises järjekorras. Niisiis...

Esimesel aastal (1957./58.õppe.-aastal) lubati meil koju minna vaid koolivaheajal. Olid mingid külastuspäevad, mil lapsevanemad oma võsukestele maiustusi tõid. Aga juba järgmisel aastal võisime laupäeviti koolimaja maha jätta ning kas pühapäeva õhtul või siis esmaspäeva hommikul jälle kooli tulla. Ma elasin siis Vasalemmas ning esmaspäeva varahommikul liitusid raudteejaamas minuga Ellingu-tüdrukud. (Reet, mäletan hästi seda Lenini kaju juures seismist. Kui õpilasi auvalvesse valiti, sättisime Otiga ka kaasa-paljugi, mis võib juhtuda. Kui ühel tüdrukul-sinul!- paha hakkas, ütles Ott, et tema läheb joostes ja helistab kiirabisse ja mina pidin siis seisma jääma.) Veel üks peatus linna poole (Kulna) ja seal võtsin vastu Jannseni Volli ning veel ühe tüdruku, kelle nime olen küll unustanud, kuid maletan hästi, et tegu oli hea (väga hea!) õpilasega. Niisiis sõitsime suure seltskonnaga oma uue kooli poole. Et see rong Kivimäel ei peatunudki, tuli meil juba Pääskülas väljuda ning pimedas elektrirongi oodata. Nii et väiksematega kantseldamist oli üksjagu. Volli laulis koolipeol: TULGE KAASA ÜLE AASA... Mõni aasta hiljem kuulus ta ka poiste ansamblisse (veel olid seal Tõnu Tischler, Veli Vetevoog ja mina). Tookord olid koolis mitmed nn. toimkonnad ja ükskord, kui Volli köögis saia viilutas, jäi ta sõrm viilutamismasina vahele. Verd oli küll palju, aga õnneks jäi sõrm ikka alles. Möödus veel mõni aasta ja Vollist sirgus kooli üks paremaid lauatenнисes (ta käis üksvahe ka linnas Rataskaevu tn.trennis). Aastaid hiljem kutsus ta mind Estoniasse estraadistuudio vastuvõtukatsetele, aga paraku kumbagi meist vastu ei võetud.

Seda, et Ellingu Kai hästi laulis, ma muidugi teadsin, aga et nii hästi kui hiljem selgus...

Kooli poolt saime nii koolivormid kui ka nn. vaba aja rõivad. Koolivormi juurde kuulusid lühikesed (!) püksid, hele pluus ja vormijakk, samuti vormimüts. Alles hiljem saime tõelised meestepüksid (pikad!). Riietuse juurde kuulusid (räägin siinjuures küll ainult poistest) ka sukad (!), mida hoidsid üleval tripid (!). Meile, poistele see jama ei meeldinud ning me loobusime kohe trippidest niimoodi, et rullisime sukad põlvest veidi allapoole kokku. Alla küll ei vajunud. Vaatan meie klassipilti, kus poisid on tagumistes ridades ning sukki pole näha! Kahjuks pole pildil kahte meie poissi...

Ei tea, kas kardeti mingeid hulle haiguseid, aga mäletan, et esimesel (esimestel?) aastal oli söökla (söökla ise asus koolimaja keldrikorrusel. Keldri teises otsas oli dušširuum.

Mõned eriti uudishimulikud poisid, kui pesemas olid tüdrukud, püüdsid sellest aurusest aknast sissegi piiluda...) ukse taga kloorikauss, kuhu me oma käed sisse pidime kastma. Kas oli ka veekauss ja käterätid (ja kui oli, kas siis mitu?), täpselt küll enam ei mäleta. Sööma läksime ikka kõik üheskoos, pikas hanereas.

Ükskord (4.klassis) kutsus meie kasvataja Peek minu, Oti ja Mati Tootsi kõrvale ning alustas tema (kasvataja) jaoks veidi ebameeldivat teemat. *Vaadake, poisid. Tüdrukud on ju ikkagi hoopis teistsugused kui teie. Nendega tuleb sootuks teistmoodi käituda, neid hoida ja kaitsta. Püüdke seda oma tegemistes arvestada. Rääkige ka teiste poistega sellest...Arvan (loodan!), et jutust oli palju kasu.*

Esimesel kooliaastal asus meie klass 4. korrusel, otse aula kõrval (just sealt võttis Leo matemaatika lõpueksami ajal endale uue terve tooli). Sinna jäime lausa mitmeks aastaks (veel 5. ja 6.klass). Edasi kolisime (täpsemalt öeldes alustasime uut õppeaastat) 2.korrusele, taha lõppu. Seejärel olime jälle 4.korrusel, mitte küll enam aula kõrval, vaid trepist üles ja paremale. Viimastel aastatel (kuni lõpuni) seadsime end mõnusalt sisse soliidsele 1.korrusel. (Vaata hiljem: päevik klassi seinakapis, Verki näitab mulle keemiaõpikut läbi akna).

Magamistubadega seiklesime („rändasime“) ka ringi. Esimesed mitu aastat ööbisime 2.korrusel (tüdrukud 3.korrusel). Jutt on muidugi KOOLIMAJA hoonest, sest alguses teisi maju polnudki. Siis 7.klassis magasime hoopis 4.korrusel võimlapoolses tiivas trepist üles ja vasakule (hiljem oli seal keemiaklass - minu esimesed kokkupuuted naatriumiga!). Kui magalad juba valmis said, siis asusime muidugi sinna. Mitmel aastal olime 2.korruse parempoolses tiivas. (Olgu lisatud, et parema- ja vasakpoolsete magamistubade vahel oli avar puhkeruum. Sinna mahtusid ilusasti 2 lauatenise lauda, just seal võistlesime ka teiste koolidega.). Viimased aastad (õigemini ööd) olime 3.korrusel, vasakul pool (just selle toa uksele hakkaski jupsima). Millegipärast olid siis teised meie klassi poisid hoopis 1.korrusel (paremal pool).

Oli see 4.või siis 5.klassis, kui meile õpetati (käsi-)õmblusmasinaga töötamist. Teatan teile uhkusega, et olen koguni ühe kitli algusest lõpuni valmis teinud (õigemini masinaga kokku siristanud. Lõigete mahajoonistamist ja väljalõikamist ma milligipärast ei mäleta.).

Juba esimesel talvel, 1957/58.õppeaastal, (me käisime siis 4.klassis), pidime suure hulga suuski tõrvama. Kogu operatsioon toimus sedasi: tassisime suusad katlamajja, võõpasime suusatallad tõrvaga kokku, katlaahju uks lahti, hoidsime ettevaatlikult, aga kõvasti suusa otsast kinni, suusk-siuh ahju uksest sisse, tulipunaste süte kohal edasi ja kohe tagasi, seejärel suusaninast kinni, suusk põlevate süte kohal teistpidi edasi ja kohe tagasi, valmis. Järgmine suusk...

Kui meie kool avati, tekkis ka naabruskonna poiste hulgas huvi meie vastu. Oli talv ja see on ju ometi parim aeg lumesõja pidamiseks. Niisiis koondusid 2 suurt malevat teineteise vastu lahingut pidama. Milligipärast tundub, et „ võitluse“ areen ja aeg oli kuidagimoodi juba varem kokku lepitud. Mõlemalt poolt oli arvata üle 20 võitleja (meie poolel nii eesti kui ka vene poisid). Ega ühes õiges lumesõjas (TALVESÕJAS!) kaotajaid polegi, kõigil on lõbu laialt. Aastat 5 -6 hiljem, kui Endli juures sünnipäeval olime, istus teiselpool lauda meie kunagine „vaenlane“, tore poiss. Ainult et tema mäletamist mööda olid nemad edukamad, mulle tundus küll risti vastupidi!

Algaastail töötas koolis üks vanem mees, keda hüüti Jussiks (hiljem kandis seda hüüdnime õppeala-juhataja: õppeala-Juss: Kuldkapp). Ta oli väiksemate klasside kasvataja (?), võib-olla ka vene õpilaste juures, ei mäleta. Ükskord jutustas ta meile pikalt-laialt oktoobri-revolutsioonist, väitis, et oli selles ka osalenud. Miskipärast arvan nüüd, et ta luiskas meile, aga kui see ka nii oligi, siis tegi ta seda põnevalt.

Esimese õppeaasta kevadel uues koolis saabus meie tupp Jüri Kongas (Konks), meist paar aastat noorem. Siis elasime, magasime veel koolimaja suurtes, klassideks mõeldud (ja nii hiljem oligi. Tuba Nr. 43 ?) tubades. Uuel poisil oli kaasas raamat VIIIE DAAMI MUINASJUTUD, nagu ta meile uhkelt teatas. Kas mitte liiga vara pole daamidest lugeda, mõtlesime meie, suured (ikkagi JUBA 4.klass!). Tegelikkus on tavaliselt lihtsam. Raamatu kaanelt lugesime: VIETNAMI MUINASJUTUD! Hiljem lõpetas ta muusikakooli laulu erialal ning med.kooli, et paremaks, targemaks ja osavamaks massööriks kujuneda. (Muide, Jüri on ka minu üks massaaži- õpetajatest).

Esimesel talvel külastasime Tondil asunud nn. Matrossovi polku. Ta voodi oli korralikult üles tehtud (meilegi seati see eeskujuks). Meenub, et meiega vestles ja tutvustas väeosa eesti soost ohvitser (major?). Rohkem teda näinud pole.

Kui ma maalt linna kooli tulin, siis ma pioneer küll veel polnud, aga uues koolis „soovitati soojalt“: riik hoolitseb teie eest nii väga... Tegime selle sammu koos Mati Tootsiga (hiljem võttis ta endale isa perenime: Himma). Kogu protseduur toimus Hiiul mingis vanainimeste (parteilaste?) pansionaadis. Mäletan, et mulle sidus punaräti kaela üks meie kooli vene tüdruk (Mihhailova?). Pidime ka allkirja andma, aga see oli vist mingi suvaline paber. Möödus aasta-poolteist (olin siis malevanõukogu esimees) ja samal tüdrukul tekkis mingi tõsine jama (kahjuks ei mäleta, mis just). Igatahes heideti ta tublide pioneeride hulgast välja (kas ajutiselt või lõplikult, ei mäleta) ning just mina olin see, kes tüdruku kaelarätist vabastas... Olgu siinkohas lisatud, et komsomoli ma küll ei astunud, kuigi Põlluveeril oli kavatsus meist komsomoli-klass teha. Ja ega ma üksi ponud, veel 5-6 poissi

ei pidanud end „vääriliseks kommunismiehitajate uhkesse avangardi“ astuda. Ärge siit küll mingit ironiat välja lugege, sest ega me ju keegi seda komsomoli-jama tõsiselt ei uskunud.

Toad pidid väga puhtad olema, koristasime ja pühkisime tolmu iga päev. Ka võistlus toimus tubade vahel, kus liikuvaks auhinnaks oli televiisor. Igal hommikul käisid puhtuse kontrollid (peamiselt õpilased), kes tubade korrasoleku eest hindeid panid. Kontroll oli väga põhjalik, isegi noriv. Nädala (?) kokkuvõttes selgus järjekordne parim ja sinna televiisor rändaski. Ükskord (5.klassis) oli meie tuba päris segamini (päevasel ajal) ning just siis astusid tuppa san.epid.jaama tegelased. Meie kasvatajat Ellen Aru trahviti 100 rublaga (see oli mitu aastat enne 1961.a. rahareformi). Tuli mõte see raha kasvatajale tagasi maksta. Raha oli meil ikka väga vähe, seega pidime hakkama korjama. Plekist kommikarpi panime oma viletsad veeringud (peamiselt kopikad, mõned üksikud paberrublad ka). Kui vajalik summa oli koos, rivistasime kogu poistekamba üles, kutsusime E.Aru oma 2.korruse tuppa (oli vist Nr.45?) ja andsime oma „võla“ talle üle. See oli üks väga liigutav hetk. Üks teine kord oli meie kasvataja öövalves. Ta tuli meie juurde tuppa ja hakkas igaüht iseloomustama. Tahtsin väga teada, mida ta minu kohta ütleb, kuid jäin kahjuks magama! Hommikul teiste käest uurides (eга keegi siiski teiste vastu erilist huvi ei ilmutanud), selgus, et olla pidanud mind kinniseks, kavalaks väänikuks. Ise olin küll hoopis teisel arvamusel, aga meil E.Aruga õiget klappi polnud ega tulnudki. Praegu tuli seoses temaga mitu ebameeldivat episoodi meelde, aga olgu... Nii palju on vahepeal vett merre voolanud. Hiljem läks ta Pedasse tööle.

Kooliaia taga oli väike kungas ja seal taga suur auk, kuhu kohalikud varem prügi kokku vedasid. Õnneks oli meie kooli juhtidel nii palju oidu, et meile sellest künkast vahva vaba aja veetmise paiga ehitada (1958.a. kevadel). Selleks tuli kogu see soga liiva sisse peita, pealt siledaks riisuda. Seda me ka tegime. Vahva!! Talvel sõitsime seal suuskadega (oli 500m ring) ja muidugi oli tore mäest (küll on uhke sõna!) kelkude-suuskadega alla tuisata. Mäletan, et korraldasime seal ka vastlasõidu võistlusi (poiss+tüdruk koos kelgul alla ja poiss tiris kelgu tüdrukuga jälle mäest üles). Ükskord võistlesin koos Mailisega. Kuidas meil läks...ei mäleta.

Koolimaja seal otsas, kus direktor elas, olid meil väiketennise väljakud (ilusasti värviga jooned asfaldile tõmmatud. Suur tänu Jüri Vitsutile!). Seal mängisime ka rahvaste palli. Ükskord oli viskaja käsi tugev (mäletavasti oli selleks üks vene väiksemate klaaside mees-kasvataja, kelle naine oli õppeala-juhataja ning ühtlasi meie vene keele õpetaja. Nime küll ei mäleta.), aga veidi „kõver“ ning pall lendas üle aia lausa Vabaduse pst.-le. Sel hetkel sõitis mööda jalgrattur, umbes 12-13-aastane jõmm. Ta võttis palli ja sõitis kiiresti minema.

Rohkem me seda palli ei näinudki. Tahaks väga loota, et selle palli järgnev elu oli mängude-rohke, et ta niisama nurgas kõigi poolt ununenuna ei pidanud konutama.

Algusaastail vallutas meie kooli nii mõnigi kord äge nakkushaigus. Meenub, et see koridoriitib 1.korrusel, kus meie klass viimastel aastatel asus, muudeti lausa kinniseks laatsaretiks. Muidugi, siis veel polnud nn.abikorpust, kuhu rajati statsionaarne med.punkt (1.korrusel) haiglapalatiitega (2.korrusel) isolaator. Külmetus-puhangute ajal käisid meist mõni aasta nooremad tüdrukud klassist klassi ning pakkusid kõigile sibulaid!

6.või (ja) 7.klassis töötas koolis kinostudio, mida juhendas Tsiili (eesnime enam ei mäleta). Koos temaga tegime päris tõelise diafilmi, mida sai vastava aparraadi abil vaadata (kus see või kogni need diafilmid praegu on ???). Tegu oli ikka tõsise ettevalmistustööga. Kujundasime stuudio, lisasime prozektoritega valgust, mõtlesime iga kaadri enne pildistamist hoolikalt läbi, vaatasime seda kaadrit mitmest küljest. Seejärel pildistamine, siis valisime järgmise kaadri (vastavalt võttekavale), valmistasime hoolikalt ette. Nii võttis loo negatiiv-filmile saamine mitu nädalat aega. Siis järgnes ülimalt tähtis protsess: negatiiv-filmist pidi saama positiiv-film. Pidi väga hoolikas ja täpne olema, et mitte kogu tööd nässu keerata. Õnneks oli meil veel teinegi salvestatud negatiivi koopia. Ja järsku oli meie juhendaja läinud...

Esimestel kooliaastatel oli meil palju tegevust just oma koolis: huviringid, kontserdid, tähtpäevad. Olime ju üsna väikesed ja koolist väljaspoole meid reeglina ei lubatud. Siiski meenub, et paar korda käisime koguni Nõmme pioneeride majas puutõringis, aga midagi tuli vahele ning nii see ettevõtmine soikuski. Tuleb meelde, et küsisin A.Kuldkepilt luba linnas lauatenise trennis käimiseks. Vastus oli: EI! Aastapäevad hiljem siiski lubati, aga ...

Arvata 7.klassis (1960/61õ.-a.) paluti meil Kivimäe ja Pääsküla ümbruses agitatsiooni(?) pabereid kohalike elanike kodudesse viia. Vist pidime ka küsimusi esitama. Millega täpselt tegu oli, kahjuks ei mäleta. Võib-olla mingite valimistega. Meenub, et Mati Toots (Himma) andis ühe peotäie paberilipakaid koguni vedurijuhile!

Meie koolis oli suur televiisor (Moskva?), mis koosnes kahest osast nagu päris kinoaparaat: ekraan oli eraldi. Vahepeal seisis see aulas ning vaatasime üheskoos filme. Viimane mälestus sellest uhkest telerist on jalgpallimatš NL-Uruguai, mille esimesed võitsid koguni 5:0. See toimus 27.aprillil 1962.a.-kuupäev kontrollitud. (NLiidu 63. rahvusvaheline mäng. Esimeseks NL vastaseks oli Eesti! 18.septembril! 1923.a. Tallinnas, mille eestlased kaotasid 2:4).

Palju oli puhkeõhtuid. Iga kuu tähistati sünnipäevi. Traditsiooniliselt alustati lauluga VÕTKEM KÄTEST KINNI, ASTUME KÕIK RINGI. SÜNNIPÄEV ON (Malle!?)

.....ÕNNE SOOVIME TALLE... Laulu esitajateks olid meist 2 aastat nooremad tüdrukud. Kas mäletate, kes need olid? Väga populaarsed olid laulu-tantsud KAKS SAMMU SISSEPOOLE, KAKS SAMMU VÄLJAPOOLE ja muidugi ME LÄHME RUKIST LÕIKAMA... Mõned aastad hiljem, kui tantsukursused olid õnnelikult läbitud, tantsisime „õigeid“, suurte inimeste tantse, ka JENKAt, isegi paaris-jenkat. (TWIST oli KEELATUD!). Kui me juba (juba!) 6.klassis käisime, öeldi sünnipäeva-õhtul, et mulle on kingiks tuusik Artekki! Nii mitmedki palusid hiljem seda näha, aga mingit paberit ma küll ei saanud ega näinudki. Sõit Krimmi toimus novembris-detsembris. Aasata siis oli 1959. Arteki-elust veidi hiljem natuke pikemalt.

5.klassis oli meie klassijuhatajaks vene keele õpetaja Adamson. Ükskord oli meil pahandusi õppeedukusega ning kõigi laste vanemad kutsuti kooli. Et päev ikka „täiuslikum“ oleks, andsime vanematele uhke ja pika kontserdi. Vanemad plaksutasid meile (nagu siis tihti öeldi) tormiliselt. Ja siis hakkas pihta...

Halbu õpilasi püüti mõjutada mitmeti: ühel aastal oli 1.korruse koridoris suur tahvel, kuhu päeva „kahelised“ kirja pandi. Aga mõnel teisel aastal oli hoopis nii, et laupäeval kogunes terve kool võimlasse ja „kahemehed“ kutsuti ette kõigile teistele näitamiseks, häbistamiseks. Ei oska küll öelda, kas nendest „võtetest“ ka kasu oli...SAA 1X5A2!!!

Palju mängisime nii korv- kui ka jalgpalli. Korvpalli muidugi võimlas (tihti ka vene poistega), jalgpalli aga tagusime tavaliselt kooli tagaia ja väikese künka vahel(just seal, mille ise korda tegime ja kus talvel suusatasime-kelgutasime). Meeskonnad koostati kaptenite poolt (tavaliselt olid selleks Toomas Amberg ja Ott), kes kordamööda ükshaaval oma „mansat“ huviliste hulgast valisid, kokku klopsisid. Me ei mõelnudki selle peale, et see liivane ala oli tegelikult tänav (Künni? Olevi põik?!)

Käisime ettevõtetes (ja teistes koolides, nt.27.kool) kontsete andmas (meenuvad nt. Suusavabrik, Kalevi kommivabrik, Tõstamaa). Ka linna teiste koolidega võrdlesime oma lauluoskust (ükskord saavutasime pioneeri-laulude ülelinnalisel konkursil koguni 2.koha!). Tutvumas käisime ka lähikonna kolhoosidega. Ühel kevadel „usaldati“ meile lausa kartulipanek!

Uues magalas. Hommikuti käidi (õpetajad-kasvatavad) meie õigeaegset ärkamist ja võimlemist kontrollimas. Jälle pandi hindeid, rändauhinnaks Raadio (suurte akudega!). Seekord olime järjekordselt segatubades (s.o. erinevate klasside poisid koos. Mäletan, et olime Sangla Priiduga ühes toas.). Mingil põhjusel oli tükk aega meie 2.korruse kell (pasun!) rikkis, nii et seda oli lausa võimatu kuulda ka siis, kui juba ärkvel olid. Imelikul kombel kuulsin mina ikkagi äratavat signaali (pirinat). Tõusime toakaaslastega kähku üles,

läksime kordori võimlema, saime oma kaks „viit“ (äratus ja võimlemine) kätte ning peale kontrolli lahkumist kobisime uuesti vooditesse. Raadio oli kaua aega meie päralt! Magamistubades olid meil vahvad kapid, nii et voodi kohal oli riiul, voodi kõrval aga riiete kapp. Seda uut mööblit käisime ise Hiiul vagunist auto peale laadimas (ja koolis muidugi tubadesse tassimas). Möödus veel mõni aasta ja just samast kohast Hiiu jaama lähistelt algas ka minu kroonutee.

Tihti käisime ekskursioonidel, matkamas. 5.klassi lõppedes telkisime suvel Nelijärvel, 6.klassi lõppu tähistasime bussisõiduga ümber Eesti: läbi Rakvere ja Mustvee, läbi Tartu. Elva ja Otepää. Mitmel korral sõitsime Leningradi (käisime kuulsal Talvestaadionil kergejõustikku vaatamas), Moskvasse (küll kooli- või klassikaaslastega). Meenub, et Moskvas käisime Peeter Salujõega (samuti Vasalemma poiss) palju ringi ka Luzniki spordikompleksis. Vaatasime seal jalgpallimatši AKSK- M.Lokomotiiv. Kuidas mäng lõppes, ei mäleta, aga saime aimu, mis toimub jalgpalli ajal suurlinnas. Nägime seda suurt rahvamassi, nägime, kuidas metroo liikuvad trepid KÕIK allapoole suundusid (kui rahvas lahkus), nägime ja kuulsime, kuidas publik röökis ja vilistas BUBUKINI (tollane NL jalgpalli superstaar) välja. Aga veel suurem üllatus ootas meid Peetriga ees. Nimelt oli just sel ajal Moskvas maailmakuulus Viini jääballett, piletid juba mitu-mitu kuud varem välja müüdnud. Läksime spordipalee juurde ja järsku peatati meid: *Poisid, kas te tahate jäärevüüd vaatama minna! Siin on teile 2 piletit.* Teistel koolikaaslastel oli muidugi raske uskuda, et meil NII vedas! Leningradis (suvel) oskas meie Taimi kõigile välja võlude piletid uuele stereofilmile OHTLIKUD KURVID (*Vallatud kurvide ümbertöötlus*).

Vaatasin neid toredaid pilte kooliloo lisas. Pidime klassiga Aegviitu suusatama sõitma (bussiga, muidugi) ja nii kogunesimegi söökla ja katlamaja vahelisel platsil. Ei mäleta täpselt, kes selle pildi seal platsil tegi, aga see on ka mul endal olemas. Minu selja tagant paistab veidi sööklahoone katusenurka. Mäletan, et keegi (vist Umps) ütles hiljem: olime pimikus pilte tegemas. *Paber oli kaua aega valge, aga siis ilmus korraga Veiper!* Teine pilt on tehtud Hiiu kooli (28.) spordiplatsil, kus me mitmel korral oma kooli spordipäeva läbi viisime. Kaua aega meeldis see (pilt) mulle väga. Mulle tundus, et minu hüppestiil on lausa eeskujulik. Nüüd ma seda enam ammu nii ei arva, aga selline ma ju olin...

Kivimäe saunast hoopis teistsugune lugu. Kivimäe (alles äsja valminud) saun oli tol ajal väga populaarne. Seal käisid koos ümbruskonna kuulsad mehed Jüri Järvet, Volli Panso ja veel paljud teised, kelle nimesid me kahjuks ei teadnud. Meie avastasime selle seltskonna pooljuhuslikult. See oli vist lõpuklassis. Kooli poolt saime talongi, mille saunakassasse loovutasime ning ise tähtsalt edasi sammusime. Nii me Järveti-Panso seltskonda sattusimegi.

Et neil oli kokkusaamiseks kindel päev (neljapäev?), siis sättisime ennastki just selleks päevaks sauna minema. Tagantjärele on muidugi võimatu öelda, mitu korda me selles tarkade, lõbusate ja vahvate meeste seltsis viibisime, aga arvan, et vähemalt kümme korda. Kui juba “oma poisteks” olime kujunenud, siis oli päris imelik küsida: ÖELGE, PALUN, MIS TEIE NIMI ON JA KES TE OLETE? Aga väga tore ja väga hariv oli...

Tore (naljakas!) on meenutada, kuidas me klaverit ühe maja 4.korruselt teise majja 3.korrusele tirisime. Tegime hulganisti vahepeatusi (puhkamispause!), mille ajal õp.Tolik klaveril meile ergutavaid, lõbustavaid, julgustavaid lugusid mängis.

Käisime (vist) 7.klassis, kui kogu Tallinnat (Eestit ?) vallutas punaste sokkide-sukkade kandmise buum. Ega meiegi sellest kõrvale jäänud. Klassijuhataja Taimi Põlluveer kutsus meid Küla Jimmiga kõrvale ja lausus: *Te oleta ju KORRALIKUD poisid, miks te siis punaseid sokke kannate?!?!* Paar aastat hiljem sõitsime poistega (Endel, mina ja kes veel? Verki?) lausa Keilasse, et endale nailonist(!) sokke osta. Kahjuks pidi kooperatiivi liige olema ja vaid neile müüdi sokke. Õnneks kutsus üks noor müüjatar meid veidi kõrvale ja andis meile (ajutiselt muidugi!) kooperatiivi liikmekaardi. Nii saimegi oma uhked sokid ostetud!

Ellingu-tüdrukute vanem vend Jaak oli mu hea semu juba Vasalemma koolis. Me valmistasime temaga ette ühe humoreski koolipeol ette kandmiseks, aga koolilavale me ei jõudnudki. Enam ei mäleta, mis põhjusel. Kui ma Kivimäe kooli tuln ja lauatennisega tutvust tegin, tekkis mõte Vasalemma poisid meile külla kutsuda ja nendega üks tõsine võistlus maha pidada. Tegelikult madistasime nendega koguni 2 korda: esimese mõõduvõtu kaotasime, teise võitsime. Ei ole enam meeles, kas me orgunnisime oma mängupartneritele õhtusöögi otse kooli sööklas või tõime neile magalasse suupoolist. Nad olid meiega ju päris kaua, sest rong Vasalemma läks üsna hilja. Olgu veel lisatud, et Jaak oli kange pillimees ja teenis oma sõduriaega Tallinnas. Tekkis väike võimalus, et minagi satun sinna muusikapolku (Jaak oli mind koolipõlves kutsunud ühte ansamblisse saksofoni mängima-pidin „vaid“ pilli selgeks saama-ja teise trummide taha. Kahjuks soovunelmateks need jäidki), aga ELUL olid minuga teistsugused plaanid ja nii sattusin hoopis Musta mere äärde. Tore on meenutada, et päris mitmed klassiõed ja -vennad kirjutasid mulle sinna. Jaagust veel. Mõni aeg tagasi oli tema abikaasaks üks Eesti populaarsem näitlejatar.

Mul on tuline kahju, et 2“projekti“ mul pooleli jäid, tegelikult üldse alustamata. Ajaloo õpetajaga (enne A.Tenderit) sain väga hästi läbi. Ta rääkis mulle, et tal on kodus KEELATUD kirjandust. Pidin sinna lugema minema. Aga midagi tuli kogu aeg vahele, tundus, et küll jõuab. Siis aga lahkus see õpetaja meie koolist, aadressi ma ei teadnud. Nii

see läks... Teine „kokkulepe“ oli ühe vene klasside õpetajaga. Oli tõsine plaan vene keele ja kirjandusega sügavuti tegelema hakata (esimese „hüppe“ selles vallas tegin juba Artekis), aga ka see plaan soikus.. Küll jõuab, arvasin veelkord...

Näärpidu, nagu tollal öeldi. Oli see 10. või 11.klassis, kui klassikaaslased tegid vahva etenduse inkvisitsiooni teemadel. Kedagi (Riina?) hakati hukkama ja tavakohaselt küsiti VIIMAST SOOVI. Ja see kõlas:andke FÜÜSIKA ÕPIKUT!!! Julged lapsed, kas pole?! Füüsika õps oli ju dir. Alo ise! Timukas tõstis kirve –äkki kustus valgus- ja kui valgus taastus, oligi pea otsast löödud.Ka teistel oli mingi kõrvalosa, minu mäletamist mööda olime uhketes lillelistes rüüdes (meie klassi tüdrukute valmistatud!) mungad. Ootamatult kõlas lõbus ja kaasakistuv twist- ja mungad hakkasid väänlema! (Hüüumark selle pärast, et twistitamine OLI KEELATUD!)

Ühel teisel aastal (aasta-kaks enne hukkamist ja munga-tantsu) korraldati karneval (maskeraad) ja peole lasti VAID maskides või kostüümides tegelasi. Me ei võtnud seda nõuet väga tõsiselt, aga saali (aulasse) meid ei lastudki (minu arvates oli T.Põlluveer selle korralduse taga). Ei aidanud ka see, et ma ütlesin end hoopis Jüri olevat ja Jüri kostis, et just tema on tegelikult Tõnu (meie maskid olevat ju lausa ideaalsed), aga ukse taha me jäimegi. Huvitaval, kurval ja õnnetul kombel olen sellest mitmed kordi uneski näinud, aga siis oli karistus palju karmim ning mul keelati üldse koolimajja sisenemine ära! Ja nii jäin tõrjutuks...

Viimastes klassides tekkis äkki uus (moe-) mäng: LILLEFLIRT. Need olid kaardid, kus kirjutas lillede nimed ja iga lille taga mingi tähtis lause, teade. Kaarte oli palju, kõigil neil lillede nimed, aga tekst oli kaartidel (sama lille nime taga) erinev. Nii ei saanud need, kes lausa kõrval istusid, sinu läkitusest teada. Mäng ise käis nii: valisid oma kaartide seast sobiliku teate, andsid kaardi „vestluspartnerile“ ja ütlesid (nt.): SINILILL. Küll siis kaardi saaja taipas (aga õnneks ainult tema!), mis sa talle öelda tahtsid. Kes need kaardid tõi ja kuhu nad äkki kadusid...

Vene poistega saime üldiselt „normaalselt“ läbi: kord paremini, siis halvemini. Väga suuri jamasid praegu ei meenu.Aga ega me eriti ju ei suhelnud. Kui kool oli juba läbi, kohtusime koos Sangla Priiduga üht meie kooli vene poissi. Meil kõigil oli hea meel, kõige rohkem aga just sel vene poisil (kahjuks ei tule ta nimi kuidagi meelde!). Läksime koos õllebaari ja veetsime seal paar toredat, lõbusat tundi. Saatsime poisi koju ja seal selgus, et ta on miilits! Kohtusime hiljem veel paar korda.

Ühel klassivennal oli tõsiseid probleeme kirjandite kirjutamisel. Kord tabas teda taevalik ilmutus: ta kirjutas kirjandi värssides! Vaatame, mida õpetaja selle peale kostab.

Küllap ta on rahul (või koguni väga rahul). Järgmine eesti keele tund tõi klassivenna paraku jälle maapinnale tagasi:hinne oli niru, palju vigu (vihik oli lausa punane), lisaks õpetaja soovitus: ärge kunagi enam värsse kirjutage!

Meenus üks veel varasem lause ühe klassivenna kirjandist (püüan teksti võimalikult täpselt edastada): *Ta ulatas sõrmega Deforzi poole ja pajatas, et too tappis ta.*

Hästi on meeles meie kooli laulu esmaesitus kooli aulas. Algselt olid uue laulu sõnad veidi teistsugused (võib-olla eksin, aga millegipärast arvan, et sõnad kirjutas pioneerijuht Salum), aga koos meloodiaga (autor Harri Kõrvits) kohandati ka sõnu. Laulsime uut laulu klaveri taga (kõrval) seistes ning sõnu (need polnud meil veel peas!) noodilehelt piiludes. Keegi (Kõrvits ?) oli kauni käega uhke pildi meie koolist nootide kohale joonistanud. Mis sai sellest toredast ja armsast noodipaberist?

Olime juba päris suured (vist 10.klassis?) kui meie koolis võtsid koha sisse Moskva kinoinstituudi tudengid (nad olid siin praktilal). Kohe tekkis nendega hea kontakt (võib-olla oli oma osa ka sellel, et me toitsime neid õhtuti praeleiva, kohvi ja võileibadega). Mäletan, et nad rääkisid meile uutest, põnevatest, väga keeruka sümboolikaga filmidest (8 ½ !!!). Kus nad nüüd on, mis neist on saanud, mida nad on saavutanud?

Toredad ja soojad mälestused on jäänud klassiõhtutest: Ilus peolaud oli hea ja paremaga kaetud (meie tüdrukud olid (on?!) lausa meisterkokad). Neiud (daamid!) uhkete soengutega imekaunid olevused. Veidi kõhedaks võttis nii palju ilu korraga näha...

Viimasel koolikevadel oli TPI-d tutvustav üritus. See algas tollase Kalinini tn. hoones. Meid oli ikka päris palju ning ka 10.kk õpilasi rohkesti. Nägime seal oma kooli endist poissi Ostapenkot (venelastel oli ju keskkooli pikkuseks 10 aastat), kes oli juba tudeng. Läksime aina edasi, mõned uudistajad jäid meist maha, et just nendele huvi pakkuva erialaga tutvuda. Lõpuks oli meid 4: Endel, Verki, mina ja üks 10.kk. tüdruk. Ja kui meilt järjekordselt küsiti, mis koolist me olema, lasksime sellel tüdrukul öelda: *10.kk-st!*

Mõni sõna Karpaatia reisist. Ei hakka kordama seda, mida teised on juba kirja pannud (Bile!!!). vaid sellest, mida pole veel lugema juhtunud. Kui Rahhovis Jassinjasse sõitsime, laulsime avalikus liinibussis. Laulmisel vahepause polnudki, sest nagu üks lõppes, alustasime kohe järgmisega. Jassinjas mängiti lauatennist „võitja lauas“, s.t. võitja jäi uuesti mängima, kaotaja asemel aga astus järgmine. Järjekord oli pikk, võitja oli heledate juustega nägus piiga. Jäin oma mängukorda ootama. Vaatasin tüdruku mängu: teda võita poleks ju kuigi keeruline. Kui aga laua taha astusin, hakkas toimuma midagi mulle arusaamatut, lausa taevased väed olid end minu vastu keeranud. Kes on ise seda mänginud (tollal mängiti veel kuni 21 punktini), see saab aru, et on ilmvõimatu oma vastasest jagu saada, kui see 14(!)

„küürakat“ (s.o. võrgutripsu, lauaserva riivamist) ühe seti jooksul korda saadab. Nii ma kaotasingi. Tüdruk tuli küll hiljem mu juurde ja lausus, et tal teenimatult nii palju vedas, aga kaotus on kaotus. Ega ma seda niiväga südamesse ka ei võtnud, sest käes oli ilus suvi, meeleolu oli ülihea. Õhtul tantsisime selle tüdrukuga päris mitu tantsu. Tantsuõhtule eelnevast eeskavast on meeles, et üks mees, kuldsuu, vestis laval anekdoote. Päris mitu oli seanäoga purulollist mehest (Nikita Sergei poeg Hrustsovist), kes veel hiljaaegu NL esimene mees oli. Oh aegu... Jassinjas nägime ka teisi eestlasi, kes võrkpalliplatsil lausa võitmatud olid. Ja veel oli seal ca 35-aastaste abielupaar, kellel juba meievanused lapsed olid. Vahva, eks ole! Mõnikord vaatan ennast pildilt, kus mul on kaks seljakotti (üks taga, teine ees), mõlemas käes rasked kandamid ja üks kott veel suus hammaste vahel. Tore pilt!

Klara ja Tiiu pulmad. 11.klassi Klara enam ei tulnud, vaid pidas talvel hoopis pulmi! Otsustasime klassiga koos sinna minna. Õp.Taimi Põlluveer ei lubanud meid tundidest ära, aga läksime ikkagi. Sõitsime rongiga Raplasse ning edasi jalgsi. Teekond oli üsna pikk (võib-olla 7-8km?) Meil oli kaasas ka raske makk, mida siis pimedas (ja külmas!) kordamööda tassisime. Ei mäleta enam, kes ja kuskohast hankis pika teiba maki tarvis, aga kergem tassida oli küll. Kui mitu tõsist km oli juba läbitud, peatus üks veoauto ning võttis meid peale (neile oli teada, kus pulmi peeti). Elu on ilus! Kui kohale jõudsime, selgus, et piduliste seltskonna moodustasid enamikus ÕPETAJAD! Igatahes oli väga tore ja lõbus. Tiiu pidas pulmi suvel. Kui Klara pulmas oli peaaegu kogu meie klass, siis Tiiu pulmas vaid 4 klassikaaslast (tõsi, vahepeal olime juba kooli lõpetanud!). Seal oli palju ajakirjanikke (ajalehest SÄDE, raadiost). Kui pruut ära rööviti, siis selgus, et „saagiks“ oli langnud hoopis Tiiu kaksikõde!

11.klassi kevadel käisime suure kambaga linnas (miks?). Me kohtasime seal oma esimest klassijuhatajat Juta Liimi. Tal oli raske meid ära tunda (kui suured te olete!). Niisiis tutvustasime ennast: *tere, mina olen Rannar!; tere, mina olen Tõnu!; tere, mina olen Toomas!* Äkki trügis tagantpoolt välja Toivo ning lausus tõsise häälega: *tere, mina olen Jüri!* Järgnes üldine naer.

1957.a. detsembri esimestest päevadest kuni 1965.a. juuni-juulini käisid pika tee (algusest lõpuni) üheskoos vaid 5 poissi (kes huvitaval kombel klassinimekirja lõpuosa moodustasid) 2 poissi **T** algtähega (**T**aaring, **T**oomas ja **T**ruuste, **H**arri) ning 3 **V** algtähega (**V**eeremaa, **R**annar; **V**eiper, **T**õnu ja **V**itsut, **J**üri). Vana kange kaardivägi!

Lõpuklassist mäletan, et ükskord enne mingeid valimisi toimus koolimaja keldrikorrusel (algaastail oli seal söökla) valijatele (agiit-?)koosolek. Osalised olid muidugi õpetajad ja meie klassist need, kes olid juba 18-aastased. Minu suureks üllatuseks pidasid

meie õpsid end ülal nagu tavalised teismelised: sakutasid ja togisid üksteist, viskasid nalja ega eriti esinejat ei kuulanudki. ÕPETAJA on samuti INIMENE!

Klassikaaslased: Kui mõelda, siis (kahjuks !) ei tulegi mõnede klassikaaslaste nimed enam meelde, antagu mulle andeks, et olen unustanud. Püüan neid kõige kaugemaid, meie kooli esimestel aastatel meie kõrval viibinuid meenutada, neist alustada. Noored pole mitte HEAD või HALVAD. Nad on vaid OMA AJA lapsed.(SILD).

Mati Toots (Himma). Ta oli Pärnu poiss. Mati, mina ja vene poiss Oleg Rozov (hilisem väga edukas noorsportlane nii maadluses kui poksis, tundis suurt huvi peotantsu vastu- nägin teada võistlustel ja meenutasime vanu aegu. Temast sai arst). Olimegi üldse esimesed vanemad(!) poisid meie koolis (julgen meelde tuletada, et me käisime siis juba 4.klassis!). Keskküttega oli mingi jama ning linnalastel paluti järgmisel päeval tagasi tulla, aga kaugemalt tulijad jäid koolimajja. Mati isa Aksel oli ka kohal. Aksel Himma (poksija, korvpallur, sõudja või hoopis aerutaja- täpselt ei mäleta) oli meie kooli algaastatel väga aktiivne spordielu korraldaja. Ta viis meid (talvel!) Kadrioru staadionile jalgpalli vaatama, spordihoonesse maadlusele-poksile kaasa elama. Seal nägingi esmakordselt Johannes Kotkast (aastat 5 tagasi tuli J.K. Helsingis olümpiavõitjaks!), päris ligidalt! Aksel õpetas meile korvpalli-mängu, rahvaste palli ja ka võimlemist (esinesime isegi koolipeol). Just Aksel Himma viis meid enne murdmaajooksu võistlusi Valdeku sauna, näitas meile, kuidas massaaži teha. Aksli panust spordielus peeti väga tähtsaks ning 1973.a. sai temast KALEVI auliige. Matiga sõbrunesime niisiis juba kohe esimesel päeval ja järgmisel päeval, kui kooli tuli palju lapsi (kooli võimla oli siginat-saginat täis) tegutsesime üheskoos: tassisime asju, näitasime uutele tulnukatele, kuhu minna. Ei mäleta enam, kust me kõie leidsime, aga kolmekesi (Mati, Oleg ja mina) vedasime kõik oma vastased siruli. Meil oli ka oma nimi: KASTID! (Miks niisugune nimi? Vastust teab vaid tuul...) Matil oli aasta noorem vend Jaan, kes kohe alguses meie koolis veel ei käinud. Kord palus Mati oma nooremale vennale Keilast komme (olid vist Poola või Tšehhi omad) osta. Oli 5.klassis mu pinginaaber.

Täisealistena hakkasime uuesti suhtlema ning meist said head sõbrad. Käisin tihti tal kodus, töö juures, pulmas, käisime koos kohvikutes, baarides. Kord helistas ta mulle ja küsis, mida ma õhtul teen, võib-olla lähen talle külla. Millegipärast ma sinna ikka ei läinud. Järgmisel päeval helistas Mati mulle uuesti ning lausus, et eelmisel õhtul oli teda kodus külastanud Andropovi (jah, just sellesama!) poeg. Tal oli jaanuaris sünnipäev. Mõni aasta tagasi helistasin talle, et õnnitleda. Aga vastas poeg: MATIT EI OLE ENAM...

Mart Marmei ja ta õde **Tiina**. Kooli esimestel päevadel õpetas Mart meile laulu OLEN VAENE VENEMAA KOLHOOSNIK. Seda lausime õhtuti (koridoris). Poisil oli ilus ja kõlav häääl ning ta laulis ka koolipeol (*Olen kaevur väike, Mati, kange mees. Mul on palju võite, teistest olen ees...*). Mart oli elava loomuga, sõnakas ja see tõi talle palju pahandusi kaela. Ega ta ulakas polnud, lihtsalt igasugu jamad leidsid teda alatasa üles. Nägin Marti mitu aasata hiljem (ta tuli meid ja meie kooli vaatama)-viks ja viisakas, ikka heas tujus. Tiina liitus meie klassiga paar aastat hiljem. Eks temagi oli kange iseloomuga... Hästi on mees üks suusavõistlus, (kooliaia taga, võistluspaiga rajasime ise) kus tundus, et Tiina jaks on üsna lõpukorral. Sõitsin tükk aega ta kõrval ja püüdsin teda ergutada. Ta lõpetas siiski vapralt. Tore!

Toomas Amberg-igal alal parim : lauatennises, jalgpallis, korvpallis, võrkpallis . Hea joonistaja, nii mõnigi minule pandud hea hinne kuulus ju tegelikult Toomale. Temagi ei katkestanud meiega suhtlust, kui elutee ta teise kooli viis. Meenub, et ta tõi oma majavalitsuse korvpalli-meeskonna meile vastaseks. Seal oli mitu pikka poissi ning me pidime alla vanduma, aga nende pool mängis ka Tõnu Lepik (mõned aastad hiljem tuli T.Lepik Euroopa sisemeistriks kaugushüppes ja Mehhiko OM-1 oli 5. Samal võistlusel, kus B.Beamon hüppas 8.90). Olen Toomast veel hiljutigi näinud, ikka lauatennist mängimas. Peangi ennast tema õpilaseks.

Jüri Vitsut oli meie koolis mu esimene pinginaaber. Prillid ees, hajameelse olekuga, aga palju lugenud. Esimesel aastavahetusel uues koolis kaunistasid aula aknaid just Jüri joonistatud põrsakesed! Vanemates klassides hakkas ta uuesti tennisetrennis käima (kooli algaastail õpetas ta meile tennisemängu-tõsi küll, puureketitega väiketennist. Pidasime ka omavahelisi võistlusi. Asfaldi peale olid maha märgitud mänguväljaku jooned. Need olid seal koolimaja otsas, kus direktor elas.) Kord tõi klassijuhataja Taimi kooli ühe olümpiaaraamatu. Jüri tuli enne loosimist (oli ju ainult 1 raamat!) ja ütles, et ma ei pabistaks. Tal nimelt pidavat hea loosiõnn olema ning ta loovutab raamatu hea meelega mulle. Nii läkski... Käisin mitu korda Jüri juures kodus (elas Õle tänaval), tutvusin ta ema ja vanaemaga. Muidu oli ta endassetõmbunud ja seepärast saime alles hiljem teada, et jõudis ka linna keeltekoolis prantsuse keelt õppida.

Ükskord otsustasime Jüri kinno (SÕPRUS) minna. Pileteid enam polnud, kuid meil vedas, et üks sõjaväelane meile 2 piletit loovutas. Istusime saalis, ringvaatele erilist tähelepanu pööramata. Aeg läks, aga ringvaade ei tahtnudki lõppeda. Vaatasime saalis tähelepanelikult ringi: publikuks oli enamikus keskealised mehed, palju sõjaväelisi. Ekraanil käisid kaks meest Moskvast ja Leningradis ringi ja vestlesid elust, saatusest,

maailmavaadetest. Meeste vahel toimus vaoshoitud väitlus. Vanem mees (Sulgin, enne SSOR-i kuulus Venemaa Duumasse) pidas inimest tähtsamaks kui riiki (riigiaparaat on vaid selleks, et inimeste elu oleks paremini korraldatud). Noorem mees oli kommunist. Vanem jäi igas episoodis võitjaks.

Tol ajal niisugust filmi näidata oli ennekuulmatu, väga riskantne. Seepärast oligi kinosaaalis VALITUD seltskond. Hiljem lehte uurides selgus, et selleks kellaajaks polnudki midagi planeeritud.

Üks vähestest, kes kooli meie klassiga alustas ja ka lõpetas. Kui ta veel miilitsas töötas, olid tema töökaaslased üllatunud: oled ju korralik mees. Kuidas (mille eest?!) sa sellisesse kooli sattusid? Aastaid hiljem elas Jüri USA-s (Vene ajal!)

Konstantin Ottesson(Ott). Ta oli meist kõige vanem (1944.a. pois). Väga aktiivne, väga sportlik -mitmekordne Eesti nooremeister poksis. Ka täiskasvanute seas kuulus vabariigi paremikku. Mitu aastat juhtis koolis õpilasnõukogu. Korraldas spordivõistlusi, matku. Ühel kevadel oli minul ja Otil dir.Aloga päris tõsine konflikt, sest me keeldusime kolhoosi minemast (oli vist järjekordne kartulipanek). Põhjus oli väga lihtne: äsja oli peetud kooli kergejõustiku esivõistlused ning kogu see suur materjal, mis paberilehtedel kirjutas, tuli vanuste (poisid-tüdrukud muidugi eraldi) järgi sorteerida. Paremad tulemused lipikupakis ikka ülespoole, halvemad- allapoole. Kui katsed, sooritused olid võrdsed, tuli ka järgmist tagajärge vaadata. Tegemist oli tõepoolest palju ja õhtul, kui väsinud klassikaaslased kolhoosist tagasi tulid, polnud meie koos noorukese naisõpetajaga veel oma tööd lõpetanud. See keh.kasv. õps pabistas ikka väga, kui Direktorile endale vastu hakkasime, aga Alo meid ei karistanud, ju sai aru... Just Oti kodus Koplis vaatasime sajandi jalgpalli-mängu INGLISMAA -MAAILMA koondis (1963.a. Inglismaa võitis 2:1). Minu kauaeagne pinginaaber.

Rannar Veeremaa (Verki). Kõva matemaatik, kõva kalamees (nagu on kirja pandud ühe foto tagaküljel). Ta oli üks nende seast, kes juba kooliaasta algusest saati oli koos oma uute klassikaaslastega mingis (!) Tallinna koolimajas 4.klassi alustas (teadupärast ei saanud internaatkool septembriks valmis ning uues koolimajas seati end sisse alles detsembri esimestel päevadel). Aktiivne, heasüdamlik. 5.klassis kooli spordipäeval võitis enamiku alasid. Hiljem kasvas jõudsasti ning oli meie kooli korvpallimeeskonna üks põhitegijaid. (arvan, et läbi aegade-enne Salumetsa muidugi, olid kolm kindlat põhimägijat just Verki, Toomas Taaring ja mina). Käisin paar korda tal Roo tänaval külas.

Meenub, et ükskord oli keemias (minu jaoks) ootamatu tunnikontroll. Olin päris plindris. Õnneks oli Verkil nutti ja hakkamist. Ta ronis akna taha (klass oli tookord

1.korrusel) ning näitas läbi akna mulle õpikut. Õp. Attemann istus küll otse minu vastas ja ootas, mida (ja kas) ma paberile kirja panen. Pole vist tarvis lisada, et kogu “operatsiooni” kroonis hea hinne. Tänan, Verki. Rannar oli meie klassis algusest peale kuni kooli lõpuni.

Toomas Taaring (Toss). Toomas oli nagu Verkigi (ja Jüri) Pelgulinna poiss (hiljem liitusid sealt kandist meie klassiga veel Raivo Küla ja Urmas Aavik). Ta paistis juba kaugelt silma oma valgete juustega. See oli 4. (või hoopis 5.klassis), kui me Aksel Himma juhendusel võimlemisega tegelesime ja isegi koolipeol esinesime (Aksel nimetas seda PÕRANDVÕIMLEMISEKS). Üks element oli trel ette. Esimene poiss tegi oma kukerpalli ära ja jäi põlvili (küljega järgmise hüppaja poole). Teine poiss hüppas üle tema ning sooritas maandudes tireli. Kolmas poiss hüppas juba üle kahe poisi ja tegi samuti tireli. Toomas oli viimane ja tal tuli üle kolme kaaslase uhkelt hüpata ja oma tireli teha. Vahva mees! Mõni aasta hiljem, kui ehitati nn. tüdrukute maja, oli ehituse taga männimetsas suur liivaauk, kuhu julgemad mehepojad puu otsast alla hüppasid. Kõige kõrgemalt julges seda teha just Toomas. Jällegi-ega see ju mõistlik polnud, aga poisid on juba sellised.

Leningradi ekskursiooni ajal külastasime temaga koos **USA** meditsiini-näitust. Küll pidi ikka kaua järjekorras seisma! Vanemates klassides hakkas talle ootamatult puutöö meeldima ning sinna töökotta kadus ta pikkadeks õhtutundideks. Aastaid hiljem saigi temast tööõpetuse õpetaja-puutöö kogu eluks!

Temagi kasvas ühe suve jooksul tublisti ning käis ka mõne aja linnas korvpallitreennis. Nagu varem kirjutas, kindel korvpallimeeskonna algrivistuses. Meeldis isetegevus. Ka Toomas alustas ja lõpetas kooli meie klassiga.

Sven Jõudna (Pudi). Pildil pole hästi näha, et ta suunurgas on arm (kui ikka, pea ees, läbi ukseklaasi tormata, ega siis nalja pole!). Ta oli klassi poistest üks väiksemaid ja kõhnapoolne (täisealisena sirgus ootamatult pikaks ning võttis palju-palju kilosid juurde. Kõigele lisaks sai temast meile üllatuseks edukas auto-sportlane). Legendaarsed olid Sveni puudumised- ta läks järjekordselt(!) silma-arsti juurde, sest prilliklaas oli jälle(!) katki. Tegelikult käis see klaas tal hoopis ära: pane palju tahad tagasi või eemalda. Kui ta ükskord jälle endale vabad päevad „organiseeris“, sattus ta ühte ebaseadlikusse. Sven läks Kaubamajja ning seal astus talle ligi üks veidi vanem poiss, kes lubas talle vägeva plaadi (välismaise, hea muusikaga!) müüa. Poisid läksid ümbritsevatest inimestest eemale küljeukse juurde, mis oli lukustatud (ega seda tavaliselt ei kasutatudki). Sven võtti raha välja ja vastu sai hoopis tugeva löögi näkku ning võõras poiss pani koos rahaga plehku. Pudi polnud siiski pudi, vaid pöördus kohe miilitsa poole. Nad jahtisid seda sulgi mitu päeva. Kuidas see lugu lõppes (kas said kätte), kahjuks ei mäleta...

Kord käisin suvel tal sünnipäeval (Pudi elas Pirital). Seal oli teisigi poisse-tüdrukuid (mitte küll meie koolist), käisime jõe peal paadiga sõitmas. Tore oli.

Ühel talvel õnnestus mul Keila rajooni lauatennise esivõistluste finaaltourniirile pääseda (olin seal üks nooremaid). Võistlused toimusid Kehras. Et Sveni isa elas just seal, siis kutsus ta Sveni ja minu enda juurde ööbima. Teised võistlejad magasid aga kuskil võimlas mattidel. Leningradi- ekskursiooni ajal aitasin tal ühte tuttavat (sugulased?) peret üles leida. Leidsime, käisime külas, jõime teed ja vestlesime.

Vello Romandi, Laulasmaa poiss. Liitus meiega 5.klassis. Kuulus salaühingusse THE B. Väga asjalik. väga töökas. Ikka käis, kittel seljas, ja tingimata mingi tööriist käes. Igat asja ta oskas, sai hakkama nii auto parandamisega kui vanemates klassides raadiosõlme juhina. Paljudel tantsuõhtutel nauditi just tema valitud ja salvestatud muusikat. Kui küsida kallitelt koolikaaslastelt, kes on Cossa Mody, siis tõenäoliselt enamik ei tea, aga Vello on ühel pildil just selle musta mehega, mõlemal kitarrid käes.

Vene keele õpetaja andis meile koduseks ülesandeks ettekanne koostada (ei mäleta enam, kas teemad olid ette antud või sai neid ise valida). Vello tuli klassi, makk kaasas, ning alustas: MOI LJUBIMÕI KOMPOZITOR-JOHN LENNON! Pesnja: Can't buy me love (ljubov ne prodajotsja). See lugu on senini mu telefonikutsung.
<https://www.youtube.com/watch?v=venzPNvge18>
<https://www.youtube.com/watch?v=H1JD9FNDuJI>

Kui kooli lõpetamise järel Karpaatides käisime, siis ühel järjekordsel rännakul hakkasime laulma *Ainult MEIE Laulu* (sõnad lendasid meie juurde ei tea kuskohast (RÄÄGI, RÄÄGI VEEL, KÜLL ME USUME...)). Üks rida jäi ja jäi puudu .Ja siis ütles Vello ajaloolised sõnad: VILEPILLID VILTIDES! Geniaalne! Muide, viltidest ja vilepillist me ei laulnud... Julgelt ja lõbusalt laulsime ka liinibussis, kui Rahhovist Jassinjasse sõitsime Ei oska tagantjärele öelda, kui kaua me järjest laulsime, aga igast laulust vaid ühe salmi. Seega neid laule, mida me kohalikele elanikele esitasime, oli ikka palju. Keegi bussis küll ei protestinud (ka bussijuht!). Kui ma Vene kroonus sundaega teenisin, kirjutas Vello mulle ja saatis ka makilinte. Just temalt sain teada, et Eestis on esile kerkinud üks noor ja väga andekas laulumees-JAAK JOALA...<https://www.youtube.com/watch?v=IIRhldgxJj0>

Raivo Küla (Küla Jim). Kergejõustiku-poiss, trenni-poiss, võitis korra koolinoorte mitmevõistluses Uno Palu karika. Kui kord Hiiu kooli spordiplatsil oma kooli võistlust pidasime, jäid kõrgushüppe tellingud talle liiga madalaks ka siis, kui latt lausa postide otsa asetati. Plaanisime temaga 1963.a suvel. üheskoos Moskvasse sõita, kus peeti NL rahvaste spartakiaad. Kahjuks me sinna siiski ei jõudnud.

Käisime tihti koos kontserte kuulamas-vaatamas: nii Estonias, spordihallis kui ka Kadrioru kõlakojas. Peamiselt olid need küll estraadikontserdid (nagu tollal öeldi), aga ka kammer - muusikale “eksisime ära”. Kui klassiga Leningradis käisime, astusime Raivoga kuulsasse Nevski prospektil asuvasse uhkesse kohvikusse SEVER (ei tea, kas see nüüd veel alles on). Seal tellisime võimalikult ükskõikse näoga konjaki kohviga!

Ükskord tuli tal mõte meie klassi poisid oma trennikaaslaste vastu korvi mängima kutsuda. Läksime, süda värises sees, sest vastasteks olid edukad noor-kergejõustiklased, paljude võistluste auhinna-võitjad. Nad olid pikad, kiired, tugevad. Mäng algas ning vahe aina suurenes- meie kasuks! Treeneri palvel mängisime veel ka kolmnda 20min., siis juba segavõistkondadena. Minu mäletamist mööda oli meie pool eriti hoos Urmas (vist tema parim mäng). Lõpuklassis oli Raivo mu piginaaber (pinks, nagu tookord öeldi). Käisin palju kordi tal külas, tundsin ta ema. Mõnikord võttis ta kitarri kätte ja laulis oma laule.

Palju aastaid hiljem kohtasin teda juhuslikult ning ta küsis, mida ma Edgar Lee Mastersist arvan. Pidin tunnistama, et mitte midagi. Kohemaid võttis Raivo oma kotist SPOON RIVERI KOOLNUD ja kinkis mulle. Suur tänu!

Lembit Sooserv, Raasikult, suusataja (kuulus legendaarse Maret Masti trenni-gruppi). Korralik, abivalmis, humoorikas, tõsine. Ta oli (ja on senini !) minust 1 päev noorem. Sel päeval, kui mina 18 täis sain ja ta mind õnnitles, vastasin: *TÄNAN, POISS!* Kui mõelda, mis sõna sobiks teda iseloomustama, siis see on MUHE! Temast on raske kirjutada, sest ega ta ju mingi vimkamees polnud. Ei meenu temaga seoses ühtki pahandust, ikka oli ta väärikalt tasakaalukas. Mäletan, et talle kingiti käekell (meie magamistuba oli siis 4.korrusel võimla kõrval), mis kippus alailma seisma jääma. Lahendus oli aga lihtne: kell tuli julgelt LÕPUNI üle keerata! Vahva sell!

Leo Pirma (ma pole riik!). Nii vastas ta siis, kui küsiti, mis tähega ta oma perenime kirjutab. Tuli maalt Vääna kandist. Kuulus salaühingusse VAALAD. Vene keel oli nadi. 7.klassi vene keele eksamit ta kartis ja palus õpetajat (Taimi Põlluveer ?) raske pilet M.Gorki TORMILIND Leole kindlasse kohta panna ja sealt ta selle pileti võttiski. Miks? Sest selle pileti juures polnud vaja tundmatut teksti tõlkida. Ka keskkooli matemaatika lõpu-eksamiks valmistus ta väga hoolikalt (!?!).

Mängis hästi lauatennist, võrkpalli, viimastes klassides avanes eduka kergejõustiklasena. Vist oli see 10.klassis, kui tal kõrgushüpe eriti hästi välja tuli. Miskipärast ei võtnud ta aga Tallinna koolinoorte võistlusest osa ning nii pidingi talle teatama :” Sul oli elu võimalus! A-klassis tuli Tutt Tallinna meistriks 1.65-ga! “ (Olgu sulgudes lisatud, et Tutt oli naaberkooli poiss, kelle vastu tihti korvpalli mängisime ja kes

võttis agaralt osa Noorte Astronoomide ringi tööst. Seda ringi juhendas Leo õemes Peep Kalv. Tutt on üldsusele rohkem tuntud kui Jüri Tarmak! Mõned aastad hiljem tuli ta Müncheni OM 1972.a. võitjaks just kõrgushüppes.). Käisin mitmeid ja mitmeid kordi tal Pääskülas külas (Leo elas seal oma õe ja õemehega). Vähe puudus, et oleksime Leoga mõlemad merekooli astunud. Viimasel hetkel mõtlesin ümber: Leo läks, mina jäin.

Endel Herman. Ta ilmus meie hulka 8.klassis. Oli väga keerulise (kurva) saatusega poiss. Seda (kurbust) ta küll välja ei näidand. Vastupidi, ikka oli ta avalil naeratusel, hakkamist täis. Tal oli sünnitrauma (üks jalg veidi lühem, puusast liikus halvasti). Kuid teda see väga ei häirinud (vähemalt ei näidanud ta seda kuidagi välja). Ta käis õhtuti jooksmas, kuulus isegi klassi korvpalli-meeskonda. Meenub, et läksime 10.kk poiste juurde mängima. Tihtipeale lasus minu õlul organiseerimine, vastastega kokkulepete sõlmimine. Niisiis olime 10.kk spordisaalis ja tegime soojendust, Minu juurde tuli kohtunik ja ütles, et üks meie (intra-) mees on pikkades pükstes- see polevat lubatud. Vastasin umbes nii. *Väga tore, et te ei märganudki, et mees (veidi) lonkab. Tema soovib pikkades dressipükstes mängida, Kui teile see ei sobi, siis me kõik lahkume ja mäng jääb ära!* Kohtunik vabandas nii Endli kui ka minu ees. Mäng võis alata. Mäletan, et Endel oli väga osav söötja, tema pikad ja täpsed söödud tõid meile palju punkte. Muidugi oli ta ka hea malemees (koos Sangla Priiduga meie kooli parimad).

Ta ei tahtnud eriti oma varajasest lapsepõlvest rääkida (seda, et jäeti haiglasse, elas lastekodus). Muidugi oli ka meie kool lastekodu moodi, aga siiski vabam, kodusem, sõbralikum. Pukepäevadel polnud tal ju kuhugi minna ja seetõttu kutsusin teda tihtipeale enda juurde Vasalemma. Meie kodu oli küll tilluke, aga häid lambaid... Ükskord kutsus klassijuhataja Taimi Põlluveer teda oma vanemate juurde, kes elasid samuti Vasalemmas.

Endel tutvus ka minu õdede ja vennaga. Ühel suvel, kui Endel töötas mingis ettevõttes, sõitsime koos minu õe ja õemehe (ja muidugi Endliga!) Leningradi. Sõit oli legendaarne: veoauto kassis olid pikad istepingid, ka presendist katus oli peakohal. Väljasõit oli õhtuhakul. Ööbisime mingil lagendikul (ei mäleta enam, kas see toimus Eesti või Vene poolel). Leningradis oli vahva, ilm oli ilus, käisime ringi, nägime palju.

Käisime koos Endliga paljudel spordivõistlustel (nt. NL noorte tennisevõistlused Kadriorus, lauatenises Eesti MV, korvpalli nii naiste kui ka meeste NL meistrivõistlused. Kord saime korvpalli vaatamise eest matemaatikas „2“! T.Põlluveer- „Põllukas“ otsustas meie kasvatamist tõsiselt võtta!). Kui Kalevi hallis hakati kergejõustikus rahvusvahelisi võistlusi korraldama, olime Endliga jälle vaatamas. Ühel korral ta ei tulnud, kuigi meil oli kokkulepe. Ja ta ei tulnud enam kunagi...

Oli see nüüd 10. või 11.klassis, kui Endel rääkis mulle, et on üles leitud ta vend (poolvend?) Vello. Endlile oli teatavaks saanud selle poisi aadress, aga üksi ta ei tihanud minna, kutsus mind kaasa. Läksime. Selles korteris (kusagil TV maja taga) elas 3-4 poissi. Üks nendest meenutas oma välimuselt väga Endlit. Poisid tutvusid, hakkasid suhtlema, aga väga lähedateks ei jõudnudki saada... Muide samas korteris elas ka minu Arteki-kaaslane Tiit. Need poisid olid kõik Palivere lastekodu kasvandikud (sellist sõna kasutati siis). Saan Velloga siiani aeg-ajalt kokku. Vestleme, meenutame Endlit.

Kui klassivend Ott õpetaja.Asta Roosega kokku elama hakkas (koolist pidi mu kauane pinks küll lahkuma), käisime Endliga neil kuskil Koplis (Pelguranna pärapõrgus) külas.

Ükskord rääkis Endel, et teda tahetakse lapsendada. Vanem pensionäridest abielupaar elas päris meie kooli lähedal, vaid paari tänava jagu Pääsküla poole. Elamistingimused uhked: oma maja, aed, auto, telefon... Ja mis väga tähtis: on, kuhu peale kooli lõppu minna, kus elada. Kasuisa (onu) oli tegelenud filminduses, kasuema (tädi) oli olnud jurist. Käisin tihti peale Endlil ta uues kodus külas. Sünnipäeval ja ka niisama. Meenub, et vaatasime seal koos 1965.a.jalgpalli Euroopa Meistrite liiga finaali Inter-Benfica (1:0). Ühel sünnipäeval (ka Vello oli seal) istusid meie vastas õde-vend Valged. Poiss meenutas, et oli osaline 1957.-58.a. „Talvesõjas“ *Küll te meie käest ikka saite!* Meenutas ta uhkelt. Minu meelest olid lood sootuks vastupidised!

Päris meie kooli lähedal elasid ilusad tüdrukud (Merike ja ?). Tegime Endliga nendega tutvust, miski nagu susises... Käisime nende tüdrukutega ka Nõmmel kinos, aga ilus aeg sai kiirelt otsa (kes seda enam mäletab, miks). Mõni aasta hiljem tutvus Endel Liinaga, tekkimas oli tõsine suhe. Kui Asta Tael kutsus meid Koplisse oma tädi juurde külla, olid koos meiega ka Liina ja Asta Toomla. Väga lõbus ja tore õhtu oli..

Vahepeal oli Endli kasuisa (onu) maine teekond lõppenud ja Endli õlule langes ka hoolitsus kasuema (tädi) eest. Tuli hakata autokoolis käima, et load saada ja autot juhtida. Ka sellega sai Endel hakkama. Ta tegi tuleviku suhtes suuri plaane, aga ei jõudnud.. Endel jäigi 20-aastaseks. Kõik see toimus nii ruttu (sel ajal,kui mina teda spordihallis ootasin. oli ta juba maetud). Kui ma mõni päev hiljem tädile helistasin, puhkes ta nutma: *Tõnu, kus sa olid?* Helistasin ka Leole ja nii me kolmekesi kalmistule sõitsimegi. Tädi palus mul mõne päeva pärast külla tulla. Ta küsis, kas tahaksin tema juures elama hakata. Aga mul olid ju ema, õed, vend. Ma ei läinud...

Mailis Must. Harjutasime temaga tükk aega üht laulu, mida kavatsesime koos koolipeol laulda_(*Miks ikka vastate EI, kui küsin ma teilt nime...*). Kahjuks jäigi see laul

meil laulmata. Seepärast: kui tuleb pähe mingi hea, tore mõte-tehke see mõte kohe teoks! Muidu võib olla liiga hilja...

Tiina Kaldmaa- sportlane ja väga tore tüdruk. Ta oli meiega (poistega) Keilas kaasas, kus juhtis kohtunikuna korvpallimängu (võrkpallis me kaotasime, aga järgnevas korvpallis võitsime pika puuga. Selleks ajaks oli saal juba rahvast täis). Mängis väga hästi lauatennist, õiged teda väärivad tulemused jäid paraku saavutamata. Ei mäleta, et tal oleks kellegagi tõsisemaid konflikte olnud. Meie koolis käis ka Tiina noorem õde.

Mõni aeg pärast kooli lõppu kohtusime juhuslikult (kui juhuseid üldse olemas on?!) Tartus. Ta kutsus mind EPA ühikasse, söötis mu kõhu korralikult täis. Senini on mees nende praekartulite isuäratav lõhn ja jumalik maitse.

Tõnu Tischler (Tidi). Õpetajate lemmik. Laulsime koos: ”Päike on hõõguvalt kuum...” 10-15 aastat hiljem ühel sünnipäeval nägin käsitsi kirja pandud laulikus (kaustikus) minu poolt sellele laulule lisatud sõnu. https://www.youtube.com/watch?v=QNFyiCXc_yo

Magamistoa lukk läks nässu, ust polnud väljaspoolt võimalik avada. Õnneks(!) oli aken lahti jäetud (3.korrus!) ning Tõnu Tischler nõustus, et tema ümber tuletõrjevooliku sidusime ning teda väga ettevaatlikult katuselt alla lasksime. Operatsioon laabus hiilgavalt, keegi ei saanud viga! Tõnu sisenes tuppa ning avas ukse seestpoolt. Olgugi, et meid oli katusel terve kamp ja olime volliku ka ümber korstna 2 ringi vedanud, tuleb ikkagi tunnistada, et tegu oli ikka väga suure rumaluse, lausa lollusega! Aga julge mees oli ta küll!

Lõpuklassi kevadel oli linnas koolilõpetajate pidu. Seal valiti ka missi ja printsesse. Kui ametlik tseremoonia oli lõppenud, läks Tõnu kiirel sammul üle saalipõranda ja kutsus ühe just äsja pärjatud kaunitari tantsule!

Urmas Aavik(Umps, Umma) . Temagi oli Pelgulinna poiss. Käisin tal mitmeid kordi külas, tundsin hästi Urmase ema. Umps oli samuti nakatunud spordipisikust, jälgisime suure huviga nii Eesti kui ka kogu maailma tähtsamaid spordisündmusi. Kujunes nii, et Urmase lemmikuks sai poksija Cassius Marcellus Clay , olümpiavõitja ja elukutseliste raskekaalu maailmameister, kes ütles lahti orja nimest ning muutus Muhammad Ali'ks. Meie klassivennal on unikaalne ja väga põhjalik kogu M.A. elust nii poksiringis kui ka väljaspool ringi. Kui ma sõjaväes olin, kirjutas ta mulle, et oli koguni tšehhi ajakirjanikult Oldrich Zurmanilt Ali raamatu saanud. (Olgu sulgudes lisatud, et kirjutasin samati Zurmanile ja saingi soovitud raamatu. Olin siis ju Punaarmee! See raamat on praegugi mu ees, sirvin seda.)<http://www.youtube.com/watch?v=uz0549aTQmo>

http://www.youtube.com/watch?v=ZVge_Fll67E

Tänu Urmasele sain endale SPORDILEHES ilmunud järjeloo Portugali jalgpallivõlurist Eusebiost. Tänan veelkord!

Vestlesime Urmasega väga paljudel meid paeluvatel teemadel, paljuski meie seisukohad ühtisid. Ei tule meelde, et meie vahel mingit riidu oleks olnud. Raske, keeruline on teistele seletada, miks üks inimene sulle meeldib ja teine mitte. See lihtsalt kas on või mitte, toimib või mitte.

Enn Sepalaan (Bošš, Sepp), Heasüdamlik jõumees. Joonistas hästi (A.Antson kuldmedalitega). Kuulus nagu minagi korraga 2 salaorganisatsiooni (50 aastat on möödas, nüüd võib juba saladuskatet kergitada: VAALAD ja THE B). Oli alati kambajõmm, kindel kaaslane, muhe sell. Mäletan, et kord proovisime, kui kaua suudame hinge kinni hoida. Eelnevalt väga sügavad sisse-välja hingamised, iga järgnev hingamispaus eelnevast veidi pikem. Minu "rekordiks" jäi ca 2,5 min., Bossil- üle 3 min. Pea hakkas ringi käima, silme eest oli must, sant oli olla... Ega see küll mingi tark tegu polnud, aga eks me olime ju nii noored.

Kord paluti Bossil ja minul kooli autoga (autokastis muidugi!) Rakverre (ja tagasi!) sõita, sest üks meie kooli vene poiss olla rongilt maha võetud (poiss tahtis kuhugi kaugele sõita!). Oli talv ning ega see plekist furgoonikast erilist soojavarju pakkunud, aga Rakveres käisime ära ja ränduri tõime kooli tagasi.

Peale kooli käisin tal külas, laulsime koos ta õdede-vendadega rahvalikke laule. Kui Enn sõjaväest puhkusele lasti, käisime Turu põigis tantsimas.

Laine, Ene, 2 Astat, Riina. Laine oli pikk ja sihvakas. Kui (vist 5.klassis) tantsukursustel osalesime, olid meie klassi poisid fakti ees, et koguni 4 tüdrukut olid meist pikemad. Õnneks kasvasime juba järgmisel aastal meie daamidest mühinal mööda. aga see ebakindluse-tunne istus veel kaua sees. Meenub, et sain ühelt Vasalemma tuttavalt Jaak Ellingult keemia konspekti (Jaak lõpetas kooli 1 aasta meist varem). Kuidagimoodi suutis Laine sellest (läbi kopeerpaberi!) koopiad trükkida (õigemini trükkida lasta). Tänapäeval tundub see ju lausa uskumatu!

Ene oli värvikas ja vastuoluline isiksus. Tantsis hästi, oli kindla sõna ja ütlemisega. (Kui 7.klassis meil eksamid olid, sõitsid meie kooli TV tegelased. Nad palusid meil klassi minna, filmisid meid ning TV-s näidati seda paar päeva hiljem, kui järjekordne kirjalik eksam toimus. Näis, nagu oleks TV-s väga operatiivselt tegutsetud. Vaat seal filmilindil istusime Enega kõrvuti-TV tegelaste palvel. Muidugi oli põhjus see, et me mõlemad saime neil eksamitel kolm „5“.) Kahjuks ei lõpetanud ta mingite asjaolude tõttu koos meiega. Aastapäevad hiljem nägin teda linnas, vestlesime. Väga tore oli.

Asta Tael. Juba koolis saime hästi läbi, aga peale kooli nägin teda tihti raamatupoes (tema töötas seal, mina pidin tööülesanneta tõttu sealt sagedasti mööda minema). Kord kutsus ta meid (Asta Toomlat, Endlit oma tüdruku Liinaga ja mind) endale Koplisse külla. Tore õhtu oli! (Asta, kas Sa pidasid silmas mind, kes 10 aastat hiljem klassi kokkutulekul enda arvates nalja viskas? Loodan, et see tobe nali (ise ma seda küll ei mäleta!) kedagi eriti ei pahandanud. Mul on nii piinlik...)

Asta Toomla. Ka temaga saime hästi läbi- nii koolis kui ka hiljem. Ta oli väga stiilne. Käisin ta juures juuksurisalongis, aga ühel päeval selgus, et on mujale läinud. Kahju! Siiski tegi mind mõnevõrra ebakindlaks hõrenev pealagi... Mulle ei meeldinud sugugi, kui öeldi: Asta-1, Asta-2.

Riina. Koolis oli ta aktiivne taidleja (isetegevuslane, nagu toona öeldi). Käis linnas pantomiimi ringis (trennis, studios). Ka temaga kohtusin peale kooli Tartus. Toredad mälestused.

Aleksander Kalmets (Loksa poiss), väga vastuoluline, mängis hästi pinksi.

Olgu veel lisatud need klassikaaslased, keda küll vähem mäletan, aga kelle nimed senini mälusopis peidus olid: **Toomas Müller** (käis veel aastaid hiljem meil külas, lauatennist mängimas), **Toomas Suute, Mati Kaevats** (ta kaksikvend? õppis klass allpool), **Raul Troska** (laulis hästi, suusatas hästi), **Hillar Ilumets, Nikolai Kukkk** (kiilaspea luukere!), **Toivo Ennok, Rein Järve** (kuku, Juku), **Hille Käosaar, Asta Veskimägi** (Hille ja Astaga olin koos malevanõukogus, lisaks meile vene klassist Tanja Dubrovskaja ning Volkov), **Maie Prengel, Heli Krabi...**

ÕPETAJAD: Taimi Põlluveer, klassijuhataja, mat.õp. Oli oodata haridusosakonna kontrolli. Tegin T.P.-le nelja silma all ettepaneku: kes teab-tõstab PAREMA käe, kes ei tea-VASAKU. Õp. ei vastanud selle peale midagi, aga küsis ikkagi vaid paremakäelisi!

T.P. vanemad elasid Vasalemmas. Kord koolivaheajal võttis ta Endli Vasalemma (mindki oli külla kutsutud). Laud oli nagu äke- söögid, joogid. Meilegi Endliga pakuti veini, mille kiitis heaks ja õigeks tollal haridusministeeriumis töötanud sm.Sarri. Ta oli vist meie õpetaja õemees.

T.P. kutsus mind kõrvale, ei vaadanud mulle otsa ning lausus vaikse häälega: "Leo isa on surnud. Ütle, palun, sina talle. mina ei suuda." Käisime Leoga tükk aega metsasalus ringi, rääkisime maast ja ilmast. Lõpuks Leo taipas...

Koolilõpu kell 10.kk-st. Taimi palus mind minna 10.kk-i ja õppeala juhataja käest koolikell tuua (kokkulepe oli juba olemas). Üks meie klassi poiss oli küll kodunt ÕIGE lehmakella toonud, kuid Taimi arvates helises teine kell paremini. Olgu lisatud, et mina seda kella tagasi küll ei viinud ega oska täie kindlusega ka öelda, kumba kella meile siiski helistati.

Sünnipäev 02.aprillil nagu mu emalgi.

Kord toodi kooli kööki järjekordselt toidukraami ning üks toojatest teretas meie õpetajat. Selgus, et tegu oli klassivennaga (Taimi oli pirtsakas plika.).

Läksime Endliga tundidest ära korvpalli vaatama. T.P. tegi tunnikontrolli ja pani meile „2“.

7.klassis jättis ta meid kõiki laupäevaks-pühapäevaks kooli, pesime klassipõrandat (kellegi ikka lubas koju, vist sünnipäevalapse Mati).

Tundus (tihti) tujukas, aga hoidis ja kaitses meid teiste õpetajate eest. Kui kool oli juba läbi, saime koos klassikaaslastega mitu korda koolimajas (õhtuti) kokku ja siis selgus, et Taimi oli väga tore ja sõbralik.

Tänu eelkõige Taimi Põlleveerele kujunes Karpaatide-reis väga toredaks. Küll oli tal hakkamist, küll oli ta väsimatu, tegutseja, optimist!

Käisin tal kodus titat vaatamas!

10 aastat kooli lõpust. Kodused: *Miks te oma õpetajat ei kutsunud?* T.P. oli väga meelitatud (et teda meie klassiõeks peeti!).

Esimene **direktor Oskar Radik** oli algaastal ka **ajaloo õpetaja**. Meenub, et kui tema lahkumine meie koolist oli juba otsustatud, siis kutsus ta vastama just viletsamaid õpilasi ning avas (vastamise ajal!) õpiku õigelt kohalt-vaata ja vasta! Dir.O.Radik lonkas veidi (varbad olla sõjas külma saanud ja osaliselt ära lõigatud.). Oskas nalja visata: 4.klassi alguses oli õppeedukus meie klassis üsna nadi (hiljem paranes tunduvalt!) ja O.R. pani meid aulast lahkudes paaridesse: igas paaris üks „kahemees“ ja teine nn. „puhaste paberitega“. Ükskord jäi mitu poissi tema tundi hiljaks (*me ei jõudnud!*). Direktor palus (käskis!) hilinejatel klassi ees kuni pesuni lahti riietuda ning uuesti riidesse panna. Seekord kulges kõik ülikiiresti! Mängis päris hästi pinksi ning kutsus meie kooli (paariks korra) treener Raimond Sepa. Kui meil 11.klassi lõpupidu täies hoos oli, astus O.R. sisse meid tervitama (õnnitlema!), kaasas üks punapäine poiss-kah keskkooli lõpetaja.

VÄRTE. Ei mäletagi, kas ta oli meil lühikest aega õppealajuh. või koguni direktor. Tundus vaoshoitud, tasakaalukas, ei kärkinud. Ühel sügisel mängisime 4.keskkooliga jalgpalli. Värte oli äsja selle kooli dir.-ks saanud. Ta oli seda mängu vaatama tulnud ning

lausus, et ei teagi. kelle poolt rohkem olla. Olgu lisatud, et me võitsime 1:0, väravalööjaks muidugi Ott. Paar aastat tagasi nägin Värtet Väike-Karja tänaval. Astusin ligi, tutvustasin ennast. Vestlesime (*Kuidas Te mind küll ära tundsite, ma olin Teie koolis ju nii vähe aega!*). Ta nägi välja nagu toona, küll veidi(!) vanem, aga ikka samasugune. Kui südamlikult hüvasti jätsime, olid meil mõlemal pisarad silmis...

Helistasin paar päeva tagasi Kristiine Gümnaasiumi (varem oli see 4.kk) õppealajuhatajale. Ta teadis Elsa Värtet, aga keda paraku enam pole...

Matsu. Tore, heasüdamik ja heatahtlik eesti keele õpetaja. Temast on jäänud palju helgeid mälestusi. Tundis väga hästi kirjandust, lausa armastas seda. Saime temaga koolis väga hästi läbi, kuigi tihtipeale venitasin oma kirjanditega ikka väga-väga palju. Mõnikord oli teistel kirjandid juba ära antud, kontrollitud, hinded pandud, minu „oma“ aga küpses veel. Ükskord pidin õppeveerandi viimasel päeval (kui juba tunnistusi hakati meile jagama) 3(kolm!!!) kirjandit esitama. Kirjutasin need jutti, isegi läbi lugeda polnud enam mahti. Õpetaja andestas mulle suuremeelselt. Arvan nüüd, et venitamise põhjuseks polnud lihtsalt laiskus (mõnikord tuli oma kirjand abipalujale loovutada), vaid eelkõige soov oma seisukohta etteantud teemal võimalikult täpselt edasi anda. Mõnikord jäi puudu vaid viimasest lausest. Kord kohtasin teda linnas (kool oli juba seljataga). Vestlesime mitu tundi. Kahjuks pole teda rohkem näinudki.

Rebane. Tootmisõpetuses oli ka lõpueksam (talvel või varakevadel) ja PILET nr.10 oli tol ajal meile kõige jubedam (tootmise organiseerimine., ministeeriumid ja muu selline jama). Tegin ettepaneku (nelja silma all muidugi!) , et ta paneks selle hullu pileti esimesse ritta paremalt (või siis vasakult-täpselt ei mäleta) esimeseks. Keegi sealt ei proovinudki võtta. Siiski-mina võtsin! Oligi nr.10!

Bussipeatuses lausime;”Oo-jee, Rebane viib meid ekskursioonile...”
https://www.youtube.com/watch?v=QZ_DSGwqync Tegime talle lahkumis (tänu-) kingituse!

Oli veel teinegi tootmisõpetuse õpetaja- **Kippar**. Õppeaine tundus meile igavamast igavam, akna taga aga meelitas kevadine päike, kutsusid tuttavad liivamäed. Niisiis võtsime tekid kaasa ja koos õpetaja Kippariga peesitama. Liivamägedes oli vahva. Varsti pani Kippar oma konspekti kinni ja nautisime hetke, nautisime elu!

Õp.**Attemann** oli meie keemia-õpetaja. Pisut hajameelne, aga heatahtlik. Kord juhtus nii, et veerand hakkas juba lõppema, aga mul polnud keemias ühtki hinnet. Just siis jäi õpetaja haigeks ning klassijuhataja Taimi palus, et lähaksin õpetajale koju vastama. Läksingi. Kodus võtsid Attemannid (Volli oli eesti keele õp., mängis hästi viulit) mind

sõbralikult vastu. Katsid laua maitsevate võileibadega, pakkusid kohvi. Küsisid, mis koolis uudist, vestlesime, viskasime nalja. Aeg möödus kiiresti, keemiast polnudki mahti rääkida. Kui ennast minekule sättisin, küsis õp., kas NELJAGA olen nõus. Ausalt öelda ei mäletagi, mida vastasin, aga rahule jäin. Ükskord tegi proua Attemann (minu jaoks) ootamatu tunnikontrolli, aga mind aitas välja Verki. kes mulle väljast läbi aknaklaasi õpikut näitas. Täna veelkord! Kuna ma üks keemia-eksami ettevalmistajate tuumikust olin, valisin endale vastamiseks pileti nr.8- Mendelejevi tabel. Mulle tundus, et see seletab väga loogiliselt kogu elementide süsteemi.

Mängisin füüsika õp.-ga (**Võlma ?**) lauatennist selle peale, kas järgmises tunnis küsib mind või mitte. Seis oli nii 50%-50%. Pinksilaud oli toona võimla kõrval.

Esitas füüsikatunnis nipiga ülesande ja õigele lahendajale lubas raha anda (siis olid hiigelsuured paberrahad) ja ta võttiski rahakotist ühe uhke krõbiseva välja. Leol oli kohe käsi püsti, aga ülesandel polnudki lahendust!

Enne veerandi lõppu küsis:”Kes soovib oma hinnet parandada, tahvli ette?!” Üritajaid oli omajagu. Tingimus: igaüks saab ainult ühe lühiküsimuse (nt. mingi valem või seadus). Kui vastad õigesti. on hindeks “5” ,kui valesti, siis “2”. Suur osa läks oma kohale tagasi.

Saatsime Verkiga ühel kevadisel õhtupoolikul **vene keele õpetajat** koju. Läksime mööda Vabaduse pst. linna poole mitu peatuse-jagu, siis paremale. “Ärge enam edasi tulge, muidu tuleb mul kodus suuri pahandusi!”

Laulmise õp. Anatoli Turenkov. Oli see 7. või hoopis 8.klassis, kui laulmise tund oli peale lõunasööki. Nagu isegi aru saate, polnud just väga palju neid, kes seda tundi külastasid. Siis sai õpetaja mõõt täis ja ta korraldas laulmises eksami! Tingimus: kes eksamile ei tule, saab tunnistusele hindeks **3**. Eksam ise koosnes kolmest küsimusest: A.helilooja elulugu (mina rääkisin Beethovenist), looming, B.muusika teooria, C.muusikapalade äratundmine. Tegin natuke tsirkust kah. Teadsin, õp.Toliku lemmik on just Beethoven. Tõmbasin pileti ja ütlesin: ma ei hakka sellest heliloojast rääkima, astun uksest välja! Õpetaja küsimusele Miks siis? Vastasin umbes nii: ei ole mõtet Suurest Heliloojast rääkida nendele, kes teda ei armasta. Kes aga armastavad (mõttekaaslased, vennad) , saavad ise kõigest suurepäraselt aru. Muusikat EI SAA ju ümber jutustada. Märkasin õp. silmis kahtlast läiget, ta pööras pea veidi kõrvale ja surus mul tugevasti kätt. Aga ega ma ju ei luisanudki, mõtlen nii ka praegu.

Pärast koolipidudel esinemist jõime Toliku toas (koolis!) veini. Aastaid hiljem selgitas, et sedasi hoidis ta meil silma peal, et me liig ülemeelikuks ei muutuks. Õige kah!

Kui 1985.a kokkutulekult tagasi linna sõitsime, kutsus A.T. mind endale (Tehnika tn.) külla. Tutvusin tema naise ja lastega. Möödus veel tosin aastat, kui kohtasin teda vabaõhumuuseumis. Olin seal oma noorima lapse Tõnuga.

Tolik oli sõbralik, vahva, tore õpetaja, lihtne ning hea kaaslane.

Keh.kasv. õpetaja Maiberg oli ise hea (väga hea!) korvpalli-mängija ning seda mängu õpetas ta meilegi. Kui Aksel Himma tutvustas meile korvpalli-mängu **A** ja **B**, siis Maiberg viis meie oskused juba kõrgemale tasemele. Ühel aastal peeti koolis korvpalliesivõistlused. Et aga ka väiksematel oleks huvi ja isegi mingi võimalus, pani Maiberg ümbrikusse paberi, kus seisis kirjas, kui palju punkte nooremad enne juba mängu enda arvele võisid kanda. Ümbrik ise oli kinni kleebitud ja see salajane number jäi kõigile (peale õpetaja muidugi!) kuni mängu lõpuni saladuseks. Mäletan, et üks mäng lõppes tagajärjega 154:25! Võitsime siiski meie, sest ümrikus oli 75! (või hoopis 50!).

Van.kasvataja (kahjuks nime enam ei mäleta, olla varem koloonias töötanud, range vana). Andis meile (õigemini- pidi andma) keh.kasv. tundi. Suur enamik tunde jäid lihtsalt ära. Ükskord tormas vihasena klassi: "Kus te.kuradid, olete?"

Kinos Koit (Pääskülas) toimus mingi suur pioneeride koondus. Viisime sinna (kooli veoautoga) suure Lenini portree, mis tavaliselt kooli aulas lava kohal rippus. Van.kasv. vaatas pilti ja lausus mõtlikult ajaloolise fraasi: "Sel raisal on auk sees!" Vaatasin ka pilti ning lisasin: "Viskaks selle raisa hoopis minema!" Ära me seda pilti siiski ei visanud.

Eesti keele õpetaja, õppealajuhataja Kaarli Jaansalu. Suur ja turske mees (hüüdnimi JÄÄR). Kord korraldati üle-linnaline klassikirjandite konkurss (ülevaatus, oskuste ja teadmiste kontroll). Mõni tund hiljem kutsus ta mind oma kabinetti ja palus (juba tema poolt parandatud!) kirjand puhtalt ümber kirjutada. Mis edasi sai, ei tea.

Ühel järjekordsel vahval puhkeõhtul tekkis tõsine küsimus: kes on meie koolis kõige pikem? Heino Kroon ja JÄÄR astusid saali keskele ning panid seljad kokku. Kumb siis pikem, kumb lühem, enam ei mäleta. Vist just samal õhtul peeti ka kooli orkestri matuseid. Kirst kurbade, hüljatud pillidega kanti leinamuusika saatel aulasse, kõik tõusid püsti...

Kevadel käis ringi kõlakas, et mingi pätibande pidi meie kooli (eelkõige muidugi poisse) ründama. Valmistusime selleks „lahinguks“ hoolega. Igamees meisterdas endale vahva kumminuia. Parasjagu pandi sööklasse(?) uut kummiparketti ja „nuiamaterjali“ jagus kõigile soovijatele. Kui anti teada, et vastaliste armee on saabunud, astusime uhkelt ja julgelt nendele vastu, JÄÄR kõige ees. Kui pätipoisid meie peameest nägid (arvata 130-140 kg!), kadus neil igasugune võitlustuju ära ning nad lahkusid, sabad sorus!

TÄTS . Kooli algusest saati olid meil öö-valvurid, -tädid (meile suupärasemalt-täts). Eriti hästi saime ühega neist läbi. Kahjuks enam nime ei mäleta, ta oli pioneerijuhi ema. Ta nägi, kuidas me suureks sirgusime, nägi meie väikeseid vigureid, tundis kaasa meie muredele ja rõõmustas koos meie rõõmudega. Ta oli meile väga omaseks ja lähedaseks saanud. Lõpuklassi kevadel kutsus ta meid endale külla (Tondile Linnuteel). Seal oli ka tema tütar (endine meie pioneerijuht), keda me polnudki enam aastaid näinud. Meie auks oli uhke peolaud kaetud, olime seal mitu-mitu tundi. Vestlesime, naljatasime, laulsime koos, eriti aga “*Olen vahanukk, kes laulab...*” ja „*Ei ole ma veel selles eas*“. Mitte kuidagi ei tahtnud me lahkuda, sest ju me vaistlikult tajusime, et just siin ja praegu jätame hüvasti oma lapsepõlvega, oma koolikaaslastega. Oli tore ja kurb...

Mitmel aastal oli meie **vene keele õpetaja** vene rahvusest. Näiteks 4.klassis (ühtlasi ka õppeala juh.), aga ka hiljem (7. või 8.kl- ?). On meelde jäänud, et kuidagi ei jäänud meile meelde vene keele 2 viimast käänet (Tvoritelnõi ja Predloznõi) õiged lõpud. Vaimukas lahendus (õp. poolt muidugi meile pakutud): DÕM ja DOM (üleval pool on dõm, all- dom).

Inglise keele tundides jagati klass pooleks: meid õpetas õp. **Marget Pärn**, teist rühma õp. **Irja Trumm**. Pärn oli nõudlik, aga väga asjalik, lausa abivalmis.

Geograafia õpetaja Aino Luhaorg. Tema üka lemmikväljendusi oli: Ma olen 10 aastat õpetaja olnud, aga sellist klassi pole veel näinud! See tähendas siis laitust. Seda fraasi kordas ta ka mitu aastat hiljemgi! Aga siiski meenub ta pigem heatahtlikuna, naeris laginal. Vaatamata sellele, et ta just väga sale polnud, oli ta mingi aeg ka keh.kasv. õpetaja!

Boris Merilain (1932), (iluuisutamise paarissõidus 1952.a. koos Tatjana Krõlovaga ja 1957.a. koos Küllike Veega Eesti meister). Kivimäel elanud mees, käinud 10. Keskkoolis. Juba lapsepõlvest tegeles iluuisutamise ja akrobaatikaga. Oli meie kooli algaastatel väiksemate kasvataja (vist). Töötas meil ainult aasta (?). Hiljem, aastatel 1957-1975 Moskva Jäähalleti solist.

Heino Heinlo (Eesti meister 1954.a. ja 1957.a. 100m ja 200m jooksus, 4x100m teates 1954.a. ja 1956.a. ,4x400m teates 1955.a. (ka Uno Palu oli selles kvartetis) ja 1956.a.). Oli keh.kasv. õpetaja, mängis meiega rahvastepalli. Meie koolis väga vähe aega (O.Radik: ta on Eesti kõige kiirem mees!).

Vitali Borissovits (?).keh.kasv.õp., samuti meil vähe aega, mäletavasti olime siis 6.klassis. Rivistas meid üles ning hõiskas: ”Zdravstvuite, tovaristsi!” Meie röökisime vastu:”Zdravst!!!!” Mäletan, et ta oli tegevspordlane, kümnevõistleja. Kahjuks ei tea tema tulemusi.

Tuntud nimed:

Aleksander Hendrikson (1895-1977) oli Tallinna TSN Täitevkomitee esimees (1945-1961), Hendriksoni küür. Pioneerijuht palus mind, et ma viiksin sm.Hendriksonile kutse meie kooli pidulikule aktusele (enam ei mäleta enam, mis tähtpäevaga tegu oli). Läksingi Raekotta. A.H. lubas tulla, kui aga töögraafik seda võimaldab. See graafik oli toona siis nii tihe, et lugupeetav linnapea meie kooli ei jõudnudki.

Mõni aasta tagasi olin jälle Raekojas, eakatele doonoritele korraldatud pidulikul vastuvõtul. Istusin 3. reas, just MART LAARI selja taga. Kavatsesin temaga ametliku osa lõppedes veidi vestelda, aga ta lahkus, sest oli kiire. Samal õhtul viidi Mart haiglasse...

Leelo Karp (1941-2000). Kevadel ilusate päikeseliste ilmadega meeldis meile liivamägedesse minna (tekid kaenlas), seal peesitada ja mitte millestki mõelda. Lihtsalt tunda rõõmu sellest, et oleme, et oleme terved, noored ja rõõmsad. Tol ajal oli üks menufilm "3+2". Sisu väga lihtne: Must meri, rand, kolm sõpra juba mitu aastat ühes ja samas kohas telkimas, ujumas, päevitamas. Nad olid lausa liiva sisse pudeli kirjaga peitnud, kus seisis, et SEE rannariba kuulub just kolmele sõbrale. Ühel aastal aga oli kaks tüdrukut enne poisse koha sisse võtnud... Nalja kui palju! Ka meie peitsime liiva sisse pudelikirja (nalja kui palju!). Läksime siis kolmekesi (Lembit, Toivo ja mina) ning avastasime ükskord, et KAKS TÜDRUKUT olid ees (just nagu filmis!). Nad palusid meil viisakalt lahkuda, aga me tõestasime kirjaga, et plats kuulub ikkagi meile ning meie ei lähe kuhugi. Nii jäimegi kõik sinna. Tasapisi hakkas ka jutt veerema, tekid liikusid lähemale... Järgmine kord oli tüdrukutel veingi kaasas. Ja nii saime seal kokku mitu-mitu korda. Üks neist piigadest oli kuulus laulja LEELO KARP, teine aga oli paganama kena... Lummava, salapärase ja nukra häälega ALPIKANNIKE. Leelo rääkis oma kontsertidest, välissõidust SOOME(!!!), kuidas nad Soomest koos Tennosaarega ehtsad Soome pussid salaja üle piiri tõid. Nad olid meist aastat 5 vanemad, aga väga tore oli (meie lisasime oma vanusele igaks juhuks mõned aastad!). Möödus rohkem kui 30 aastat. Käisime tööasjus Viimsis, maja peremees küsis: *Kas te tunnete ära selle naise, kes teisel pool oja oma aiamaal kõpitseb? See on Leelo Karp.*

Pidin minema ja Leelole seda vana lugu meentama, aga millegipärast ei tihanud. Ja rohkem juhust ei tulnudki... <https://soundcloud.com/suveaeg/832-leelo-karp-alpikannike>

Ants Antson. Meie olümpiasangar kiiruisutaja A.Antson lahkus Eestist 1963.a. talvehakul vaid NL koondise kandidaadina (tema koht koondises polnud sugugi veel kindel) ja saabus koju tagasi Euroopa absoluutse meistrina, olümpiavõitjana, MM-I kukkumisest (moraalne MM-tiitel, nagu ütles maailmameister Knut Johannesen) hoolimata maailma parima kiiruisutajana! Kui ta talvisel varahommikul rongiga Balti jaama jõudis, ootas teda

suur tervitajate hulk ja meie Jüri Vitsutiga olime ka kohal. Ants haarati kohe kätele (nii, et maha astuda ei jõudnudki), ka mina sain oma õla alla. Pildidel, mis kaunistasid mitmeid lehti, leidsin ennastki (nagu ka ajaloolistel filmikaadritel).

Hoian praegu käes raamatut ANTS ANTSON (sari "Olümpiavõitjad") lk.93 on mulle nii tuttav pilt, aga...Pildilt olen välja lõigatud... Aastakümneid hiljem meenutasime Antsoniga seda ülevat talvehommikut.

Uno Palu-meie klassi praktikant. Kuulus kümnevõistleja, 1956.a. Melbourne OM 4.koht, 1958.a. Stockholmi EM 2.koht. Väga vahva, sõbralik, vaimukat nalja hindav, ise suur jutumees. Mäletan, et käisime kambaga võrkpalli NL meistrivõistlusi vaatamas, kus Tallinna KALEV võitis tugevat Venemaa klubi. Palu elas koos meiega tuliselt kaasa ning mängu lõppedes lausus:"Lähen surun Tammarul kätt!" Kui aastapäevad hiljem teda linnas koos Lembit Virkusega nägime, ajasime koos sõbralikku juttu ning ta tutvustas meile keerulise saatusega tippstaiarit (olgu lisatud, et L.Virkus oli 1959.a.a maailma edetabelis 10000 m jooksus hooaja lõppedes 3.!) Ka Uno Palu olen kohanud palju-palju aastaid hiljem ning toredaid ammuseid aegu meenutanud.

Mihail Velsvebel (Velsu), (09.november 1926.a,-21.(23).november 2008.a. Meie kooli algaastatel oli meil (tõsi, lühikest aega) kergejõustiku treener Alles mõni aasta varem (1952.a.) võistles Helsingi OM-l 1500m jooksus, kus jõudis poofinaali ning sai kokkuvõttes 18.koha (1.Barthel Luksemburg). Oli NL meister ja rekordiomanik 1500m jooksus.Veel 1957.a. kevadel saavutas EMV murdmaajooksus 2.koha. Oli sunnitud jooksmise lõpetama, sest tollane kõva staadionikate (söerada!) pööratas ta jalad läbi. Järgnesid mitmed ja mitmed vigastused. Sportimist alustas aga hoopis maadlejana! Mäletan teda hästi. Rääkis meile, 11,12,13- aastastele jõmmidele, et saavutusspordis on kõige tähtsam distsipliin, kindel eesmärgi poole liikumine. Ei mingeid naisi, migeid viinaviskamisi! Meie koolis käis M.V.-i vennapoeg. Mitukümmend aastat hiljem nägin teda raamatukogu lugemissaalis. Ta tahtis raamatud-ajakirjad ära anda ja küsis minult, kas olen (järjekorras) viimane. *Teie pole küll kunagi viimane olnud*, vastasin talle. Vestlesime veel tükk aega...

Viktor Ignatjev, (1916-1994) helilooja (kitarrimängija, ka trompet ja akordion, oli sõjavangis). Anu Ignatjeva sugulane. Anu käis meist üks aasta tagapool. Palju aastaid hiljem trehvasime Viktoriga ühel sünnipäeval ning ta rääkis pikalt-laialt oma elust, Anust, Anu emast ja selle õest. Ma täpselt ei mäleta, kas Viktor meie kooli ka külastas.

Georg Ots (21.märts 1920.a. Petrogradis-05.septembril 1975.a. Tallinnas). Üks väga aktiivne meesõpetaja-kasvataja lubas Georg Otsa meile külla kutsuda. Saal oli rahvast pilgeni täis, palju oli ka lapsevanemaid. Aeg läks, aga Georgi polnud. Ja ta ei tulnudki! Mõni

aeg hiljem oli ajalehes sellest suure suuga lubajast väga karm artikkel. Nimelt oli ta mitmes teiseski koolis palju lubanud (petnud!), mingid jamad olid tal rahadega, kodus olla kolkinud oma naist. Mul ei tule selle suli nimi meelde ja parem ongi!

Meenub üks soovikontser Kalevi spordihallis, kus soovilugusid sai telefoni teel tellida (Uno Loop laulis minu soovitud laulu KATERINA). Meiega koos oli praktikant Raivo oma daamiga. Raivo jäi praktika lõppedes meile tööle (tõsi, mitte kauaks). Ka G.Ots laulis seal. Ta esitas laulu KORD KÕNDIMA MA LÄKSIN.. Kui teda suure aplausiga tagasi kutsuti, laulis ta samal viisil edasi: KORD MA EI OLNUD KAINÉ...JA ÄRA LÄKS MU NAINÉ... Aplaus... Laul jätkus: MA JÄLLE POLNUD KAINÉ...JA NÜÜD MUL UUS NAINÉ... Veidi kurb, eks ole. Viktor Gurjev käis siiski meile laulmas.

Ott Raukasega (23.jaanuar 1911.a.-02.juuli 1962.a.) laulsime (aulas) koos.Ta oli väga sõbralik, rääkis oma elust-laulmisest toredaid lugusid. Mõni kuu hiljem (filmivõtete ajal) juhtus õnnetus (mootorrattaga ?) ning Ott lahkus jäädavalt...

Sport. Olime suured spordisõbrad, jälgisime huviga põnevaid olümpiavõistlusi ja teisi suurvõistlusi, kaasakiskuvaid nii rahvusvahelisi kui ka NL ja Eesti spordilahinguid. Et sündmustega kursis olla, ostsime hommikuti värsked ajalehti. Ei pidanud paljuks ka Spordilehe toimetusse või raadiosse helistada ning viimaste uudiste kohta pärida. Hoidsime põialt meie PAUL KERESELE. Hästi on meeles, et kui peeti Eesti-NL kohtumine tennis (Tallinnas muidugi), siis helistasime lausa spordihalli, et teada saada, kuidas meie meestel (Leiusel ja Parmasel) läheb. Profipoksi (eriti raskekaalus) kuulsused Patterson, Liston, Clay hoidsid meie (ja muidugi kogu maailma) huvi kõrgel. Mäletan, et 1960.a.kevadel püstitasid mitu USA kuulitõukajat paari nädala jooksul üksteise võidu ridamisi maailma-rekordeid. Kes on järgmine, kes võidab Rooma OM-l? Siis tundus SPORT nii üllas, puhas, suursugune olevat (ja küllap see nii oligi). Palju käisime spordivõistlusi vaatamas, kui aga piletiraha jätkus. Meenub, et ükskord tegid Tbilisi korvpallurid spordihalli aknagi lahti, et meie sisse pääseksime.

Aga üks lugu kergejõustiku võistlustest on eriti meeles (võib-olla oli siiski 2 lugu erinevatel kordadel, võib-olla ikkagi ühel ja samal päeval). Teadsime, et tollasel Komsomoli staadionil (nüüd Kalevi staadion) peetakse kergejõustiku võistlusi, kus kohal kogu meie vabariigi paremik. Huvi oli küll suur, aga piletiraha polnud. Keegi teadja ütles, et staadionile pääseb ka keskturu poolt ning sealtpoolt on lihtsam „plangupiletit“ kasutada. Ega me turu poolt staadionile minna ei osanud, aga õnneks küsisime teed ühelt vanamutikeselt (arvan, et ta võis olla umbes sama vana kui nt. mina praegu või isegi noorem!), kes samuti üle tee läks.

Memm oli nõus meile teed näitama. Läksimegi koos, rääkisime, kes me niisugused oleme, kus koolist, kuidas õppimisega lood on. Vestlus oli igati tore ja sõbralik. Kui juba staadioni tagavärava juurde jõudsime, tänasime lahkete tädikest ja ütlesime, et nüüd hakkame soodsat üleronimise kohta valima. *Aga, noored sõbrad, miks te väravast ei lähe? Mina nimelt olen piletikontroll ja teile on küll sissepääs tasuta!!!* Elu on ikka täis üllatusi, ka toredaid! Ja nii sattusimegi võistlusi vaatama. Kagushüpe. Meistersportlase norm oli 7.55, Eesti rekord Enno Akkeli nimel aga 7.54. Mitmel korral oli ta uuele rekordile väga lähedal, aga rekord siiski püsis. Hüppele valmistus noor Paavo Kivine. Laususin päris valju häälega, nii et mitte ainult meie poisid vaid ka teised, kes lähedal istusid, kuulsid seda: *Vaadake, nüüd hüppab Kivine täpselt 7.55, uus Eesti rekord, meistrinorm täidetud! Ja mitte kunagi enam ei kaota ta Akkelile!* Minut hiljem olid paljude suud üllatusest lahti: *Kust sa teadsid?* Palju-palju aastaid hiljem rääkisin seda lugu ka Paavo Kivisele, kellele see väga meeldis. Ta mäletas ka neid võistusi väga hästi, emotsioon oli olnud vägev, sest äsja oli ta abiellunud. *Aga Akkelile ma küll kaotasin veel mõned korrad*, lisas Kivine muheledes. (Vaatasin statistikast järele, need võistlused toimusid 07.septembril 1963.a. P.K. püstitas veel 3 Eesti rekordit. Muide, ta on Erki Noole äi.)

Ka korvpalli-võistlustel olime sagadased pealtvaatajad. Ükskord (see oli kindlasti lugupeetava Alo idee) ostis meie kool NL naiste meistrivõistlustele suure hulga abonemente ning toimus ka mitu ühiskülastust. Aga ega meid kõikidel päevadel vaatama viidud. Et aboniment-piletid olid meie käes, sättisimegi Endliga ka teistel päevadel (tundide ajal!) spordihalli minema. Võistluste ajal kogusime palju autogramme, sest kogu NL koondis lõi siin Tallinas kaasa. Saime autogrammi ka Inessa Pivovarovalt, kes valiti EM-i Missiks! Ja ilus oli ta tõesti (punapea)! Kord sattus klassijuhataja Taimi Põlluveer meile peale, kui me just koolist lahkusime. Ta küll keelas meid, kuid me Endliga läksime ikkagi. Tagajärg: T.P. tegi matemaatikas tunnikontrolli ja „ladus“ mulle ja Endile rasvased „kahed“. Sel ajal oli komme, et kogu kool kogunes nädala viimasel õppepäeval (s.o. laupäeval) võimlasse ja need, kes olid nädala jooksul „2“ saanud ega seda parandada jõudnud, kutsuti kogu kooli ette. Häbi, häbi! Meid tabas siiras üllatus, kui ka meie nimed välja hüüti!

Veel üks korvpallimälestus, veelkord koos Endliga. Kalevi vastaseks oli Tbilisi D, kelle ridades oli platsil ka NL koondisemees Mosesvili. Täpselt enam ei mäleta, kuidas mäng lõppes. Suundusime Endliga talvehämaruses Estonia poole, üks väga pikk mees meist veidi eespool. Äkki ta libises ja kukkus. Meie Endliga aitasime ta püsti. See oli Mosesvili. Vestlesime, ta rääkis, et Lipso tahab Moskvast Eestisse tulla, aga (veel?) ei lasta. Lipso oli end juba varem NL koondisse mänginud, eriti kiitis teda USA mees Jerry Lucas. Eelmisel

suvel juhtusin Jaak Lipsot nägema. Rääkisime neist toredaist kaugetest aegadest. Lipso ütles, et Fred Kudul oli plaan temast kümnevõistlejat teha ning OM või (ja!) MM võitjaks koolitada

Tulised korvpalli-lahingud pidasime maha ka oma paralleelklassi (vene) poistega (nagu ka jalgpallis). Tuleb meelde, et vähemalt üks kord läksid isegi rusikad käiku. Suuri jamasid nende poistega siiski ei meenu. Nende hulgast paistsid eriti silma Valeri(?) Solovjov, aga kahjuks jäi ta kasv seisma ning ta jäi päris pisikeseks, ja Urmas Väljataga. Miks Urmas vene klassis käis (nagu ta vendki), ei tea. Ta polnud küll osav mängijana, aga väga-väga jõuline.

Lõpukassides treenisime oma visketäpsust (ja külma närvi!) vahetundide ajal. Tormasime võimlasse, kus hakkasime korda-mööda vabaviskeid sooritama (ikka 2 viset korraga). Teised poisid seisisid kõrval ning püüdsid viset segada (käis kõva röökimine, vilistamine *ega ta sisse küll ei saa!*). Loodan, et meie viskekindlus sedasi trennides ka kasvas.

Võrkpall. Kalevi spordihall, NL meistrivõistl. Koos U.Paluga: lähen surun Tammarul kätt! Kord võtsime osa pioneeride (võrkpalli-) võistlustest. Millegipärast ei olnud meid mängu alguseks 6 meest kohal. Aga... ühel meist (Verki?) oli keegi sõbrapoiss kaasa tulnud. Vastased tahtsid hirmsasti mängida ja lubasid suuremeelset, et las see sõbrapoiss siis mängib kaasa (mis sellest, et ta meie koolis ei käinud). Aga... mängu võitsime hoopis meie ja vastased andsid kohe protesti sisse: intra-poistel oli ebaseaduslik mees platsil! Meile märgitigi kaotus.

Lauatennis. Käisime koos Verkiga Kadrioru tennishallis Eesti-Tšehhi maavõistlust vaatamas. J.Meeksa pidas tulise lahingu Svartsiga, esimene sett vist 24:26, teine 3:21! Sealsamas peeti 1962.a. NL meistriõistlused-käisin IGA PÄEV vaatamas.. Direktor Oskar Radik (mängis ise ka veidi) kutsus meile lauatennise treeneri Raimond Sepa. Sepp oli endine vabariigi koondislane, meie koolis käis ta meid õpetamas paar korda. Viis või kuus aastat hiljem külastas meid teine treener-Irina Saar(kes kutsus, ei tea).

Toomas Amberg oli meie kooli lauatennis-isa. Ta mängis väga hästi, õpetas teisigi. Suure tennise eeskujul soovitas Toomas meil (reketiga) palli vastu seina taguda. Nii omandasime me võrdlemisi kiirelt õige reketihoiu, pallitunnetuse, palli jälgimise. Ja nii me koridoris palli toksisimegi. Meenub, et ükskord tuli dir.Petrova ja keelas meid: *lõhute veel seina ära!!!!* Petrova kabinet oli siis 1.korrusel, vasakul. Mõni aasta hiljem oli seal koridoris pinksilaud. Vahetunni ajal kogunesime sinna mitmekesi (üheaegselt!) mängima. Mäng ise toimus nii, et tegid oma löögi ära ning jooksid kiiresti teisele poole lauda ja

järgmise löögi sooritasid juba sealt. Järgnes löök ning ruttu jällegi teisele poole, et uuesti lüüa. Nii me ümber laua jooksimise ja mängisime. Võtsime osa ülelinnalistest võistlustest lisaks jalgpallile ja korvpallile (ka suusatamine!) veel lauatennises. Meie koolis on meie vastaseks olnud NL koondise mängija Jaak Annilo, tulevane NL koondislane Jaan Härms, 17-18 aastaste Tallina (Eesti?) meister Kozlovski. Muidugi polnud meil (Toomas Ambergil ja minul) nende vastu mingeid võimalusi, aga häbi me endale (ja oma koolile!) ei teinud. Hästi on mees, et 20.kk vastu tekkis huvitav seis: nende koolis käisid tüdrukud, kes moodustasid Eesti koondise. Aga juhtus nii, et need tüdrukud ei ilmunudki meie vastu mängima. Seega tekkis meil isegi võiduvõimalus, aga selleks pidime ikka hästi ja julgelt mängima, sest ka poisid olid neil tugevad (mitte küll ülitugevad). Ja saime hakkama! Otsustava võidu tõi meile Al-der Kalmets! Olgu lisatud, et see lahing peeti vastaste koolis.

Teine meeldejääv võistlus oli meie naabri-10.kk-ga. Seekord mängisime meie kooli poiste maja 2.korruse puhkeruumis, kuhu ilusasti 2 pinksilauda ära mahtusid. Vahepeal oli seal (10.kk-s!) sirgunud vabariigi koondislane (noorte hulgas muidugi!) 13-14.-aastane poiss (nimi on kahjuks ununenud). Lihtne arvestus näitas, et üldvõidu saavutamiseks pidime ka teda võitma (kas mina või Kalev Saal-just meie mängisime tookord 1. ja 2. lauda). Ju oli ka noorel talendil endal kõhklusi tekkinud, sest meie üllatuseks anti ta üles hoopis 3. mängijana! Kohemaid tegin ka meie satsis muudatusi ning 1. ja 2. läksid meie poolt mängima hoopis Leo Pirma ja Volli Jansen. Kahjuks ei mäleta enam, kas ka Kalev võitis seda "supermeest", aga minul see igatahes õnnestus. Poiss röökis mis kole, loopis oma reketit, protestis, et talle pandi tugevamad vastased (aga ise oli ju Eesti noortekoondises!). Mäng on mäng, miski enam ei muutunud, võitsime!

Peaaegu tunnistama, et suur spordivaimustus on mind nüüdseks maha jätnud. Nagu paljud vanad inimesed palju kordi varem ja küllap ka edaspidi, tundub mulle, et sport (elu!) pole enam see, mis vanasti. Raha on üha rohem sporti, võistluste tagajärgi mõjutama hakanud. Suur raha on toonud endaga kaasa keelatud ainete ohtra tarvitamise (nn.dopinguskandaalid), kokkulepe-mängud, äraostmised, vastaste tahtliku vigastamise (tennisel löödi hetkel maailma Nr 1.Monica Selesile nuga selga-õnneks jäi ellu, iluuisutamises rünnati üht maailma paremat USA naist raudkangiga jne., jne.). Veider on vaadata EM võistlusi, kus mitmeid riike esindavad mustanahalised (lauatennises nii nime kui välimuse järgi hiinlased) jooksjad. Ma ei võta endale õigust öelda, et see on halb, aga mulle nii EI Meeldi. Olgu veel lisatud, et A.Veerpalu ma ei usu...

Hiljutiste Londoni OM (2012.a.) võimlemise võistluste ajal (meeste meeskonna-võistlus) oli enne jaapanlaste viimase mehe viimast katset (toenghüpet) seis 2.-4. kohani

väga pingeline, ülitasavägine. Hüpe polnud hiilgav, kohtunikud muutsid oma hinnet mitu korda. Vene kommentaatorid: *kas te usute, et apellatsiooni-züriis võidab õigus? Te eksite, võidab see, kes **KÖVEMINI KARJUB!*** Vaatame elus ringi, seda käitumismalli kohtab kõikjal. Ma ei taha (ei meeldi) teistest üle kisada...

Ununenud viisid:

Varjuna saadan ma sind, ääretu maailma otsa...

Suhkrutükk, sind armastan...

Rongid, rongid kuhu te nõnda kiirelt veerate...

Päike on taevaserval madalal...

Marina, Marina, Marina...

Ei me ette tea...

Quando, quando, quando

Koolipoiste rock!...

Filipinkad , Ritsikad (paar päeva tagasi vestlesin Ritsikate juhi Märt Hundiga. Tore oli ammuseid muusika-aastaid meenutada.).

Elvis, The Beatles,

Louis Armstrong <https://www.youtube.com/watch?v=l7N2wssse14>,

Chubby Checker https://www.youtube.com/watch?v=eh8eb_ACL18

Millie Small <https://www.youtube.com/watch?v=dwrHCa9t0dM>

Robertino Loretti. Meie kooli poiss Kurasov laulis neid kuulsaid laule lõdvalt järele, käsi hooletult taskus. Eriliselt on meelde jäänud JAMAICA ning AVE MARIA. Kogunisti Viktor Gurjev tegeles temaga. Kuuldavasti esines Anatoli (nii vist oli poisi nimi?) ka teistes vabariikides Eesti delegatsiooni kuuludes. https://www.youtube.com/watch?v=T74i1_4FppU

YMA SUMAC (13.sept.1922.a.-01.nov.2008.a), (Zoila Augusta Empetriz Chavarri del Castillo), Peruu. Hääleulatus 5 oktaavi. Kontsertreis NL-s 1960.a., siis esines ka Tallinnas. Ta laul meenutas L.-Ameerika metsade müstiliste lindude laulu, mägede salapäraseid hääli, kaja, jõgede lummavat mühinat. Muidugi polnud meil võimalust pileteid muretseda, need olid kallid, neid lihtsalt ei jätkunud. Nägin ESTONIA teatri juures meeletut piletijärjekorda... See oli suur sündmus kogu Eesti jaoks ja ka meile huvitav. <https://www.youtube.com/watch?v=5iH8j8sqVqQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=nvAq5yTfFP0>

MARINO MARINI (11.mai 1924.a.-20.märts 1997.a.). 22.märtsil 1963.a. Tallinnas Estonia kontsertsaal (Quando, quando, quando..., Kriminal

tango...Marina,Marina.....kontrabassimees tantsis laval tvisti!). Õnneks näidati seekord kontserti TV-s ja meiegi elasime sellele õhinal kaasa.

<https://www.youtube.com/watch?v=2puFoB1NnP4>

<https://www.youtube.com/watch?v=KGZTfXc-LZ0&list=RDKGZTfXc-LZ0#t=1>

Hiljuti lugesin M.Marino ansambli kohta kommentaare, üks neist kõlas nii: **Old is gold.**

Mul tuli sellest kontserdist klassiõde Tiiule kodukirjand kirjutada. Quandot laulis eesti keeles Tiiu Varik. Tutvusin Tiiuga Veronika Talvari vahendusel ühel peoõhtul, kus Vero oli õhtujuht. 1964.a. suvel olid meie kooli tüdrukud Käärikul sööklas tööl. Veronika kogus minu jaoks palju-palju kuulsuste autogramme (NL kergejõustiku koondis oli seal, ka kuubakad. V.Brumel, vennad (!) Pressid... Ees ootas ju Tokio OM.). Kahjuks on see väärtuslik kogu end minu eest ära peitnud või endale uue peremehe leidnud.

Klassiuks avanes ja dir. Alo Kuldkepp pistis oma pea sisse: *Tõnu, kas ma tohin sind koridori paluda?! Muidugi tohtis.*

KLASSIPÄEVİK SEINAKAPIS.

Ma ei küsi, kas see on sinu tegu, sinu idee. Ma tahan vaid, et sa kõigile teistele ütled, et kui ülehommseks klassipäevik välja ei ilmu, tuleb KÕIGIL IGAS aines EKSAM. Hinded tuleb ju tunnistusele panna... Selge?

Läheme ajas paar nädalat tagasi. Üks õpetaja-tore inimene, ma ei hakka ta nime siinkohal mainima-unustas pühamast pühama (klassipäeviku!) lahkudes kaasa võtmast. Kohemaid oli palju uudistajaid tähtsat ürikut uurimas. Mis seis ühes või teises aines oli, mis leheküljel oli hindeid hõredalt (ähvardas küsimise oht). Kes esimesena endale hinde kirjutas, on tagantjärele võimatu öelda, aga hinded lausa ründasid vaest klassipäevikut. Oli ka neid, kes endale nt. **3; 2; 3** lisasid (et niipea ei küsitaks), mõnel teisel olid aga hoopis uhkemad pretensioonid. Enne kui taipasime, oli olukord kontrolli alt väljunud (nagu praegu öeldakse) ning meie kallis klassipäevik (uutest!) hinnetest palju paksemaks ja raskemaks muutunud. Ehmusime, mis nüüd küll saab, mida teha? Polnud head plaani ning seetõttu panime selle õnnetu kannatanu (klassipäevikukese!) lihtsalt klassi seinakappi. Ehk hiljem tuleb parem mõte. Aga ei tulnudki...

Niisiis kaks nädalat hiljem avanes klassiuks ja dir. Alo Kuldkepp pistis oma pea sisse... Järgmisel hommikul leiti meie kallis kadunud klassipäevik üles - õpetajate toast. Ühe kapi alumine sahtel oli veidi irvakil ja seal ta puhkaski!! Lõpp hea, kõik hea. Eksameid ei tulnud!!! Kui dir. Alo Kuldkepp koridoris vastu tuli, siis ta ainult muigas...

Klassiuks avanes ja dir.Alo Kuldkepp pistis oma pea sisse: Tõnu, kas ma tohin?!

Muidugi tohtis... 8.C KLASS

Ma ei nõua, et sa paluksid andeks ja oma süüid tunnistaksid, kui sa endal süüid tõesti ei tunne. Aga kas sul on ikka nii raske ühele närvilisele lesknaisele öelda, et edaspidi PÜÜAD PAREMINI KÄITUDA ?! Mõtlesin hetke, see sõnastus sobis mulle küll (edaspidises elus on palju kordi juhtunud, et väljapääsu, lahenduse keerulisest olukorrast on toonud just probleemi hoopis teine, uus sõnastus. Nii et mõelgem enne, kui midagi välja ütleme, eks?! Täna hea õppetunni eest, Alo!).

Lähme ajas paar nädalat tagasi. Ühel vihmasel hommikul olid kaks esimest tundi eesti keel ja kirjandus, õpetaja Valve Miks. Ta vuhises klassi, kohe oli näha, et tal oli (jälle!) paha tuju. Ta nõudis, et pingi nurgal oleksid piinlikult korralikult (ja otse!) vihik all, siis õpik ja kõige peal päevik. Meil, minu pinksil Otil ja meie ees istuvatel Raivol ja Svennil oli mingi lõbus lugu lõpuni naermata. **Välja, ärge te minu tundidesse oma nägusid rohkem näidake!** Mis siis ikka, läksime, õpikud-vihikud kaenas, alla keldrisse. Seal leidsime endale sobiva nurga, kus iseseisvalt õppima hakata. Ühele metalluksele kirjutasime pliiatsiga suurelt **8.C** ! Kujunes nii, et õpetaja rolli võtsin sujuvalt üle, tegime ikka tõsiselt tööd (tunnisegajaid ju polnud!). Vahetunni ajal tulid klassikaaslased meid uudistama, kus te siin magasite? Nende üllatus oli suur, kui nägid meid hoopis õppetöösse sukeldumas. Nii möödus paar nädalat, õppisime hoolsalt (tegin teistele ka etteütlosti, kontrolltöid, kodused tööd tegime siiski juba KLASSIS ära), ma jäin rahule. Niisiis kaks nädalat hiljem avanes klassiuks ja dir Alo Kuldkepp pistis oma pea sisse... Veidi hiljem seisin klassi ukse juures (uks oli lahti!) ja ootasin õp. Valvet. PÜÜAME EDASPIDI PAREMINI KÄITUDA, sõnasin kõlava, selge ja piduliku häälega (äärepealt pidin ütleva: VEEL PAREMINI, aga suutsin end siiski tagasi hoida). Õp.Miksi näost peegeldus võidurõõm, **no minge siis klassi!** Eesti keele tund jätkus nagu tavaliselt, kutsuti vastama, küsiti varemõpitud, võeti edasi uut materjali. See polnud küll teistega varem kokku lepitud, aga enamikule küsimustele oskasime just MEIE vastata ja MEIE käed olid kogu aeg püsti. Varsti keeras õp.Valve Miks akna poole lausa selja (me istusime aknapoolses reas) ega vaadanud MEIE poolegi. Siiski, ühes grammatikatunnis kutsus mind tahvli ette ning esitas **571** küsimust. Vastasin ära, hinnet ei saanud.

Kui dir. Alo Kuldkepp koridoris vastu tuli, siis ta ainult muigas...

Klassiuks avanes ja dir.Alo Kuldkepp pistis pea sisse: Tõnu, kas ma tohin?! Muidugi tohtis... *Asi on selles, et Moskvast saabus ajakirjanik, et meie koolist lugu teha! OGOJOKKI!!! Käi klassist-klassi ja kutsu õpilasi pildistama.* Nii saigi tehtud. Moskva

mees oli vahva sell, viskas nalja, pajatas suurlinna uudiseid. Ta rääkis, et NL pealinnas käib kõlakas, et just meie kool on terves NL-s parim. Ta palus meil kooli peaukse trepist rõõmsate nägudega alla joosta (“õnnelik lapsepõlv!”). Kahjuks pole ma seda OGONJOKKI juhtunud nägema, aasta võis olla 1962-63.

ARTEK:

1959a. Sügisel sünnipäeva peol teatati, et mulle on eriline kingitus:tuusik ARTEKKI. Seda tuusikut (paberit) pole ma küll kunagi näinud, aga Artekis käisin küll ära. Ärasõit oli novembri esimestel päevadel ja ära laagris (Krimmis) olime kuni detsembri viimaste päevadeni. Meenub, et ma palusin meid üks päev ettenähtust varem koju lasta, et vana-aasta õhtuks Tallinna jõuda. Koolist saatmine oli väga pidulik: kogu koolipere kogunes võimlasse. Õeldi ilusaid sõnu ja koos oma klassikaaslastega suundusin Balti jaama Moskva rongile. Muidugi hoolitsesin selle eest, et rõivad korralikud oleksid. Appi tuli ka klassivend Jüri Vitsut, kes lahkelt oma vormimütsi laenas (tema oma oli hoopis uhkem kui minul). Me kumbki ei aimanud siis, et Jüri ema tuleb kooli ja sellest (mütsist) suure skandaali korraldab, Aga seda sain teada hoopis hiljem. Artekki sõitsime siis rongiga, alguses Moskvasse ja seejärel Simferopolisse. Moskvas käisime ka Punasel väljakul (kui väike! tundus see meile) ja mausoleumis. Siis olid seal nii Lenin kui ka Stalin. Veidi hiljem viidi J.V.S. sealt välja. Astusime läbi ka postkontorist, et koju telegramm saata. Tahtsin SAAJAKS märkida kooli (või klassi), aga õeldi, et peab tingimata inimese nimi olema. *Kirjuta siis klassiorganisaatori nimi*, õpetas mind meie reisisaatja. Et ma ise see olingi, siis kirjutasin abi nime: Ene Valentin. Kuidas sellesse suhtuti, et Enele Moskvast telegrammi saatsin, ei tea. Samuti ei tea ma sedagi, kas see telegramm üldse kohale jõudis.

Artekis jagati meid rühmadeks (meie oma oli 8.) vastavalt sellele, mis klassis keegi õppis. Meie rühma sattus ka üks noorem Vasalemma poiss Toomas, sest ta vene keel oli (alguses!) ikka väga nadi. Et olin oma rühmas kõige pikem, valiti mind spordi-vanemaks (keh.kasv.tunnis rivistasin rühmakaaslased üles ja raporteerisin õpetajale). Muidugi olid meil ka õppetunnid, korraga 4 tundi, vist 5 korda nädalas. Kodus õppida ei antud, kõik tegime klassis ära. Klassi õppeedukus oli muidugi muljetavaldav. Meil eestlastel olid oma õpikud kaasas ning nende järgi ka iseseisvalt õppisime. Aga geograafia tunnis nt. kutsuti mind klassi ette kaardi juurde ja küsiti igasuguseid jõgesid, ookeane jne. Mõni poiss küsis, kas seda või teist (jõge, linna või mäge) tean ja kui teadsin, siis selle kohta oma küsimuse esitaski. Üldse suhtuti meisse sõbralikult.

Väga palju oli erinevaid üritusi. Käisime ekskrsioonidel Jaltas, Sevastopolis, Nikita botaanika-aias, võistlesime omavahel ja muidugi teiste laagritega (meie oma oli kõige vanem, laager Nr.1). Mina lõin kaasa korvpallis (saavutasime esikoha) ja lauatenнисes (jäime teiseks, meie võistkonnas veel üks eestlane-Rein). Rahvaste pallis (Artekis oli selle mängu nimeks SNAIPER) sai väga populaarseks üks Toila tüdruk Olli, kes jäi üksinda platsile teise võistkonna vastu (ligi 10 mängijat!) ja võitis neid! Saavutasimegi tänu temale esikoha! Palju oli puhkeõhtuid, õppisime trummi mängima (nn. starõi barabanstšik, starõi barabanstšik...), marssisime, sportisime. Õppisime selgeks üle 20 laulu, istutasime küpresse (hiljem kodus kirjutasin sellest ka kirjandi: *uhke puuderivi valvas ning kaitses meie tegemisi ja meie lahkutes õõtsutas nukralt oma kauneid päid, nägemiseni, hüvasti...*) Toomas sai aga ootamatult kuulsaks ühe eestikeelse lorilauluga: *Siga istus seinakella all, laulis ali-lilu-lii. Ja kui lööma hakkas kell, vahtis siga nagu loll. Laulis ali-lilu-lii....* Teistele see laul meeldis väga ja igal järgneval puhkeõhtul paluti Toomal seda esitada. Eestlased ainult muigasid. Tegemist oli tõsti väga palju (ka köögitoimkond, kus nõusid pesime) ja seepärast ei vastanudki samal päeval kohe ema telegrammile (vene keeles muidugi): *kirjuta, kuidas tervisega lood on*. Kirjutasin alles paar päeva hiljem umbes nii: *vabanda, et kohe ei vastanud, aga üritusi on väga palju, kirjutamiseks pole päeval mahti, aga õhtuks olen väga väsinud*. Alles hiljem selgus, mis oli selle ema telegrammi tagamaad. Nimelt oli meie koolis valla pääsenud kõlakas, et minuga juhtus Artekis suur õnnetus ja ma jäin ühest (või kogni mõlemast) jalast ilma! Oli mis oli, aga jalad on mul senini alles. Veidi kulunud küll, aga mina olen rahul.

Süüa saime muidu hästi, aga mulle see posla-masla värk eriti ei sobinud. Kord toodi lauale lausa sülti, aga maitse oli ...

Aeg möödus kiirelt ja juba sättisime end ärasõidule (kojusõidule!). Aastavahetusel olimegi juba kodus. Hiljem „piinas“ geograafia õp. Lilleorg mind sellega, et palus mul Krimmi loodust, taimestikku-loomastikku iseloomustada, analüüsida. Mina oleksin aga rohkem just üritustest, võistlustest, reisimistest rääkida soovinud. Artekis saime ka rinnamärgi (vist mitte küll igaüks), aga see märk elab juba ammu minust sootuks teist elu.

OLÜMPIA

Ajaloo õp. Aida Tender lubas tunni ajal võistlusi vaadata: ”Ka see on ajalugu!”

Kui TRÜ-sse astusin, kasutasin A.Tenderi ajaloo konspekte! Neist oli palju abi. Viisin need konspektid õpetajale koju tagasi ja seal oli ka meie keemia õpetaja Attemann. Nad mõlemad

kiitsid meie klassi, meie kooli. Mul polnud südant neile keemia-eksami telgitaguseid tutvustada.

Tööõpetuse õp. (Rümmel) pabistas hirmsasti, kui tema tunni ajal A.Antsoni olümpiasõitu jälgisime. Ta pidi ära lausa ära minestama, kui järsku dir. sisse kargas. A.Kuldkepp küsis vaid hingeldades "Kas Antson on juba sõitnud?!!" Veel ei olnud. Nii nägime meie mehe kulla-sõitu kõik üheskoos.

Vaatasime õhtul magamiskorpuses OM-i ülekannet. **Korrapidaja õp. (Normet)** oli vist ta nimi) astus sisse, tuli põlema, telekas kinni. Muidugi järgnes üksmeelne protestilaine. Millegipärast olin just mina ja veel üks meie klassi poiss talle silma jäänud (või kandis ta millegipärast juba varem vimma, ei tea). Klassijuhataja Taimi kutsus mind järgmisel päeval kõrvale ja päris aru. Ta ütles, et suurest pahandusest päästaks see, kui me mõlemad (mina ja see poiss) läheksime andeks paluma ja oma tegu kahetsema. No nii uhke ma ka polnud, et keelduda (ka edaspidiseid olümpiasaateid silmas pidades). Niisiis läksin selle poisi juurde ja küsisin, kas läheme üheskoos pattu kahetsema. Tema vastus oli väga resoluutne: mine SINA, kui tahad. MINA küll vabandust paluma EI lähe. Kui nii, siis nii. Mina ka ei läinud. Suur oli aga üllatus, kui mõne aja pärast mind üksi õppenõukogu ette kutsuti. Väga hull seal tegelikult seista polnudki, sest enamikus õpetajatega sain hästi läbi (ja hinded olid üsna head). Kui hiljem tollelt poisilt küsisin, miks teda õpetajate ette ei kutsutud, vastas ta süüdimatult: KÄISIN andeks palumas, see pole ju nii raske... Vast nüüd taipate, miks ma seda nime pole maininud. Pool sajandit(!) on möödas, aga ikka ei unune. Olgu, tema on selle kindlasti unustanud.

Muide, Normetit nägin palju-palju aastaid hiljem draamateatris (oli vist kohanäitaja). Tuli see vana lugu meelde, kuid talle juurde ma ei astunud...

Käisime **Jüriga Antsonit Balti jaamas** vastu võtmas.

Vembud:

Kokal (vene mutt) oli **sünnipäev**, pidu oli vägev. Öösel olid paljud õpetajad (nad olid siis ju nii noored!) isolaatoris lääbakil. Võtsime salamahti suurest potist endale õlut ja kallasime sinna vett asemele. Käisime mitu korda.

Üldse oli meil tol ajal võid, leiba, saia küllaga (mitte kunagi ei saa meil olema nii palju võid praadimiseks -nii arvasime ja nii oligi).

Moeasjad (auasjad!) olid tol ajal uhke **võtmekimp** ja kummiparketi ribadest valmistatud võimas **kumminui**. Moeväljendid, sajatused, sõimud (ähvardused) olid: ET SUL KAKTUS KÜLGE KASVAKS! ET SUL NINA ÄRA KUIVAKS!

AIALKÕNDIJAD. Kui veel nooremates klassides käisime, oli iga mehe auasjaks kooli territooriumile ring peale teha (aia peal käies muidugi!). Ainult seal, kus olid väravad või aed katki, tohtis maha tulla. Aga edasi uuesti aia peale ning uhke ring jätkus!

Kinoskäimine oli alailma seotud mingite seikluste, jamadega, müsteeriumitega. Läksime kambaga Nõmmele kinno „Võit“ vaatama alla 16-aastastele keelatud filmi IDAMAA NAISED. Meie hulgas oli küll üks 16-aastane klassivend Rein Järve, aga just teda ei lastudki sisse! Mingit dokumenti tal muidugi kaasas polnud. Teine kord Nõmme kinos (olime tundidest jälle ära jooksnud): filmi alguseni oli veel veidi aega ning astusime raamatupoodi sisse. Arvake ära, kellega seal kokku põrkasime? Muidugi oli see dir. Alo Kuldkepp! Täbarast olukorrast aitas välja hädavale (kiirvale): läheme sõjakomissariaadi kutsealuste arstlikku komisjoni. Ei tea tänini, kas lugupeetav Alo jäi uskuma või rahuldaski teda see, et me ei jäänud kokutama. Veelkord ehmatas hr. Alo meid (mind ja Leod) kinos Pioneer. Olime põnevat filmi nautinud ning väljudes seda ka kommenteerinud (muidu hea film, aga vaat kui paljud ikka hukka said! :-)) See oli meie traditsiooniline nali). Järku märkasime paar sammu eespool meie direktorit. Tema muidugi võis tundide ajal kinno minna, aga meie kahjuks mitte . :-))

Möödus veel paarkümmend aastat. Astusime pojaga trolli ja meile vaatas vastu tore mees Alo Kuldkepp. Tutvustasin end: oleme mõlemad Tõnud. Jõudsime veidi vestelda. Kui meie väljusime ja troll edasi tõttas, vaatas Alo tagaaknast välja ja lehvitas ja lehvitas ja lehvitas ja lehvitas...

Otse meie koolimaja taga (Kivimäe raudteejaama poole) elasid tüdrukud, kes meile Endliga meeldima hakkasid (Endlile muidugi üks, mulle teine). Ei mäleta enam, miks me üheskoos Nõmmele kinno ei läinud, aga lugu oli nii, et tüdrukud ostsid endale (ise) piletid ja meie ka (ainult) endale. Kinos istusime siiski poiss tüdrukuga ja tüdruk poisiga!

Mõned aastad hiljem plaanisime kolmekesti (mina, Leo ja üks meie klassi tüdruk) Kosmose kinno Ameerika filmi MEELETU. MEELETU, MEELETU MAAILM vaatama minna. Saime küll 3 piletit, aga mitte kõrvuti: Kaks kohta olid eespool saali keskel, üks päris lõpus (kah rea keskel). Tüdruk sai muidugi ühe kõrvutiolevatest piletitest, meie Leoga tõmbasime loosi(!!!), kes saab tüdruku kõrvale, kes läheb tahapoole. Leol vedas, ta tõttas rõõmsalt tüdruku juurde, mina suundusin ülespoole. Vahepeal oli film juba pihta hakanud ning seepärast püüdsin hästi vaikselt oma rea keskmisele kohale jõuda. Kui olin juba keset saali, siis selgus, et olin hoopis valesse ritta sisenenud! Sajatuste saatel läbisin selle (vale) rea lõpuni ja siis veelkord pool rida oma õigele kohale!

Ennuga käisime Kopli kinos Rahu vaatamas naljafilmi JÄTKA SAMAS VAIMUS, ÕDE! Tobe lugu muidugi, aga tookord naersime, nii et *silmad* märjad.

Keemia lõpuksam. Keemiaga olid meil keerulised lood. Olime küll Svennile haiglasse saatnud terva kimbu lustakaid lugusid ühispealkirjaga MINU ESIMESED KOKKUPUUTED NAATRIUMIGA, aga ega üldine tase kiita küll polnud. Aga eksam ootas ees ja midagi tuli ette võtta. Et ajaloo ja keemia õp. said omavahel hästi läbi, siis oletasime, et need eksamipiletid, mida juba ajaloo eksamil kasutati, lähavad mängu ka keemia eksamil. Niisiis oli vaja LIHTSALT õpetajate tuppa salaja pääseda (aga meil olid ju kuulsad võtmekimbud!), piletid üles otsida (ilmselt kas ajaloo õp. või keemia õp. riulilt-sahtlist), piletitega kindlasse kohta minna, seal KOGU KLASSIGA igaüks just endale sobiva pileti märgistada ja piletid tagastada. Nii tegimegi. Öösel tõime juht-tuumikuga need õnnetud piletid ära, läksime nendega hoopis teise majja (turvalisus eelkõige!) ja ettevaatlik märgistamine algas. Seejärel ladusime (tuumik!) piletid üksteise kõrvale laua peale (ülejäänud kallid kaasõpilased ootasid koridoris). Üksteise järel tulid klassiõed ja –vennad klassi(!), ütlesid selge häälega, mis piletit keegi soovis, ja võttiski just eksimatult selle. Nii kordus kolm korda. Tundus, et kõik on korras, ettevalmistus kulges suurepäraselt. Siis viisime (õnnelikud?!) piletid oma endisele kohale tagasi. Eksam võis tulla! Eksamipäeval läksime tuumikuga esimestena tulle. Kõik sujus, eksamitulemused olid üle ootuste head (et mitte öelda-hiilgavad). Keemia õpetajal olid lausa pisarad silmis, kui seda hiljem meenutas. Ei tihanud talle kuidagi tõde avaldada. Aga nüüd on pool sajandit möödunud, saladuskatted avanevad.

Leo matemaatikaksam. Kui meile tundus, et keemia eksam oli hiilgav ja ületamatu sajandi operatsioon, siis... Matemaatika eksami (kirjaliku) tegime aulas. Leo tegi kõigile teatavaks, palus, et keegi ei istuks hoovipoolsesse ritta viimase laua taha. Mis siis ikka, nii jäigi. Kümme, viisteist minutit oli eksami algusest möödunud, kui Leo tool suure kolinaga kokku kukkus. MA TOON KOHE UUE! ütles Leo ning tõigi kiiresti kõrval olevast klassist uue (terve!) tooli. Eksam jätkus rahulikult. Kui eksami ajal lubatud WC-sse läksin, seisis seal 5. või 6.klassi jõmmid, ja küsisid, mis varianti lahendan (kas 1. või 2.). Neil olid lahendused juba olemas! Hiljem selguski, mis tegelikult toimus, mille Leo oli geniaalselt välja mõelnud. Niisiis, Leo palus, et keegi hoovipoolse rea viimase laua taha ei istuks, sest selle tool püsis vaevu-vaevu püsti(!). Leo kirjutas eksami-ülesanded kiiresti paberilehele, lükkas tooli ümber, väljus hetkeks aulast (tema laud oli ju uksele kõige lähemal) ja tõi kohe kõrval klassist juba eelnevalt valmis seatud tooli. Aga vahepeal jõudis ta ülesannete-paberi kivi ümber keerata (kivi ootas ta taskus oma järjekorda), kinni siduda(!), neljanda korruse

aknast alla visata(!)-aken oli eelnevalt LAHTI JÄETUD- see kuulus salaplaani juurde! All ootas teda (eksami-ülesandeid!) üks 5. või 6.klassi poiss jalgrattaga (huvitav oleks nüüd teada saada, kelle hoolde nii tähtis üritus usaldati!?). Poiss kihutas jalgrattal üle raudtee Pääskülla, kus elas Leo õde oma perega. Leo õmees Peep Kalv oli hariduselt füüsika ja matemaatika õpetaja (töötas siis küll Tallinna tähetornis) ja just tema kätte salajane saadeti toimetatigi. Muidugi polnud Peebu jaoks mingi probleem ülesanded kiiresti lahendada ja kulleriga koolimajja tagasi saata. Niisiis seisis jõmmid WC-s ja küsisid sisenejatelt, mis varianti keegi lahendas ja pakkusid õigeid vastuseid. Olid ajad!!!!.

.Ettevaatust, kuri koer! See oli ka üks tolle aja populaarsemaid fraase, mida korraliti väga erinevatel puhkudel, põhjusega ja põhjusega.(kui sa kiirustasid ja keegi ees koperdas, julgustasid teda kindlasti ühe laulu refrääniga: *sa astu, astu, astu, väike eesel...*).Koolis tegutses erinevatel aastatel mitmeid huviringe (nagu praegu öeldakse). Ühel aastal olime koos Jüri ja paljude-paljude tüdrukutega LAULURINGIS. Käisime koos abikorpuses (s.o. samas majas, kus oli ka söökla, isolaator ja puutööklass). Ukse taga koridoris käis üks sigin-sagin ning seetõttu (segamise vältimiseks) panime ukse lukku. Kostus koputus. Jüri läks ust lahti tegema ning hoiatas: ETTEVAATUST, kuri koer! Kui uks avanes, oli meie kõigi jahmatus suur, sest sisse astusid dir. Alo Kuldkepp ja haridusosakonna inspektor! Dir.: ja kus see koer on?!

Inglise keel. See oli (vist) lõpuklassis, kui inglise õpetaja andis meile ülesandeks nn. kodukirjandi. Täpselt enam ei mäleta, aga tõenäoliselt võis endale sobiliku teema ise valida. Tol ajal oli mu suureks lemmikuks (mulle ei meeldi üldse sõna FÄN(N), Fännama) jalgpallitreener Helenio Herrera, kes oli juhendanud selliseid suurklubisid nagu Barcelona ja Inter. Õnneks oli mul ingliskeelne ajakiri, kus H.H. kohta just paraja pikkusega lugu. Kirjutasin siis selle artikli hoolikalt täht-tähelt ümber, mitu ja mitu korda kontrollides, et kirjavigu sisse ei lipsa. Ootasin head hinnet ja heakskiitu, aga... Kui töö kätte sain, ütles õpetaja vaikse häälega, et ei soovi mu koondhinnet rikkuda, kuid kirjutises on liiga palju vigu (üldiselt „minu“ töö talle ikkagi meeldis). Võtsin ajakirja kätte: kõik oli täpselt nii nagu minu vihikuski... Ohh!?! Müstika!

Inglise ja vene keeles anti pidevalt uusi sõnu pähe õppida. Aga mõnikord polnud mahti kõike selgeks õppida, teinekord oli õppimist niigi palju. Tuli pea tööle panna ja hea lahendus (väljapääs) leida. Klassitahvli kõrval (paremal pool) rippus teadete tahvel: õpilaste nimekiri, korrapidajate graafik, ürituste plaan jne. Sinna sobisid imekenasti ka vene ja inglise keele uued sõnad, aga ka pikad ja keerulised valemid. Kui teadete tahvel liiga avalikuks ja

väljakutsuvaks muutus, leiti teine moodus: pliiatsiga tahvli peale kanti ports vajalikku infot. Inimese leidlikkusel pole piire!!

Kelle kord? Jälle üks selle kauge aja ütlus, mida kasutati ilma igasuguse tagamõtteta. Ühel kevadisel pühapäeva õhtul räägiti, et Hiiu kiriku ümber pidid hüppajad olema (kirikupüha). Läksime vaatama, kokku oli meid 10-15. Pidi musi saama (räägiti, et seal olevat palju tüdrukuid!). Sammusime läbi männimetsa Hiiu poole. Üks meist märkas, et meile järgneb, kiirel sammul, meeskodanik. Jäime teda ootama, keegi ütles (küsis): **KELLE KORD?** Kui mees lähemale jõudis, tundsime (oma suureks rõõmuks!) ära sm.koolidirektori! Ei mäleta, et mingi jama oleks järgnenud. Ainult, et musist jäime küll ilma!

Veel üks nali. Kui hilineti tundi, siis tarkpead ütlesid ilmsüütu näo ja häälega, et aitasid vanakest üle tee! :-)) Millegipärast meenub just Verki.

Enam ei mäleta, kellele kuulus mõte hakata **klassi missi** valima. Ettevõtmine pidi päris kapitaalseks kujunema. Kõigepealt (konkurss Nr.1) üldmulje, siis (konkurss Nr.2) jalad, siis...Kaugemale paraku ei jõudnudki, sest keegi pika keelega edev kaasvõitleja, mehepöög oli tüdrukutele toimunust teada andnud (olgu täpsustatud, et tüdrukud ise valimisest, hääletamisest osa ei võtnud, nad ei teadnudki sellest midagi). Tekkis suur (väga suur!) pahandus. Mitu nädalat ei peetud klassi kangemat (?) poolt suhtlemise väärilisteks. Loodan, et nüüdseks on viha üle läinud...

Üks järjekordne õppealajuhataja (venelane või venemaa eestlane) siunas pidevalt meie klassi. T.Põlluveer ei jõdnud meid lõputult manitseda. Kord hakkasime teda (seda õppealajuhatajat ikka!) naljaviluks vahetundide ajal mitmeid ja mitmeid kordi teretama (nii kui vastu tuli, TERE!) Ja sedasi igal vahetunnil, iga päev! Põlluveer tuli rahulolevalt klassi: "Mis on juhtunud? Ta kiidab teid kõigi õpetajate ees parimate sõnadega!"

Sööklas sai alailma nalja. Lõpuaastatel istusime neljakesi lauas. Käisime ise laudu katmas (söögiks ette valmistamas), siis sai ka mõnest tunnist vabaks. Üks lööklauseid oli: "Kes meid teenendab?!" Kord oli nii, et magustoiduks pakuti kompotti, korrapidaja (teenendaja!) oli Olli. Jõime oma kruusid kiiresti tühjaks, Olli tõi 2 uut kruusitait. Selle ajaga oli teistel järgmised 2 kompotiportsjoni hävitatud ning Olli tõi veel 2 uut kruusitait. Nii käis ta kõõgi ja meie laua vahet mitu ja mitu korda, ikka 2 kruusi käes. See tüütas teda lõpuks ära ja ta tõi meile terve ämbritäie magusat jooki!

"Kes sööb, see lööb! Kelle suu matsub, selle jalg tatsub!" Seda õpetasid meile PED-a praktikandid. Polnud harvad juhud, kui tüdrukud osa oma söögist hoopis poistele loovutasid.

Olime siis kas 7. või 8.klassis, kui moodustasime Söömaühingu “**KULDNE KITS**”. Tol ajal istusime 8-kesi lauas: veel Vello, Sven, Mati... aga, kes veel? Nimi ilmutas end meile muidugi KOLME MUSKETÄRI juurest. Tahtsin seda nime hiljem Mati Himmale tema trahtrisse soovitada, aga jäin hiljaks...

Kui oli teada, et ees ootab tunnikontroll (nt. vene keeles oli luuletus vaja pähe õppida), kirjutasime mõnikord selle luuletuse juba varakult nt. joonelisele (aga ka ruudulisele) vihikulehele valmis.

Tõsisem lugu: kui J.F.Kennedy tapeti, seisime vahetundide ajal koridoris auvalves. Õpetajad olid segaduses, ega meie aktsioon neile eriti ei meeldinud, aga meie seisime.

Aastaid hiljem: üks tuntud auto-, mototurist kurtis raadios:”Küll oli nõuka ajal vilets telefoni-ühendus: helistasin õhtul koju oma naisele, aga vastas hoopis meeshää!” Tõenäoliselt oli see vastaja meie kallid klassivend...

Lõpuklassi kevadel hakkasime vahetundide ajal uljalt jalgpalli mängima. „Vastasteks“ olid meile päris pisitillukesed jõmmid. Et välisuks oli enamasti lukus, siis kasutasime väljumiseks (ja sisenemiseks muidugi samuti!) meie klassi akent (jõmmid kaenas!).

Tihti peale näen unes, et me uitame jälle liivamägedes, Kivimäe määndide all. Vestleme tuhandetel teemadel, peame plaane, püüame arvata, millised me aastate pärast oleme. Kui mult nüüd keegi küsiks, kas mu elu on kulgenud nii, nagu ma tookord arvasin, siis vastus on: **EI!** Kui aga küsida, kas ma olen oma eluga rahul, vastan ma kindlalt: **JAH!!!**

Kordub veel üks uni: olen rebane, keda ajavad taga püssidega jahimehed ja vihaselt klähvivad tigidad jahikoerad. Ma kuulen nende hingeldamist juba ohtlikult lähedal.

Aga ma olen veendunud, et nad ei saa mind iialgi kätte, kuni ma tean, mida ma teadama pean ja teen, mida ma tegema pean...

Holden Cauldfield:” Ärge kunagi kellelegi midagi jutustage. Sest kui te kellestki jutustate, hakkate tema järele puudust tundma.” Läks vaja pool sajandit, et sellest aru saada. Nüüd, kui koos teiega möödunud meenutan, tunnen teie järel suurt igatsust...

Lõpetan seekord. Ja kui Jumal veel elu ja tervist annab, siis ehk saame oma noortest sõpradest edaspidigi kuulda.

TÖNU VEIPER, NR.58.

*

Pärast kooli lõpetamist on toimunud ka esimese lennu vilistlaste kokkutulekuid. Toome need järgnevalt ära toimumise järjekorras:

1. kokkutulek toimus 1975.a. Laulasmaal, klassivend Vello Romandi perekonnale kuuluva maja saunas. Kogunesime meie vana hea koolimaja juures Kivimäel, seejärel toimus kooli saalis pidulikum osa pisikeste sõnavõttude ja tervitustega. Kohal oli klassijuhataja Taimi Põlluveer ja 15 keskkooli 1965.a. lõpetanud. Enne peopaika jõudmist tegime vahepeatuse Vääna kõrgel paepangal ja imetlesime sealt avanevat imekaunist merevaadet.
2. kokkutulek toimus 1980.a. Tallinnas Müürivahe tänavas, klassivend Mati Himma firmale kuulunud kaminasaalis. Sellel kokkutulekul olid meie hulgas ka põhikooli lõpetanud klassikaaslased, aga ka järgmistes lendudes lõpetanud Hans Rammul, Heino Kroon ja Priit Sangla. Õpetajatest olid kohal klassijuhataja Taimi Põlluveer ja lauluõpetaja Tolik Turenkov. Traditsiooniliselt alustasime seda kokkusaamist jällegi meie koolimaja saalis.
3. kokkutulek oli 1985. aasta kevadel kahepäevane ja ööbimisega Hageris, Lümandu mõisas, kus paiknes klassivend Lembit Sooserva firma puhkebaas. Kogunesime koolimaja peatrepil, sellele järgnes pidulikum osa jällegi saalis. Osavõtjaid oli üle kahekümne, s.h. ka põhikooli lõpetajad, hiljem lõpetanud Priit Sangla ja õpetajad Põlluveer ja Turenkov. Et oli kevad, kaunistasid peopaika hiirekõrvus kased, mis meenutasid nii väga meie oma keskkooli lõpupäeva 20 aastat tagasi.....
4. kokkutulek leidis aset 1990. aastal Tallinnas, Pikk tn.7, klassivend Urmas Aaviku firma „Kommunaalprojekt“ saalis. Alustasime, nagu ikka, koolimajast. Pärast seda tegime ühiselt käigu Rahumäe surnuaeda, klassivend Endli hauale, kuhu asetasime lilled ja meenutasime varalahkunud sõpra. Osa võtsid kokkutulekust nii põhikooli kui keskkooli lõpetajad. Kohal oli klassijuhataja Taimi Põlluveer.
5. kokkutuleku korraldasime 3. mail 2013.a. Tallinnas, Hiiu piljardisaali teisel korrusel. Osavõtjaid oli kõigist kolmest viimasest lennust nii põhikoolist kui ka keskkoolist. Õpetajaid seekord kohal ei olnud. Kokkutulekut alustasime traditsiooniliselt meie kooli saalist ja pisikesest ringkäigust koolimajas, seejärel liikusime jalutades ja noorusradu meenutades Kivimäelt Hiiule.

**

Lisaks meie kooli 1965.a. lõpetajatele käisid ka 1966.a. II lennu lõpetajad pärast kooli lõppu Taga-Karpaatias ekskursioonil, millest enamiku ajast moodustas 7-8 päevane matk mägedes. Sõit sinna ja tagasi toimus rongiga, õpetajatest olid kaasas klassijuhataja Voldemar

Attemann ja kooli õppealajuhataja Lembit Rattus. Goverlale me ei jõudnud, kuid ühel ca 1,5 km kõrgusel mäel käisime siiski ära. Kui mäele jõudsime, jäime seal vihmapiilve sisse. Kuid õnneks saime ühele karjustele kuulunud veoautole ja niimoodi sõitsimegi autoga vihmapiilve sees, kus kõik said loomulikult korralikult märjaks. Õnneks kulges kogu reis sujuvalt ja midagi eriti hullu ei juhtunud, kui mitte arvestada mitme õpilase palavikku jäämist. Kuidas kool seda ekskursiooni finantseeris, ei tea, aga mälu järgi oli ka toit selle reisi ajal kooli poolt.

**

Sellest Karpaatide-reisist mäletab Hans Rammul: „Mägede nimed enam ei meenu, kuid mäletan kiirevoolulisi mägi jõgesid, kuhu kaladele olid trepid ehitatud. Mida need kalad seal mäe otsas tegemas käisid, sellest ma aru ei saanud. Sai proovitud jõekeses ka ise ujuda. Kõvemad suutsid isegi paar meetrit ülesvoolu ujuda, nõrgemad seisid paigal ja veel nõrgemad läksid allavett. Aga vesi jões oli väga külm.

Pannkoogimaalasesena oli esimene kokkupuude mägedega kujuteldamatu elamus. Eriti siis, kui olime mäe otsas ja pilved jäid meist madalamale. Tekkis tunne, et nüüd kohe ilmub see pilv, millel istub vanajumal isiklikult. Tegelikult oleks ka ise tahtnud pilve peale istuda ja väikese sõidu teha. Enne, kui pilvedest kõrgemale saime, tuli need pilved läbida. See oli üks märg ja tuuline tegevus. Mingil hetkel saime abi sõdurpoistelt, kes korjasid meid oma auto peale ja viisid mäe otsas olevasse poodi. Lahke poodnik lubas meil laoruumis riided vahetada. Et külma peletamiseks sealsamas väikesed viinad tehti, kuulus asja juurde.....

Uzgorodi kohalejõudmiseks oli vaja teha mitu ümberistumist. Mingil hetkel selgus, et üks telk koos selle kotti topitud kraamiga oli mingisse rongi jäänud. Teha polnud muud kui suurendada õiste lõkkevalvurite arvu ja mahutada ülejäänud „silgud“ külili magama ja tihedamalt allesjäänud „püttidesse“ ehk telkidesse.

Lvivilis oli veidi aega linnas ringi vaadata. Esmalt sülitasid meie peale kohalikud vanamutid, kuid selle põhjus jäi meiel algul arusaamatuks. Selguse tõi kohale rutanud vaksalimiilits, kes käskis meil kohe lühikesed püksid pikematega asendada.

Uzgorodis oli hulgaliselt väikeseid putkasid, kus müüdi imeodavalt „Bile“ nime kandnud veini. Ühes sellises putkas kauples ungarlasest papi. Pärast mõningaid klaase ja meie päritolu selgumist toimus vennastumine. Enam ei joodud haput hägust vedelikku, vaid letialusest korvpudelist pärit maitsvat märjukest. Tulemuseks oli see, et algselt planeeritud kino ühiskülastus küll füüsilises mõttes toimus, kuid filmi sisu väsinud kinokülastajateni eriti ei jõudnud.....

Koos ühise matka lõppemisega sai läbi ka ilus ja muretu koolipõlv ning koosveedetud aeg Tallinna I Internaatkoolis.“

Karpaatide-reisist on Heino Kroonil lisada veel järgmist. „Olime Uzgorodi turuplatsil kui sinna sõitis lahtine veoauto, millega transporditi vange, nagu tol ajal kombeks. Kastis oli ka mitu püssimeest ja vangid istusid pinkidel. Turuplatsi juures hüppasid järsku 2-4 vangi autolt maha ja jooksid erinenevas suunas rahva sekka. Tulistamist nende pihta arvatavalt suure rahvamassi tõttu ei toimunud. Vangid kadusid rahva sekka ja hiljem saadeti teedele ja mägedesse tagaajajate grupid. Kinni peeti ka meie matkagrupp, kuid lõpuks veenduti, et meie seas vange siiski ei ole.“

**

Mälu järgi XI klassis õppisime ära bridži algtõed ja mängisime seda õhtuti magalas, kaasates sellesse tegevusse ka klass nooremaid poisse Ennem seda mängiti lihtsamaid kaardimänge, kuigi nõukogude õpilastele olid kaardimängud teadagi keelatud. Koroon ja lauatenise lauad olid ka magalates üles seatud ja neid mängisid poisid pidevalt.

**

Kevadeti käisime Hiiu basseinides ujumas kohe, kui sinna vesi sisse lasti. Samuti kolasime mujal Nõmme kandis ringi. Eriti huvitav oli Glehni lossi varemetes, kus ronimisega demonstreeris igaüks oma julgust ja osavust. Sageli tekkis seal aga ohtlikke olukordi, kus poisid pidid üksteist hädast välja aitama. Meenub seik, kus Raul pidi oma klassivenna Juhani lagunevalt müüriosalt alla tooma. Raul on tänaseks kolme lapse vanavanaisa!

**

Heino Kroon meenutab:

Kuna olime pidevalt (ööpäev läbi) koolis, sai meiega teha mitmeid uuringuid. Eriti laste füüsilise arengu kohta. IV - V klassis mõõdeti mitmeid näitajaid ja vähemalt ühe korra aastase vahega. Võis ka veel kord mõõtmist olla veel aasta hiljem, aga ei mäleta seda. Mäletan, et mõõtmiste läbiviijad istusid järgi-mööda ka tundides õpilaste kõrval. Mõõteaparaadi juhtmed ühendati katsealusele mitmele poole kehale ja aeg-ajalt pandi näidud kirja. Ilmselt oli tegu Psühhoneuroloogia Haiglaga (Seevald), kuna meid viidi eraldi Willis tüüpi autoga gruppide kaupa ka sinna mingeid mõõtmisi tegema. Osa protseduurist toimus keldrikorrusel duširuumis. Mäletan, et katsealustel tuli hoida kordamööda jalgu külma vee ja sooja vee vannis, korraga vist 2 min. Selline jalgade temperatuuri vaheldumine pidi mõõtmiste kinnitusele organismi tugevdama. Eksperimenti tehti järgimööda kogu klassi õpilastega. Korraga mõõdeti 3-4 õpilast. Meile õpilastele tegi see tegevus palju nalja ning

võimalusel kommenteerisime omal moel kogu protseduuri. Meelekohas naha niiskuse (võis olla ka temperatuuri) mõõtmist kommenteerisime, kui mõistuse kontrollimist jne.

**

Ja veel Heinolt:

XI klassi lõpueksamite ajaks soojal juunikuul, kui enamustel klassidel oli juba koolivaheaeg alanud, asutati millegipärast veel koolis mitmesugustel põhjustel elavad poisid ümber tüdrukute ühiselamusse (magalasse). Meie ruumid asusid III korrusel maja vasakul tiival. Sel ajal käis meie ühiselamu juures tihti üks väga sümpaatse väljanägemisega (seksikas) kohalik tüdruk, kes oli ka ilmselt meiega samaealine. Nime ei mäleta, aga suhtlesime temaga igal võimalusel. Samas otsustasime klassivenna Hansuga ükskord temaga natuke nalja teha. Plaan oli talle ootamatult vett ülevalt kaela valada. Selleks pidi keegi temaga all maja ees vestlema nii, et ise oleks maja sissepääsu ees oleva varikatuse all ja vestluse käigus muutma asendit selliselt, et tüdruk jääks katuse alt välja. Sellel momendil pidi teine meist III korruse aknast ämbriga vett kallama. Kui tüdruk jälle tuli maja juurde, siis juhtusin all olema ja hakkasin temaga suhtlema. Sain vestluse käigus ettekavatsetud positsiooni välja mängitud ja Hans, nähes sobivat momenti, valaski ämbritäie vett alla. Kuid natuke enne seda astus maja välisuksest ootamatult välja üks vene naiskasvataja, keda Hans varikatuse tõttu ei näinud. Tüdruk astus selle kasvataja teelt kõrvale ja vesi suures osas kasis hoopis kasvatajat. Kasvataja muidugi ehmus ja vaatas kohe üles, et näha kust vesi tuli. Hans aga tahtis täpsemalt tulemust näha ja sirutas ennast aknast välja. Kasvataja tundis Hansu ära ja ütles all, et vett viskas eesti lõpuklassi poiss. Pidin tegema näo, et ka mulle oli veeviskamine üllatus, kuigi situatsioon ajas kõvasti naerma. Tüdruk ei saanud õnneks meie plaanist aru. Hea, et kasvataja kaebama ei läinud ja tegu ei toonud seega pahandust.

**

Vanemate klasside õpilastele korraldati kooli saalis peotantsu kursusi, kus õpetati kõiki selle aja populaarsemaid peotantse. Juhendajaks oli üks Tallinna kõige kuulsamaid tantsuõpetajaid Arseni Poolgas. Räägiti, et ta oli oma oskused omandanud juba enne sõda Pariisis. Koolipidudel siis proovitigi värskelt õpitut praktikas, aktiivsemad meie hulgast käisid isegi linna kultuurimajades tantsupidudel. Kõigile paistis silma, et oma tantsuoskusega olid teistest peajagu üle kõige vanema klassi tüdrukud Ene ja Mailis. See ei jäänud poistele märkamatuks!

**

Kooli saalis näidati vähemalt kord või kaks kuus peale õhtusööki koolile kuuluva kitsasfilmi-aparaadiga kino. Filmide hulgas olid peamiselt dokumentaalfilmid ja ringvaated,

aga mõnikord ka mängufilmid ja multifilmid. Filmiaparaadi operaatoriks oli II lennu tüdrukute kasvataja Štšelkanova, kes õpetas seda ametit ka õpilastele. Mõnda aega tegutses koolis ka kinohuvilistest moodustatud kinoring.

**

VI või VII klassis, õhtul, pärast järgmiseks päevaks ettevalmistustundide lõppemist, luges kasvataja Aida Tender õpilastele ette meie eale sobivaid haruldasi raamatuid, milliseid tal oli õnnestunud ühest poolkinnisest raamatukogust hankida. Olime vaimustuses Winnetou seiklustest ja paljudest teistest enne sõda välja antud raamatute kangelistest.

**

Kooliaega meenutab Lea Piilbaum: „Minu koolitee algas 1957.aasta detsembrikuu esimestel päevadel, kohe, kui meie kool avati. Sel päeval kooli tulnud lapsed suunati esialgu kõik IV korruse võimlasse. Seal anti meile pesutindiga riidele kirjutatud numbrid, mis tuli oma riiete sisse õmmelda. Minu numbriks sai 76, mis pidi ühtlasi tähendama kooli saabumise järjestust. Kokku võis meid nelja esimese klassi peale (nii eesti- kui ka venekeelsed klassid) olla 240-250 õpilast.

Elasime ja õppisime mõned aastad kooli peamajas. Esimesel aastal saime koju ainult koolivaheajaks. Sellepärast oli vaja tavalistel nädalalõppudel leida mingi huvitav tegevus ja sisustada vaba aeg. Nii saidki teoks magamistoas korraldatud etendused. Toas võis meid olla kuni kümnekond last. Üks põnevamaid tegevusi oli ülesastumine, kus kehastasime sel ajal tuntud raadiohääli Imbi Valgemäed (tema häält tegi kõige paremini järele Edith Telling) ja Liivaku Leenat (mina, Lea). See oli ülipopulaarne tandem. Kombineerisime voodikatetest ka eesriided. Lisaks sellele sai muidugi lauldud ja tantsitud ja mida kõike veel seal ei korraldanud. Olid ka sümboolsed piletid – 5 kopikat tükk, pealtvaatajateks tüdrukud I-IV klassini.“

**

Meie koolis oli au sees ka töökasvatus. Pealelõunasel ajal pidime olema töötoimkondades, ühel nädalal eesti klass ja teisel nädalal vene klass. Tegutsesid järgmised töötoimkonnad:

- kooli katlamajas tuli abistada katlakütjat ja vedada õuest sütt katelde juurde ja kord nädalas pika harjaga katla sees olevaid torusid puhastada;
- Köögitoimkonnas tuli keldrikorrusel asunud ladudest toiduaineid teise korruse kööki vedada;

- Kartulikooremistomkonnas tuli abistada köögitoölisi kartulite koorimisel. Köögis oli ka kartulikooremise masin, kuid seal kooritud kartulitele jäid „silmad“ sisse, mis tuli välja võtta. Oli päris tüütu ja aeganõudev töö;
- Leivalõikamise toimkonnal tuli terveks päevaks vastava masinaga saiad-leivad lõigata;
- Koolimaja koristamise toimkonnal tuli prügikastides olev prügi ühte suuremasse kasti koguda ja välja viia;
- Magala tubade koristamise toimkonnal oli vaja 1-2 korda nädalas teha magamistubades suurpuhastus, kuid koristada ka koridore ja muid ruume. Seda pidid tegema ka IV-VI klassi õpilased, kusjuures kasvataja juhendas ja kontrollis tehtut. Muide, koolis oli piisav arv tolmuimejaid, mida isegi paljudes kodudes veel ei tuntud.

**

Ühel kevadhommikul, keset koolitunde, ajas õppealajuhataja Alo Kuldkepp kõik õpilased klassidest välja koridori ja teatas: jätkke see päev endale igaveseks meelde, sest täna lendas esimene inimene kosmosesse. Kui ta siis juurde lisis, et see oli vene kosmonaut Gagarin, kõlas kõva hurraahüüd, enamasti küll vene klasside õpilaste poolt. Oli 12.aprill 1961.a.

**

Meie kool oli suurema osa oma eksisteerimise ajast kakskeelne. Klass tähisega „A“ tähendas eestikeelset klassi, „B“ aga venekeelset. Kuigi rahvustevahelisi probleeme ja nende lahendamisi esines, ei olnud see siiski määrava tähtsusega. Omavahelisi arveteklaarimisi rahvuse pinnal oli küll algklassides, keskkooli osas see kuidagi kadus. Hans Rammul meenutab, et tema koolitulekul (1959.a. V. klassi II. veerandil) juba esimesel nädalal toimus kokkupõrge venekeelse publikuga. Ühe võitlusvahendina kasutati liiva, mida leidis kooli õues lademetes. Võitlused jätkusid teise korruse magamistubades, kus relvadeks olid riidepuud. Lausverevalamist siiski ei toimunud, kuid vimm jäi üsna pikalt vinduma.

Jaak Salumets meenutab oma raamatus seda aega nii: „Ühiselamus olid venelased ja eestlased segamini, sageli madistasime omavahel. Vahel tulid teised venelased meiega kaklema, siis panime internaadi venelastega seljad kokku.“

Urmas Aavik 1. lennust mäletab, et kui tema tuli 1961.a. sügisel 8. klassi, siis mingisuguseid arveteklaarimisi eestlaste ja venelaste vahel enam ei olnud. Oldi juba kuidagi harjunud koos eksisteerima. Samas aga õppis ja elas ühes koolis sisuliselt kaks täiesti eraldi

kogukonda. Igapäevaselt küll puututi kokku, kuid ühiseid üritusi ega ettevõtmisi eestlaste ja venelaste vahel ei olnud. Meenub vaid üks ühine bussiekskursioon Läti 9. või 10. klassis.

**

Kooli peamaja lõunapoolses tiivas, esimesel korrusel, asus kooli direktori korter, kus ta elas koos perega. Esimesel direktoril Radikul oli kaks eelkooliealist poega, kes isaga vahetevahel koolimajas kaasas olid. Direktori abikaasa töötas koolis öökasvatajana. Hiljem elas selles korteris direktor Alo Kuldkepp. Ükskord leidsid poisid kusagilt raketikujulise õppe-tankitõrjemiini ja otsustasid selle viia direktori korteri ukse taha. Selle toimingu käigus ilmus aga ootamatult välja korteriperemees ise ja poisid tabati otse teolt. Samal ajal toimus katlamaja esisel platsil LINEIKA e. õpilaste kogunemine rivistuseks. Direktor viis poisid koos asitõendiga sinna ja parajasti rivistust korraldav vene klasside erusõjaväelasest õpetaja Ivanov lausus ähvardavalt: „eta atomnaja reaktivnaja mina.“ Kui selle peale lisas direktor veelgi ähvardavama lause, et selle miiniga saaks kogu kooli õhku lasta, kostis platsitõe õpilaste suust üks suur ahhetus. Kuigi tegemist oli liiva täis õppeotstarbelise lõhkekehaga, järgnes sellele hilisem karistus: kogu klass lubati ilma jätta õppeaasta traditsioonilisest lõpuekskursioonist.

Siinkohal on sobilik meenutada, et kõik ekskursioonid, matkad, kino- ja teatrikülastused ning koolis läbi viidud üritused olid õpilastele tasuta. Ekskursioonidele ja matkadele anti kooli laost välja vajalikke toiduaineid ja muud vajalikku. Samuti olid tasuta igasugused sünnipäeva- ja peolauad, mingit rahakogumist õpilastelt ega nende vanematelt küll ei mäleta.

**

Malemängu kandepind ei olnud meie koolis kuigi lai, kuid leidis siiski õpilasi, kes kooli mitmesugustel võistlustel edukalt esindasid. Meenutab II lennu (1966) lõpetanud Heino Kroon: „ Saime direktorilt loa tegeleda koolis malega ja mulle võimaldati kasutada abikorpuse ülemise korruse ühte vaba klassiruumi, mille võti oli pidevalt minu taskus. Sellest ruumist kujunes välja omamoodi maleklass. Mängisime vabal ajal seal kooli malehuviliste õpilastega. Kooli poolt oli mitu korralikku partiid malendeid ja ka malekellad. Males võtsime mitme aasta jooksul osa Tallinna koolidevahelistest võstkonklikest (võistkonnas kolm poissi ja üks tüdruk) turniiridest ja saime alati ka auhinnalisi kohti. Kooli tugevamad maletajad olid Endel Herman ja Priit Sangla. Viimane tegeles malemänguga ka pärast kooli lõpetamist. Ta võttis ühel korral osa ka vabariigi meeste esivõistlustest. Kord õnnestus tal ühel turniiril mängida ka hilisema male maailmameistri Anatoli Karpoviga. Selle partii ta küll kaotas kiiresti, kuid seda partiid on malekirjanduses hiljem isegi

õppematerjalina kasutatud. Ise olin nendest kahest sel ajal natuke nõrgem, aga kõik kokku olime kõvasti üle keskmise õpilasvõistkond. Nõrgim lüli oli meil neljas mängija, kelleks pidi olema tüdruk. Kuid siis „leidsime“ meie koolist Marje Lepiku, kes õppis väga kiiresti malemängu selgeks ja kujunes küllaltki tugevaks neljanda laua mängijaks. Hiljem mängis ta vähemalt korra vabariigi naiste meistrivõistlustel.“

**

Üks selle aja originaalne nali: X või XI klassis kevade poole sai üheaegselt mitu poissi Venemaalt (või mujalt NSVL-st) mingilt tüdrukult venekeelse kirja, milles sooviti meiega kirjavahetusse astuda. Sisu järgi olid kirjad nagu vastukirjad meiepoolsele kirjasõbra otsimisele, mis ajas meid segadusse. Kui juba mitu sellist kirja saabus ja mõned meie klassi tüdrukud vaikselt muigasid, sai pilt selgeks. Tüdrukud olid ajalehest Pionerskaja Pravda kirjasõpru otsivate tüdrukute aadressid võtnud ja meie poiste nimel neile kirjutanud. Sellele muidugi järgnesidki sellised ootamatud kirjad mitmele poisile. Meile saabunud kirjad olid tüüpilised, nagu NLiidus tavaks: kirjutatud vihikust rebitud joonelisele paberile ja naiivse võitu sisuga. Küsiti pere suuruse kohta, loeti ette iseenda õed-vennad, õnnitleti Lenini sünniaastapäeva puhul jne. Meie nendele kirjadele ei vastanud.

**

VII või VIII klassis viidi meid peale tunde (võib-olla ka tundide ajal) linnalähedasse kolhoosi murumätaid lõikama. Mättad ladusime veoauto kasti ja edasi sai nendest koolimaja ette liivasele pinnasele muru laotud. Koolimaja esine saigi haljastatud.

**

IX-X klassis hakati meie klassis sünnipäevi juba veiniga tähistama, ülisalaja muidugi. Vahele sellega õnneks ei jäänud. Sel ajal oli poest suhteliselt kerge alkoholi osta ja lõpuklassides paistsid mitmed poisid meist vanemad välja. Mitu poissi meie klassist suitsetas regulaarselt.

**

IX või X klassis oli koolis maipühade ajal karantiin ja õpilasi koju ei lubatud. Selle kompenseerimiseks korraldati 9. mail, võidupühal, mitmele vanemale klassile Keila- Joa kandis jalgsimatk. Keila- Joal oli sel ajal lagunenu rippsild ja üle ühe jõeharu oli alles jäänud vaid kandetross või kett. Üks poistest, Hans Rammul, hakkas seda ketti mööda kätega ennast kinni hoides üle jõe vinnama. Poolel teel ta kukkus aga vette ja sai suhteliselt külma ilmaga üleni märjaks. Selle peale hüppasid ka ülejäänud poisid riietega vette. Mälu järgi ei jäänud keegi peale seda haigeks ja riidedki kuivasid seljas matka lõpuks ära.

**

Meie koolis oli kombeks korrarikkujaid töökasvatuslike üritustega karistada. Ühe kollektiivse vastuhaku eest pandi kõik meie klassi poisid laupäeval pärast tunde, just enne kojumineku algust, talvel tekkinud suurt prügihunnikut kandraamidega abikorpuse eest ära vedama. Töötasime seal mitu tundi, mille tõttu jäin maha koju sõitvast bussist, pidin sõitma 2 tundi hilisema bussiga, mis aga peatus kodunt 3 km kaugusel. Sel päeval oli lisaks kõigele mu sünnipäev ja olin lootnud seda päeva kodus rõõmsalt tähistada. Karistus missugune!

Töökasvatus toimus ka kooli magalates, kus pidime ise oma toad korras hoidmaja ja sealhulgas ka põrandaid pesema Koolimajas siiski oli koristajatädi. Heino Kroon meenutab, et koristajaks oli tädi POLJA nimeline hästi kortsus näoga vene tädi, kes koridore ja WC-id harja otsa pandud lapiga pesi. Ja ka tihti meile selle lapiga virutada püüdis kui teda narrisime. Tal oli ka meie kooli nooremas vene klassis käiv tütar. VIII klassis propageerisime klassivend Augustiga nn terveid eluviise ja avasime pidevalt vaheajal koridori akna või isegi kaks tuulutamiseks. Seda ka külmadel talveilmadel. Muidugi olid tüdrukud selle peale kurjad, kuna koridor läks päris külmaks. Samuti selle peale ajas tädi POLJA meid lapiga taga ja sõimas. Aga kui me pahandust parasjagu ei teinud, siis ta ka meie karistuseks midagi ei teinud.

**

Poiste tempudest on veel meeles, et kusagil VI-VII klassis panid poisid tööle abikorpuse katusel olnud tsiviilkaitse häiresignaali, mis kostis mõne minuti jooksul kogu Kivimäe-Janseni piirkonnas. Kusagilt oli kuulda, nagu oleks kool selle eest pidanud trahvi maksma, kuid see võis olla ka kellegi väljamõeldis. Igatahes teo toimepanijat ei suudetudki välja selgitada.

**

Meie kooli muusikaõpetaja Turenkov oli poissmees, kes elas ajutiselt poiste magala alumisel korrusel ühes väikeses toas, mis tegelikult oli triikimistuba. Mälu järgi VII klassis ühel kevadisel pühapäevahommikul levis magalas kuulmus, et õpetaja oli tulnud hilja õhtul restoranist ja magas kui meie juba tubasid pidime koristama. Läksime klassivennaga korrus kõrgemale magalatuppa ja hakkasime ühe kättejuhtunud nõõruijupiga, mille otsa sidusime sõlme, õpetaja akna peale prõmmima. Ise vaatasime aknast alla, et näha, kuidas õpetaja reageerib. Järsku oli õpetaja aluspükste väel meie selja taga ja andis meile mõlemale kergelt vastu pead. Tegime muidugi kähku minekut. Sellega see lugu lõppeski ja vaatamata ehmatusele ja kõrvakiilule ajas see asi meid hiljem naerma.

**

VII või VIII klassis tõi keegi kevadel rabast elusa rästiku kooli ja uss elas meil magalatoas 3-liitrisel purgis. Ühel hommikul oli ta aga ta meie suureks ehmatuseks purgist kadunud. Õnneks leidsime ta siiski hiljem toast ülesse ja keegi ei saanud kannatada.

**

Ükskord lõi üks poistest lahti õpetajate toa juures, koolimaja 3. korrusel seinal, asunud vahukustuti. Sellest välja tulnud vaht täitis õpetajate toa esise ja voolas mööda treppi allapoole. Direktor sattus sellele peale. Pahategijast poiss ise oli selle vahu sees ja teatas tähtsalt, et vahukustuti kukkus ise seinalt maha ning et tema proovis selle juga mujale suunata. Teda jäädi uskuma ja ta pääses seekord karistusest.

**

Kooliaega Tallinna I Internaatkoolis meenutab **Reet Elling**. Reet tuli meie kooli III. klassi koos kahe noorema õe Kai ja Euga kohe päris alguses, 1957.a. novembris ning lahkus koolist 1965.a. jaanuaris. Ta sai 1967.a. lõputunnistuse Keila koolist.

„Mälestused, teadagi, on sageli subjektiivsed ja eks aju filtreerib välja ikka paremad, kuid ka mõni ebameeldiv seik on siiski jäänud meelde üpris eredalt.

Söökklasse, või kuhu iganes, sai mindud rivi korras ja väiksemates klassides ka käest kinni hoides. Kord oli selline, et söögilauda mindi korraga ja lahkuti korraga - hilineda polnud kombeks. Igal lapsel oli täpselt teada, kus ja kelle kõrval ta istub – ikka ühest ja samast klassist lapsed ühes lauas. Olid nelja- ja kuuekohalised lauad ja ehk suuremadki – seda ei mäleta täpselt, kuid säilinud on üks minu 6-se söögilaua seltskonna foto, mille avastasin täiesti juhuslikult Õhtulehest. Laua taga istuvad Lea Piilbaum, Ene Kalbus, Anne Arula, Marju Poots, Maarika Lapp ja mina (seljaga)...

... Ja mulle meenuski üks lugu seoses hommikusöögiga. Taldrikutele oli kuhjatud suur hunnik herkuloputru, mis eriti seepärast mulle tundus tohutu suure kuhilana, et ma kohe üldse seda putru ei armastanud. Olin täiesti hirmul, mis teha, sest lauast ei lubatud lahkuda ilma kogu portsjonit ära söömata ja et see oli tavaks, siis pidin kasutama, praegu häbiga meenutades, trikki, et koos teiste lastega peale söömise lõppu lahkuda. Kasvataja Štšelkanova, kes on minu mälestustes vaid järeleandmatult range ja isegi kuri, valvas kui politsei laua kõrval, et kõik oma taldrikud tühjaks sööksid. Küllap oli tal mingi vimmi minu vastu, sest temaga seoses meenuvad mulle veel nii mõnedki ebasõbralikud momendid nii varasemast kui ka hilisemast ajast.

Meie laua seltskond, väljaarvatud mina, oli oma pudrutaldrikud kõik ilusti puhtaks söönud ja kavatsesid lahkuda hetkel, kui kasvataja mingi teise laua juurde korraks astus. Minul kogu toit taldrikul alles. Kasutasin kiiresti seda momenti enda kasuks ära ja jagasin oma pudru laiali kõikide ülejäänute taldrikutele, ka tühjadesse kohvitassidesse. Aga et peale sööki tuli tühjakssöödud taldrikud kenasti ka virna laduda, et söökla korrapidajatel neid kergem oleks laualt ära kanda, siis esialgu ei hakanudki see pahategu silma, et taldrikute vahel söömata puder oli. Hetkel, kui meie kõik püsti tõusime ja söögi eest kõvahäälselt tänasime, et saaks loa lahkuda, astus kasvataja Štšelkanova kohe terase pilguga meie laua kõrvale ja märkas pettust. Ta teadis kohe, et see olin mina ja et mitte teisi lapsi kinnihoidmisega karistada, lubas ta nad minema. Minule tõstis ta aga veel suurema hunniku herkuloputru taldrikule, kui seal algul oli ja kamandas mind õpetajate tuppa seda sööma, kus ta ise teiste õpetajate ja kasvatajatega lobisema hakkas. Hetkel, kui ta mind enam väga ei jälginud, sest arvas, et küllap ma kardan teda ja kogu autoriteetsset seltskonda seal, söön kogu taldriku puhtaks. Olin nii meeleheitel, et ei osanud midagi muud välja mõelda, kui et toppisin kogu pudru endale suhu ja tormasin sealt minema koridori esimese prügikasti juurde, kus oma „pakist“ lahti sain ... Süda oli paha ja kloppis hirmust. Edasistesse mälestustesse on selle koha peale tekkinud must auk - rohkem enam sealt edasi midagi ei mäleta. Loodetavalt pääsesin ...

Teine mälestus seoses kasvataja Štšelkanovaga. Ehk oli V.I. Lenini juubelisünniaastapäev? Kindlalt aga oli V. I. Lenini sünniaastapäev, mille tähistamiseks korraldati kõikide koolide pioneeride auvalve linnas tema ausamba ümber. Seisjaid oli 4 last korruga (igas ilmakaares) ning seista tuli vist igal grupil 2 tundi liikumatult, parem käsi näo ees diagonaalselt ülal nagu see pioneeride tervitus tol ajal oli. See oli väga raske – mulle meenub, sest mul oli paha olla juba auto kastas sõites. Hakkas see peale sellest, et valmistusime peale hommikusööki Lenini ausamba valvesse minema, kuid kasvataja Štšelkanovale ei meeldinud minu pikad juuksed, mis olid köidetud „hobusesabasse“ ehk paelaga kokku seotud. See „soeng“ oli tol ajal keelatud – ka otsmiku tukad. Võib-olla oli see tema enda isiklik keeld – ei tea, kuid riid oli suur. Juuksed olid mul peaaegu võõni ja ta kammis neid väga närviliselt, sest üritas asja parandada ja mulle patse punuda. Küll ta sõimas mind ja kirus nagu oleksin keegi väga-väga paha ja tema ainus soov oli mu juuksed maha lõigata. Võib-olla ma tihkusin nuttugi, sest see tundus mulle nii ülekohtune. Lõpuks istusime kõik autokastis pikkadel pinkidel ja kuna aknaid kastil polnud, siis ei osanud keegi arvata, kuhu sõit viib. Kuna pidulikud pluusid-seelikud selga kästi panna, siis oletasime, et ikka huvitavasse kohta sõidame. Vahel viidi meid ju selle veoautoga ka ekskursioonidele või

võimlemispeole „Dünamo“ staadionile, või lauluväljakule laulupeo proovidele/esinemistele - sellepärast oli see koolile kuulunud kongiga kastiauto kõigile tuttav sõiduriist ning parim, mis sel ajal saada oli.

Lenini ausamba valvesse pääsesid siiski parimad pioneerid ja kuna mu pilt oli korduvalt kooli direktori Radiku käskkirjaga eeskujuliku õppimise ja käitumise tõttu ka autahvlile asetatud, siis pidin olema ka selles seltskonnas.

Ehk oskas kasvataja ajada mind ärevusse, või olid juba siis mul esimesed märgid hilisemast südameruuma haigusest, ei tea, kuid valvel seisangust Lenini püsti kõrval ei tulnud suurt midagi välja, sest juba esimese veerandtunni pärast ma lihtsalt maha prantsatasin ja muud enam ei meenu kui see, et haiglas ärkasin. Sellega küll piduliku päeva sündmused veel ei lõppenud, sest meenub ka samal päeval toimuv etendus Estonias ja mingis hiigelsaalis või aulas hea ja paremaga valgete laudlinade ja maiustustega kaetud pikad peolauad, kuhu oli kutsutud sadu lapsi. Meelde on jäänud ja eluks ajaks lemmikuks kihilised küpsised, mida sõin seal esimest korda elus ja armastan neid üle kõige siiani. Iga istuja koha juures oli kaunilt kujundatud nimesilt. Kes olid seal koos minuga – ei mäleta, kuid lapsi erinevatest koolidest (arvan, et üle Tallinna, kuid pole võimatu, et üle Eesti) oli mitusada.

Esimest korda elus saime kokku puutuda neil aastatel ka tolmuimejaga, sest kui igasse tuppä toodi pehmed vaibad põrandale, siis toodi ka tolmuimejad. Ma ei mäleta, et koolis oleks olnud koristajaid. Kõiki töid, mis vajalikud igapäeva elus, tegid lapsed ise. Range korrapidajate süsteemi järgi pidi iga laps mingi aja tagant olema kas köögi toimkonnas, või koridori korrapidaja, või toa koristaja-korrapidaja – samuti klassi korrapidaja ning ka õues leidis töid, mida pidime pidevalt tegema. Talvel sai lund lükatud, suvel peenraid rohitud ja rehade ja luudadega õue koristatud. Koolimaja taga oli talvel suur liuväli, mille lapsed ise puhtaks ja siledaks tegid. Sai uisutamise täitsa selgeks, sest iga laps sai oma isiklikuks tarbeks uisud ja suusad, ka spetsiaalsed suusaülikonnad pehmest puuvillasest materjalist, mis olid natuke kombenesoonide moodi ehk ühes tükis püksid koos ülaosaga. Väga mõnus riietus oli. Igaks hooajaks ja sündmuseks olid meil sobivad riided: talveks karakul-lamba nahast kraega villased sooja vatiiniga mantlid ja sügis-kevadeks õhemad villasest riidest mantlid. Algas-aastatel viidi meid õmblusateljeesse, kus mõõtude järgi kõik vajalik igale lapsele valmis õmmeldi. Isetegevusega tegelevatele lastele õmmeldi ka ehtsad rahvariided. Meile õmmeldi Mustjala kihelkonna rahvariided ehtsate käiste ja vestidega – nii tüdrukutele kui ka poistele.

Kinoetendused kooli aulas olid meie jaoks tavaline asi, kuid ka televiisoripilt seinal, kuhu pilt tuli mingist seadmest. Siiani mõtlen, mis huvitav seadeldis-televiisor see küll oli, mis nagu kinolinale suure teleripildi kuvas? Seda oskaks ehk mõni teadlikum inimene paremini meenutada/seletada. Marino Marini ja Robertino Loretti kontserdid olid meile kättesaadavad lausa oma kooli aulas. Küllap oli rohkemgi, keda ja mida näidati, kuid need kontserdid on väga mällu sööbinud kui suur elamus tollest ajast Internaatkoolis.

Mõelda vaid, kui palju eneserealiseerimise ja arendamise võimalusi (vähemalt minu mälestustes) oli. Osalesin mitmes isetegevusringis, kus õppisime rahvatantsu ja -laulu, isetegevust ja koori- ning ansambllaulu (õpetaja Turenkovi juhendamisel) ja ballitantsu (muide, noorukese Ants Taela juhendamisel). Ka balletikoolis ja näiteringis sai käidud Hiiul pioneeride majas. Ujula tänava 50m basseinis õpetati kõiki soovijaid ujuma. Sellest ajast on mul isegi üks hõbemärk ja tunnistus alles. Vaba aeg oli tihedalt täis huvitavaid üritusi. Käisin maalimise, joonistamise ja skulptuurikursustel oma koolis. Meid juhendasid inimesed, kes andsid meile eluks väga palju huvitavaid ja häid õpetusi. Kunagine klassiõde Maarika Lapp meenutas mulle hiljaaegu, et alalõpmata olin ma tol ajal kooli koridorides kuskile kiiruga minemas ja ikka kaenla all kas värvipliatsite või maalikarp. Meile oli antud tohutult võimalusi arenguks ja huvitavateks tegevusteks, kuid vähemtähtis polnud ka õppimise võimalused. Iseasi, kuidas seda keegi kasutas, kuid mulle meeldis väga see kord, et järgmise koolipäeva ettevalmistamine oli täpselt nagu koolis – samades pinkides ja kasvataja valvsa pilgu all kella neljast kuni viieni või kuueni peale lõunat. Valmis koolitööd tuli ka ette näidata ja algklassidest kasvas päris hea harjumus režiimi järgi kõike teha, kuni asjad valmis said. Kasvataja aitas oma nõuannetega ka vajadusel mõnd rasket ülesannet lahendada. Ta oli ju alati meie jaoks olemas. Kasvatajaid oli mitu, eraldi poistele ja tüdrukutele, kuid pealelõunastel ettevalmistustundidel olid järelvaatajateks kordamööda nii õpetajad kui kasvatajad. Kes varem valmis sai, see vabanes muudeks huvitavateks huviringitegevusteks, kel rohkem aega läks, see pidi niikaua istuma ja õppima kuni valmis sai.

Õpetaja Sven Rondikuga seose on mul väga palju matkamälestusi. Temast kõige rohkem teab meenutada Piret Erilas, kelle klassijuhataja ta oli, kuid seoses Rondikuga on mul meenutada mitmeid matku, mida ta meile korraldas. Ühepäevane matk piki Keila jõge Kohilast Keilani, mille pikkuseks kujunes lõpuks ei tea mitukümmend kilomeetrit rohkem kui planeeritud ja mitmepäevamatk Haapsalu lähiste ühele laiule, kuhu mingi paadiloksuga meid kordamööda üle mere veeti. Seal laiul telkides öö veetsime ja üksjagu hirmu tundsime ning kordamööda lõkkevalvet pidasime, et see hommikuks ei kustuks. Hommikul aga äratas

meid kõva kisaga Malle Kurrel kui viimane lõkkevalvur, et lehmad on teevee ära joonud! Saarele suveks karjatama jäetud mullikad tegid meile hirmu ikka päris koledasti, kui tormijooksuga telkide suunas tormasid. Lõpp hea – kõik hea! Nalja sai palju ja häda polnud midagi. Tagasi tulime Haapsalust rongiga ja et rongid nii harva sõitsid, tuli viimane öö veeta jaamas pinkidel kordamööda tukastades, sest mine tea, kes võinuks meie asju ihaldama hakata. Ega's meil ju midagi väärtuslikku polnud, kuid läbi udu meenub, et Velil varastati kell käe pealt ära. Kas oli see ka nii, ei tea, kuid selline pilt on silme ees, kuidas osad magasid pinkidel ja osad vahtisid niisama kõrval.

Kui Haapsallu sõitsime rongiga lauldes, pead akendest väljas, tuul tuhisemas näkku, siis tagasi tuli seltskond unise ja tukkuvana – väsimusest vaikuses. Aga oli, mida meenutada ja isegi toitu, mida lõkkel valmistasime. Üks traditsioonilisemaid oli kartulipuder, kuhu sisse sai segatud mulgikapsakonserve. Proovisin kunagi hiljem ka kodustes tingimustes seda sama toitu teha – ei maitsenud enam nii hea, sest lõkke ümber toredas matkaseltskonnas nalja ja naeruga pooleks ning veidi lõkkesuitsuse lõhna ja maitsega toitu pole millegagi võimalik niisama pliidi peal valmistada.

Eriti põnevad oli meil pikad – kahenädalased matkad täisvarustusega ümber Hiiumaa ja Läti piiri äärsetele aladel. Juhtus igasugu põnevaid ja elukarastavaid momente. Keegi ei tohtinud viriseda ega kurta. Olin Hiiumaal Kõpu tuletorni juurde jõudmisel kõrges palavikus. Nägu õhetas ja halb oli olla. Hetkeks isegi varisesin kokku, kuid kogusin end ruttu ja keelasin teistel Rondikule ütlema, sest kartsin tagasisaatmist või teab mida. Hiljem sain aga vaikselt jälle tervise korda. Hiiumaa ja Läti piiri äärsed matkad olid korraldatud nii, et kõndisime läbi metsade ja ka mööda teid, vältides asustatud alasid. Lätis olid meie matka ajal pidevalt suured sajud ja alalõpmata olid meie telgid ja riided läbimärjad. Katsu rullida märg telk nii väikeseks, et seljakotti ära mahuks. Osad kandsid lüpsikuid, milles keetsime lõkkel teed ja toitu. Tegemisi jagus igaühele. Hea oli, kui ööseks õnnestus kuskil mingisse küüni või mahajäetud kuuri alla saada. See võrdus juba suure mugavusega, sest telki polnud vaja lahti peakohale tõmmata, vaid sai kuskile avatuna kuivama panna. Konservipurgid ja enamus vajalikust toidust oli igalühel kaasa võetud, et mitte poodi minna. Vaja oli vaid kartuleid hankida ja Läti piiri äärsest matkast ongi meeles, et sealsed inimesed meid niiväga ei usaldanud. Ei raatsitud kaevule vett võtma lasta ega antud kergesti ka kartuleid. Oli juhuseid, kus juhatati päris valesse suunada – loodan, et keelelise barjääri või muul põhjusel, sest me olime ju ikka vaid lapsed, mitte kurjamid. Hiiumaa matk oli enne seda ja seal oli rahvas hoopis teine. Meid lausa hellitati kingitustega. Saime tasuta küll suitsulesta, küll kottide viisi kartuleid, ka piima ja leiba anti lahkesti. Sven Rondik oli ikka julge mees,

kes äsja Pedagoogilise Instituudi lõpetanuna meile Intrasse õpetajaks-kasvatajaks tuli. Viitsis jännata ka matkaklubi organiseerimisega ja milline vastutus – imestan seda praegugi. Kõik kaheksa, kes kaasa said, olid reipad ja tragid. Hakkama saime ja küllap eluks nii suuri kogemusi, mida kõik mäletada tahavad.

Need meenutused on enamus internaatkooli algusaastatest ja hilisematest pole enam niipalju vaimustust tekitavaid mälestusi. Võib-olla vahetus juhtkond, võib-olla kärbiti vahendeid, kuid kindlasti mõjutasid hilisemad iga-aastased uute laste meiega ühinemised rohkem elu-olu, kui algaastatel keskkond.

Nägin aastaid hiljem oma „kurja kasvatajat“ Štšelkanovat Nõmme mäel koos lastekodu lastega ja me vestlesime päris sõbralikult. Ta ei tundunudki mulle enam nii kuri ja hirmutav – oli hoopis sümpaatne ja paistis, et lastest, kes tema hoole alla antud olid, ta hoolis. Küllap olid aastad oma töö teinud ja tollest noorukesest kasvatajannast oli tasakaalukas ja sümpaatne pedagoog saanud. Kindlasti olen kogu elu jooksul ikka ja jälle meenutanud tema pedantsuseni viidud korraarmastust. Seda, kuidas riputada riideid riidepuule ja kappi panna, et alati kõik korras ja nägus oleks. Tal olid meile suured nõudmised ja me järgisime neid. Tubade korrashoiu ja ilusa välimuse tagasid paljud võistlused, milles keegi ei tahtnud jääda viimaseks. Oli ka selliseid, kelle voodit pidi üle siluma ja riideid kapis teistpidi riidepuule tõstma, et sots.võistlusi võita. Nendel aastatel korraldati üle kogu riigi lugematul hulgal sotsialistlikke võistlusi. Oli see tubade koristamine, õppeedukus, käitumine või seinaleht – igat sorti tegevuse võis ümber nimetada sotsialistlikuks võistluseks. Tegime koos kasvatajaga ka seinalehti. Väga hästi on meeles tema eristumine selles valdkonnas, kus seinalehe kujundamine sai tema algatusel hoopis lõbusama ilme. Nimelt lõikas Kasvataja Štšelkanova kääridega kõik pildid ja tekstid laineliseks ja ebasümmeetriliseks ning kleepis tahvlile vallatult ja vabalt. Mulle tundus tol ajal see nii avangardistlik, sest olin harjunud nägema vaid sirgete servade ja ühesuguse välisilmega tekste ja pilte. Kindlasti oli see omamoodi positiivsete tegude vabaduse tolleaegne algatus. Keegi siis veel nii ei osanud või ei julenud kleepida teateid ja pilte seinatahvlile kui meie koos kasvataja Štšelkanovaga.

Hoopis hiljem ja mitte nii helge lõpuga mälestus on mul ajast, kui said valmis koolimaja kõrval metsa all „magalad“ – nii neid kutsuti : üks maja poistele ja teine tüdrukutele. Sinna kolisime suurest - 18 last mahutavatest tubadest, kus algusest peale elasime. Uutes tubades oli kõik esialgu väga põnev. Toad olid palju väiksemad 7 – 8-kohalised. Kõik lõhnas värvi ja uue mööbli järele. Iga lapse voodi pea otsis oli oma isiklik kapp, kus voodi kõrval oli riietekapp ja sellega ühes tükis pea kohal riiuliosa raamatutele-vihikutele. Iga lapsele justkui oma isiklik mini toakene – nii hubane tundus see siis. Eks

kodud, kust tulime, olid ju erinevad, kuid minu suurel perel ei olnud kodus ruumi isegi igale lapsele voodi jaoks, rääkimata kapist, mis oli kogu pere oma ja põhiliselt raamatute tarbeks. Minul tuli voodit kodus ikka õega jagada ja venna tarvis oli isa ise ülemise nari ehitanud. Siin – internaatkoolis – oli aga mul esimest korda elus nii palju ilusaid – oma isiklike – eluks vajalikke asju, et isegi tagantjärele sellele mõeldes tikuvad pisarad silma, sest meie vanemad ju seda meile soovisidki – eluks normaalseid tingimusi, kui meid sellesse kooli viisid.

Uutes tubades olid lapsed elevil ja kuna meiega liitus palju uusi, siis oli seda jutuvada, mida jagus alatasa hilisööni. Range korra kohaselt kell 23.00 algas aga öörahu ja kui siis mõni piiks või naeruturtsatus kuskilt kostus, oli karistus päris suur. Minu kõige hullem ja ilmselt ka hilisem invaliidistumine algas just nendest karistustest. Kes oli see kuri kasvataja – eks jälle Štšelkanova, kes sundis mind lausa paljajalu kivitrepil seisma ja pikalt – tunde. Juba kaheksanda klassi lõpus ei saanud ma enam korralikult kõndida, sest valud labajalgades olid nii tugevad, et mind kuudeks haiglasse pandi. Haigena paljudes raviastutustes mööduski minu noorusaeg ja südamesoojusega meenutan sellest ajast vaid oma klassikaaslasi Helit ja Velit, kes mind tol ajal külastama tulid. Heli Vetevoog on meenutanud mulle neid aegu, aga juba seoses inimestevaheliste suhete ja tegemistega, kui lapsed hakkasid puutuma kokku elu dramaatilisema poolega väljaspool kooli ja sageli lapseohtu teismelisel tuli käituda ja olla nagu täiskasvanu, sest elusituatsioonid nõudsid seda.“

Kooliaega meenutab Piret Loide (Erilas), Tallinna I Internaatkooli õpilane aastatel 1958-1966. Väljavõtted on Nõmme Muuseumi poolt välja antud kogumikust Nõmme Koolilood 2003-2004.

.....Õppisin ja elasin internaatkoolis kaheksa aastat ja pean seda kõige olulisemaks ajajärguks minu kujunemises. Minu ema töötas kooli raamatukoguhoidjana, hiljem sekretärina ja nii oli kuidagi loogiline, et ka mina sattusin 1958 selle kooli teise klassi õppima. Olin hämaratel talveõhtutel ema töölt koju oodates ikka suusatanud oma kodutänava Tähe parki ja vaadanud, kuidas suur tuledes maja Janseni bussipeatuse poolt kutsuvalt paistab. Nii jõudsingi Kivimäele, mis paigana hilsematelgi aastatel minu jaoks suurt tähendust on omanud.

Alguses oli õpilaste kasutada ainult suur peamaja, kus teisel korrusel olid enamasti klassiruumid ja kolmandal magamistoad. Teised peamaja juurde kuuluvad hooned valmisid

järk-järgult hiljem. Vastvalminud koolis nõuti korda kõikjal. Klassiruumides olid pingid heleroheliseks värvitud ja igal laupäeval peale tunde pidime need puhtaks pesema. Magamistubades olid vooditel ilusad volangidega päevatekid, mis õmmeldi kardinatega samast kangast; põrandaid katsid suured vaibad, seinu kaunistasid maalid. Tolmuimejad tubades ja väike kodukino saalis olid enesestmõistetavad asjad nii nagu ka lastepärased serviisid keldrikorruse väga hea toitlustamisega sööklas ja täielik riidevarustus igale õpilasele. Sellesse kuulusid igapäevased ruudulised kleidid ja hallitriibulised koduülikonnad, pesusametist jakid, dressid, retuusid, flanellist hommikumantlid jt esemed. Koolivorm muutus vastavalt üldkehtestatud nõudmistele. Varasemal ajal oli igaihel oma inventarinumber, minul näiteks 224. Numbrid on ka sellepärast meelde jäänud, et tundide ajal kirjavahetust pidades olid need aadressina kasutuses. Kooli suurenedes varustamine pisut muutus, kuid materiaalse külje poolt võis enamasti ikka rahule jääda. Kuidas kulges elu selles suurele linnale lähedal asuvas, kuid ometi justkui omaette asuvas maailmas?

Õppetöö mõistagi ei erinenud teiste koolide omast. Tunnid nagu tunnid ikka, õhtupoolikuti toimusid ettevalmistustunnid järgmiseks päevaks. Ja kuigi kõigil olid võrdsed tingimused õppimiseks, eristusid ometigi edasijõudjad ja mahajääjad nii võimete kui ka viitsimise poolest. Kuna meil väljastpoolt kooli täiskasvanud mõjutajaid oli vähe, omasid õpetajad ja kasvatajad selles osas erilist tähendust. Nende pühendumine, aine tundmine, aga ennekõike inimlikkus paigutab nad meie mälestustes igaihe omale kohale. Meenutan neist mõnda.

Algusaastail oli kooli direktoriks Oskar Radik, kes tundus lastele sõbralikuna ning austust väärivana. Kui me koridoris õhtuti laulumänge mängisime („need kosjad tulid saarest...“, „Üksinda, kõnnin ma“...“ jms), siis möödudes ühines temagi vahel meiega. Elas koos naise ja kahe väikese pojaga koolimajas korteris. Seetõttu mäletan direktorit ka operatiivselt tegutsemas, kui pööningul asuv suur paisupaak liiga agara kütmise tagajärjel mõnikord just öösiti üle hakkas ajama ja koridorid kõigil neljal korrusel veest ujusid. Siis anti kella ja unised öösärkides ja pidžaamades lapsed hakkasid kühvlite ja ämbritega uputust likvideerima. Algul olime pahased, aga pärastpoole muutus lõbusamaks, sest võimalus veesõjaks oli täiesti olemas. Eks selleks mitte ettenähtud niiskuse tõttu ligunesid laekarniisidki läbi, leidsin kord sellise paraja mitmekilose tüki oma padjalt, õnneks mitte öösel...

Meie klassi esimene juhataja oli Evi Salun, igati range ja väljapeetud olemisega daam, kes meenutas raamatutest loetud-tuntud koolipreilit. Küllap oli see tema teene, et suutis erineva taustaga kokkutulnud lastest kujundada asjaliku klassikollektiivi.

Kasvatajatest on meelde jäänud meile esimesi uisusamme õpetanud Raul Merilain ning ning osavõtliku südamega Vaike Varikmaa. Tema oli mõnusa olemisega ja nägi kurja vaeva, et arvel olevast inventarist ülevaadet saada. Nimelt oli vaja riietusesemed maha kanda enne, kui uusi anti. Aga ikka oli nii, et asjad läksid ise rändama. Mälestustes istub ta meie magamistoa keskel ja aina palub meil vanu „pandofleid“ kokku koguda. Kasvatajalt kuulasime ka jutte tema enda kolmest pojast, mis oli ise peaaegu nagu muinasjutt.

Kõige enam on mulle meelde jäänud emakeele õpetajad. Kirjandus oli ajaloo kõrval aine, mis mind köitis ja lähedane ning mõistetav tundus. Õpetaja Valve Miks sattus meile õpetama 6. klassis, kus tundlikum kõrv avastas esmakordselt kooliprogrammis pakutava luule kaudu köitva maailma. Veel nüüdki meenuvad mulle pakaselistel talvehommikutel J.Liivi luuleread: „Koit idas veripunane kui tuleleek on see...“ Ja meie kunagise klassi jäälilledes akende taga sündis koit, õpetaja oli kustutanud lambid...

Õpetaja Matsu oli lõpmatult heatahtlik inimene ning oma ainesse väga kiindunud. Püüdis meilegi edasi anda armastust eesti keele vastu, aga kas oskasime meie siis seda väärihinnata. 8. klassi lõpetamise puhul kinkis ta mulle raamatu „Ma armastasin sakslast“ ja mäletan siiani seda põletavat häbitunnet – polnud ma ju nii hea õpilane olnud nagu õpetaja oleks ehk minult oodanud. Aga tänulik olen osanud olla vist parimal viisil minnes hiljem ka ise õppima emakeele õpetajaks. Ehk nägi ta seda võimalust oma tarkuses ette?

Koloriitseks kujuks keskkoolis õppimise ajal oli õpetaja Aino Niinemäe. Küllap mäletavad teda paljud 7. Keskkooli omaaegse legendaarse õpetajana. Aga meie koolist sai ta tuleristsed, ikka käis halastamatu võitlus grammatikareeglite tundmise pärast ja alati väljus sellest võitlusest võitjana õpetaja! Kord proovisin minagi tõestada, et mitte reeglid pole kirjutamise juures tähtsad, vaid ikka loo sisu ja hing. Mulle näidati koht kätte poolaasta kahega tunnistusel.

Meie klassi poiste kasvatajaks tuli Pedagoogilise Instituudi eesti keele ja ajaloo erialal lõpetanud koloriitne kujur Sven Rondik, kellest sai meie klassijuhataja ning hiljem õppealajuhataja. Kohe hakkasid toimuma põnevad ettevõtmised. Ühel klassi hilissügisel jalutuskäigul Pääsküla jõe äärde hakati lunima, kas võib ujuma minna. Ilm oli teadagi jahe ja vesi veelgi külmem. Õpetaja ütles selle peale, et üks te minge! Siis oli üllatus meiepoolne, aga kahte korda ka ei lasknud seda öelda. Osa sumataski pesus vette ja ma ei mäleta, et keegi oleks haigeks jäänud. Aga see oli meie omavaheline saladus, sest oli selge – ükski teine õpetaja poleks mõistnud, kui väga me tahtsime olla vahel distsipliinist vabad.

Sven Rondik viitsis meiega ette võtta küll ümber Hiiumaa matka, küll ekskursioone ning oli eriti poistele nii vajalikuks eeskujuks nende kujunemisaastatel. Õpetajana oli ta range ja vastuvaidlemist mittesalliv, kuid samas mõnusa huumorisoonega ning klassijuhatajana hooliv. Leidsin temas lisaks minu lemmikainete andmisele ka ise toetust ja arusaamist kui teismelisena rabadalt ennast otsisin. Hiljem, kui ise instituudi lõpetasin, andis ta mulle töökoha suhtes head nõu. Meilt läks ta ära haridusministeeriumisse ja tema minek vist kiirendas kooli edaspidist käekäiku. Küllap oli siiski juba teada, et internaatkool on likvideerimisel.

Õpetajad olid meil valdavalt oma aine head tundjad, kuid see ei laienenud alati pedagoogilisele küljele. Mäletan ühte reaallaine õpetajat, kes vastavalt tujule võis meid kas kiusata või oma negatiivse suhtumisega panna õpilasi unustama selle vähesegi, mis raskest aimest oli meelde jäänud. Tegelikult tänan ka seda õpetajat, kes enese teadmata õpetas meile – alati on veel üks võimalus eesmärgini jõuda isegi siis, kui kedagi kõrval julgustamas pole...

... Tundidest vabal ajal käisime „liivakates“ (praeguse Ilmarise tänava terviseraja ümbruses) luurekat mängimas või siis suusatamas. Luuremängus oli ikka kaks vastalist poolt – venelased ja sakslased. Siis aga ilmus raamat „Egeri tähed“, mida paar aastat vanemad poisid lugesid ja pahaaimamatult noorematelt küsisid: „Kas sa oled türklane või ungarlane?“ Kes julges arvata, et ta ehk on türklane, sai tunda, mida tähendab vale poole peal sõdimine!

Suusatamine on teadagi Nõmme laste seas alati populaarne olnud. Tuntud suusatreenerid Maret Mast, David Klas ja Kalju Valgus tegelesid meiegagi. Tallinna meistrivõistlustel teatesõidus tuli meie kooli naiskond korra esimesekski. Meie koolis käis õpilasi treeningutele värbamas ka ujumistreener Uno Tõnnus. Ujumisega seoses meenub, et valiti välja neli tüdrukut ja neli poissi, ikka nende enda jutu järgi, kes juba ujuda oskavad. Viidi meid siis linna ujulasse ja kästi vette hüpata. Nii nagu klassiõde Anne vette hüppas nii ta sinna ka jäi. Treener hüppas talle riietes järele, pärast selgus, et Anne a r v a s nagu oskaks ta ujuda.

Tallinnas toimusid kuuekümnendatel aastatel koolidevahelised male meistrivõistlused. Võistkonad kuulusid kolm poissi ja üks tüdruk. Kuna tundsin malekäike ja mängu vastu huvi, sai sellegagi tegeldud, tulemuseks tänu poiste heale mängule Tallinna B-klassi male meistritiitel. Toreda traditsioonina on siiani õpilaste tuletõrjeteemalised kirjandid tühelepanu pälvinud, sellest on üks mälestus minulgi.

Nendel aastatel oli aktuaalne timurlaste tegevus (mäletate – „Timur ja tema meeskond“). Meie leidsimegi Pääsküla raba veeres üksikus majas elava vanainimese, kellele koolisööklast toitu sõna otseses mõttes kokku tassisime, sest meid oli ju palju ja tema nii üksi. Küll ta võis meist vahel tüdinenud olla, kui timurlased kümnekesi jälle külla tulid! Nüüd tähistavd kunagist, kuuldavasti mahapõlenud maja asukohta vaid mõned üksikud sirelipõõsad.

Küllap mäletavad paljud neid kevadisi pioneeride paraade Võidu väljakul, kus malevad näitasid marssimisostust ja lojaalsust ühisüritusele. Mäletatavasti kiideti meie kooli rivikorda ja tõesti!, viletsalt teiste ees lõntsida me ei tahtnud ega tohtinudki. Omajagu aitas kaasa seegi, et paraadieelset rividrilli tehti meile kooli õues ikka enne lõunasööki – tahtsid süüa, tõsta jalga. Kes koperdas, sai teiste käest võmmu kuklasse, mõjus pedagoogiliselt ja tulemuslikult. Kui kevadeks kool läbi, algas mõnele meist laagrisuvi. Sattusin oma kooli õpilaste ja erinevatest lastekodudest saabunudega esimest korda Karepa pioneerilaagrisse 1959 ning edaspidi veetsin seal kõik koolisüved rühmas olles, hiljem aga töötasin juba kasvatajana. Minu pedagoogiline tegevus algaski 16-aastaselt Roosa Villas kõige väiksemate rühmajuhina.

Aeg läks ning vanemaks saades tundsiime suurt rõõmu tantsu- ja klassiõhtutest, mis toimusid pidulike kroonlühtritega hästivalgustatud koolisaalis. Klassiõhtutel sai tantsuõpetaja Arseni Poolgaselt õpitud tantse proovida, ilmtingimata viktoriinis võistelda, traditsioonilise kartulisalati ja kiluleibadega kaetud laua taga istuda ning tulevikust makimuusika saatel unistada biitlite laulud kõrvus ja südames. See oli siis, aastal kuuskümmend viis... Kaheksanda klassi lõpukevaldel kõndisime aga suveöös ümber Aegna saare Tallinn ülemere hämaras paistmas. Olime nagu teise ilma sattunud, iseseisvumas, kuid ometi nii väga oma koolis ja kaaslastes kinni.

Mõjutused koolist on igaihe jaoks sügavalt isiklikud. Minu jaoks omab toonase internaatkooli miljöö oma mõjujõudu tänaseni. Selles suures majas Kivimäe määndide keskel ärkaski esialgu minus soov arheoloogiks ja hiljem pedagoogiks saada. Jalutuskäikudel või rattasõitudel mööda Nõmmet leian end ikka vana koolimaja õuelt ja kuulen kaugete aastate laulu, mis kunagistel koolikevadetel kõlas avatud aulaakendest üle männiladvade – nii kaugele, et kuulen seda kujutluses ikka veel:

Kõrge männimetsa vilus, paistab juba kaugele –
Meie maja suur ja ilus, kaunis kodu lastele.

Koduks sai see maja paljudele lastele üle Eestimaa. Mäletan, kuidas minu hea sõbranna, kunagine pinginaaber ja toakaaslane Anne Avinurmest kooli tuli – sukad olid

ilusti palavaga rulli keeratud ja juuksed lõksuga kinni pandud. Hea lauluhäälega ja kõva rahvastepallimängija Kai oli pärit Vasalemmast, tema sai kord magamistoas viskeid harjutades klaaskuplile pihta... Toimekas Maive tuli meile aga Simunast ning põrutas meile üllatuseks esimesel päeval oma seljataga istujale: „Kuule, Lutsu-poiss, pese oma pink puhtaks!“ Mille peale Lutsu-poiss ta järgmise tunni ajal patsipidi naela ja haamriga oma musta pingi külge kinni lõi. Rutt oli aga klass omaette, ei tekkinud mingit kahtlust, kes näidendis Lumivalgekese osa mängib, printsiks klassi ainuke lokkisjuukseline poiss Aavo. Ise sahistasin vist kuuenda põialpoisina papist tehtud susse järel, kui käisime naaberlasteaias nääripeol esinemas. Väga oodatud olid kooli sünnipäevapeod, kus kinke said ühel kuul sündinud lapsed korraka. Saalis oli siis kontsert, kus esineti püramiidide, laulude ja rahvatantsudega. Tuleb meelde, kuidas kõlas tüdrukute tantsulaul:

„Me perenaised oleme ja kulbikuningannad,
Me keeta hästi uskame küll suppi riisist, mannast!“

Minust endast ei olnud ei lauljat, tantsijat ega võimlejat, aga kava teadustamise ja kõnevõistlustel esinemistega sain ikka hakkama. Sünnipäevalastele oli sööklas alati kaetud pidulikud laud, kogu koolipere sai aga maitsvat purukooki. Kingitustena olid eriti hinnatud väikesed patareidega laualambid, nendega sai öösel teki all lugeda. Minul ei õnnestunud seda kunagi saada, nii pidin kuuvalgusega aknalaul lugedes oma silmad ära rikkuma ja kui und ei tulnud, meeldis mulle sealt ülevalt vaadata alla öisele Vabaduse puisteele. Et matemaatikas kippus kaheline seis jälle tulema, keelati mul raamatukogust raamatuid võtta. Variisikuid kasutades lugesin põhilise osa raamatukogust ikka läbi.

Eks see lugemine tõi teisigi pahandusi kaela. Olin loetud vabadusvõitluse teemaliste raamatute mõju all ning raadiost kuulnud jutud pidevast imperialistlikust sõjaohust panid mind ühe kuuenda klassi vene keele tunni ajal õppimata jäänud sõnade pärast esimese poliitilise avaldusega esinema. Tulemuseks on siiani õpilaspäevikus olev märkus: „Piret õhutab sõda. Räägib, varsti vene keelt vaja ei ole!“ ...

Esimesed suuremad lugemiselamused, mida algkooli ajast mäletan, on raamatutest „Kurbade kivide linn“, „Perekonnata“ ja „Vanem õde“. Seda viimast luges meile õhtuti enne uinumist ette Rita Poola (Niinemäe), mille eest talle tänulik oskan olla siiani. Suures hämaras toas tekkide all vaikselt kuulamas tüdrukud, öökapil seinalambi all istumas meie noor ilus kasvataja lugemas sellest, mis päevavalges nagu meeldegi ei tulnud – kodust. Hommikul olime aga jälle üks suur vahva kamp avastamas maailma.

Seda maailma sai uurimas käia vastavalt tolaaegsetele võimalustele. Koolil oli oma veoauto, ekskursioonide ajaks pandi autokasti kolm pikka pinki, katusele sobitati hallist

plekist furgoon ning reis võis alata. Mäletan ühte sõitu mere äärde Kadriorgu, enne kogunesime oma sarnaste kuid eri värvi karakullkraedega mantlites õue suure trepi ette. Manitsussõnad loeti peale, kuidas käituda ja sõit võis alata. Pärast jalutuskäiku sõime pargipingil kaasavõetud juustusaia, selle maitse püsib siiani meeles. Ja siis algas tagasisõit, kus oli väga põnev keskmist pinki jalgadega nügida kuni see kuskil Järve kohal istujate ja õpetajaga ümber läks!

Hiljem ulatusid sõidud väikeseninalise bussiga, ehk nagu seda sai kutsutud „Hiina Ikaruseks“, nii Riiga kui Karpaatidesse. Eestis said aga kooli paremad sportlased internaatkoolide vahelistel spartakiaadidel ringi peale teha teistele koolidele. Need olid põnevad võistlused, keskmise sporditegijana, kuid selle eest erinevatel aladel, õnnestus mul neist kõikidest osa võtta. Koolidele olid tellitud esindusdressid, meie kooli värvideks oli must punasega.

Teistest koolidest on eriti meelde jäänud Rakvere Internaatkool oma akadeemilise hõnguga, mis oli veel säilunud pedagoogilise seminari ajast ning Vaeküla Internaatkool hea staadioni ja sportlike tegijatega. Kord kergejõustiku spartakiaadi ajal 1965 jooksis staadionile lähedal asuvast metsast jänes ning just enne võistlejate starti läbis 100m vaieldamatu rajarekordiga. Peale võistlusi toimusid tutvumisõhtud ning nendest alanud kirjavahetused ja sõprussuhted lähendasid internaatkoolide õpilasi omavahel veelgi. Teised, nn tavakoolide õpilased, suhtusid vahel meisse teatava üleolekuga. Mäletan, et see häiris ning pärast „Kasuema“ ilmumist arutasime võimaluse üle oma koolistki kunagi raamat kirjutada. Olgu nüüd siis need mõned kirjapandud meenutused selle kunagise mõtte väljendajateks.

Meenub veel, kuidas keskkooli jõudnutega nägi tollaegne seadus ette teietamist. Nii mõnelegi õpetajale, kes oli meid 5. klassist alates õpetanud, oli see mõistetavalt võõras. Aga muidugi mitte meile, kes me olime enda arvates nüüd mingi eriline seisus põhjendamatult kõrge enesehinnangu, maailma ümbertegemise tuhina ja haavatava enesearmastusega. Sinatamisele me esialgu ei reageerinudki, kuid aeg kohendas pikapeale selleteemalised arusaamatused vastastikusel kokkuleppel ära.

Päevad kaunid, rõõmust rikkad nagu lilleõied reas,

Kõige kaunim õis on ikka meie sõprus soe ja hea.

See me kallis kodu, internaat ja kool,

Avarasse ellu saadabmeid ta armastus ja hool.

Nii ütleb oma kooli laulusalm edasi. Ja tõesti tundus tol ajal ning tagasi vaadates veel tänagi, et olime kuidagi kaitstud ja hoitud. Jah, arvan praegu nii mõndagi mõtlevat, et

küllap see oligi nõukogude kasvatus ja ideoloogia, miks selliseid koole rajati. Mida just saavutada taheti, meid ei huvitanud, meil oli paik, kus saime õppida, elada ning oma lapsemuresid sarnase saatusega kaaslastega jagada. Väikesel lapsel pole ju alati väikesed mured, mida ta suudaks ise lahendada. Koos oli kergem. Ka nüüd siin-seal rajatavad koolkodud kannavad endas samu eesmärke ning on kahtlemata tulemuslikus hariduspoliitikas vajalikud.

See kokkukuuluvustunne laienes kogu koolile, kuigi õppisime koos suurest liidust tulijatega: a-klassid eestlastele, b-klassid venelastele. Esines muidugi ka vastasseise. Kunagi algkooli päevil peale öörahu asusid kaks poistest koosnevat vastalist poolt püksirihmadega rahvusküsimust lahendama. Järgmisel õhtul said tüdrukud sellest innustust ja läksid omakorda kokku, eks see rohkem patsidest sikutamise piirdus, kuigi harjavarsigi oli näha ja tunda. Enamasti elas aga kumbki rahvuspool oma elu ja lasi ka teisel elada oma. Ülekoolilised üritused olid ühised ja mida aeg edasi, seda vähem probleeme tekkis.

Meie kooli hümn

Viis: helilooja Harri Kõrvits

(kuulus kooslaulmisele kõikidel kooli ühisüritustel)

Kõrge männimetsa vilus

Paistab juba kaugele

Meie maja suur ja ilus

Kaunis kodu lastele

Ref. See me kallis kodu

Internaat ja kool

Avarasse ellu saadab

Meid ta armastus ja hool

Laiat laulu, naeru kuuled

Ikka meie majast sa

Männi ladvus rõõmsad tuuled

Kaunilt kaasa kajavad

Õppimises head meil hinded

Ainat tööd on täis me peod

Meel meil rõõmus, samm on kindel

Julged meie mõtted, teod

Päevad kaunid, rõõmurikkad

Nagu lilleõied reas

Kõige kaunim õis on ikka

Meie sõprus soe ja hea

Arhiivides leiduvad Tallinna I Internaatkooli tegevust puudutavad arhivaalid ja muud trükised

1. Tallinna I Internaatkooli lõpp-bilanss koos lisadega. 1968.a. 126lk. TLA.R-1.12-II.497
2. J.Anveldi nim. Tallinna I Internaatkool 1957-1968. 76 säilikut. Õppenõukogu koosolekute protokollid, kasvatustöö päevikud jms. Kogu dokumentaalne materjal on säilinud väga lünklikult, palju dokumente puudub. TLA.R-199
3. J.Anveldi nim. Tallinna I Internaatkooli parteialorganisatsiooni koosolekute protokollid 1961-1968. 20 säilikut (kausta), ERAF.254
4. Kooli direktorite vahetamisel koostatud üleandmise-vastuvõtmise akt. 1959.a. , 55lk., TLA.R.-199.1.14
5. Kooli direktorite vahetamisel koostatud üleandmise-vastuvõtmise akt. 1962.a., 38lk., TLA.R-199.1.29
6. Internaatkoolide I spartakiaadi aruanne ja kergejõustikuvõistluste koondprotokollid. 1962.a. 17lk., ERA.R-2225.1.112
7. Internaatkoolide II spartakiaadi kergejõustikuvõistluste koondprotokollid. 1963.a. 51lk., ERA.R-2225.1.163
8. Internaatkoolide II spartakiaadi kergejõustikuvõistluste protokollid. 20.09.1963-22.09.1963. ERA.R-2225.1.164
9. Internaatkoolide II spartakiaadi korvpallivõistluste aruanne, protokollid ja võistkondade ülesandmislehed. 1963.a. ERA.R-2225.1.165
10. Internaatkoolide II spartakiaadi suusatamise- ja malevõistluste protokollid. 1963.a., 43lk., ERA.R-2225.1.167
11. Internaatkoolide 1964.a. III spartakiaadi kergejõustikuvõistluste protokollid. ERA.R-2225.1.191
12. Internaatkoolide 1964.a. III spartakiaadi malevõistluste tabelid. 21lk., ERA.R-2225.1.190
13. Internaatkoolide 1964.a. III spartakiaadi lauatennise esivõistluste tabelid. ERA.R-2225.1.193
14. Internaatkoolide 1965.a. kergejõustiku ja lauatennise esivõistluste koondprotokollid. 23lk., ERA.R.2225.1.278

TLA - Tallinna Linnaarhiiv, Tolli tn. 6

ERA - Eesti Riigiarhiivi uurimissaal, Madara tn. 24

Einar Sandeni raamatut „KGB kutsub Evet“ on võimalik laenutada Nõmme raamatukogust.

Kui soovid leida, mida kirjutati meie koolist ja teistest Eesti internaatkoolidest eesti- ja venekeelses perioodikas, mine Rahvusraamatukogu 5. korruse teabesaali, võta avariilult Artiklite ja retsensioonide kroonika vastavad aastakäigud alates aastast 1956, löö lahti üldharidusliku kooli osa (XXIV) ja otsi avaldatud artikkel selle autori ja pealkirja järgi.

ARTIKLID PERIOODILISTES VÄLJAANNETES

1. Kurvits, V. Tulevik peitub internaatkoolides (vene keeles), „Molodjoz Estoni“, 4. september 1957
2. Kiitam, A. Siin me elame ja õpime. Tallinna Internaatkoolist, „Nõukogude Naine“, Nr.1 1958, lk. 22
3. Radik, O. Uus õppeasutus. Tallinna Internaatkool, „Noorte Hää“ 17.märts 1958
4. Palm, K. Ja tekkis sõprus. Tallinna Internaatkooli kasvataja E.Aru tööst, „Noorte Hää“ 12. oktoober 1958
5. Radik, O. Rohkem tähelepanu Tallinna Internaatkoolile, „Õhtuleht“ 24. juuli 1958
6. Ontik, A. Kool muutus koduks. Tallinna I Internaatkool, „Õhtuleht“ 14.09.1960
7. Vaiksoo, T. Tugeva kollektiivi eest. Tallinna Internaatkooli kogemusi õpilaste kasvatamisel, „Nõukogude Õpetaja“ 27. mai 1961
8. Vaidlo, R. Kaks kildu koolist. Vestlus Tallinna Internaatkooli õppealajuhataja A. Kuldkepiaga, „Rahva Hää“, 24. jaanuar 1961
9. Gerassimova, T. Otsag bez ognja (vene keeles), Kasvatusliku töö puudujääkidest Tallinna Internaatkoolis (kriitiline artikkel), „Sovetskaja Estonia“ 14. oktoober 1961
10. Oja, M. 100 kahte ja veelgi rohkem. Puudustest J.Anveldi nim. Tallinna Internaatkoolis, „Noorte Hää“ 11. jaanuar 1962
11. Rondik, S. Töökasvatus on peamine. Intervjuu J.Anveldi nim. Internaatkooli tootmisala õppealajuhatajaga, „Rahva Hää“ 23. märts 1963
12. Maasik, A. Jaan Anveldi nim. Internaatkool Tallinnas, „Õhtuleht“ 6.11.1963
13. Kard, H. Suvelaager Tõstamaal. Tallinna I Internaatkooli puhkelaagrast, „Nõukogude Õpetaja“ 1. august 1964

Pildinurk

Diplomeid internaatkoolide vahelistelt spartakiaadidelt

Põhikooli (8. klassi) lõpetajad 1963.a. kevadel

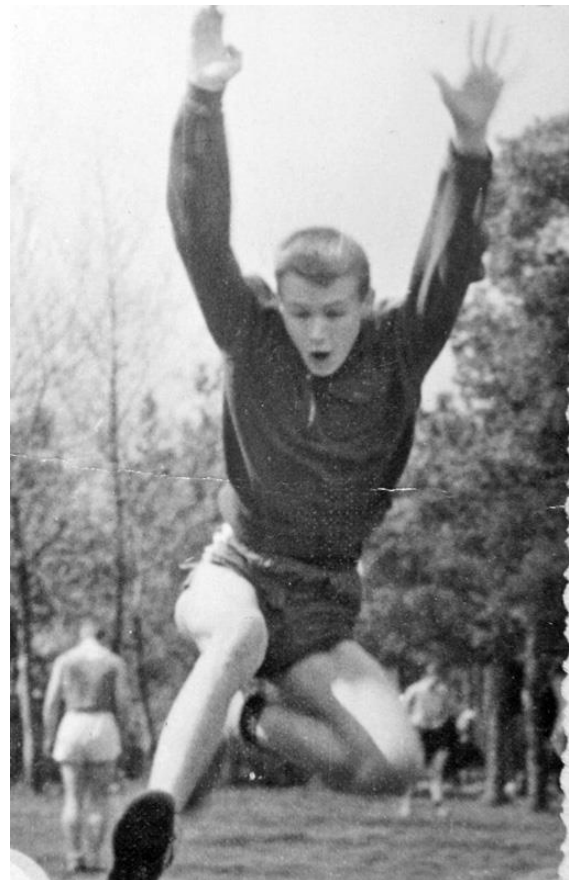
4. klassi lõpetajad 1958.a. kevadel. Esimeses reas keskel õpetaja Juta Liim

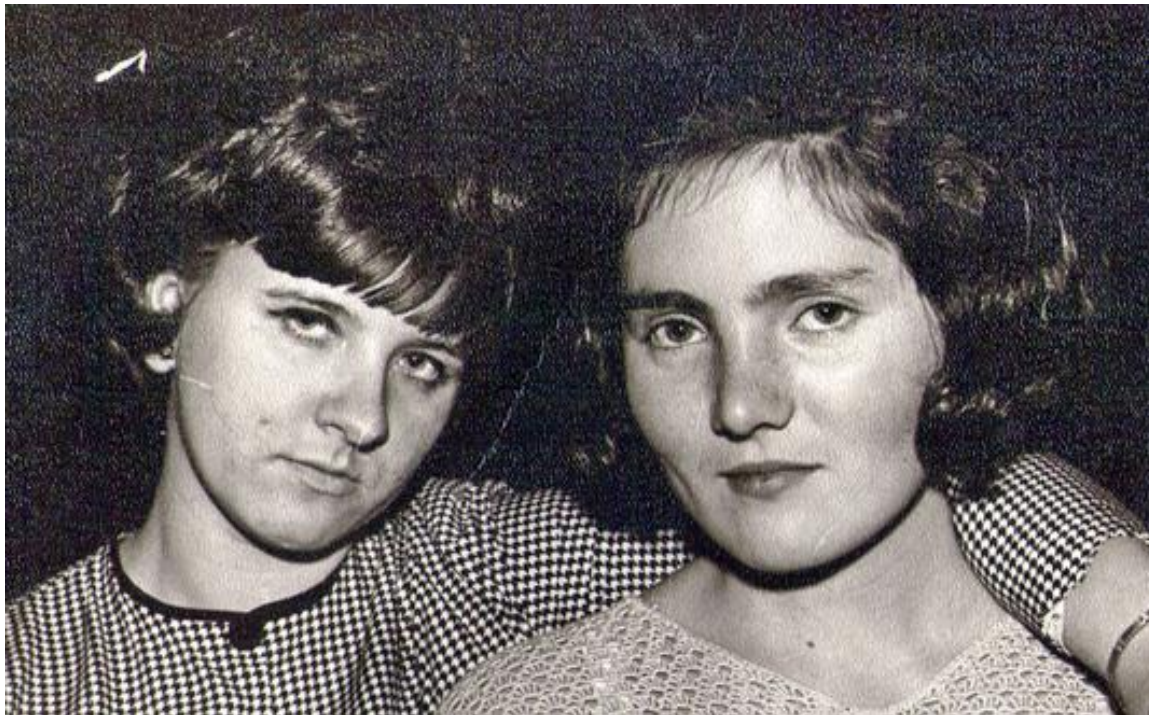
Põhikooli (8. klassi) lõpetanud tüdrukud 1963.a. kevadel

Aasta oli siis 1959

Stiilinäiteid aastast 1962: koolivend Tõnu Veiper Neljärvel ja Hiiu staadionil

Klassiõed Mare Vaikla ja Mare Hallisk

Paljude õpilaste lemmikõpetaja: Aida Tender

Piret Erilas ja Raine Kaljula

Õpetaja Sven Rondik õpilastega Vilniuses 1962. aastal

*Lõbusad koolisemud klassiaknal 1962. aasta maikuus: Ott, Raivo, Urmas, Rannar, Tõnu
Veiper*

Töötamas kooliõuel: Vello, Urmas, Leo, Tõnu Tichler, Harri

Klassivennad: Rannar, Sven, Ott, Lembit

Lõputunnistuste kätteandmine I lennu lõpetajatele 1965.a. kevadel